

СОЗАНСЬКИЙ Л.Й.

**ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ
КАПІТАЛУ БУДІВЕЛЬНИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

Монографія

Київ
Видавництво Європейського університету
2012

УДК 336.581:005.936.3:624
ББК 65.290-93
С 54

Рецензенти:

В. М. Мельник, д.е.н., проф. зав. кафедри фінансів і банківської справи ПВНЗ «Європейський університет»;

Т.В. Футало, д.е.н., проф. зав. кафедри фінансів і кредиту Львівської комерційної академії

СОЗАНСЬКИЙ Л.Й.

С 54 **Фінансове регулювання формування і використання капіталу будівельних підприємств:** монографія / Л.Й. Созанський.— К.: Вид-во Європейського університету.— 2012.— 219 с.

ISBN 987-966-301-235-3

Монографію присвячено теоретичним і методологічним проблем фінансового регулювання формування і використання капіталу будівельних підприємств України. Фінансове регулювання розглянуто з позиції держави та будівельних підприємств, що дало можливість розробити комплексні підходи щодо підвищення ефективності діяльності підприємств будівельної галузі.

Запропоновано методичний інструментарій фінансового регулювання формування і використання капіталу будівельних підприємств на основі інтегрального дискримінантного показника ефективності використання капіталу та формул розрахунку рекомендаційних значень деяких показників-індикаторів зазначених процесів. Обґрунтовано рекомендації щодо підвищення ефективності формування і використання капіталу будівельних підприємств України.

Розраховано на наукових співробітників, викладачів, аспірантів та студентів, що вивчають проблеми фінансового регулювання та ефективність фінансов-економічної діяльності будівельних підприємств.

УДК 336.581:005.936.3:624
ББК 65.290-93

ISBN 987-966-301-235-3

© Л.Й. Созанський, 2012

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО–МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	4
1.1. Капітал як умова господарської діяльності підприємств.....	4
1.2. Методологічні аспекти аналізу й оцінки ефективності використання капіталу підприємств.....	14
1.3. Теоретичні засади фінансового регулювання формуванням і використанням капіталу підприємства.....	38
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ БУДІВЕЛЬНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ.....	51
2.1. Джерела формування та оцінка ефективності використання капіталу будівельних підприємств України.....	51
2.2. Аналіз фінансової стійкості як чинник ефективності використання капіталу.....	72
2.3. Вітчизняна практика фінансового регулювання формування і використання капіталу будівельними підприємствами: позитиви і недоліки.....	82
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ.....	93
3.1. Удосконалення оцінки ефективності використання капіталу будівельних підприємств.....	93
3.2. Модернізація інструментів фінансового регулювання формування і використання капіталу будівельних підприємств.....	124
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	153
ДОДАТКИ.....	165

ВСТУП

Дослідження фінансового регулювання формування і використання капіталу будівельних підприємств в Україні обумовлено вагомим значенням державного фінансового регулювання у забезпеченні ефективності діяльності будівельних підприємств. Внаслідок кризового фінансового стану у будівельній галузі, частково спричиненого світовою фінансовою кризою, роль фінансового регулювання у формуванні і використанні капіталу будівельних підприємств в Україні стає ще більш значимою та відповідальною. Тісний взаємозв'язок будівельної галузі із суміжними галузями економіки посилює термінову необхідність застосування ефективних важелів фінансового регулювання формування і використання капіталу будівельних підприємств, оскільки результативність їх фінансово-економічної діяльності має широкий спектр впливу та наслідків.

Застосування ефективних інструментів фінансового впливу на формування і використання капіталу будівельних підприємств може сприяти збільшенню надходжень до бюджету, залученню в економіку країни додаткових інвестицій, підвищенню соціальних ефектів, тощо. Бажані результати фінансового впливу на зазначені процеси за умов застосування диференційованих інструментів, що враховують галузеві особливості, обумовлюються взаємодією держави і підприємств.

Незважаючи на широке відображення зазначених питань у наукових і нормативно-правових джерелах, значна частина питань фінансового регулювання формування і використання капіталу будівельних підприємств залишаються невирішеними. Зокрема, недостатньо висвітлені питання оцінки ефективності використання капіталу будівельних підприємств, диференціації податкових інструментів впливу, дієвості дозвільних вимог до діяльності забудовників, раціональності пільгового фінансування та кредитування будівельних проєктів. У більшості нормативно-правових документах щодо аналізу та оцінки фінансового стану підприємств не враховано галузеві особливості при встановленні економічно доцільних та рекомендаційних значень основних фінансових показників. У процесі фінансового регулювання формування і використання капіталу будівельних підприємств

Сучасний кризовий фінансовий стан будівельних підприємств, остаточно невирішені теоретико-методологічні, аналітичні та практичні питання фінансового регулювання формування і використання капіталу будівельних підприємств України зумовили доцільність дослідження.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО–МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Капітал як умова господарської діяльності підприємств

Для ефективного функціонування господарської діяльності підприємствам і організаціям з різною формою власності і організаційною структурою необхідно володіти, і вміти доцільно використовувати капітал. Термін “капітал” походить від латинського “capitalis”, що означає головний, тобто головний або основний в господарській діяльності [174]. Відповідно до того, як розвивались економічні, фінансово – господарські відносини, грошово-кредитні системи, фінансові цінності і те, що розуміли під основою функціонування господарської діяльності, капітал ототожнювався з майном; володінням землею і вкладеними в неї коштами; накопиченими запасами, що призначені для виробництва і приносять дохід; накопиченою працею; запасами золота тощо. Але і на сьогодні у науковців існують різні погляди відносно сутності даної категорії.

З історії економічної думки відомо, що в науковий обіг термін “капітал” був введений ще Арістотелем, який зробив першу спробу теоретичного осмислення цього поняття [1, с. 28]. У докласичних економічних теоріях капітал розглядався з різних позицій. При цьому основою його формування вважалися або торгівля з позитивним балансом, або землеробство [20, с.170]. Значний внесок у розуміння сутності капіталу, його ролі в економіці зробили видатні економісти минулого:

А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. Мілль, Ж. Б. Сей, А. Маршалл та інші дослідники. У своїй праці “Дослідження про природу і причини багатства народів” А. Сміт розглядав капітал як накопичений запас засобів виробництва (накопичене багатство), що використовується для господарських потреб і приносить дохід [110, с. 205]. А. Сміт зробив значний внесок у розробку теорії обігу капіталу і вважав, що капітал може бути як у формі коштів, так і у вигляді матеріальних активів, але речове його втілення було для нього основним.

Д. Рікардо розвинув учення А. Сміта про капітал як частину багатства, що зайнята у виробництві й необхідна для приведення праці у дію [100, с. 9-10]. При цьому найбільшу увагу він приділяв речовій формі капіталу і значно меншу – грошовій. Досить фундаментально досліджував сутність капіталу Дж. Мілль у своєму першому томі “Основи політичної

економії”. У його інтерпретації капітал постає як початковий накопичений запас продуктів минулої праці [83, с. 148]. У своїй праці він розглядає капітал насамперед у натурально-речовій формі й недостатню увагу приділяє проблемам капіталу у грошовій формі.

Істотний внесок у теорію капіталу зробив Ж.Б. Сей, який бачив у ньому один із можливих чинників виробництва, що поряд із працею і землею приносить його власнику дохід [98, 248]. Висунута Ж. Б. Сеєм ідея трьох чинників виробництва одержала найбільше поширення. Вона і сьогодні має практично абсолютне визнання, з тією лише різницею, що до трьох основних чинників, визначених Ж.Б. Сеєм, додаються ще кілька нових. Однак у теорії капіталу Ж. Б. Сея, як і в працях його попередників, грошова форма капіталу досліджувалася недостатньо глибоко.

Досить своєрідно трактували капітал Дж. Кларк і Л. Вальрас. На їхню думку, капітал – це джерело процента. При цьому вони розглядали в основному позиковий капітал, який дає змогу одержувати процент [108, с. 45]. Класики економічної теорії та їхні послідовники недостатню увагу приділяли грошовому капіталу, що було спричинено об'єктивними економічними умовами розвитку суспільства на той час. Сучасному стану суспільних відносин більше відповідають погляди Й. Шумпетера, який чітко визначив капітал як суму грошових коштів: “Таким чином, ми визначаємо капітал як суму грошей і інших платіжних засобів, які в будь-який момент часу можуть бути і запропоновані в користування підприємця” [164, с. 79]. Таким чином, він підкреслює важливе значення коштів у капіталі, як зручний засіб відображення цього процесу. Будь-який економічний процес тісно пов'язується з фінансовими ресурсами і повинен відображатися в документах, що будуть характеризувати як формування джерел фінансування капіталу, так і їхнє використання. На думку Й. Шумпетера, капітал підприємства з економічної точки зору належить “до його пасивів, як і всі інші борги, починаючи з привілейованих облігацій і закінчуючи одноденними банківськими кредитами.” [164, с. 114]. І далі: “По перше, важливо, що і в бухгалтерському обліку розрізняють окремо блага і капітал. Капітал тут – просто сума грошей, а придбані блага записуються в бухгалтерські книги лише для того, щоб показати використання капіталу.” [164, с. 117].

З огляду еволюції сутності капіталу одним із основоположників теоретичних підходів, які є актуальними і на сьогодні, є К. Маркс. Науковець у своїй відомій праці « Капітал» висвітлює сутність, види та стадії кругообігу капіталу.

«Процесс кругооборота капитала проходит три стадии, которые, как изложено в первом томе, образуют следующий ряд: Первая стадия:

Капиталист появляется на товарном рынке и на рынке труда как покупатель; его деньги превращаются в товар, или проделывают акт обращения Д–Т. Вторая стадия: Производительное потребление купленных товаров капиталистом. Он действует как капиталистический товаропроизводитель; его капитал совершает процесс производства. Результатом является товар большей стоимости, чем стоимость элементов его производства. Третья стадия: Капиталист возвращается на рынок как продавец; его товар превращается в деньги, или проделывает акт обращения Т–Д.

Следовательно, формула для кругооборота денежного капитала такова: $D - T... P... T' - D'$, где точки обозначают, что процесс обращения прерван; а T' , равно как и D' означает T и D , увеличенные на прибавочную стоимость.»[176]. Запропонований К. Марксом кругообіг капіталу є свідченням єдності товарної і грошової форм капіталу. Вагомою частиною капіталу, згідно вчень науковця є додана вартість, прибуток та праця працівників.

За твердженням Зятковського І.В: “капіталом вважається вкладення в активи, які перебувають у розпорядженні підприємства (товариства) і достатні для виконання господарської та фінансової діяльності й отримання прибутків” [44, с. 214]. Виходячи з наведених визначень сутності капіталу, впливає те, що на даний час у економістів-науковців немає єдиної думки відносно сутності капіталу. У сучасних працях, в яких досліджуються проблеми сутності й використання капіталу, пропонуються дві точки зору: 1) капітал як сума грошових та інших платіжних коштів для забезпечення засобів виробництва; 2) капітал як “предметна” форма.

До прихильників «грошової» характеристики капіталу можна віднести ряд українських вчених. Критикуючи речовий підхід до визначення капіталу, Г. Климко вказує: «Багато дослідників вважають, що капітал – це сукупність засобів виробництва, які приносять доход їхньому власникові. Перелічені підходи до визначення капіталу дещо односторонні і пов’язують цю категорію з сукупністю речових факторів виробництва. Вони звертають увагу на речову форму капіталу, хоча навіть і з цього боку не врахована така частина капіталу, як грошовий капітал, який ніяк не можна ототожнити із засобами виробництва і який призначається для придбання факторів виробництва, забезпечення безперервності руху капіталу у сферах виробництва та обігу.» [51, с. 98].

Розглядаючи цю проблему, Т. Момот чітко відокремлює поняття засобу від капіталу на прикладі його оборотної частини. Під оборотним капіталом вона розуміє “фінансові ресурси, що інвестуються в кожному виробничо-комерційному циклі для створення виробничих оборотних

фондів і купівлі робочої сили, які в процесі кругообороту постійно переходять з однієї функціональної форми в іншу, створюючи при цьому фонди обігу, і які відшкодовуються у грошовій формі в кінці кожного циклу кругообороту, забезпечуючи цим самим поряд з основним капіталом безперервність процесу виробництва й реалізації продукції” [86, с. 9]. Подібні погляди зауважено в працях І. Бланка, Ю. Воробйова, З. Дрогомирецької, І. Зятковського, О. Мертенса, В. Селезньова та ін. [17,26,32,44,75,107]. Представником зазначеної точки зору є також російський науковець В. Ковальов. Відзначаючи особливості відмінності поняття «капітал» від поняття «засіб», він вказує: “Очевидно, что термин «средства» не вполне уместен для характеристики источников. Поскольку в учетно-аналитической практике понятие «капитал» в большей степени олицетворяет источники средств, то есть пассив баланса...” [52,с.88]. На прикладі оборотного капіталу науковець розмірковує про необхідність застосовувати поняття «засобу» і «капітал» залежно від цілей, які ставить перед собою дослідник, менеджер, бухгалтер та ін.: «Действительно, когда говорится об управлении оборотным капиталом, финансового менеджера или бухгалтера интересует не предметно-вещная природа оборотных активов, а величина денежных средств, вложенных в эти активы.» [52, с. 92].

В. Грузинов зазначає: «Все это заставляет предпринимателя осуществлять денежные вложения на приобретение средств производства и рабочей силы, необходимых для выпуска продукции или оказания соответствующих услуг, пользующихся спросом на рынке. Эти ресурсы имеют одну важную особенность: в ходе своего производительного использования они увеличивают первоначальную стоимость средств, вложенных на их приобретение. Именно поэтому данные ресурсы называются капиталом...»[29, с. 47].

Прихильниками зазначених поглядів цілком можна вважати відомих американських науковців. Під категорією «капітал» Ю. Брігхем і Л. Гапенські розуміють: «... всі джерела засобів, що використовуються для фінансування активів і операцій фірми.» «Будь-які операції,що приносять прибуток фірмі неможливо реалізувати без активів розміщених в лівій частині балансу (Актив), які, відповідно повинні бути профінансованими за рахунок джерел, вказаних у правій частині балансу (Пасив)»[21, с. 34].

Заслуговує на увагу й точка зору американського науковця Марка Скотта. Науковець відзначає: “Структура капитала фирмы – это комбинация источников денежных средств, использующих роль горючего для бизнеса»[110, с. 119]. Схожі погляди зустрічаємо в роботах Л. Бернстайна, З. Боді і Р. К. Мертонна, Дж. К. Ван Хорна, Р. Н. Холта, Ф. Ли Ченг і Дж. І. Фінерті, Н. Уолл і Д. Лайнза, Я. Маркузе, та ін.

[14,19,23,148,152,141]. Таким чином, більшість вчених дотримуються «грошової» концепції сутності капіталу. Проте є прихильники й «предметної» сутності капіталу. Так, вчені К. Ховард і Є. Коротков визначають його як: «... все орудия труда, а также здания и сооружения, которые используются в процессе производства продукции». [147, с. 93].

Досліджуючи сутність капіталу в нових історичних умовах економічного розвитку провідних країн світу, німецький соціаліст-економіст Р. Гельфердінг прийшов до висновку, що промисловість стає дедалі залежною від банківського грошового капіталу, тобто відбувається процес проникнення банківського капіталу у промисловість, що призводить до злиття капіталів. Об'єднання банківського капіталу з промисловим Р. Гельфердінг визначив як «фінансовий капітал» вважаючи, що залежність промисловості від банків є наслідком відносин власності. Всезростаюча частина промислового капіталу не належить тим промисловцям, що його застосовують. Розпоряджаються вони капіталом лише за допомогою банку, що є власником цього капіталу. З іншого боку, і банку всезростаючу частину своїх капіталів доводиться закріплювати в промисловості. Тим самим він усе більшою мірою стає промисловим капіталістом. Банківський капітал, отже, капітал у грошовій формі, що таким способом насправді перетворений на промисловий капітал, я називаю фінансовим капіталом ». Р. Гельфердінг вважає, що «фінансовий капітал – капітал, що перебуває у розпорядженні банків і застосовується промисловцями »[1, с. 33-40]. Отже, німецький соціаліст розглядав фінансовий капітал не стільки з позиції фінансової науки, скільки як специфічну форму розвитку монополістичного капіталізму.

Більшість сучасних економістів-фінансистів розглядають «капітал», «фінансовий капітал» як синонім фінансових ресурсів. Це характерно як для науковців України, так і для фахівців з інших країн СНД.

В.Г. Белоліпечський визначає капітал як «... частину фінансових ресурсів, задіяних фірмою в оборот, і доходи, що вони приносять, від цього обороту. У цьому розумінні капітал виступає як перетворена форма фінансових ресурсів»[11, с. 54].

С.В. Моїсєєв і В. І. Терьохін вважають, що фінансовий капітал – це фінансові кошти підприємства, відбиті в пасиві його бухгалтерського балансу. При цьому фінансовий капітал поділяється на власний, тобто сформований за рахунок власних джерел фінансових ресурсів, і позиковий, формування якого здійснюється за рахунок позикових фінансових джерел [133, с. 97].

Деякі економісти – Н.А. Русак і В.А. Русак зазначають, що капітал «... це кошти, вкладені в суб'єкт господарювання для початку або

проходження господарської діяльності з метою одержання прибутку (доходу)» [102, с. 97]. На думку І.Т. Балабанова: «Капітал – це частина фінансових ресурсів. Капітал – це гроші, пущені в обіг, і доходи, що вони приносять від цього обігу» [9, с. 77].

В.В. Селезньов пропонує таке визначення капіталу: «Фінансові ресурси, що використовуються на розвиток виробничого процесу (купівля сировини, товарів та інших предметів праці, робочої сили, інших елементів виробництва), є капітал у його грошовій формі» [107, с. 56].

І.А. Бланк, розглядаючи капітал з позиції фінансового менеджменту, формулює його визначення так: «Капітал підприємства характеризує загальну вартість коштів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів» [17, с. 34]. І.Н. Яремко визначає капітал як «категорія динамічна, і найбільш мобільним його елементом та одним з основних джерел поповнення є грошовий потік, що генерується підприємством [168, с. 160]. Інші дослідники – А.М. Ковальова, М.Г. Лапуста, Л.Г. Скамай розглядають фінансовий капітал як сукупність власних позикових і залучених фінансових ресурсів, що використовуються для фінансування активів із метою одержання прибутку. «Частина фінансових ресурсів, задіяних фірмою в оборот, і доходи, що вони приносять від цього обороту, мають назву капітал, що виступає як перетворена форма фінансових ресурсів. Іншими словами, капітал – це значна частина фінансових ресурсів, яка авансується та інвестується у виробництво з метою одержання прибутку» [52, с. 83].

Терещенко О.О. наголошує на відсутності єдиного підходу у науковців щодо сутності капіталу та виділяє два теоретичні напрями: «поняття «капітал» є однією з найскладніших категорій фінансової науки. У вітчизняній та зарубіжній науково-практичній літературі можна зустріти багато (досить часто взаємопротилежних) підходів до визначення сутності капіталу. Серед численних дефініцій капіталу можна виокремити: макроекономічний підхід (з народногосподарського погляду); мікроекономічний підхід (з погляду суб'єктів господарювання)» [137, с. 11].

Вивчаючи сутність поняття «капітал» і «фінансовий капітал підприємства», доцільно розглянути також і точку зору з цього питання західних сучасних економістів, оскільки вони не перебували під впливом суворо визначеного трактування цього поняття, що існувало в колишньому СРСР.

У західній фінансово-економічній літературі розуміння, що фінансовий капітал підприємства є сукупністю фінансових коштів, склалося досить давно і використовується не тільки в теорії, а й у

практичній діяльності фірм. Таке розуміння фінансового капіталу можна знайти в роботах С. Фішера, Р. Шмалензі, Б. Мінца, М. Шварца, Дж. Робінсона й інших. Наприклад, С. Фішер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензі у своїй капітальній роботі «Економіка» розглядають фінансовий капітал як фінансові кошти, що їхкладають власники підприємства, акціонери в розвиток суб'єкта господарювання. При цьому автори розрізняють власний і позиковий фінансовий капітал як складові сукупного фінансового капіталу підприємства. [145, с. 254]. Дослідивши теоретичну сутність капіталу та систематизувавши погляди науковців виділимо їх основні думки та позиції (рис 1.1).

Рис.1.1. Теоретичний аналіз сутності капіталу

Більшість науковців розглядають грошову форму капіталу. При цьому у прихильників такої позиції існують різні думки відносно складу та сутності грошового, фінансового капіталу. Перші капіталом вважають частину фінансових ресурсів, вкладених в господарський процес; другі дають до попереднього ще й отриманий прибуток; треті – під капіталом розуміють власні і позичені фінансові ресурси, якікладаються в господарський процес з метою отримання прибутку; четверті – дають до попереднього ще й залучені кошти.

Існування різних підходів щодо суті капіталу може бути спричинено складністю і багатогранністю даної категорії, еволюцією економічних систем, об'єктивними змінами в економіці країни і світу, різними позиціями, з яких розглядають це питання.

Формування нових теоретичних поглядів на капітал зумовлюється економічним розвитком суспільства, розглядом його сутності в контексті створення і функціонування підприємницьких структур різних форм власності й господарювання, існуванням багатоаспектних взаємозв'язків реального і фінансового секторів економіки, проявом його неоднозначної ролі на макро- і мікроекономічному рівнях.

Прихильність західних науковців до фінансової сторони капіталу можна пояснити й тим, що в ринковій економіці перелив капіталу між галузями економіки відбувається на добре розвиненому фондовому ринку. На такому фондовому ринку, з використанням різних фінансових інструментів (видів цінних паперів) тимчасово вільні кошти знаходять своє призначення, тобто перетворюються у капітал, що формується підприємствами і використовується на освоєння, поповнення оборотних і необоротних активів. Отже, якщо коштикладаються у підприємницькі структури шляхом купівлі – продажу цінних паперів, то зрозуміло, чому науковці відстоюють грошову форму капіталу.

У країнах з перехідною економікою, зокрема в Україні, у зв'язку з багатьма зовнішніми і внутрішніми економіко–політичними чинниками фондовий ринок або слабо розвинений, знаходиться на стадії розвитку, або функціонує у неорганізованій формі, тобто операції на ньому відбуваються не за чинним законодавством, а за домовленостями кількох учасників цього ринку. У такій ситуації вкладення тимчасово вільних коштів у підприємницькі структури відбувається шляхом приватизаційних процесів або безпосереднього спрямування у необоротні та оборотні активи. Відповідно у такій ситуації простежується матеріальна (грошова) форма капіталу

Крім того, при визначенні поняття фінансовий капітал більшість із дослідників не звертають уваги на те, що передусім необхідно розкрити основні ознаки, які визначають суть фінансового капіталу.

На основі підходів, що існують в економічній літературі, основних ознак, що характеризують капітал підприємства, капітал є грошовою формою, створеною за рахунок різних джерел фінансових ресурсів, зокрема власних, позичених залучених та коштів, сформованих на фондовому ринку, вкладених в господарський процес з метою отримання прибутку.

Однак капітал не слід розглядати лише як джерело поповнення активів балансу, оскільки крім цієї ознаки дана категорія має ряд важливих ознак і характеристик.

Першою характеристикою капіталу є те, що він є основою для формування і реєстрації підприємства. Для реєстрації і створення підприємств їх засновникам необхідно володіти певною сумою капіталу, що призначений для проведення державної реєстрації, придбання необхідних засобів здійснення господарської діяльності, залучення кваліфікованих спеціалістів.

Другою характеристикою капіталу є його здатність сприяти розширеному відтворенню та розвитку підприємства. При наявності у підприємства капіталу в достатньому обсязі воно має можливість не лише відтворювати свій господарський процес, але й розширювати обсяги діяльності на різних ринках і регіонах. А це в свою чергу сприяє збільшенню самого капіталу.

Третя характеристика капіталу – капітал є джерелом соціального і економічного розвитку власників і найманих працівників підприємства. При ефективному використанні капіталу, власники підприємства отримують прибуток, дивіденди, а наймані працівники – заробітну плату, доплати, премії, соціальні гарантії. Таким чином, капітал сприяє економічному і соціальному захисту власників і найманих працівників.

Суть четвертої характеристики капіталу полягає в тому, що капітал є показником ефективності господарської діяльності підприємств. Ефективна господарська діяльність приносить підприємству прибуток, який є одним із складових елементів капіталу. Ефективність господарської діяльності також ілюструє структура капіталу.

П'ята характеристика капіталу – капітал є засобом покриття економічних ризиків. У процесі здійснення господарської діяльності підприємствам і організаціям загрожує ризик втрати коштів, а отже і доходів, що безумовно, позначається на відтворенні капіталу. Капітал при достатній кількості може покривати тимчасові економічні ризики, і таким чином надавати господарській діяльності певної стабільності. Зменшення економічного ризику є одним із найважливіших завдань у процесі управління капіталом, і досягається диверсифікацією джерел його формування і напрямів використання, створенням страхових резервів і перекладанням частини свого ризику на страхові компанії.

Розглянуті економічні характеристики капіталу перебувають у тісному взаємозв'язку і свідчать про всю багатогранність його економічної сутності, що дозволяє обґрунтувати принципи його функціонування.

На основі вищевикладеного матеріалу можна стверджувати, що

капітал є не лише джерелом покриття активів підприємства, а й основою господарської діяльності підприємства. Необхідність вивчення сутності та особливостей капіталу пояснюється тим, що від професійного й ефективного використання капіталу залежить подальша господарська діяльність підприємств. Капітал перебуває у тісному взаємозв'язку з такими економічними параметрами господарської діяльності, як: прибутковість, рентабельність, фінансова стійкість.

1.2. Методологічні аспекти аналізу й оцінки ефективності використання капіталу підприємства

Ефективне управління капіталом підприємств різної форми власності, організаційних і галузевих структур у першу чергу залежить від раціонального проведення аналізу ефективності використання капіталу.

При висвітленні методологічних аспектів аналізу ефективності використання капіталу насамперед необхідно з'ясувати теоретичні основи ефективності використання капіталу. Економічну категорію «ефективність» не слід ототожнювати із суміжною категорією «ефект». Під ефективністю на рівні підприємства розуміють характеристику зв'язку між величиною отриманого результату його діяльності й кількістю інвестованих або витрачених у виробництві ресурсів [53, с. 516]. Сутність терміну «ефект» висвітлено так: «...категорія, яка відображає перевищення результатів над витратами, пов'язаними з її здійсненням у певному періоді часу» [53, с. 518]. Ефективність як економічна категорія розглядається за різними видами: економічна, соціальна, екологічна [53, с. 519]. Насправді ж ефективність використання капіталу характеризує результати фінансового-економічної діяльності підприємства загалом і має багатосторонній вплив, чим і викликана потреба поділу ефективності залежно від напрямку впливу. Оскільки використання капіталу взаємопов'язане із виробничою діяльністю, під економічною ефективністю виробництва будівельного підприємства розуміють результативність виробничої діяльності, співвідношення між результатами господарської діяльності і витратами живої й уречевленої праці [140, с. 156]. Отже, економічна ефективність більше пов'язана із результатами виробничої діяльності, співвідношеннями доходів і витрат діяльності будівельного підприємства: «це величина відносна, отримана в результаті зіставлення економічного ефекту з витратами і ресурсами». Яремко І.Н. під економічною ефективністю управління капіталом розуміє: «... очікування економічних

вигід (потенційна продуктивність сукупного капіталу підприємства, враховуючи зовнішній вплив ринкового середовища)...» [168, с. 160].

Стосовно економічної сутності ефективності використання капіталу у працях економістів-науковців не виявлено єдиного підходу. На думку більшості вітчизняних і зарубіжних науковців, ефективність використання капіталу характеризується прибутковістю, рентабельністю [104, 132, 84, 112, 72].

М. Я. Коробов вважає, що «прибутковість, тобто ефективність використання капіталу, має назву рентабельність» [59, с. 78]. Розгляд ефективності використання капіталу лише за прибутковістю є досить спрощеним варіантом. Сучасні умови управління капіталом вимагають застосування системних підходів до аналізу і оцінки ефективності формування, розміщення і використання капіталу підприємства. Результати деталізованого аналізу сприяли розробленню системних заходів щодо нейтралізації прорахунків, недоліків у розміщенні, формуванні та використанні капіталу. Питанню комплексної методології аналізу ефективності використання капіталу з врахуванням галузевих особливостей, зокрема будівельних підприємств на сьогодні, у вітчизняних нормативних документах, працях науковців, присвячено недостатньо уваги. У ході аналізу ефективності використання капіталу лише окремих показників, коефіцієнтів без врахування особливості фінансово-економічної діяльності галузі, у якій функціонує підприємство, методів порівняння, застосування комплексної оцінки не сприяє точному визначенню негативних чинників, прорахунків, невикористаних резервів.

Більш новітніми, комплексними підходами до оцінювання ефективності використання капіталу є врахування досягнення цілей «за рівнем прибутку, за якістю планування, за оцінкою ефективності вкладень, за швидкістю обороту капіталу» [157, с. 398]. Аналіз ефективності використання капіталу необхідно спрямовувати на оцінку основних взаємопов'язаних сторін використання капіталу, що передбачає наявність необхідних критеріїв: «узгодження показників ефективності управління капіталу; врахування різнобічного впливу управління на капітал» [157, с. 399].

Методологічні аспекти ефективності використання капіталу, окремі показники, формули їх розрахунку, рекомендовані значення висвітлено у відповідних нормативних документах [76], а також у працях вітчизняних науковців [168, 158, 160, 153, 27, 151, 62, 59, 31, 65, 82, 86, 85, 101, 104, 132, 162, 69, 61]. Питання методики та методології ефективності використання капіталу висвітлено у працях і закордонних науковців:

Новашина Т.С., Ефимова О.В Шадрина Г.В., Жулега М.И., Короткова Э., Кован С. Е., Волков О.И. та ін. [89, 35, 54, 25].

Для висвітлення існуючих підходів щодо методики аналізу ефективності використання капіталу, проведено теоретичний огляд праць учених (таблиця А.1., дод. А.)

Запропоновані підходи є майже ідентичними й умовно їх можна об'єднати у два напрями. Деякі науковців при аналізі ефективності використання капіталу підприємства пропонують проводити аналіз використання капіталу, тобто показують розміщення капіталу, його оборотність. Інші автори описують прибутковість, рентабельність, розраховують віддачу капіталу. Важливими недоліком при складанні таких методик є не врахування галузевих особливостей.

Сьогодні на практиці переважає вузько направлений підхід до аналізу ефективності використання капіталу, який пов'язаний з вирішенням завдань щодо управління окремими його видами, а отже цьому питанню в практиці фінансового та управлінського аналізу не приділено достатньої уваги.

Перед розробкою підходу щодо аналізу ефективності використання капіталу необхідно сформулювати мету аналізу. Мних С. В. відзначає, що «метою аналізу капіталу є визначення напрямів і кількісне обчислення резервів зростання ринкової вартості підприємства на основі дослідження стану і динаміки показників, які характеризують капітал підприємства, та чинників, що обумовлюють зміну цих показників» [84 с. 19] Наведене визначення відповідає меті аналізу ефективності використання капіталу. Зауважимо, що аналіз ефективності використання капіталу ще потребує визначення оптимальної оцінки і удосконалення цього процесу. Отже, на базі розглянутого, сформовано власну мету аналізу ефективності використання капіталу: аналіз і оцінка ефективності використання капіталу на основі дослідження стану і динаміки показників, які характеризують цей процес, та виявлення чинників впливу на зміну значень показників. Мета аналізу ефективності використання капіталу стала основною ідеологічною базою формування підходу щодо аналізу ефективності використання капіталу.

Аналіз ефективності використання капіталу підприємства повинен відображати інформацію про рух, динаміку, структуру та чинники, що впливають на його використання, а також виявлення впливу вищенаведених елементів на результати діяльності підприємства. Врахування вищенаведених потреб вимагає застосування методології, побудованої на засадах системності і комплексності. Найбільш

комплексною у застосуванні є методика професора Шеремета А. Д., яка передбачає шість етапів здійснення комплексного аналізу:

1. Подання досліджуваного об'єкта як системи з визначенням цілей та умов її функціонування.
2. Розробка системи аналітичних і синтетичних показників.
3. Схематичне зображення системи.
4. Проведення класифікації факторів і показників, визначення взаємозв'язків між ними.
5. Формування моделі системи на основі попередніх етапів.
6. Проведення дослідження з використанням розробленої моделі [8, с.86]

Базова логарифмічна схема комплексного аналізу капіталу підприємства запропонована Білик М. Д.:

- 1) постановка цільової функції;
- 2) формування та реалізація первинної вхідної фінансової інформації;
- 3) формування та реалізація алгоритму обробки фінансової інформації;
- 4) інтерпретація результатів та формування показників;
- 5) формування сценаріїв підтримки та розвитку економічного потенціалу підприємства [8, с. 557].

Структурно-логічний алгоритм аналізу капіталу запропоновано науковцем С.В. Мних. Зміст методики контрольно-аналітичної методики дослідження науковець вбачає у таких елементах:

- 1) формування цілей і задач;
- 2) об'єкти дослідження;
- 3) система показників аналізу (контролю);
- 4) рекомендація щодо послідовності і періодичності досліджень;
- 5) опис методів і способів аналізу (контролю);
- 6) інформаційне забезпечення аналізу (контролю);
- 7) вказівки щодо організації аналізу (контролю);
- 8) технічні засоби, які використовуються для обробки економічної інформації;
- 9) характеристика документального оформлення результатів аналізу (контролю);
- 10) споживачі результатів аналізу (контролю) [84, с. 57].

Розглянутий алгоритм аналітичного дослідження може слугувати організаційною структурою розроблення методики аналізу ефективності використання капіталу будівельних підприємств.

Більш практично цінною і системною та взаємопов'язаною є методологія ефективності використання капіталу, запропонована закордонним науковцем Шадріною Г.В:

- 1) розрахунок динаміки якісних показників використання ресурсів;
- 2) визначення співвідношень приросту ресурсів в розрахунку на 1 % приросту обсягу виробництва;
- 3) визначення величину впливу інтенсивності на приріст обсягу виробленої продукції;
- 4) розрахунок відносної економії ресурсів;
- 5) здійснення комплексної оцінки всебічної інтенсивності виробництва [155, с. 91].

Питання важливості інформації і різноманітність підходів щодо аналізу і оцінки ефективності використання капіталу висвітлює Г.В. Савицька, стверджуючи, що «загальна оцінка ефективності використання сукупних ресурсів здійснюється на підставі показника рентабельності сукупного капіталу», але залежно від типу «зацікавлених сторін» (держави, власники і кредитори), можливі різні варіанти його розрахунку [104, с. 532-533]. Зазначене стає поштовхом до окреслення нового питання доцільності, правильності і раціональності аналізу й оцінки ефективності використання капіталу з позиції окремої сторони. Результативність діяльності суб'єкта господарювання повинна пропорційно розподілятися на вигоди для держави, власників, кредиторів, споживачів продукції, адже такі взаємопов'язані складові, суб'єкти макроекономічного грошового обороту. Перевага користі від господарювання в один бік, можлива лише на певний термін, оскільки запорукою сталого й ефективного функціонування є кругообіг капіталу за всіма задіяними ланками із розподілом і віддачею затрачених і очікуваних вигід. Таким чином, аналіз і оцінку ефективності використання капіталу доцільно розглядати за методикою, яка б враховувала «економічну та фінансову ефективність використання капіталу». Врахування згаданих вимог висвітлено у методиці закордонного науковця Новашина Т.С. основні етапи його методики розміщені у такій послідовності:

- 1) аналіз доходів і витрат підприємства;
- 2) аналіз показників прибутку;
- 3) аналіз і оцінка операційного важеля;
- 4) аналіз дивідендного доходу;
- 5) аналіз ділової активності;
- 6) аналіз показників рентабельності;
- 7) аналіз і оцінка фінансового важеля [89, с.77-144].

Проведений аналіз наукових джерел свідчить про існування лише окремих частин, елементів комплексної методики даного аналізу, що не забезпечує досягнення поставлених цілей аналізу ефективності використання капіталу. Оскільки ефективність використання капіталу часто ототожнюється з прибутковістю та рентабельністю підприємства, то серед наведених методик зазначаються, як ті, що названі як аналіз прибутку та рентабельності, і ті, що названі методикою аналізу ефективності використання капіталу.

Розглянуті підходи потрібно доповнити такими елементами як: структурним аналізом капіталу, аналізом розміщення капіталу та аналізом факторів, що спричинили те чи інше розміщення і використання капіталу, факторною моделлю. Крім цього, використовуючи підходи системності і комплексності, об'єднати, взаємопов'язати і розмістити у логічній послідовності вище наведені частини.

Комплексний підхід до проведення аналізу ефективності використання капіталу висвітлено Швиданенко Г.О., базовими напрямками якого є :

- «фінансово – економічні показники ефективності управління;
- ефективність у забезпеченні зовнішньої і внутрішньої політики на фінансовому ринку;
- ефективність управління як саморегульованої системи;
- адаптаційна здатність до динамічного розвитку зовнішнього середовища;
- ефективність інформаційного забезпечення; інформаційне забезпечення менеджменту й управлінського впливу на фірму» [157, с. 399].

Перед аналізом ефективності використання капіталу висувуються завдання, які дозволяють конкретизувати мету аналізу з урахуванням організаційних, інформаційних, технічних і методичних можливостей його проведення, зокрема це: вивчення прибутковості та рентабельності підприємства; визначення величини впливу на результати діяльності підприємства таких чинників, як зміна фінансової стійкості, структура і ефективність використання основного і оборотного капіталу, оборотність сукупного капіталу.

При побудові підходу до аналізу ефективності використання капіталу, застосовано основні засади методики, запропонованої В.Т Доля:

- ієрархія моделі будується за допомогою індуктивного підходу, тобто від власних показників ефективності використання виробничих ресурсів підприємства до найбільш загального критерію ефективності господарської діяльності – рентабельності капіталу;

- показники (результати господарської діяльності та фактори), які є інформаційно-забезпеченими і легко визначаються за даними публічної звітності;

- вплив усіх факторів на результат визначається зазвичай в одиницях вимірювання результату, але враховується ієрархічна побудова комплексної моделі, коли даний результат стає фактором іншого результату, але більш високого порядку, вплив кожного фактору трансформується в оцінках, включаючи оцінку опосередкованого впливу на прибуток та рентабельність;

- власні мультиплікативні моделі використовуються у динамічній формі, яка дозволяє оцінювати вплив на результат не тільки прямих змін показників віддачі і витрачання ресурсів, але і структурних зрушень, а також цін на ресурси та продукцію (роботи, послуги) підприємства [31, с. 68-71].

На основі окремих частин та елементів вищенаведених методик В.Т. Доля, Г.В. Савицької, М.Я Коробова, А.Д Шеремета, аналіз ефективності використання капіталу запропоновано здійснювати за наступними напрямками (рис.1.1):

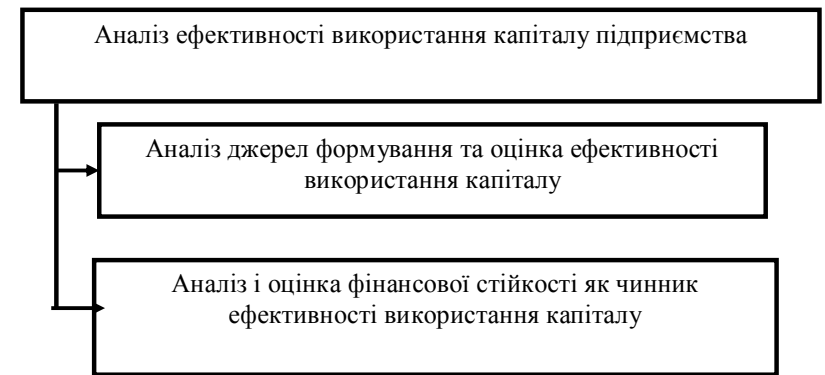

Рис.1.1. Узагальнена схема аналізу ефективності використання капіталу підприємства

Зображений на рис.1.1. алгоритм аналізу ефективності використання капіталу підприємства сприятиме отриманню необхідної аналітичної інформації та визначенню взаємозв'язків між факторними і результативними показниками, що є основою для побудови економіко–математичних моделей управління, прогнозування та підвищення ефективності використання капіталу підприємства. На рис. 1.2 зображено структурно–логічну послідовність аналізу ефективності використання

капіталу. На першому етапі запропонованої на рис. 1.2 схеми, запропоновано визначити основні джерела формування капіталу, результативні показники ефективності використання капіталу, здійснити їх розрахунок, провести аналіз динаміки та основних тенденцій зміни значень. Важливим елементом аналізу на цьому етапі є визначення типових тенденцій, середньорічних значень показників, особливостей та відмінностей, характерних для об'єктів дослідження. Відображенням ефективності використання капіталу є не лише показники прибутковості, рентабельності оборотності, але і показники фінансової стійкості підприємства.

Зміна показників фінансової стійкості підприємства є найбільш повним результатом ефективності формування і використання капіталу. Дослідження лише показників рентабельності капіталу без врахування зміни значень показників фінансової стійкості підприємства є односторонньою характеристикою процесу ефективності використання капіталу.

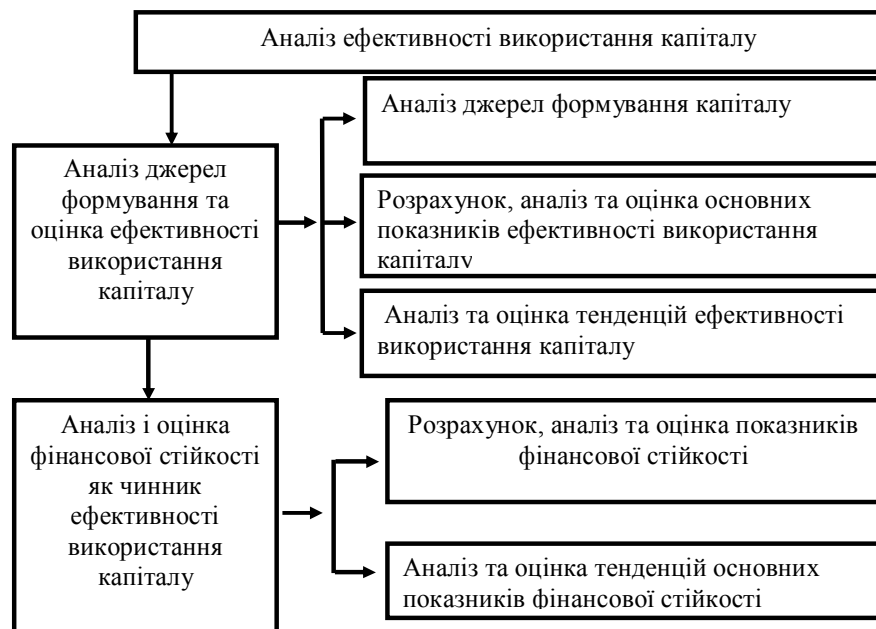

Рис. 1.2. Структурно-логічна схема аналізу формування та оцінки ефективності використання капіталу

У ході проведення другого етапу аналізу запропоновано визначення базисних показників фінансової стійкості, здійснення їх розрахунку, проведення аналізу їх динаміки та основних тенденцій. Необхідною складовою, на цьому етапі дослідження є вивчення типових тенденцій показників фінансової стійкості залежно від об'єктів аналізу, а також розрахунок їх середньорічних значень.

Найбільш широко в економічному аналізі застосовуються методи парної і множинної кореляції [36, 59, 158, 168]. За допомогою цих методів є можливим визначення не функціональної, а стохастичної причинно-наслідкової залежності між економічними явищами, тобто вивчення дії факторів, що мають тенденційний вплив на об'єкт дослідження. При цьому імовірність факторного впливу визначається щільністю зв'язку факторів з передбачуваною узагальнюючою економічною характеристикою. Щільність зв'язку вимірюється значенням коефіцієнта кореляції, що коливається в діапазоні від нуля до одиниці. Коли значення коефіцієнта кореляції перевищує 0,5, то зв'язки між факторами та узагальнюючим показником об'єкта дослідження вважаються досить щільними, що дає змогу з достатньою вірогідністю вимірювати їхній вплив. Для цього потрібно попередньо побудувати факторну економіко-математичну модель.

Результати, отримані від використання схематично наведеної методики, стали основою для подальшого підвищення ефективності використання капіталу.

У сучасних умовах практичне оцінювання, а отже подальша оптимізація рівня ефективності використання капіталу, здійснюється згідно існуючих показників та їх рекомендаційними значеннями, що висвітлені у методичних рекомендаціях, нормативно-правових документах та науково-навчальній літературі. Вивчаючи проблемність методологічно-аналітичного забезпечення економіки України зазначимо, що з початку 90 – х років і до цього часу українська економіка знаходиться у повільному еволюційному періоді формування, ствердження, пошуку і прояву своїх специфічних якостей, пріоритетів. Такий стан не сприяє можливості розроблення методичних рекомендацій, методологій із аналізу і оцінки ефективності використання капіталу індивідуально щодо кожної сфери чи галузі господарювання, а стандарти, що існували в умовах планової економіки, є недоцільними до врахування, тому що не передбачають таких, явищ як інфляційний, науково-технічний, соціальний та суспільний ефект сучасного стану української економіки. Вихід із розглянутої ситуації українські законодавці і науковці знайшли у застосуванні узагальнюючих підходів, універсальних методик аналізу і оцінки фінансового стану,

фінансової результативності, ефективності використання капіталу, що застосовувалися би для будь-якої галузі чи сфери господарювання, а врахування специфічних особливостей, відповідно, стало завданням фінансових менеджерів кожного індивідуального суб'єкта господарювання. Виконати поставлене завдання без комплексної оцінки галузі, сфери, умов економічного функціонування регіону, застосування наукового підходу досить важко, а незадовільне його виконання зумовлює ланцюг прорахунків, що відображаються практично на всіх напрямках фінансово-економічної діяльності суб'єкта господарювання. Способом вирішення питання запозичення методологій, критеріїв, принципів, рекомендованих значень, та окремих показників у закордонних науковців та практиків, але здебільшого відповідного пристосування до умов вітчизняної економіки вони є нерациональними і необ'єктивними.

Розглянута ситуація висвітлена і у працях Яремка І.Й.: «У процесі аналізу показників характеристики використання капіталу вони найчастіше порівнюються з нормативними значеннями, переважно наведеними у літературних джерелах. Однак всі вони не враховують специфіку конкретної галузі, і в основному базуються на закордонному досвіді, застосування якого у вітчизняній економіці особливо з точки зору довгострокового періоду, ускладнено, оскільки умови функціонування українських підприємств істотно відрізняються від зарубіжних» [168, с. 134].

Отже, актуальним питанням сьогодення української науки й економіки є вирішення питань універсалізації методологічних підходів та розробки спеціалізованих методик та методологій, зокрема і для аналізу та оцінки ефективності використання капіталу, тобто «у сучасних умовах проблема оцінки ефективності капіталу вітчизняних підприємств стає дедалі актуальнішою у зв'язку із зростаючою глобальною інфраструктурою, яка сприяє корпоративній інтеграції...» [168, с. 148].

Першим кроком до розробки методики оцінки ефективності використання капіталу є визначення системи потрібних показників. Чітка система показників, що комплексно характеризує процес ефективності використання капіталу є першою умовою адекватної оцінки. Складність побудови такої системи полягає у тому, що в існуючих нормативних документах, працях науковців відсутній єдиний погляд до цього питання, а саме: «чіткої регламентації системи показників із заданими кількісними значеннями їх параметрів, придатних для оцінки ефективності діяльності підприємств різних за видами економічної діяльності, формою власності, розмірами і цілями діяльності, не існує» [53, с. 521]. Щодо оцінки ефективності використання капіталу, як і узагальненої оцінки ефективності

діяльності підприємства, застосовують два підходи: грошовий і ресурсний [53, с. 521]. «За грошового підходу результати і витрати визначаються в надходженнях (приплив) і витратах (відплив) грошових коштів. За ресурсного підходу результати характеризуються обсягом виготовленої продукції, а витрати – обсягом витрачених ресурсів різного виду» [53, с. 521]. Застосування одного із підходів, лише односторонньо характеризує процес і стає інформаційною базою для окремих груп зацікавлених сторін (споживачів, власників, держави, акціонерів). Враховуючи те, що ефективність використання капіталу підприємства є наслідком синергійного ефекту взаємопов'язаних як грошових та і ресурсних ланок, схиляємось до необхідності застосування обох підходів та дотримання гіпотези, що ефективне використання капіталу із однаковим темпом приросту відображається як на зростанні вартості підприємства, величині дивідендів, обсягах нерозподіленого і чистого прибутку, власного капіталу, так і на величині виробленої продукції, наданих послуг, соціальних і суспільних благ, ресурсної бази підприємства. У працях науковців ефективність фінансово-господарської діяльності, інколи ототожнюють із ефективністю використання капіталу, розглядають із сторони вигоди власникам підприємства і у поточний період. Стосовно оцінки ефективності використання капіталу та кінцевих результатів фінансово-економічної діяльності, - відсутній єдиний підхід. «Для оцінки ефективності використання капіталу використовуються три основних показники оборотності: загальна рентабельність інвестованого капіталу, ставка рентабельності позиченого капіталу, ставка рентабельності власного капіталу» [82, с. 84]. «Показники ефективності використання капіталу доцільно об'єднати у дві групи: перша – характеризують ефективність капіталу на основі розрахунку показників його прибутковості; друга – шляхом оцінки оборотності (прибутковості) капіталу» [96, с. 223]. «Кінцевим позитивним результатом господарської діяльності підприємства є прибуток» [18, с. 223]. «Прибуток відбиває кінцевий результат виробничо-фінансової діяльності підприємства».[65, с. 218].

«Ефективність фінансово-господарської діяльності оцінюється загальним обсягом одержаного прибутку та його величиною на одиницю вкладеного капіталу, ресурсів, понесених витрат» [65, с. 241]. «Чистий прибуток – найважливіший показник для оцінювання виробничої та фінансової діяльності підприємства, оскільки відбиває ступінь його активності та фінансового благополуччя, а також ефективності менеджменту» [160, с. 54]. «Результативність та економічна доцільність функціонування підприємства оцінюється не тільки абсолютними, але й

відносними показниками, до числа яких входить система показників рентабельності» [62, с. 115]. «Прибуток та відносний показник прибутку – рентабельність є основними показниками ефективної роботи підприємства, які характеризують інтенсивність господарювання» [150, с. 240].

Більш системно і комплексно до розглянутий підхід висвітлено у праці Яремка І. Й. «Фаза використання капіталу характеризується за допомогою показників оборотності та рентабельності: коефіцієнтів оборотності сукупного капіталу, коефіцієнта оборотності власного капіталу, коефіцієнта оборотності залученого та позикового капіталу, коефіцієнта оборотності комерційного кредиту, рентабельності сукупного капіталу, рентабельності власного капіталу, рентабельності реалізації, коефіцієнта реінвестування та коефіцієнта стабільного економічного зростання» [168, с. 130]. Критеріями оцінки ефективного використання капіталу зазначає Яремко І.Й.:

- максимальний період безкризового розвитку при досягнутому рівноважному фінансовому стані підприємства визначається періодом відповідності темпів приросту обсягу реалізації їхнім значенням, розрахованим за моделлю економічного зростання;

- стійке економічне зростання підприємства характеризується основними параметрами його фінансового розвитку: коефіцієнтом рентабельності реалізації; коефіцієнтом капіталізації чистого прибутку; коефіцієнтом фінансового левериджу і коефіцієнтом левериджу активів; коефіцієнтом оборотності капіталу» [168, с. 130].

Оцінюючи ефективність використання капіталу, недостатньо враховувати тільки поточний період і вигоду однієї із зацікавлених сторін, адже використання капіталу є відображенням і результатом системи економічних явищ, процесів, які продовжують функціонувати і у подальших періодах. Отримання приросту прибутку і високого значення показників рентабельності в одному періоді, за умови недотримання потрібного рівня фінансової стійкості або недостатньо приділеної уваги цінovій політиці чи приросту і якості (у повному сенсі цього терміну) виробленої продукції, наданих послуг, може спричинити збиткову діяльність і нерентабельність у наступних періодах. Таким чином, ефективність використання капіталу підприємства необхідно оцінювати із використанням системи показників, що характеризують вигоду як економічну, у вигляді приросту виробленої продукції, наданих послуг, ресурсної бази, соціальних і суспільних благ, так і фінансову у формі приросту прибутку, показників рентабельності, оборотності, фінансової стійкості, ліквідності і платоспроможності та із обов'язковим врахуванням майбутніх перспектив. Підтвердження зазначеного висвітлив і С.В. Мних,

класифікуючи види аналізу капіталу за ознакою змісту управління на: перспективний, оперативний і ретроспективний [84, с. 6].

Вирішення питання комплексної оцінки ефективності використання капіталу підприємства можливе за умови застосування інтегральних показників, які об'єднували би всі розглянуті вище необхідні напрями оцінки. Згідно затвердженої Міністерством фінансів України Методикою аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки від 14.02.2006 № 170 [78], оцінку ефективності діяльності підприємства з урахуванням галузевої специфіки рекомендується здійснювати за підсумком значень трьох показників: коефіцієнта оборотності активів, коефіцієнта рентабельності діяльності та коефіцієнта рентабельності власного капіталу. Значення кожного із показників ідентифікується за трьома рівнями: високе значення, середнє значення, низьке значення. Підсумкова (за значеннями трьох коефіцієнтів) оцінка ефективності діяльності підприємства класифікується на два рівні: «задовільно», «незадовільно». Задовільний стан для будівельних підприємств, згідно з цією методикою можливий за умов, якщо коефіцієнт оборотності активів відповідає середньому значенню, коефіцієнт рентабельності діяльності відповідає високому значенню, коефіцієнт рентабельності власного капіталу відповідає низькому значенню [78]. Позитивною ознакою розглянутої методики є розробка аналізу й оцінки ефективності діяльності підприємства за галузевою специфікою, а також формування комплексної оцінки на основі значення не окремого показника, а трьох базових показників, що характеризують економічну і частково фінансову вигоду від діяльності підприємства. Зауважимо, у методиці зазначено: «загальна оцінка ефективності управління підприємством та використання його активів проводиться за сукупністю коефіцієнтів, які характеризують прибутковість активів, майновий стан, платоспроможність та ліквідність підприємства» [78]. Однак показників фінансової стійкості, які б характеризували платоспроможність і ліквідності до узагальненого (із трьох показників) значення не враховано. Таким чином, дану методику доцільно було доопрацювати із врахуванням показників фінансової стійкості, оскільки капітал ефективно використовується за умови одночасного приросту показників рентабельності, оборотності та фінансової стійкості. Наступною пропозицією до описаної методики є збільшення рівнів оцінювання, тому що наявність тільки двох («задовільно» і «незадовільно») є дуже приблизним оцінюванням, що не сприяє формуванню точної і адекватної оцінки. Доречно зауважити, що методика розрахована на здійснення

оцінки ефективності діяльності за поточний період без ретроспективного оцінювання.

Методику аналізу та оцінки окремих напрямів функціонування фінансово-економічної діяльності підприємства висвітлено у Методиці проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій, що затверджена наказом Агенства з питань запобігання банкрутству підприємств і організацій № 81 від 27.06.97. [76]. У зазначеній методиці відзначено показники прибутковості, фінансової стійкості, ділової активності та інших груп показників, що характеризують фінансово-економічну діяльність підприємства, наведено алгоритм проведення аналізу за окремими напрямами та рекомендаційні значення запропонованих коефіцієнтів. Непередбачено у методиці узагальнених підходів та критеріїв оцінки значень показників з урахуванням галузевої специфіки.

Методика Міністерства економіки України., затверджена наказом від 20.09.2007 N 314 із змінами, внесеними від 10.11.2008 «Про затвердження Методичних рекомендацій застосування критеріїв визначення ефективності управління об'єктами державної власності» [79] передбачає поділ підприємств у відповідно до стану ефективності управління підприємством на три рівні: «позитивне (ефективне) управління; задовільне управління; негативне (неефективне) управління». Оцінку визначення ефективності рекомендовано здійснювати згідно з обов'язковими і додатковими критеріями ефективності фінансово-економічної діяльності. До обов'язкових критеріїв ефективності відзначено:

- відсутність заборгованості із заробітної плати;
- виконання фінансового плану за показниками: чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- чистого прибутку (збитку); частини чистого прибутку, що перераховується до державного бюджету; капітальних інвестицій;
- показники фінансової діяльності та стану основних засобів; рентабельність діяльності (більше 0);
- коефіцієнт покриття (більше 1); ступінь зносу основних засобів (70 % - критична межа);
- виконання керівником суб'єкта господарювання умов контракту (виконуються чи не виконуються). Оцінка "виконуються" ставиться при виконанні 75 % вимог, передбачених контрактом;
- дотримання вимог законодавства щодо призначення керівника підприємства за конкурсом для тих підприємств, на яких передбачено законодавством призначення керівників (крім малих підприємств) -

дотримуються чи не дотримуються. За даними критеріями та значенням показників діяльності рекомендовано здійснювати поділ підприємств відповідно до вище наведених рівнів ефективності [79]. Розглянута методика є дієвою для загального оцінювання ефективності діяльності підприємства, за умови коригування фінансовими менеджерами окремого підприємства. Уваги заслуговує значна кількість відібраних показників та критеріїв оцінки ефективності діяльності, які відображають всі фінансово-економічні сторони діяльності підприємства. Набір перелічених показників і критеріїв може бути врахований у ході аналітичного дослідження і оцінювання ефективності використання капіталу будівельними підприємствами. Повне застосування цієї методики є неможливим, тому що запропоновані рекомендовані значення показників містять узагальнюючий характер, а підсумкове оцінювання варто здійснювати шляхом сумування отриманих результатів, що може спричинити помилкове уявлення про комплексну оцінку ефективності використання капіталу та не дає можливості виділенню слабких місць фінансового менеджменту управління підприємством.

Наведемо рекомендації із здійснення аналізу й оцінки фінансово-економічної діяльності за основними її напрямами: аналіз нарахування платежів, аналіз виробничо-господарської діяльності, аналіз витрат виробництва, їх структури і динаміки, аналіз виручки від реалізації, аналіз грошових потоків, аналіз співвідношення темпів росту продуктивності праці та середньої заробітної плати, аналіз основних фондів, аналіз прибутку та рентабельності, аналіз і оцінка фінансової стійкості, ліквідності і платоспроможності, аналіз дебіторської і кредиторської заборгованості запропоновано Державною податковою адміністрацією, затверджені листом № 759/10/20-2117 від 27.01.98 «Методичні рекомендації по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій» [80]. Корисною інформацією, наведеною у зазначених рекомендаціях є аналіз виконання обсягів будівельно-монтажних робіт та виробництва продукції допоміжних виробництв. Пропонований аналіз запропоновано здійснювати із урахуванням основних тенденцій обсягу виробництва будівельної продукції у динаміці, у розрізі виробництва власними і допоміжними силами, та оцінювати підсумкові результати за вартісною і договірною ціною. Розглянутий методичний аспект може застосовуватись у ході оцінки ефективності використання капіталу будівельними підприємствами у сегменті оцінки оборотності капіталу. Оцінку рентабельності, у методичних рекомендаціях, запропоновано здійснювати за трьома показниками рентабельності: рентабельність

продукції, рентабельність майна, рентабельність власного капіталу. «Співвідношення даних показників повинно бути»:

$$K_{rp} < K_{rm} < K_{rvk} \dots \dots \dots (1.1)$$

K_{rp} – рентабельність продукції;

K_{rm} – рентабельність майна;

K_{rvk} – рентабельність власного капіталу»[80].

Наведена рівність (1.1) знадобиться у ході комплексної оцінки ефективності використання капіталу за показниками рентабельності. Порівняння фактичних значень трьох показників рентабельності у формі наведеної рівності сприяє визначенню збалансованості фінансової і економічної ефективності використання капіталу підприємства.

Елементи методики аналізу ефективності використання капіталу підприємства містять Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства», затверджені наказом Міністерства економіки від 19.01.2006 № 14 [81]. У рекомендаціях запропоновано показники, формули їх розрахунку та рекомендаційні значення для оцінки фінансового-економічного стану підприємства: показники рентабельності, фінансової стійкості, платоспроможності, а також приділено увагу аналізу факторів впливу на зміну значення показників фінансового стану підприємства.

Практичні пояснення, огляд чинників впливу на ефективність використання капіталу, характеристику основних показників оцінювання цього процесу та їх граничні значення зазначено у Методичних рекомендаціях з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств», затверджених Центральної спілки споживчих товариств від 28.07. 2006: «рентабельність сукупного капіталу ($P_{ск}$) характеризує операційну ефективність підприємства. Вона залежить від рентабельності обороту» [78]. Вагомою значимістю відзначено факторний аналіз, зорієнтований не лише на поточні і минулі дані, але і на перспективу, тобто «мета поглибленого аналізу —деталізований факторний аналіз і оцінка структурних змін майнового і фінансового стану підприємства та можливостей його розвитку на перспективу. Він конкретизує і доповнює експрес-аналіз, дає можливість всебічно оцінити фінансовий стан суб'єкта господарювання, об'єктивно виявити внутрішньогосподарські резерви, визначити шляхи та прийняти управлінські рішення щодо їх використання. Ступінь деталізації залежить від уміння, мети і бажання аналітика» [78].

Врахування галузевої специфіки, використання інтегрального показника, що характеризує основні напрями фінансово-економічної діяльності підприємства, а також визначення його граничних меж наведено

у Порядку проведення оцінки фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, затверджені наказом МФУ від 26.10.2006 № 1012. [97]. Цей нормативний документ спрямований на оцінювання фінансового стану підприємства, але методика, яка застосовується для розрахунку інтегрального показника оцінки фінансового стану, окремі показники-індикатори можна застосовувати при оцінюванні ефективності використання капіталу будівельними підприємствами. «Методичною основою визначення інтегрального показника фінансового стану є методологія багатофакторного дискримінантного аналізу» [97]. Дискримінантний аналіз є розділом багатофакторного статистичного аналізу, що дозволяє вивчати різницю між двома чи більше групами об'єктів дослідження за декількома класифікаційними ознаками одночасно [22, с. 76].

Оцінку фінансового стану підприємств будівельної галузі відповідно до нормативного документа рекомендованого здійснювати за інтегральним показником, що складається з шести показників-індикаторів: коефіцієнт покриття (X_1), коефіцієнт фінансової незалежності (X_2), коефіцієнт оборотності капіталу (X_3), коефіцієнт рентабельності операційного продажу за вільним грошовим потоком (X_4), коефіцієнт оборотності позичковим капіталом (X_6), коефіцієнт оборотності оборотних активів (X_{10}). Сама ж дискримінантна модель має вигляд:

$$Z = 0,702 * X_1 + 1,674 * X_2 + 0,23 * X_3 + 0,651 * X_4 + 1,522 * X_5 + 0,282 * X_{10} - 2,514 \quad [85] \quad (1.2)$$

Показники-індикатори розглянутої дискримінантної моделі, крім оцінки фінансового стану підприємства, характеризують і ефективність використання капіталу. Гіпотетично їх варто враховувати при розробці інтегрального показника ефективності використання капіталу. Якщо у ході проведення факторного аналізу із застосуванням детермінованих і стохастичних моделей буде виявлена кореляційна відповідність між зазначеними показниками-індикаторами або деякими із них, то вони можуть бути внесені у дискримінанту моделі ефективності використання капіталу.

Результативні значення, отриманні при розрахунку моделі (1.2.), нормативним документом рекомендовано оцінювати за п'ятирівневою шкалою оцінювання: Z_1 - фінансовий стан позичальника є стійким, Z_2 - зона невизначеності з позитивною динамікою, Z_3 - зона невизначеності з негативною динамікою, Z_4 - поганий фінансовий стан, що має ознаки загрози банкрутства позичальника, Z_5 - незадовільний фінансовий стан, що

має ознаки банкрутства або високого рівня загрози банкрутства позичальника. Кожному із рівнів оцінювання надано цифрове вираження у вигляді граничного проміжку. Цифрова відповідність рівням оцінки для підприємств будівельної галузі має вигляд: Z1 >0,8; Z2 - від -1,12 до 0,8; Z3 – від -1,12 до 0,8; Z4 - від -2,12 до -1,12; Z5 < 2,12. [97]. Таким чином, методика розрахунку інтегрального показника за дискримінантною моделлю, наявність показників-фінансових індикаторів, рівнева система оцінювання отриманих результатів, може бути методологічно-інформаційною базою розробки інтегрального показника ефективності використання капіталу будівельних підприємств та його оцінювання. Корисним доповненням до розглянутої методики могла б бути розробка граничних значень показників фінансових індикаторів з врахуванням галузевої специфіки підприємства. У згаданому нормативному документі наведено граничні значення для окремих показників-індикаторів і без врахування галузевої специфіки, а для коефіцієнтів рентабельності визначено позитивний напрям. У сучасних умовах господарювання як для будівельних підприємств, так і для підприємств інших галузей економіки, важливим є точне оцінювання фінансово-економічної діяльності, оскільки об'єктивна точна оцінка є запорукою вдало розробленого управлінського механізму.

Значущість і переваги застосування дискримінантних моделей висвітлює Єлісєєва О.К. Науковець рекомендує застосовувати покроковий дискримінантний аналіз для визначення класу фінансових загроз. Фінансова стійкість підприємства залежить від системи зовнішніх і внутрішніх чинників, «тому вибір напрямів нормалізації фінансової ситуації повинен здійснюватись на основі сканування широкого спектру показників, що відображають такі аспекти діяльності підприємства, як рентабельність, ліквідність, ділова активність і т. д.»[36, с. 142]. Про переваги дискримінантного аналізу науковцем відзначено, що «він ґрунтується на емпірично-індуктивному способі дослідження фінансових показників із широким застосуванням елементів економетричного моделювання. Виділено дві фази: фазу виведення дискримінантної функції та фазу класифікації (групування об'єктів відповідно до значення інтегрального показника). Отже, головне завдання багатофакторного дискримінантного аналізу в контексті оцінки фінансового стану підприємств зводиться до побудови оптимальної дискримінантної функції (моделі), завдяки якій можна з достатньо високим ступенем ймовірності здійснювати класифікацію аналізованих підприємств за рівнем їх фінансового стану» [36, с. 86]. Розглянуті переваги і завдання багатофакторного дискримінантного аналізу можна ототожнити із

завданням методики оцінки ефективності використання капіталу, визначення його рівня та пошуком напрямів його утримання чи покращення.

Враховуючи те, що рівень фінансової стійкості є одночасно результатом і чинником впливу на ефективність використання капіталу, застосування дискримінантних моделей у ході аналізу і розроблення заходів щодо підвищення ефективності використання капіталу, є доцільною методикою. Механізм визначення класу фінансових загроз Єлісєєва О.К. рекомендує застосовувати за такими етапами:

- 1) «вибір показників, що негативно впливають на рівень фінансової стійкості підприємства;
- 2) побудова канонічних дискримінантних моделей;
- 3) формування системи фінансових загроз;
- 4) вибір напрямів фінансового оздоровлення» [36, с. 142].

Запропоновані етапи механізму визначення класу фінансових загроз досить близькі до завдань механізму ефективності використання капіталу.

Дискримінантні моделі стали базовою основою побудови таких відомих у економічній літературі моделей, як: моделі Альтмана, Спрінґейта, Тафлера, Тішоу, Ліса, Конана, Гольдера [55 с. 62]. «Е. Альтман застосував багатомірний дискримінантний аналіз статистики банкрутств підприємств для побудови кореляційно – регресійної функції, яка визначає схильність до фінансової неспроможності» [36, с. 86]. «Роман Лис перетворив Z – рахунок Альтмана для Великобританії». [36, с. 87]. Тафлер розрахував значення Z для своєї країни. [36, с. 87]. Р.С. Сайфулін та Г.Г. Кадиков, використавши метод запропонований Альтманом, розробили власні дискримінантні моделі, що можливі для застосування вітчизняними підприємствами. [36, с. 88]. Врахувавши особливості української економіки та застосувавши метод багатофакторного аналізу, Терещенко О.О. розробив дискримінантну функцію, яка містить шість показників: коефіцієнт покриття (X1), коефіцієнт фінансової автономії (X2), коефіцієнт оборотності капіталу (X3), коефіцієнт рентабельності операційних продажів за грошовим потоком (X4), коефіцієнт рентабельності активів за грошовим потоком (X5), коефіцієнт оборотності позичкового капіталу (X6): [36, с. 89;125 с. 98]

$$Z = a_1 * X_1 + a_2 * X_2 + a_3 * X_3 + a_4 * X_4 + a_5 * X_5 + a_6 * X_6, - a_0 \quad (1.3),$$

де a_1, \dots, a_6 – параметри дискримінантної функції, вагомість показників, a_0 – вільний член дискримінантної функції

Розглянуті дискримінантні моделі (1.2), (1.3) та модель, наведена у [97] ідентичні за своїм підходом та суттю. Отже, дискримінантна функція

Терещенка О.О. стала основою розглянутого нормативного документа. Базові підходи до побудови розглянутої методики висвітлено у праці [43] у ході розроблення інтегрального показника оцінювання фінансового стану лісового господарства.

Розрахунок інтегральних показників за допомогою дискримінантних функції не є єдиним підходом, що висвітлюється у наукових джерелах. Практичною і розрахунково простішою є методика розроблення інтегрального показника на основі визначення вагомості фінансових коефіцієнтів, що висвітлена у працях [36, 12, 4, 90, 73]. Методика вагомості коефіцієнтів базується на порівнянні фактичних значень фінансових показників конкретного підприємства з їхніми нормативними значеннями. Прикладами таких моделей є:

$$Z = \sqrt{\sum_{i=1}^n (1 - N_i)^2 \text{sign}(1 - N_i)}, \quad (1.4.),$$

де Z – інтегральний показник для визначення рівня загрози банкрутства;

N_{ui} – відношення i -го показника фінансового стану до його нормативного значення;

n – кількість показників [36 с. 91; 3 с. 120].

Важливою ознакою моделі (1.4) є врахування нормативних значень факторних показників, що недостатньо враховано у розглянутих дискримінантних моделях (1.2.) і (1.3.).

Інтегральний показник фінансової стійкості із врахуванням вагомості відповідних узагальнюючих показників має вигляд:

$$I = \frac{\beta_1 + \beta_2 + \beta_3 + \sqrt{RP^{\beta_{ui}} * \Phi H^{\beta_2} * PA^{\beta_3}}}{\beta_1 + \beta_2 + \beta_3} \quad (1.5),$$

$$I = \frac{\beta_1 * RP + \beta_2 * \Phi H + \beta_3 * PA}{\beta_1 + \beta_2 + \beta_3}, \quad (1.6),$$

де I – фінансова стійкість підприємства;

RP – рівень платоспроможності підприємства;

ΦH – рівень фінансової незалежності підприємства;

PA – рівень якості активів;

$\beta_1, \beta_2, \beta_3$ – коефіцієнти вагомості відповідних узагальнюючих показників [36. с. 99; с. 62].

Моделі (1.5) і (1.6) «...в залежності від цілей аналізу можуть розраховуватись одна або обидві. У тому разі, коли виконується аналіз щодо відхилень, достатньо розглянути нормативний інтегральний показник. Якщо він дорівнює одиниці, то будь-які відхилення у значеннях

фінансових коефіцієнтів відсутні й подальший аналіз недоцільний. Якщо ж нормативний інтегральний показник має значення менше за одиницю, слід проаналізувати узагальнюючі показники» [36, с. 99].

Побудову інтегрального показника за визначенням вагомості показників у праці [73, с. 193] рекомендовано здійснювати у наступній послідовності:

- 1) формування системи показників за різними напрямками;
- 2) визначення набору показників у кожній групі;
- 3) визначення критерію оцінки за кожним показником;
- 4) визначення вагомості кожного показника;
- 5) формування узагальнюючих показників за кожним напрямом;
- 6) формування узагальнюючого нормативного показника або формування узагальнюючого розрахункового показника;
- 7) аналіз виконання нормативів за кожним напрямом;
- 8) розробка заходів щодо поліпшення фінансового стану або збереження на нормативному рівні (за умови виконання всіх нормативів).

Розглянута методика побудови інтегрального показника має свої особливості у порівнянні із дискримінантними моделями. Так, у розглянутих дискримінантних функціях вагомість показника визначалась параметрами дискримінантної функції. Методика щодо визначення вагомості показників передбачає врахування економічної значимості відібраних показників, їх нормативних значень, можливість розробки за отриманими результатами рекомендованих заходів щодо зміни ситуації, однак має і свої складності: необхідно наперед визначити нормативне значення для кожного показника, що є складно, оскільки ці значення можуть бути різними і перебувати у динаміці; залежно від галузевих особливостей, специфіки діяльності підприємства вагомість окремих показників для підприємств навіть однієї галузі може відрізнатись, що ускладнює можливість досліджувати декілька підприємств одночасно. Крім розглянутих методів, в економічній літературі висвітлено ще ряд методів визначення інтегрального показника: «таксономічні методи, факторний аналіз, евристичні методи зниження розмірності, побудова зведеного (інтегрального) латентного показника якості (або ефективності функціонування) складної системи, багатомірне шкалювання та інші» [168, с. 151]. «Для повної редукції числа ознак ефективності управління капіталом підприємства (одержання тільки одного узагальнюючого інтегрального показника) можна використовувати всі ці методи, оскільки кожний з них має безсумнівні специфічні особливості, які складають його переваги» [85, с. 151].

Мних С.В. для побудови інтегрального показника ефективності управління капіталом підприємства із визначенням рівнів значень рекомендує застосовувати метод Уорда (Ward), який базується на основі кластерного аналізу, що дозволяє виділити групи (кластери) найближчих показників і вже на базі цих груп будувати інтегральний показник. [168с. 152]. «Кластерний аналіз – один із напрямків статистичного дослідження. Особливо важливе місце він займає в тих галузях науки, що пов'язані з вивченням масових явищ і процесів, допомагають побудувати науково обґрунтовані класифікації, виявити внутрішні зв'язки між одиницями сукупності, що спостерігаються. Метою кластерного аналізу є утворення груп схожих між собою об'єктів, що прийнято називати кластерами» [94, с. 6]. «Методи кластерного аналізу дозволяють вирішувати наступні задачі:

- проведення класифікації об'єктів з урахуванням ознак, що відбивають сутність, природу об'єктів. Рішення такої задачі, як правило, приводить до поглиблення знань про сукупності об'єктів, які піддаються класифікації;
- перевірка висунутих припущень про наявність деякої структури в досліджуваній сукупності об'єктів, тобто пошук існуючої структури;
- побудова нових класифікацій для явищ, які мало вивчені, коли необхідно установити наявність зв'язків у середині сукупності і спробувати привнести в неї структуру» [94, с. 5]. Відповідно до методу Уорда, «два кластери вважаються найбільш близькими, якщо при їхньому об'єднанні мінімізується збільшення загальної дисперсії [168, с. 152]. «Цей метод вважається найбільш доцільним для розбивки показників ефективності управління капіталом підприємства на групи» [168, с. 152].

Підсумовуючи вищенаведене, з'ясовано, методика визначення інтегрального показника ефективності використання капіталу підприємства, запропонована науковцем Яремко І.Н. передбачає виділення системи показників, що характеризують з різних сторін ефективність використання капіталу, групування їх за допомогою одного із методів кластерного аналізу на кластери (та формування на основі них узагальнюючого інтегрального показника. Побудований, методом багатфакторного регресійного аналізу узагальнений інтегральний показник має вигляд:

$$Y = 0,172468x X1 + 0,0805344 x X2 + 0,162188 x X3 + 0,474422 x X4 + 0,135267 x X5,$$

$$R^2 = 99,8417\% \quad (1.7),$$

де Y – загальний інтегральний показник ефективності управління капіталом підприємства;

X1 – інтегральний показник, що характеризує фазу кругообороту «залучення»;

X2 – інтегральний показник, що характеризує фазу кругообороту «розміщення»;

X3 – інтегральний показник, що характеризує фазу кругообороту «використання»;

X4 – інтегральний показник, що характеризує ефективність управління грошовими потоками підприємства;

X5 – інтегральний показник, що характеризує рівень розвитку логістичних функцій на підприємстві [85с. 152].

Розглянута методика має свої переваги над вищенаведеними, застосовується системне вивчення процесу ефективності використання капіталу,

- застосування регресійної рівності сприяє виявленню ступеню впливу окремих «фаз кругообороту капіталу» на узагальнююче значення інтегрального показника ефективності використання капіталу;
- визначені величини впливу на рівень ефективності використання капіталу сприяють розробці рекомендацій, необхідних заходів щодо усунення прорахунків, недоліків менеджменту;
- сформоване регресійне рівняння є практичною основою для розробки прогнозних значень як узагальнюючого інтегрального показника, так і для інтегральних показників-індикаторів, що характеризують певну «фазу кругообороту капіталу».

Наведені переваги підтверджують близькість цієї методики потребам розробки оцінки ефективності використання капіталу для будівельних підприємств. Доречним доповненням розглянутої методики саме для визначення оцінки ефективності використання капіталу будівельних підприємств може бути:

- встановлення граничних значень для інтегральних показників, що сприяє швидкому виявленню і, відповідно, усуненню проблемних місць процесу ефективності використання капіталу;
- врахування галузевих особливостей при відборі системи показників та розроблення нормативних або їх граничних значень;
- застосування дискримінантного аналізу після розробленого регресійного рівняння, оскільки регресійний аналіз все ж більш корисний з позиції факторного аналізу, а його доповнення дискримінантним сприятиме як класифікації підприємств за рівнями ефективності із цифровим вираженням діапазонів, моделюванню цифрових пропозицій щодо змін у ході формування, розміщення та використання капіталу, так і формуванню системи показників-індикаторів цих процесів.

Теоретико-аналітичний огляд щодо оцінки ефективності використання капіталу підприємства з позиції системності і комплексності сприяв розробці алгоритму оцінки і удосконалення ефективності використання капіталу будівельних підприємств. Основним завданням такого алгоритму є об'єктивна оцінка ефективності використання капіталу та формування інформаційно-аналітичної основи для пошуку практичних шляхів щодо підвищення його ефективності.

Алгоритм включає такі етапи:

1. Формування системи показників, що комплексно характеризують ефективність використання капіталу,
2. Знаходження та характеристика взаємозалежностей між основними результативними показниками оцінки ефективності використання капіталу,
3. Оцінка величини та зміни результативних показників за одним об'єктом дослідження і у порівнянні із аналогічними середньогалузевими тенденціями,
4. Розрахунок рекомендованих граничних меж значень для кожного із відібраних результативних показників,
5. Групування об'єктів дослідження (якщо досліджується декілька підприємств) у групи (кластери), відповідно до підсумкових значень їх результативних показників. Характеристика особливостей кожного кластера.
6. Побудова інтегрального показника ефективності використання капіталу;
7. Оцінка ефективності використання капіталу за інтегральним показником;
8. Оцінка ефективності використання капіталу за інтегральним показником із врахуванням граничних меж результативних показників (складових інтегрального показника);
9. Визначення напрямів прорахунків у процесі формування, розміщення і використання капіталу, оцінюючи значення показників-індикаторів та інтегрального дискримінаційного показника;
10. Розробка системи заходів щодо підвищення рівня ефективності використання капіталу досліджуваного підприємства (підприємств).

1.3. Теоретичні засади фінансового регулювання формуванням і використанням капіталу підприємства

Формування і використання капіталу підприємств є процесами, що безпосередньо впливають на формування та використання ВВП, бюджетних доходів і видатків та інших показників, що характеризують ефективність функціонування фінансово-економічної діяльності країни загалом. Таким чином, пояснюється вагомість та необхідність регулювання раціонального формування і використання капіталу підприємств. На етапі формування ринкової економіки, коли підприємницька діяльність є надзвичайно вразливою до інфляційних коливань, змін кон'юктури ринку, політико-економічних перебудов, держава бере на себе обов'язки регулювання економікою. «Державне управління економікою — це організуючий і регулюючий вплив держави на економічну діяльність суб'єктів ринку з метою її впорядкування та підвищення результативності. Основними функціями управління є: організація, планування, регулювання, кадрове забезпечення, контроль» [154, с. 14]. Науковець Опарін В.М. запропонував таке визначення: «фінансове регулювання полягає у регламентуванні розподільних відносин у суспільстві й на окремих підприємствах» [91, с. 61]. Згідно із визначенням науковця, основною ділянкою фінансового регулювання є розподіл фінансових ресурсів у суспільстві і на підприємстві. Прихильником згаданої позиції є і науковець Венгер В. В. [25, с. 61]. Дотримуючись зазначеного погляду можна стверджувати, першим кроком до фінансового регулювання є раціональний розподіл. Якщо такий розподіл має місце, то процеси формування, розміщення, використання фінансових ресурсів стають у залежності від першого. Схожі погляди на сутність фінансового регулювання та із деяким розширенням запропоновано Глуценко А.С.: «Фінансове регулювання економічних і соціальних процесів здійснюється перш за все через перерозподіл частини доходів підприємств і організацій, а також населення і направлення цих коштів до бюджетів і державних цільових фондів для задоволення загальнодержавних потреб [28, с. 15].

Науковцем Юрій С.І. запропоновано розглядати сутність фінансового регулювання як «метод фінансового впливу, пов'язаний із регулюванням економічних процесів. Фінансове регулювання здійснюється через систему норм і нормативів, лімітів та фінансових резервів» [166, с. 20]. У наукових джерелах фінансове регулювання розглядають і як «пряме державне втручання в ринкові події через надання субвенцій, субсидій, дотацій. Розробляючи методи і заходи фінансового регулювання, важливо виходити з критерію необхідності і

доцільності такого втручання в кожен окрему галузь економіки. Водночас із використанням фінансових інструментів потрібно здійснювати структурну політику підтримки малого бізнесу» [129, с. 19]. Сьогодні сутності фінансового регулювання трактується науковцями, по-різному, але за своїм економічним змістом ці трактування можна вважати тотожними. Узагальнивши погляди науковців щодо сутності даної категорії, можна констатувати, що фінансове регулювання є одним із способів фінансового впливу на діяльність суб'єктів господарювання. Фінансове регулювання у працях науковців розглядається із двох основних позицій. Як один із методів фінансового механізму, поряд із фінансовим плануванням, оперативним управлінням, фінансовим контролем та фінансовим забезпеченням. Згідно з розглянутим підходом фінансове регулювання вивчається у вузькому розумінні, й орієнтується на фінансовий вплив держави на соціально-економічну діяльність підприємств за допомогою регулювання податків, санкцій, стимулів тощо. Серед учених, що підтримують цей підхід Юрій С. І., який зазначає: «У господарській практиці широко застосовують такі фінансові методи: фінансове планування, оперативне управління, фінансовий контроль, фінансове забезпечення і фінансове регулювання» [166, с. 8], Кириленко О.П., Опарін В.М., Венгер В.В., Глушенко А.С. та інші. У ширшому розумінні фінансове регулювання розглядається з позиції комплексного фінансового впливу на формування і використання капіталу суб'єктів господарювання і не обмежується тільки інструментами податкового регулювання: «Фінансове регулювання — це метод здійснення державою функцій управління економічними й соціальними процесами при використанні фінансів. Використовуючи фінанси, держава шляхом встановлення форм і методів мобілізації фінансових ресурсів, та їх використання стимулює або локалізує ті чи інші явища й процеси в державі. Так, надаючи капітал на розвиток економіки, держава стимулює розвиток таких виробництв, які в умовах ринку не можуть забезпечити свій розвиток за рахунок власних ресурсів. Аналогічно при розробці методів мобілізації ресурсів шляхом диференціації ставок і пільг досягається прискорення або стримування розвитку окремих виробництв, робіт і послуг» [24, с. 103]. До прихильників ширшого трактування категорії фінансове регулювання можна віднести науковців Василюк О.Д., Кушнір І.В., Благун І.Г., Біла О.Г. Ковалюк О.М. та інші. Фінансове регулювання у широкому аспекті передбачає фінансовий вплив на процеси формування і використання капіталу підприємства за допомогою регулювання податків, методів планування і прогнозування, амортизаційної політики, податкових санкцій, стимулів, інструментів

грошово-кредитного регулювання. Враховуючи те, що ефективність формування і використання капіталу необхідно розглядати як цілісну систему, а також взаємопов'язаність фінансових методів фінансового механізму: податків, податкових важелів, фінансового планування, фінансового забезпечення, фінансового контролю, доцільним є дотримання ширшого аспекту фінансового регулювання, що може сприяти побудові цілісної, системної концепції фінансового регулювання формуванням і використанням капіталу підприємства.

Фінансове регулювання є вагомим складовим фінансового механізму, основне завдання якого полягає у раціоналізації формування і використання фінансових ресурсів, або інакше кажучи — підвищення ефективності управління фінансами суб'єктів господарювання. У наукових джерелах маємо такі визначення сутності фінансового механізму та його ролі: «Фінансовий механізм — сукупність економіко-організаційних та правових форм і методів, за допомогою яких забезпечується система розподілу і перерозподілу ВВП, формування та використання фінансових ресурсів суб'єктів економіки» [19, с. 98]. «Фінансовий механізм — це система фінансових важелів впливу на організацію, планування і стимулювання використання фінансових ресурсів» [19, с. 76]. «Фінансовий механізм — це система дії фінансових важелів, яка виражається в організації, плануванні й стимулюванні фінансових ресурсів» [24, с. 25]. Схожі визначення побутують у працях інших вітчизняних науковців, зокрема Кириленко О.П., Колчина Н.В., Мочерного С.В., Юрій С.І. та інших. Таким чином, зважаючи на сутність фінансового механізму, можна стверджувати, що завдання фінансового механізму реалізуються за допомогою фінансового регулювання. Враховуючи те, що фінансовий механізм із використанням інструментів фінансового регулювання повинен сприяти ефективнішому формуванню і використанню фінансових ресурсів суб'єктів економіки [19, с. 98], фінансове регулювання напряму пов'язано також із формуванням і використанням капіталу будівельних підприємств. Інструментами, за допомогою яких здійснюється фінансове регулювання формування і використання капіталу є аналогічними до інструментів фінансового регулювання економіки. Професор Ковалюк О.М. виділяє такі важелі регулювання економіки: плани, прогнози, інвестиції, податки, вклади, оренду, лізинг, факторинг, франчайзинг, грошові фонди, страхові премії, форми розрахунків, курси цінних паперів, кредити, зарплату, збори, відрахування, прибутки, санкції, дисконт, облікова кредитна ставка [56, с. 142]. Аналогічні погляди щодо інструментів фінансового регулювання економіки мають місце також і у працях інших науковців. Так, Опарін В.М. зазначає, що фінансового

механізм — це «сукупність фінансових методів і форм, інструментів та важелів впливу на соціально-економічний розвиток суспільства» [91, с. 55]. Крім інструментів фінансового регулювання, науковець виділяє методи та важелі впливу. Серед методів фінансового регулювання Опарін В.М. відзначає нормативний і сальдовий. До фінансових інструментів фінансового регулювання економіки, а отже, і формування і використання капіталу будівельних підприємств належать: податки, внески, позички, субсидії [58, с. 109]. Вище перелічені інструменти фінансового регулювання є досить взаємопов'язаними між собою та в оптимальному поєднанні можуть формувати ефективну систему фінансового стимулювання процесів формування і використання капіталу підприємства. Плани і прогнози, за умови, що вони базуються на врахуванні, аналізі та оцінці зовнішніх і внутрішніх чинників, можливих фінансових ризиків, очікуваних змін в економіці та кон'юктурі ринку, можуть представляти для фінансових менеджерів підприємства основні опорні пункти у ході розроблення управлінських рішень. Складені та доведені до суб'єктів господарювання відповідними державними відомствами фінансові й економічні плани та прогнози можуть застерегти від нерационального формування капіталу, бути важливою інформаційною базою формування поточних та стратегічних напрямів розміщення та використання капіталу. Професор Біла О.Г. засвідчує вагому роль планування і прогнозування у процесах управління капіталом підприємства: «фінансове планування і прогнозування пов'язане з ресурсним фактором — формуванням, розміщенням і використанням фінансових ресурсів та отриманням прогнозованого чистого доходу і прибутку на вкладений у господарську діяльність капітал» [15, с.10]. «Фінансове планування передбачає визначення:

- величини необхідних і реально можливих грошових ресурсів за джерелами їх формування і напрямками використання для здійснення операційної, інвестиційної та інших видів діяльності;

- оптимальної структури капіталу за джерелами формування і напрямками його розміщення».

Об'єктивно розроблені плани і прогнози є основою фінансової стратегії, яка включає:

- «формування, розміщення і використання власного і залученого капіталу;
- ресурсне забезпечення операційної, інвестиційної і фінансової діяльності;
- створення передумов фінансової стійкості підприємства на ринкових засадах;

- забезпечення високих кінцевих фінансових результатів та ефективне використання чистого прибутку» [15 с. 10].

Ефективність застосування планування і прогнозування як інструментів фінансового регулювання, пов'язана із їх об'єктивністю та дотриманням системності і комплексності, аналітичними підсумками, економіко-математичним моделюванням: «планування і прогнозування за своєю сутністю — це передбачення (план, прогноз), ґрунтоване на пізнанні законів економічного розвитку, аналізі та синтезі, мисленні, економіко-математичному моделюванні економічних процесів» [15 с. 10]. Зазначене підтверджує вагомість фінансових планів, прогнозів та стратегій, як інструментів регулювання формування та використання капіталу підприємства. Фінансове регулювання діяльності суб'єктів господарювання повинно ґрунтуватися на науково розроблених та практично апробованих планах прогнозах, що формуються на основі опрацьованої відповідними методами економічної інформації. Фінансові плани, прогнози, стратегії як інструменти фінансового регулювання формуванням і використанням капіталу підприємства, дають позитивні результати, якщо складені із дотриманням стрижневих принципів і методів планування. Науковці виділяють чотири принципи фінансового планування:

- 1) наукова обґрунтованість, яка передбачає проведення розрахунків фінансових показників на основі певних методик, з урахуванням кращого досвіду; використання засобів обчислювальної техніки, економіко-математичних методів, які передбачають багатоваріантність розрахунків і вибір найоптимальнішого з них;

- 2) єдність фінансових планів полягає в єдності фінансової політики, єдиному підході до розподілу валового національного доходу, єдиній методології розрахунку фінансових показників та ін.;

- 3) безперервність, яка означає взаємозв'язок перспективних, поточних і оперативних фінансових планів;

- 4) стабільність, тобто незмінність показників фінансових планів [50, с. 60].

Принципами фінансового планування є: наукова обґрунтованість плану, комплексність планування, системність у плануванні, орієнтованість плану на соціальний і економічний розвиток підприємства, оптимальність у плануванні, визначення провідних ланок і напрямів, взаємозв'язок поточних і перспективних планів, координація й узгодженість планів [33, с. 10]. Фінансове планування і прогнозування передбачає оптимальний розподіл і перерозподіл фінансових ресурсів суб'єктів господарювання, найбільш вагому роль в якому виконують податки. Застосування податків у системі фінансового регулювання є

одним із найбільш популярних і дієвих інструментів: «податки — це знаряддя перерозподілу доходів юридичних і фізичних осіб у державі. Їх мобілізація й використання зачіпає інтереси не тільки кожного підприємця чи громадянина, а й цілих верств населення і соціальних груп, між якими точиться жорстока боротьба за форми й методи розподілу та перерозподілу, які в історії цивілізації спричиняли соціальні потрясіння і війни. На сьогодні податки — це найефективніший інструмент впливу держави на суспільне виробництво, його динаміку і структуру, на розвиток науки і техніки, масштаби соціальних гарантій населенню» [24, с. 197]. Регулювання ефективності підприємницької діяльності та одночасний розподіл та перерозподіл доходів окремих галузей, регіонів із застосуванням податків може сприяти як зміцненню фінансового стану підприємств, і, як наслідок, стабілізації та розвитку економіки країни, так і спричинити зниження фінансової стійкості підприємств, розширити обсяги тіньової економіки, сприяти занепаду соціальної сфери. Враховуючи дієвість податкового регулювання, застосування цього методу у системі фінансового регулювання необхідно здійснювати базуючись на попередньо проведених експертних висновках, із застосуванням системних, наукових та обґрунтованих підходів, оскільки «без наукової концепції податкової політики вони можуть гальмувати економічний розвиток держави. Концепція податкової політики держави повинна містити обґрунтовані висновки щодо впливу оподаткування на результати господарської діяльності підприємств та організацій, обсяг, напрямки й характер інвестицій, розмір і структуру фонду споживання, галузеву й територіальну структуру економіки» [24, с. 198]. Застосування податків у системі фінансового регулювання має давню історію та на сьогодні є відкритим і актуальним питанням для науковців та економістів багатьох країн. Аспекти фінансового регулювання суб'єктів господарювання висвітлювали видатні представники економічної науки: Адам Сміт, Давид Рікардо, Джон Кейнс, Поль Самуельсон, Кнут Віксель, Йозеф Шумпетер, Джеймс Бюкенен, Карл Маркс та багато інших [24, с. 198]. Теорія економіки пропозиції, яку розвивали М. Уейденбаум, Г. Стайн, А. Лаффер, передбачає зниження рівня оподаткування через надання податкових пільг корпораціям. На думку прихильників теорії, високі податки стримують підприємницьку ініціативу, гальмують політику інвестування та розвиток виробництва. Зниження рівня оподаткування повинно супроводжуватись обов'язковим скороченням державних витрат. На сьогодні всі економісти погоджуються щодо можливості регулювання економіки через податки [71, с. 97]. Згідно з відомою кривою А. Лаффера, економісти-науковці можуть розраховувати оптимальні межі податкового навантаження,

оскільки надмірно низькі і високі податки спричиняють зниження доходів бюджету, що унеможливує виконання основних функцій держави. Питання податків, податкової системи, податкової політики, фінансового регулювання за допомогою податків та їх вплив на ефективність функціонування підприємств висвітлено у працях сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців: Білик М.Д., Довгалюк В.І., Куценко Т.Ф., Литвиненко Я.В., Лондар С.Л. Мельник В.М., Прокопенко Н.С., Сердюк О.М., Бечко П.К., Бахмуров А.С, Братчикова Н.В, Селезнева Н.Н. та ін.

Ефективність фінансового регулювання за допомогою податків залежить від оптимальності вибору податкового навантаження, кількості податків, податкових ставок, частоти їх зміни, раціональності податкових пільг. Застосування податків у системі фінансового регулювання у різних країнах і економічних системах вирізняється особливостями, що пов'язані із кількістю податків, способами стягнень, податковими ставками, базою оподаткування. Так, залежно від стану економіки, особливостей фінансово-економічної діяльності суб'єктів господарювання певної галузі, фінансової політики окремої держави можуть застосовуватись пропорційні, прогресивні, регресивні податки. Пропорційні податкові ставки є незмінними і не залежать від розміру доходу, застосування прогресивного оподаткування передбачає зростання податкових ставок із зростанням доходу, а при регресивному оподаткуванні податкові ставки зменшуються зі зростанням доходу. В Україні та країнах близького зарубіжжя, зокрема Росії, Грузії, Казахстані, Латвії, Польщі в основному застосовуються пропорційні системи оподаткування. Важливим елементом фінансового регулювання є співвідношення між прямими та непрямими податками у податковій системі та частка податкових надходжень у ВВП держави. Домінування непрямих податків є свідченням низького рівня розвитку економіки та доходів громадян і, навпаки, перевага надходжень за рахунок прямих податків є свідченням розвитку економіки, зростання доходів громадян. В Україні вагома частка податкових надходжень формується за рахунок непрямих податків. Непрямі податки також переважають у таких країнах, як Норвегія, Франція, Австралія, Італія, Греція. Країнами, у яких переважають прямі податки, є Голландія, Великобританія, Канада, Австрія, Швейцарія, Японія, США, Німеччина, Данія [10, с. 60]. Наведена інформація є свідченням дієвості інструменту співвідношення прямих і непрямих податків. Якщо у країнах із недостатньо розвинутою економікою переважають надходження від непрямих податків, то це може інформувати про те, що у таких ситуаціях потрібно переглянути систему оподаткування прямих податків у напрямку

зниження податкових ставок або переходу на регресивну систему оподаткування, зміни кількості прямих податків або бази оподаткування. Підсумовуючи розглянуте, зазначимо, що для підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання необхідна побудова раціональної системи прямих податків. Зрозуміло, що у ході розробки системи фінансового регулювання формуванням і використанням капіталу підприємства необхідно є оптимізація як прямих, так і непрямих податків в оптимальному співвідношенні, яке б сприяло росту економіки і надходжень до бюджету держави. На сьогодні в Україні переважають надходження від непрямих податків, що є негативною ознакою, оскільки такий процес супроводжується зростанням цін, домінуванням видатків над доходами, а економіка країни є більше споживчою ніж виробничою. Наступним вагомим інструментом фінансового регулювання за допомогою податків є визначення оптимальної межі податкового навантаження та його структура. Податкове навантаження у країнах із розвинутою економікою — неоднакове. Так, у США податкове навантаження становить 28,3%, Великобританії - 36,6%, Швеції - 48,2%, Німеччині - 36,2%, Франції - 43,6%, Італії - 43,3.[139, с.461]. Щодо податкового навантаження в Україні, за об'єктивними оцінками науковців становить 70–80%.[33, с.214]. Високі податкові ставки, чи кількість податків не є основною причиною високого рівня податкового навантаження. За останні роки в Україні щодо зниження податкового навантаження проведено ряд заходів: підвищення норм амортизації, зниження ставки податку на прибуток. Незважаючи на перелічені заходи, та планові заходи податкове навантаження в Україні залишається все ж надмірним [33, с. 215]. Високе податкове навантаження може виникати внаслідок нераціонального застосування податкових пільг, дотацій, недотримання принципів рівномірності і справедливості. Як результат, основний податковий тягар припадає на малий і середній бізнес, що не сприяє розвитку економіки та підвищенню її конкурентоспроможності. Отже, ще одним досить дієвим і двостороннім інструментом фінансового регулювання за допомогою податків може бути податкове стимулювання із застосуванням податкових пільг, але результативним даний інструмент може бути за умов дотримання принципів справедливості та рівності. Застосування податкових пільг можна розглядати із декількох позицій: а) створення пільгового оподаткування підприємствам, галузям, що займають вагомую частку у складі ВВП, б) надання податкових пільг галузям та підприємствам, що є стратегічно важливими для економіки країни, в) пільгове оподаткування підприємств і галузей, що знаходяться у кризовому фінансовому становищі; г) застосування індивідуальних

підходів у процесі надання пільгового оподаткування підприємств. Вибір того чи іншого підходу до розробки механізму пільгового оподаткування безпосередньо впливатиме на структуру формування, розміщення та ефективності використання капіталу підприємств. Кожен із зазначених підходів пільгового оподаткування має різнобічний вплив. Надання податкових пільг великим підприємствам позитивно відобразиться на діяльності капіталомістких галузей, але для вітчизняної економіки такий захід може бути ефективним, якщо значна частка продукції таких підприємств залишатиметься всередині країни, сплата податків буде здійснюватись добросовісно, а тіньова діяльність буде відсутня. Негативними сторонами застосування зазначеного підходу можуть бути такі: монополізація економіки і витіснення середнього і малого бізнесу, зловживання у сплаті податків, недоотримання податкових надходжень через надання податкових пільг підприємствам, що насправді зберігають добрий фінансовий стан і можуть успішно функціонувати та розвиватись і без отримання податкових пільг. Пільгове оподаткування стратегічно важливих для країни підприємств і галузей є доцільним, але варто дотримуватись декількох умов, а саме: фінансового контролю за доходами, обліком оподаткування, зміною фінансового стану. Пільгове оподаткування підприємств і галузей, що знаходяться у кризовому фінансовому стані, на сьогодні є одним із найбільш актуальних та дискусійних питань серед науковців, економістів, законодавців. Підтримувати підприємства та галузі, що внаслідок фінансової кризи зазнали складного кризового становища, потрібно, але при цьому доцільно враховувати й те, що частина підприємств, зокрема і підприємств будівельної галузі, знаходяться у кризовому фінансовому стані не тільки через наслідки фінансової кризи, але і через незадовільний стан внутрішнього фінансового менеджменту. Надання податкових пільг, фінансової допомоги чи кредитування підприємств, у яких надмірно низька ймовірність виходу зі стану банкрутства є недоцільним, та спричинятиме тільки зменшення доходів бюджету або перенесення податкового навантаження на підприємства, що мають більший економічний потенціал, та самостійно долають фінансові труднощі, зумовлені кризовою економікою.

Підприємства однієї галузі, зокрема будівельні підприємства, у процесі своєї фінансово-економічної діяльності стикаються із багатьма схожими труднощами, пов'язаними між собою, перебувають під впливом таких загальних чинників, як інфляційні процеси, зниження активності ринку, зниження попиту на продукцію, тощо. Разом з цим, підприємства навіть однієї галузі відрізняються ефективністю фінансового менеджменту,

фінансового планування, фінансового контролінгу, фінансової далекоглядності. На сьогодні незначна кількість будівельних підприємств мають достатній рівень фінансової незалежності, ефективно формують, розміщують та використовують капітал. Наявність суттєвих відмінностей у ефективності фінансово-економічної діяльності зумовлює розгляд питань доцільності застосування однакових підходів щодо оподаткування таких підприємств. Зарубіжний досвід країн із розвинутою економікою може бути цікавим у цьому випадку. Так, податкові системи таких країн, як США та Великобританія відзначаються своєю гнучкістю, що виявляється у можливості платника податків вибрати ту систему оподаткування, що найбільш сприятлива до особливостей його господарювання. До платників податків застосовується індивідуальний підхід, що дозволяє податковому інспектору враховувати особливості діяльності ефективність його менеджменту і пріоритети держави в окремій галузі. Як зазначалось, найбільш вагомими фінансовими регуляторами за допомогою податків фінансово-економічної діяльності підприємства як в Україні, та і за кордоном є податок на прибуток і податок на додану вартість. Стимулювання виробничої діяльності і, таким чином, зміцнення фінансового стану підприємства та сприяння стабільному зростанню доходів бюджету може здійснюватись за допомогою впровадження продуманої системи стимулів, пільг, оптимальної податкової ставки, оснований на критеріях ефективності та доцільності. Так, залежно від фактичного стану певної галузі та пріоритетів держави в різних країнах пропонуються гнучкі системи оподаткування податку на додану вартість і податку на прибуток. В Італії, на відміну від України, щодо податку на додану вартість застосовують диференційовану шкалу ставок: «2 % (пільгова), 9 % (основна), 18 % і 38 % (підвищені), 0,8 % (експортна). Пільгова ставка поширюється на продукти харчування першої необхідності (хліб, молоко та ін.), а також газети і журнали, підвищена – на предмети розкоші (ювелірні вироби, спортивні автомобілі, хутра)» [4, с. 58]. Для надання можливості акумулювання власних фінансових ресурсів, та використання їх для розширення виробничих потужностей, мінімізації фінансових ризиків, підприємствам в Італії підприємствам дозволяється суму прибутку до оподаткування зменшувати на суми відрахувань до резервних фондів. Платники податку на прибуток можуть на власний розсуд створювати і ліквідувати такі фонди. У практиці цієї країни існує щонайменше п'ять подібних фондів: «на величину оподатковуваного прибутку суттєвий вплив справляють вільні від податку відрахування до численних резервних фондів. Правила впровадження даних фондів досить ліберальні, фірми-платники можуть їх створювати і

ліквідувати на свій розсуд. Так, діє щонайменше п'ять подібних фондів: «для компенсації інфляційного зростання цін на сировину, матеріали та енергію; для акумуляції коштів, одержаних у результаті змін оціночної вартості майна підприємства; для прибутку, одержаного від реалізації майна; для компенсації непередбачених фінансових зобов'язань і збитків; пенсійний фонд». Отже, що шляхом маніпулювання величиною фондів компанії, по суті, мають легальну можливість приховування прибутку. Крім того, оподатковуваний прибуток дозволено зменшувати на суму пожертвувань у благодійні, наукові, громадські фонди, а також на певну суму представницьких затрат. Схеми прискореного списання амортизації також фактично скорочують сукупні податкові зобов'язання підприємницького сектора. На користь бізнесу служить також вилучення з-під оподаткування процентів за кредити» [4, с. 58]. У податковій системі Росії, при оподаткуванні прибутку підприємств та доданої вартості також застосовується декілька рівнів податкових ставок. Податок на прибуток у Росії, стягується за такими ставками:

- 24 % - прибуток (доходи мінус видатки) російських компаній та іноземних організацій, що мають постійне представництво в Росії;
- 20 % - доходи іноземних організацій, отримані із джерел у Росії без утворення постійного представництва;
- 10 % - доходи іноземних організацій від фрахту судів, літаків та інших транспортних засобів без утворення постійного представництва;
- 15 % - з доходів у вигляді дивідендів, що виплачуються між російськими й іноземними компаніями;
- 9 % - з доходів у вигляді дивідендів, виплачуються між російськими компаніями» [177]. Податок на додану вартість в Росії також сплачується за рівневою системою податкових ставок, а саме: з 1.01.2004 р. податкова ставка знижена з 20 % до 18 %; на деякі види продовольчих товарів і товарів для дітей – 10% [177]. Схожі підходи в оподаткуванні згаданих податків застосовують і у Франції та Німеччині. «Базова ставка податку на додану вартість у Німеччині становить 15%, пільгова ставка (7%) поширюється на продукти харчування (крім спиртних напоїв, послуг кафе і ресторанів), суспільний транспорт, засоби інформації (книги, газети, журнали), твори мистецтва» [4, с. 59].

«У Франції базова ставка податку на прибуток – 33,33 % чистого прибутку, для компаній, які реалізують нафту і газ, ставка підвищена до 50%. За пониженою ставкою 20,9 % оподатковуються сільськогосподарські ферми, прибутки від землекористування та операцій із цінними паперами» [4, с. 68]. Розгляд вітчизняного та зарубіжного досвіду фінансового регулювання фінансово-економічної діяльності підприємств,

яка є відображенням стану формування і використання капіталу, дозволив підсумувати стан такого регулювання в Україні, а також відзначити аспекти, що потребують наукового пошуку та вдосконалення. Фінансове регулювання із застосуванням податків в Україні, на відміну від сусідніх та європейських країн, має такі недоліки: низький рівень гнучкості в оподаткуванні, що не дозволяє позитивно впливати на підприємства та галузі, які опинились у кризовому фінансовому стані та мають перспективний потенціал виробничої діяльності; система податкових пільг не сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємств та економіки загалом, а знижує конкурентоспроможність та зумовлює тінізацію діяльності підприємств середнього і малого бізнесу; неефективний фінансовий контроль за пільговим оподаткуванням, недотримання принципу справедливості спричиняє перенесення основної частини податкового навантаження на підприємства, яким потрібно було б створити умови для розвитку.

Суттєвим та особливо дієвим інструментом фінансового регулювання для виробничих, зокрема і будівельних підприємств є амортизаційна політика держави. На сьогодні у працях науковців порушуються дискусійні питання щодо ефективності застосування амортизації як раціонального фінансового впливу на фінансову стійкість та результативність фінансово-економічної діяльності підприємства. Ефективне застосування амортизації як категорії механізму може бути важливим важелем фінансового регулювання формування капіталу у контексті сприяння збільшенню частки нерозподіленого прибутку у складі сукупного капіталу підприємства, а також можливості підвищення ефективності використання основного капіталу. «Державна амортизаційна політика – це ряд важливих заходів, які проводить держава з розробки принципів, норм та порядку забезпечення економічного і соціального розвитку. Головною та визначальною метою розробки амортизаційної політики вважається збільшення потоку власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел, а вже основною метою її є забезпечення за рахунок постійних відрахувань з грошових доходів необхідного фонду засобів для відтворення або заміни основних фондів» [7, с. 99]. Рівень ефективності застосування амортизації як фінансового регулятора залежить від того, який спосіб нарахування амортизації пропонує держава до застосування підприємствам. В Україні згідно з Пунктом 26 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 підприємства можуть на власний вибір застосовувати п'ять методів нарахування амортизації: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивного та

виробничого. Крім перелічених методів, підприємства можуть застосовувати методи нарахування амортизації, передбачені податковим законодавством. Крім згаданого стандарту бухгалтерського обліку, порядок формування амортизаційних відрахувань регулюється і Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств». Таким чином, на практиці існують дві системи обліку амортизації: за бухгалтерським і за податковим обліком. Даним законопроектом передбачено застосування чотирьох груп основних засобів із відповідними ставками: 2 %, 10%, 6 %, 15 %. На думку економістів-науковців, амортизаційна політика України на сьогодні дозволяє відтворювати основні засоби тільки на 15-20 % від потреби, а іншу частину підприємства змушені забезпечувати власними коштами[34, с. 45]. Чинниками нераціонального застосування амортизації як фінансового регулятора є розбіжності у нормативно-правовій базі щодо обліку амортизації; більшість основних засобів виробничих підприємств зношені більше ніж на 60 % і не мають необхідних власних коштів для їх оновлення; застосування податкового методу нарахування амортизації є ефективним для підприємств із зростаючими показниками прибутковості, а в період фінансової кризи спостерігаються тенденції щодо зниження згаданого показника; застосування тільки податкового методу нарахування амортизації є нераціональним; існуюча система податкового обліку амортизації, на відміну від аналогічних зарубіжних систем, не є гнучкою і не враховує потреб галузевих особливостей при встановленні відсоткових ставок на групи основних засобів. Сучасна економіка України потребує модернізації і оновлення основних засобів, розробки системних підходів до активізації виробничих підприємств, тому для удосконалення амортизаційної політики як інструменту фінансового регулювання необхідним є розроблення нормативно-правових актів, які за своєю суттю не дублювалися б і не були суперечливими, враховували б галузеві особливості діяльності підприємств, враховували б пріоритети держави щодо певних галузей, фактичний та потенційний фінансово-економічний стан підприємств, передбачали б варіативність підходів щодо нарахування амортизації для підприємств окремої галузі.

Фінансове регулювання формуванням і використанням капіталу підприємств на сьогодні в Україні відповідно до вищерозглянутого матеріалу, знаходиться у процесі формування, пошуку найбільш активних, оптимальних інструментів та розробки системного механізму. Окремі заходи та інструменти, що застосовуються, не дають бажаних результатів, а застосування зарубіжного досвіду без урахування особливостей та пріоритетів вітчизняної економіки є недоцільним.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ БУДІВЕЛЬНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Джерела формування та оцінка ефективності використання капіталу будівельних підприємств України

Будівельна галузь є однією з найважливіших галузей народного господарства, від якої залежить ефективність функціонування всієї системи господарювання в країні. Економічний ефект від розвитку цієї галузі полягає у мультиплікаційному ефекті коштів, вкладених у будівництво. Стан функціонування будівельної галузі відображається на показниках діяльності суміжних галузей: машинобудівної, металургійної, металообробної, деревообробної, транспортної, енергетичної тощо. І, безперечно, жодна інша галузь економіки, будівництво сприяє розвитку підприємств малого бізнесу, особливо того, що спеціалізується на оздоблювальних і ремонтних роботах.

Отже, зростання будівельної галузі неминує викликає економічний прогрес у країні, і виникнення необхідних умов для розв'язання багатьох соціальних проблем.

Об'єктом аналітичного дослідження обрано фінансово-економічну діяльність підприємств і організації будівельної галузі секції „Будівництво”. Згідно з КВЕД до цієї секції входять підприємства і організації, що займаються виконанням будівельних і монтажних робіт під час нового будівництва, розширенням, реконструкціями, переобладнанням, реставрацією та ремонтом будівель і споруд, знесенням будівель; звільненням будівельних ділянок, підготовкою ділянок для гірничих та інших робіт, загальним будівництвом будівель (нові роботи, роботи з заміни, реконструкції та відновлення) [173].

У додатку А, таблиця А2 та на рис. 2.1 наведено структуру капіталу будівельних підприємств України у розрізі регіонів за 2003–2009рр. Аналіз структури капіталу у дослідженні здійснено відповідно до основних його складових: власного капіталу (ВК) та залученого капіталу (ЗК). Залучений капітал вивчався за його складом: довгострокові зобов'язання (ДЗ), короткострокові зобов'язання (КЗ), забезпечення наступних витрат і платежів (НВП) та доходи майбутніх періодів (ДМ). За результатами аналізу структури капіталу, відповідно до розглянутих елементів, отримано таку аналітичну інформацію. Сукупний капітал будівельних підприємств України майже всіх

регіонів за 2003–2009 рр. зберігав фінансово ризикову структуру капіталу. Частка власного капіталу у сукупному капіталі будівельних підприємств більшості регіонів, починаючи із 2004 року зберігала тенденції до зниження та становила менше 50 %, що є ознакою ризикового підходу до формування капіталу. Залучений капітал будівельних підприємств України більшою мірою формувався за рахунок поточних зобов'язань, основну питому вагу яких займала кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Значна частка поточних зобов'язань у складі сукупного капіталу засвідчує вагомість такого джерела капіталу як попередні внески покупців будівельної продукції. Застосування згаданого джерела для будівельних підприємств є безкоштовним залученням капіталу, але водночас містить ризики невиконання зобов'язань через непередбачені обставини, що для характерні у діяльності будівельної галузі і виражені коливанням цін на будівельні матеріали, валютно-інфляційними ризиками, ризиком зміни нормативно-правового регулювання дозвільного процесу будівельної діяльності. Для потенційних споживачів будівельної продукції, тобто така форма співпраці із будівельними підприємства є надмірно ризиковою, оскільки пов'язана із високою ймовірністю зловживань та шахрайства у даній сфері. У період розгортання фінансової кризи відбулись зміни і у структурі капіталу будівельних підприємств. Так, починаючи із 2008 року частка поточних зобов'язань у будівельних підприємств більшості регіонів зберігала тенденції до зниження. Частка довгострокових зобов'язань за 2003-2007рр. у порівнянні із поточними зобов'язаннями була нижчою, але у 2008–2009рр. зберігала тенденції до підвищення, що є позитивною ознакою.

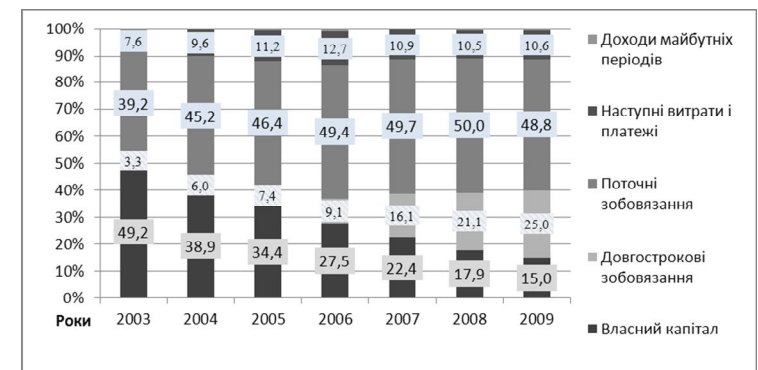

Рис.2.1 Структура капіталу будівельних підприємств України за 2003 – 2009 рр.

За весь аналізований період наступні витрати і платежі займали вагому частку у сукупному капіталі у будівельних підприємств АР. Крим, Тернопільської, Хмельницької, Харківської і Херсонської областей. Стан цього джерела капіталу за весь аналізований період відзначився динамічністю. Доходи майбутніх періодів у складі сукупного капіталу будівельних підприємств України займали незначну частку. З'ясовано, що найбільш вагомими джерелами капіталу для будівельних підприємств України за весь аналізований період були поточні зобов'язання, довгострокові зобов'язання, власний капітал та наступні витрати і платежі. Зменшення частки власного капіталу та, відповідно, збільшення залученого капіталу із перевагою поточних зобов'язань є надзвичайно ризиковими тенденціями. Розглянута структура капіталу є однією із першопричин складного фінансового становища у будівельній галузі. Будівельна діяльність потребує значних капіталовкладень, а її ефективність та раціональність суттєво залежить від стану основних засобів. Висока вартість позичкового капіталу, фінансово залежна структура капіталу спричиняє високу вартість виробництва будівельної продукції та посилює ймовірність банкрутства будівельних підприємств через зростання ступеня ризику невиконання зобов'язань. Розглянута структура капіталу відобразилась на показниках ефективності використання капіталу будівельних підприємств України.

У таблиці 2.1. наведено значення показника оборотності сукупного капіталу будівельних підприємств України у розрізі регіонів за 2003–2009 рр. Значення вказаного показника в цілому по Україні за період 2003–2006 рр. зберігало динамічну тенденцію до зростання і у середньому за цей період припадало 1,5 обороту за рік. За 2007–2009 рр. практично за всіма регіонами оборотність сукупного капіталу прямувала до зниження. Зрозуміло, що виявлена тенденція зумовлена впливом фінансової кризи, економічними змінами у будівельній галузі та фінансово-економічній сфері загалом.

Для детальної оцінки та аналізу оборотності капіталу та виявлення чинників впливу на неї, розглянуті регіони у залежності від середньорічного значення показника поділено на три групи: регіони із найвищим значенням оборотності капіталу, середнім і найнижчим.

До регіонів з найвищим значенням віднесено ті, у яких середньорічне значення оборотності капіталу будівельних підприємств коливається у межах 1,8–2,2 оборотів, із середнім значенням - 1,3–1,7 оборотів і найнижчим 0,8–1,2 оборотів

Таблиця 2.1

Оборотність сукупного капіталу будівельних підприємств у розрізі областей України за 2003–2009рр. (оборот)

Регіон	Роки							Середнє значення
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
АР Крим	0,6	0,9	1,0	1,1	0,9	0,7	0,3	0,8
Вінницька	1,6	2,5	2,2	2,4	2,8	1,8	0,6	2,0
Волинська	1,4	1,7	1,9	2,4	1,9	1,5	0,6	1,6
Дніпропетровська	1,7	2,2	1,8	1,9	2,4	1,6	0,8	1,8
Донецька	0,9	1,7	2,1	2,1	2,2	1,7	0,7	1,6
Житомирська	1,0	1,3	1,7	2,3	2,3	2,3	1,1	1,7
Закарпатська	1,5	2,4	2,1	2,3	2,0	2,2	1,3	2,0
Запорізька	1,2	1,5	1,5	1,9	1,8	1,3	0,6	1,4
Івано - Франківська	0,7	1,0	1,1	1,3	1,0	1,3	0,4	1,0
Київська	0,5	0,9	1,4	1,5	1,7	1,6	0,7	1,2
Кіровоградська	1,3	3,4	1,8	1,9	0,9	0,7	0,3	1,5
Луганська	1,0	1,3	1,7	1,8	2,7	2,3	1,0	1,7
Львівська	1,6	1,7	1,4	1,9	1,9	1,9	1,2	1,7
Миколаївська	1,4	2,2	1,7	1,5	1,6	1,2	1,1	1,5
Одеська	2,1	2,6	2,0	2,0	1,7	1,4	0,8	1,8
Полтавська	0,8	0,8	1,0	1,5	1,5	1,1	1,5	1,2
Рівненська	1,4	1,7	1,1	1,4	1,6	1,7	1,0	1,4
Сумська	0,7	1,1	1,3	1,6	1,7	1,5	0,8	1,2
Тернопільська	0,8	0,8	1,0	1,0	0,9	1,0	0,7	0,9
Харківська	1,2	1,6	1,3	1,7	1,7	1,4	0,7	1,4
Херсонська	1,1	2,3	1,3	1,4	1,6	1,5	0,7	1,4
Хмельницька	1,1	1,5	1,0	1,4	1,5	1,4	0,8	1,2
Черкаська	2,2	4,8	1,8	2,0	1,6	1,2	0,9	2,1
Чернівецька	1,7	1,9	1,8	2,4	2,2	2,0	1,2	1,9
Чернігівська	0,6	0,8	1,1	1,4	1,8	1,9	0,9	1,2
м. Київ	1,1	1,3	1,3	1,4	1,4	1,1	0,5	1,2
м. Севастополь	1,3	1,6	1,3	1,8	2,4	1,3	0,6	1,5
Всього	1,1	1,5	1,5	1,6	1,6	1,3	0,7	1,3

Згідно з розрахунком показника, найвище значення оборотності капіталу за аналізований період зберігалось у будівельних підприємствах Вінницької, Дніпропетровської, Закарпатської, Одеської, Черкаської та Чернівецької областей. Середнє значення оборотності капіталу спостерігалось за 2003–2009рр. у будівельних підприємств Волинської, Донецької, Житомирської, Запорізької, Кіровоградської, Луганської, Львівської, Миколаївської, Рівненської, Харківської, Херсонської, області та місті Севастополь. Найнижчі значення показника відслідковувались у АР. Крим, Івано–Франківській, Київській, Полтавській, Тернопільській, Сумській, Хмельницькій, Чернігівській областей та місті Київ. Підсумкове

середньорічне значення оборотності капіталу у будівельній галузі України віднесено до середнього рівня.

Будівельні підприємства більшості регіонів України за 2003–2006рр. незначними темпами підвищували оборотність капіталу, однак 2007–2009рр. характеризуються стрімким її зниженням. Негативна тенденція значення показника оборотності капіталу за аналізований період спостерігалась у підприємств Кіровоградської, Миколаївської, Одеської та Черкаської області.

Слід також зауважити, що у будівельних підприємств більшості регіонів України, у 2007–2009 рр. спостерігалось зниження зазначеного показника, що пов'язується із зменшенням доходу від реалізації продукції, робіт, послуг.

Для виявлення чинників впливу на зміну оборотності капіталу проведено факторний аналіз цього показника із застосування детермінованої факторної моделі. Залежність зміни вказаного результативного показника від зміни факторних чинників зображено у вигляді детермінованої кратної моделі:

$$\Delta \frac{D}{A} = \frac{\Delta D}{\Delta OCK + \Delta OBK} \quad (2.1.),$$

де: $\Delta \frac{D}{A}$ - зміна оборотності капіталу розміщеного у активах,

ΔD - зміна доходу від реалізованої продукції,

ΔOCK - зміна середньорічної вартості основного капіталу,

ΔOBK - зміна середньорічної вартості оборотного капіталу.

Для розрахунку наведеної моделі застосуємо інтегральний метод економічного аналізу з використанням наступних формул:

$$Ax = \frac{\Delta x}{\Delta y + \Delta z} \cdot x \ln \left| \frac{y_1 + z}{y_0 + z_0} \right|; Ay = \frac{\Delta f - Ax}{\Delta y + \Delta z} \Delta y; Az = \frac{\Delta f - Ax}{\Delta y + \Delta z} \Delta z,$$

де: Ax, Ay, Az – величина впливу факторних змінних на результативний показник,

$\Delta x, \Delta y, \Delta z$ - зміна значень факторних показників,

Δf - зміна значення результативного показника,

y_1, z_1 - значення факторних показників у поточному аналізованому періоді,

y_0, z_0 - значення факторних показників у попередньому аналізованому періоді [158, с. 298].

За результатами проведеного факторного аналізу виявлено такі тенденції. Найбільш позитивний вплив на зміну оборотності капіталу за всіма досліджуваними регіонами України мала зміна доходу від реалізованої продукції. Тенденції впливу вказаного факторного чинника на зміну результативного показника зображено на рис. 2.2. Вплив зміни доходу на зміну оборотності капіталу характеризувався тенденцією зростання, у будівельних підприємств більшості регіонів України в період 2004–2007 рр., та тенденцією стрімкого зниження у період 2008 – 2009 рр. (додаток А, табл. А3). Зауважимо, що у підприємств окремих регіонів у період 2007-2009рр. величина впливу зберігала від'ємне значення, що є досить негативною ознакою ефективності. Найбільший за середньорічним значенням вплив зміни доходу на згаданий результативний показник у діапазоні 0,39-0,57 раз відзначався у будівельних підприємств Донецької, Одеської та Чернівецької області (рис. 2.2). Середня величина впливу з інтервалом 0,20–0,39 раз відзначалась у будівельних підприємств Вінницької, Волинської, Житомирської, Івано–Франківської, Львівської, Миколаївської, Полтавської, Сумської, Харківської, Черкаської областей та міст Києва і Севастополя.

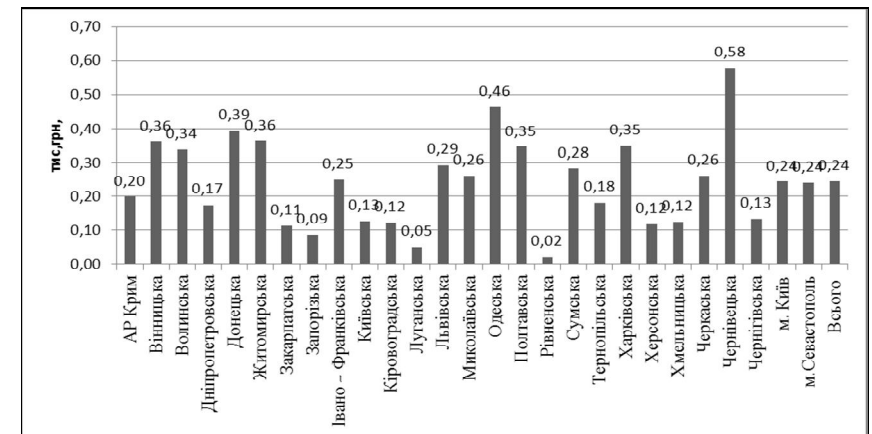

Рис. 2.2. Середньорічна величина впливу доходу від реалізованої будівельної продукції на оборотність капіталу будівельних підприємств України у розрізі областей.

Найнижча величина впливу, відповідно, виявлена у будівельних підприємств АР. Крим, Дніпропетровської, Закарпатської, Запорізької,

Київської, Кіровоградської, Луганської, Рівненської, Тернопільської, Херсонської, Хмельницької та Чернігівської області. Для підприємств останньої групи характерним був інтервал: 0,019–0,21 раз. Високу величину впливу зміни доходу на оборотність капіталу не слід розцінювати тільки як позитивне явище. Переваги впливу цього фактора є ознакою короткотермінової стратегії функціонування, зорієнтованої на максимізацію прибутку. Дотримання такої стратегії в управлінні фінансами не передбачає оновлення, розширення, модернізацію, осучаснення основних засобів, оптимальне управління складом обсягом та структурою основного капіталу, економічного потенціалу, що в підсумку спричиняє втрату частини ринку, фінансової стійкості та свідчить про фінансову неефективність використання капіталу. Значно низька величина впливу доходу на результативний показник також не є позитивною ознакою, оскільки свідчить про неефективне розміщення і використання капіталу, низький попит на продукцію підприємства. Таким чином, найбільш оптимальною для ефективного функціонування будівельного підприємства є середня величина впливу зміну доходу на оборотність капіталу.

Непропорційність у темпах росту основного капіталу і доходу від реалізованої продукції спричиняла негативний вплив зміни основного капіталу на оборотності капіталу, що відзначено у будівельних підприємств більшості досліджуваних регіонів у період 2004–2007 рр. (додаток А, табл. А.4). Фінансові зміни, спричинені фінансовою кризою, сприяли вирівнюванню темпів росту основного капіталу і доходу, що відбилося на позитивному впливі зміни основного капіталу на зміну його оборотності, чим і відзначено період 2007–2009 рр. як у будівництві України в цілому, так і зокрема за регіонами. Згідно, середньорічною величиною впливу зміни основного капіталу на зміну його оборотності відзначено такі групи. Найбільше (позитивне) середньорічне значення відстежувалось у будівельних підприємств АР Крим, Вінницької, Волинської, Житомирської, Запорізької, Київської, Луганської, Львівської, Сумської, Хмельницької, Черкаської областей і м. Севастополь. Величина впливу основного капіталу для підприємств зазначених областей коливалась в інтервалі від 0,0–0,57 раз (рис. 2. 3.). Середня величина середньорічного впливу зміни основного капіталу, але із від'ємним вектором, відстежувалась у будівельних підприємств Дніпропетровської, Донецької, Закарпатської, Івано–Франківської, Кіровоградської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Тернопільської, Харківської, Чернівецької, Чернігівської області та м. Києва.

Величина впливу даного чинника для будівництва зазначених областей коливалась у діапазоні -0,57-0,00 раз. Найбільш негативна середньорічна величина впливу зміни основного капіталу на зміну його оборотності, в інтервалі від -1,14 – (-0,57), відстежувалась у будівельних підприємств Херсонської області (рис. 2.3). Значний негативний середньорічний вплив зміни основного капіталу на оборотність капіталу є ознакою неефективного розміщення і використання основного капіталу.

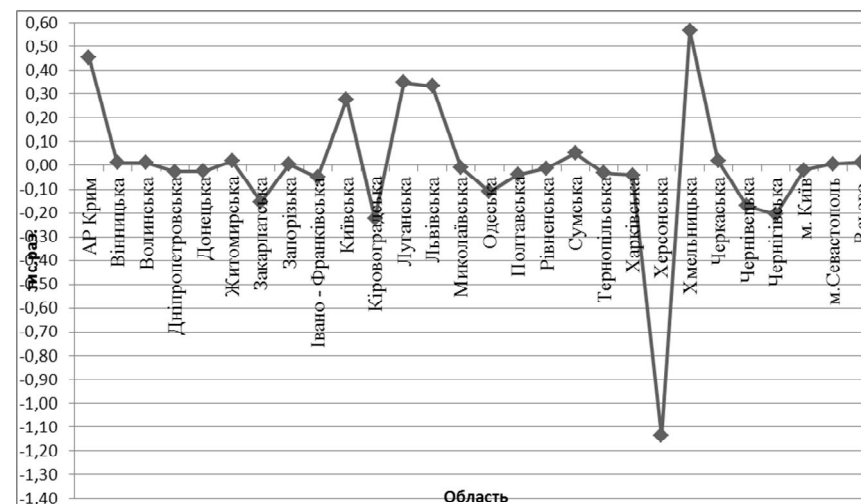

Рис. 2.3. Середньорічна величина впливу зміни вартості основного капіталу на оборотність капіталу будівельних підприємств у розрізі областей України

Зміна оборотного капіталу у всіх регіонах України спричиняла зменшення оборотності капіталу. У середньому по регіонах середньорічне значення згаданого впливу становило 30 %. На відміну від тенденцій попередньо розглянутого чинника, тенденції впливу оборотного капіталу на оборотність капіталу відзначались зростання від'ємного значення, а зокрема у період 2007–2009рр. (додаток А, табл. А.5). Позитивний середньорічний вплив зміни оборотного капіталу на зміну оборотності капіталу виявлено у будівельних підприємств Херсонської і Чернігівської області. Доречі, саме у цих областях відзначено найбільш негативний вплив зміни основного капіталу. Розглянута ситуація, сприяє висуненню гіпотези, що в період 2007–2009рр. зростання оборотного капіталу, що

спостерігається у будівельних підприємств більшості областей, відбувалось за рахунок зростання дебіторської заборгованості, що є надзвичайно негативною тенденцією.

За результатами проведеного факторного аналізу оборотності капіталу, виявлено:

- позитивно на зміну значення показника оборотності капіталу впливала зміна доходу від реалізованої будівельної продукції;
- негативний вплив на зміну результативного показника мала зміна основного та зокрема оборотного капіталу.

Виявлені тенденції є логічними, оскільки зростання доходу від реалізації продукції повинно дещо перевищувати збільшення вартості активів. Питанням, що потребує подальшого вивчення, є причини перевищення у деяких областях середнього середньорічного значення впливу оборотного капіталу над основним. Перевищення від'ємного впливу оборотного капіталу над основним може свідчити про перевагу у структурі сукупного капіталу оборотного капіталу, що може спричинити негативні наслідки для підприємств досліджуваної галузі.

У сучасних умовах прогресуючого розвитку нових технологій економічний ефект у будівництві більшою мірою досягається за рахунок ефективного використання основного капіталу, спрямованого на забезпечення виробництва будівельної продукції необхідними основними засобами. Ефективність використання основного капіталу у будівництві суттєво впливає на ефективність використання сукупного капіталу. Раціональне використання оборотного капіталу також впливає на ефективність сукупного капіталу. Важливим є вибір оптимального співвідношення між основним і оборотним капіталом та структурою їх елементів. В умовах зростання інфляції та цін на будівельні матеріали будівельним підприємствам необхідно визначитись із нормою виробничих запасів, можливістю їх планування та виділення оптимальної частки у складі оборотного і сукупного капіталу. Для проведення аналізу та оцінки основних тенденцій ефективності використання основного і оборотного капіталу розраховано коефіцієнт оборотності основного капіталу будівельних підприємств України у розрізі регіонів за 2003–2009 рр. (додаток А, таблиця А6).

Оборотність основного капіталу будівельних підприємств України у розрізі регіонів за 2003–2009 рр. відзначалась динамічністю. Характерною тенденцією для будівельних підприємств більшості регіонів є поступове підвищення значення оборотності основного капіталу у період 2003–2008рр. і зниження у 2009рр. Будівельні підприємства, аналізованих регіонів, відповідно до середньорічного значення оборотності основного

капіталу поділено на три групи: з найвищим середньорічним значенням оборотності основного капіталу, середнім і найнижчим. У першу групи ввійшли будівельні підприємства Дніпропетровської, Вінницької, Житомирської, Закарпатської, Луганської, Миколаївської, Одеської, Рівненської і Черкаської областей. Середньорічне значення основного капіталу для цієї групи знаходиться в інтервалі 5,1 -6,8 обороту. Другу групу із середнім середньорічним значенням оборотності основного капіталу в інтервалі 3,3 -5,0 оборотів представили будівельні підприємства Волинської, Київської, Кіровоградської, Львівської, Сумської, Харківської, Херсонської, Чернівецької області та м. Севастополь. Найнижче, у проміжку 1,5 -3,2 обороту, середньорічне значення згаданого показника виявлено у будівельних підприємств АР Крим, Івано-Франківської, Тернопільської, Хмельницької, Чернігівської областей та м. Києва. Середньорічне значення оборотності основного капіталу за 2003–2009рр. становить 3,5 обороту. Порівнюючи середньорічне значення оборотності сукупного капіталу і основного капіталу у розрізі регіонів України, виявлено відповідність рівня групам. Так, у регіонах, у яких будівельні підприємства відзначились найвищим середньорічним значенням оборотності сукупного капіталу, найвище і середньорічне значення оборотності основного капіталу. Тотожні тенденції виявлено і у другій та третій групах. Розглянута ситуація може пояснюватись значущістю впливу оборотності основного капіталу будівельних підприємств на оборотність сукупного капіталу. Визначення чинників, під дією яких відбувались динамічні відхилення, потребує поглибленого факторного аналізу з урахуванням структурних елементів основного, оборотного та сукупного капіталу. Для цього необхідно прослідкувати за значенням, динамікою ще й оборотного капіталу. Розрахункове значення коефіцієнта оборотності оборотного капіталу наведено у додатку А таблиця А. 7.

Склад оборотного капіталу на відміну від основного містить більш мобільні, ліквідні активи. Динаміка таких активів може бути пов'язана з сезонністю виробництва, тривалістю операційного циклу, рівнем розрахункових відносин з дебіторами і кредиторами, станом планування, нормуванням виробничих запасів.

Можливо з цими чинниками пов'язана динамічність розрахункового значення оборотності оборотного капіталу будівельних підприємств досліджуваних регіонів. Чим вища частка основного капіталу у сукупному його розмірі, тим повільніше він обертається і навпаки, при збільшенні питомої ваги мобільних активів прискорюється загальна оборотність капіталу.

Відповідно до даних таблиці А7 оборотності оборотного капіталу за 2003–2006рр. характеризувалась динамічністю коливань а у період 2007–2009рр. стрімким зниженням. Найвище середньорічне значення оборотності оборотного капіталу, із коливанням в інтервалі 3,2 – 3,8 обороту виявлено у будівельних підприємств Вінницької, Закарпатської, Черкаської, Чернівецької областей; відповідно середнє значення із коливання в інтервалі 2,5-3,1 обороту – Волинської, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Київської, Луганської. Львівської, Одеської, Полтавської, Херсонської, Хмельницької областей та м. Севастополя. Найнижчим середньорічним значенням оборотності оборотного капіталу із коливаннями в інтервалі 1,8-2,4 оборота відзначено будівельні підприємства АР Крим, Запорізької, Івано–Франківської, Рівненської, Тернопільської, Харківської областей та м. Кієва. Ефективне використання капіталу перебуває під впливом ефективності використання основного і оборотного капіталу. Для вивчення впливу зміни використання основного і оборотного капіталу на оборотність сукупного капіталу, побудовано кратну детерміновану модель:

$$\Delta \frac{D}{A} = \Delta \frac{D}{O C_k} + \Delta \frac{D}{O B_k} \quad (2.2.)$$

Виявлення величини впливу окремо кожного з факторів моделі (2.2) на результативний показник здійснено із застосуванням методу поділення приросту факторів та наступної формули:

$$\Delta Z_x = A_x^n = \Delta \dot{x} \sum_{i=0}^n \frac{1}{(y_0 + i \Delta \dot{y})},$$

де ΔZ_x - відхилення результативного показника за рахунок змінного фактора x ,

$\Delta \dot{x}$ - відхилення змінного фактора x ,

y_0 - значення змінного фактора у y попередньому (базовому) періоді,

$i \Delta \dot{y}$ - відхилення змінного фактора y . [158.]

Наочно результати розрахунку моделі (2.2.) можна спостерігати у додатку А, табл. А8, рис. 2.4. Вплив ефективності використання основного капіталу на сукупний у цілому за регіонами у період 2004–2007рр. зберігав позитивне значення, хоч і простежувалась динамічність. Використання основного капіталу сприяло підвищенню ефективності сукупного капіталу у середньому за аналізований період у всіх регіонах на 16 %. У будівельних підприємствах усіх досліджуваних областей за 2004–2007рр.

відстежувалось зниження позитивного впливу використання основного капіталу на сукупний капітал. У певні аналізовані періоди в окремих областях простежувався і негативний вплив використання основного капіталу. Така тенденція особливо характерна для 2005 року у будівельних підприємствах 14 з 27 аналізованих регіонів. Саме у цей період відбувається зниження доходу від реалізації будівельної продукції. Період 2007–2009 рр. відзначився зростанням негативного впливу оборотності основного капіталу на оборотність сукупного капіталу, що суттєво відобразилось на середньорічному значенні аналізованого факторного чинника.

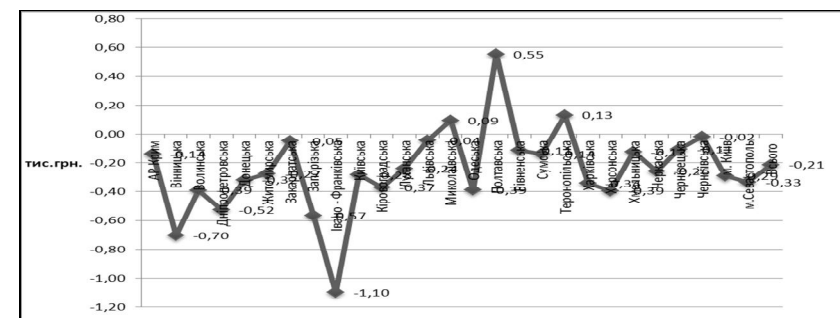

Рис. 2.4. Середньорічний вплив ефективності використання основного капіталу на сукупний капітал

Середньорічний вплив використання основного капіталу на економічну ефективність використання капіталу характеризувався позитивним для будівельних підприємств Миколаївської, Полтавської і Тернопільської областей. У ході дослідження зміни темпів приросту доходу від реалізованої продукції, основного і оборотного капіталу виявлено причини негативного впливу оборотності основного капіталу на оборотність сукупного капіталу.

Наступним значущим чинником впливу на оборотність сукупного капіталу є оборотність оборотного капіталу. Величина і напрямок впливу даного фактора суттєво залежить від раціональності структури оборотного капіталу, коливань його величини та достатності відповідно до виробничих потреб. Вплив оборотності оборотного капіталу на зміну оборотності сукупного капіталу за 2004–2009рр. відзначався динамічністю. Прояви негативної величини виявлені у період 2004–2007рр. В період 2008-2009 рр. даний чинник в основному характеризувався позитивним напрямом

впливу, що вагомо відзначилось на середньорічній величині впливу чинника (додаток А, табл. А. 9).

Проведений аналіз і оцінки формування використання капіталу будівельних підприємств регіонів України дав можливість підвести деякі узагальнення. Оборотноість капіталу будівельних підприємств аналізованих регіонів у період 2003 – 2006рр зберігала позитивні, хоч і невисокі значення, незначні коливання, значною мірою залежала від рівня використання основного капіталу, динаміки вартості сукупного, основного, оборотного капіталу і доходу від реалізованої продукції та пропорційності різниці між темпами приросту доходу від реалізованої продукції, але за 2007–2009рр. ситуація кардинально змінилась у протилежному напрямі: зниження показників оборотноість сукупного, основного і оборотного капіталу. Отримані узагальнюючі аналітичні підсумки слугуватимуть інформаційною базою для подальшого детальнішого причинно-наслідкового дослідження.

Важливою передумовою ефективної фінансово–економічної діяльності у будівельній галузі при сучасному стані будівництва є швидке нарощування капіталу. Нарощений капітал будівельних підприємств повинен зберігати здатність підвищувати рівень економічного ефекту, тобто сприяти зростанню обсягів виробленої будівельної продукції, послуг. Таку здатність капіталу забезпечує збільшення обсягу власного капіталу, в тому числі статутного капіталу та нерозподіленого прибутку. Підвищення значних обсягів прибутку, а отже і необхідних власних фінансових ресурсів є особливо актуальним в умовах зростання цін на позиковий капітал та зниження купівельної спроможності споживачів будівельної продукції. Надання переваги позиковому капіталу і низький рівень капіталізації прибутку призводить до уповільнення активності ринку будівництва, що є небажаним явищем. Сприяло висвітленню питання оцінки та аналізу фінансової ефективності використання капіталу розрахунок показників рентабельності капіталу. Інформаційною базою для проведення необхідного аналітичного дослідження стала зведена фінансова звітність будівельних підприємств у розрізі регіонів України. За базові показники фінансової ефективності використання капіталу обрано рентабельність сукупного капіталу. Розрахункове значення рентабельності сукупного капіталу наведено у додатку А, табл. А. 10.

З даних, наведених у вказаній таблиці, з'ясовано, що значення рентабельності капіталу для будівельних підприємств кожного із досліджуваних регіонів є різним, за аналізований період відслідковувались його динамічні коливання.

Найвищий рівень середньорічного значення даного показника коливався у діапазоні: 4,1-5,5 %. До групи із середнім рівнем середньорічної рентабельності сукупного капіталу із коливанням у проміжку 2,6–4 % віднесено будівельні підприємства Донецької, Житомирської, Запорізької, Київської, Луганської, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Харківської, Хмельницької та Чернігівської областей.

Найнижчим рівнем середньорічної рентабельності сукупного капіталу відзначено будівельні підприємства АР Крим, Івано-Франківської, Кіровоградської та Тернопільської області. Середньорічне значення рентабельності сукупного капіталу в цілому по будівельній галузі становить 3,7 %. Темп приросту сукупного капіталу будівельних підприємств України у розрізі регіонів наведено у додатку А, табл. А.11.

Підвищення темпу приросту рентабельності сукупного капіталу, розміщеного у активах, є ознакою оптимальності вибору структури активів, нарощування виробничого потенціалу і забезпеченості його необхідними обіговими коштами, а значить і підвищенням рівня фінансової результативності.

Зниження темпу приросту рентабельності активів може бути наслідком надмірної величини основного капіталу, нераціональністю співвідношення між основним та оборотним капіталом, а також результатом неритмічності самого будівельного процесу. Наведені у таблиці А.11 тенденції до рентабельності сукупного капіталу свідчать про зниження фінансової ефективності використання капіталу у будівельних підприємств досліджуваних областей України, що є негативною ознакою. Фінансову небезпеку для будівельної галузі, та пов'язаних із нею суміжних галузей економіки висвітлює тенденція рентабельності сукупного капіталу у 2009 році. За 2009 рік темп приросту (спаду) рентабельності сукупного капіталу в цілому у галузі становив – 72,9 % проти – 11,9 % у 2008 року. Для з'ясування напряму причин, що спричинили розглянуту ситуацію проведено аналіз середньорічного темпу приросту (спаду) чистого прибутку і сукупного капіталу (рис. 2.5.). Порівняльний аналіз середньорічних темпів приросту чистого прибутку і середнього капіталу свідчить про неефективне використання капіталу будівельними підприємствами України. Середньорічний темп приросту чистого прибутку майже у 2 – 3 рази нижчий за темп приросту середнього сукупного капіталу.

Зазначене ситуація взаємопов'язана зі зниженням темпу приросту доходу та оборотноість сукупного капіталу. Разом з цим, значуще перевищення темпу приросту сукупного капіталу над темпом приросту

чистого прибутку залежить і від рівня менеджменту капіталу. За умов зниження обсягів виробництва будівельної продукції фінансовим менеджерам будівельних підприємств доцільно приділяти більше уваги рівню диверсифікації розміщення капіталу, формуванню обсягу і структури основного і оборотного капіталу та пошуку оптимальних структурних співвідношень між ними.

Рис. 2.5. Порівняння середньорічних темпів приросту чистого прибутку і середнього сукупного капіталу будівельних підприємств України у розрізі областей за 2003–2009рр.

Рентабельність сукупного капіталу перебуває під впливом рентабельності основного і оборотного капіталу. Для аналізу ефективності використання основного капіталу розраховано рентабельність основного капіталу. Розрахункове значення та динаміка показника рентабельності основного капіталу будівельних підприємств у розрізі регіонів наведено у таблиці А. 12 (додаток А).

Відповідно до даних, наведених у таблиці А. 12., значення рентабельності основного капіталу будівельних підприємств України у розрізі регіонів за аналізований період зберігало динамічні коливання і

різний рівень. За величиною значення цього показника можна виділити три групи: регіони, у яких будівельним підприємствам було характерне найвище середньорічне значення показника рентабельності основного капіталу, середнє і найнижче.

До першої групи, зі значенням у інтервалі 11,9–16,6 %, ввійшли будівельні підприємства Волинської, Дніпропетровської, Запорізької, Київської, Львівської, Одеської, Черкаської, Чернівецької, Чернігівської областей та міст Києва і Севастополя. Другу групу із характерним для неї інтервалом 6,9–11,8 % представили будівельні підприємства Вінницької, Донецької, Житомирської, Івано–Франківської, Луганської, Миколаївської, Сумської, Харківської. Херсонської, Хмельницької та Чернігівської областей.

Третю групу із найнижчим в інтервалі 1,9–6,8 % середньорічним значення рентабельності основного капіталу складають будівельні підприємства Кіровоградської, Полтавської і Тернопільської областей.

Загалом по Україні середньорічне значення основного капіталу відзначено середнім рівнем та становить 10,4 %. Варто звернути увагу на динамічні коливання значення розглянутого показника у період 2007–2009 рр. Так за 2008 рр. спостерігалось зростання значення, а за 2009р. – зниження. Для пояснення даної тенденції проведено порівняльний аналіз темпів приросту середнього основного капіталу і чистого прибутку за 2008–2009 рр., але попередньо проаналізовано тенденцію значення цього показника за 2003–2009 рр., що сприяло динамічному вивченню питання (додаток А, табл. А. 13). Негативною ознакою є різке зниження темпу приросту рентабельності основного капіталу у 2009 році.

Ймовірними причинами виявлених тенденцій є структурні зміни в економіці, фінансовій і соціальній сферах, що мають небезпечний вплив на фінансову стійкість підприємств, задіяних у будівництві. За таких умов необхідним є нарощування темпів виробництва будівельної продукції та проведення моніторингу структури та стану основних складових основного капіталу будівельних підприємств-основних засобів і незавершеного будівництва. Позитивною тенденцією слід відмітити поступове підвищення темпу приросту аналізованого показника в цілому по Україні у 2008р., що може бути ознакою спроби активізації діяльності (рис. 2.6).

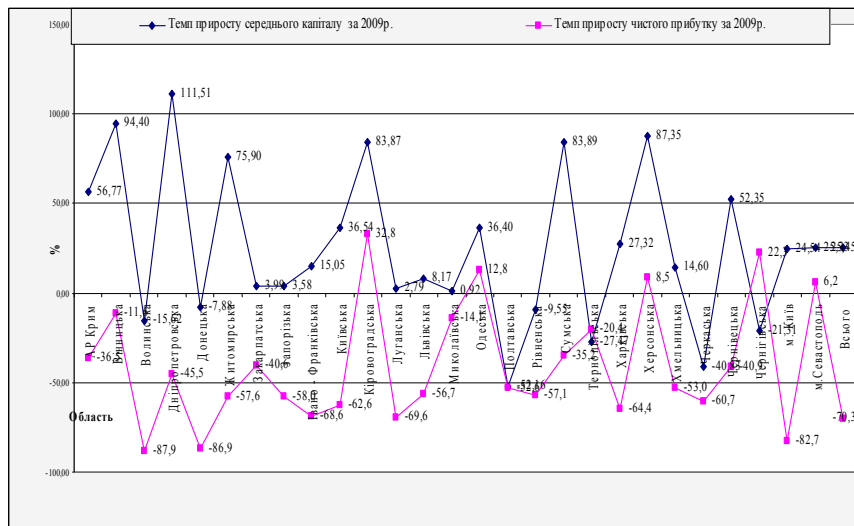

Рис. 2.6. Порівняльний аналіз темпів приросту (спаду) чистого прибутку і середнього основного капіталу будівельних підприємств у розрізі областей України.

Порівняльна оцінка темпів приросту, наведена на рис. 2.6., засвідчила негативну тенденцію, спрямовану до зниження фінансової стійкості, ділової активності будівельних підприємств України у 2009 році. Обґрунтуванням зазначеного є протилежні тенденції чистого прибутку та середнього основного капіталу, значна величина розриву тенденцій між цими показниками. Підвищення темпу приросту основного капіталу не сприяло підвищенню ефективності його використання, отже, виявлена тенденція може пов'язуватись із процесами злиття економічного потенціалу будівельних підприємств та переоцінку вартості основних засобів, що є лише незначною часткою у вирішенні питань активізації діяльності будівельних підприємств та підвищення ефективності використання їхнього капіталу.

За умов динамічних коливань обсягу виробництва будівельної продукції, напрямків інфляції та цін на будівельні матеріали та інші складові, що забезпечують процес будівництва, значущим є раціональне поєднання у використанні основного і оборотного капіталу. Для оцінки результативності оборотного капіталу розглянено тенденції показника

рентабельності оборотного капіталу. Розрахунок зазначеного показника відбито у таблиці А.14 (додаток А).

Динаміка рентабельності оборотного капіталу будівельних підприємств України аналогічна тенденціям розглянутих вище показників ефективності використання капіталу. Оцінюючи рентабельність оборотного капіталу за роками, зауважено її низьке, як для будівельних підприємств, значення. За умови ефективного менеджменту капіталу будівельних підприємств, оборотний капітал повинен займати порівняно із основним капіталом значно меншу частку.

Найвагомішу частку у формуванні оборотного капіталу повинні мати виробничі запаси (в обсязі визначених необхідних поточних витрат та грошових коштах). Враховуючи те, що оптимальною для будівельних підприємств є побудова балансу, за якої обсяг оборотного капіталу є значно нижчим за обсяг основного капіталу, значення рентабельності оборотного капіталу повинно перевищувати значення рентабельності основного капіталу, а протилежна ситуація може свідчити про нерациональність сформованої структури капіталу. Для перевірки зазначеного наведено (табл. А. 15.) різницю між значеннями рентабельності оборотного і основного капіталу (за даними таблиць А. 13. і А.14(дод. А)).

Дані, наведені у таблиці А.15., інформують про прорахунки у формуванні структури капіталу допущені будівельними підприємствами окремих областей. Найбільш промовисто це зауважено у будівельних підприємств АР Крим, Кіровоградської, Полтавської, Тернопільської та Чернівецької областей, оскільки як за середньорічним значенням, так і за окремі періоди спостерігалось плюсове значення різниці між рентабельністю згаданих результативних показників.

Таким чином, порівняльний аналіз рентабельності оборотного і основного капіталу засвідчив необхідність врахування аналізу ефективності структури капіталу у ході деталізованого вивчення цього питання, а також при розробці рекомендованих рішень щодо підвищення ефективності використання капіталу будівельними підприємствами.

В умовах формування перехідної економіки, коливання базових значень основних макроекономічних показників – інфляції, ВВП, стану бюджету та інших - важливою передумовою забезпечення функціонування будівельних підприємств є поєднання екстенсивного та інтенсивного зростання. Позитивна динаміка показників рентабельності може свідчити про активізацію фінансово-господарської діяльності під впливом екстенсивних та інтенсивних чинників [85, с. 168].

Важливим показником ефективності використання капіталу з позиції характеристики фінансової стійкості є рентабельність власного

капіталу. Аналіз рентабельності власного капіталу наведено до розгляду у таблиці А. 16 (дод. А).

Позитивні тенденції підвищення значення рентабельності власного капіталу спостерігались за період 2003–2006 рр., однак за 2007–2009 рр. – виявлено протилежний напрям значення показника. Виявлені динамічні напрями рентабельності власного капіталу будівельних підприємств України є ознакою кризового становища галузі.

Доречно відмітити, що розгортання фінансової кризи стимулює поповнення статутного капіталу, процеси злиття для підвищенні рівня фінансової стійкості, але зазначені заходи ефективні при одночасному підвищенні рівня фінансової результативності, у протилежному випадку такі заходи спрямовуються на погашення заборгованості і є ознакою недостатнього менеджменту з управління дебіторсько–кредиторською заборгованістю підприємства.

Відповідно до методичних рекомендацій з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств [78] рентабельність власного капіталу повинна прямувати у напрямку більше 10 %.

Згідно розрахункових даних (табл. А.16) середньорічне значення у будівельних підприємствах більшості областей України є нижчим від зазначеного. Низьке значення рентабельності власного капіталу свідчить про перевагу екстенсивних чинників над інтенсивним, що знижує фінансову стійкість і зводить до мінімуму перспективне зростання фінансово–господарської діяльності. За умов росту інфляції, підвищення попиту на будівельну продукцію, доцільним є не лише нарощування економічного потенціалу у вигляді додаткового вливання і залучення капіталу та розміщеного у активах, а і й інтенсивне його використання.

Низький вплив на фінансово-господарську діяльність інтенсивних чинників спричиняє залежність від зовнішніх джерел поповнення капіталу, росту ціни готової будівельної продукції, що знижує економічну і фінансову ефективність використання капіталу.

Найвище середньорічне значення рентабельності власного капіталу із інтервалом 16-21 % виявлено у будівельних підприємств Дніпропетровської, Миколаївської, Одеської, Чернівецької областей та м. Києва. До групи із середнім середньорічним значенням рентабельності капіталу з інтервалом 10,7-15,9 % віднесено будівельні підприємства Вінницької, Волинської, Донецької, Закарпатської, Запорізької, Київської, Львівської, Рівненської, Харківської, Черкаської областей та м. Севастополя. Найнижчим середньорічним значенням рентабельності власного капіталу відзначено будівельні підприємства Житомирської,

Івано-Франківської, Луганської, Полтавської, Сумської, Тернопільської, Херсонської, Хмельницької та Чернігівської області.

Порівняльний аналіз темпів приросту чистого прибутку і власного капіталу сприяв визначенню напряму чинників, впливу на фінансову ефективність використання капіталу. Таблиця А. 17 (дод. А) ілюструє порівняльну динаміку основних компонентів рентабельності капіталу. Значна перевага темпу спаду чистого прибутку над темпом приросту (спаду) середнього власного капіталу засвідчує потребу застосування щодо діяльності будівельних підприємств інтенсивного підходу економічного зростання.

Інтенсивний підхід економічного росту передбачає зростання продуктивності, праці, фондівдачі, реорганізації функціонально-організаційних структур, раціональнішого використання капіталу із застосуванням новітніх методик у менеджменті, прогнозуванні, аналізі, моделюванні.

Ситуація, наведена у таблиці А. 17., засвідчила, спроби підвищити фінансову стійкість за рахунок вливань у власний капітал, без залучення інтенсивних важелів фінансового менеджменту, не сприяли підвищенню рівня фінансової ефективності використання капіталу, що і відобразилось на динаміці та значенні рентабельності капіталу будівельних підприємств усіх досліджуваних регіонів України.

Фінансову результативність використання також характеризує показник рентабельності зобов'язань (таблиця А.18).

Аналіз цього показника є особливо актуальним, для будівельних підприємств оскільки капітал значної частини таких підприємств поповнюється в основному за рахунок позикового і залученого капіталу. Загалом рентабельність зобов'язань за досліджуваними підприємствами зберігала низьке значення і незначне зростання.

Середньорічне значення рентабельності у будівельних підприємств більшості областей України є теж низьким. Спостерігались динамічні коливання розглянутого показника. У будівельних підприємств більшості областей України за 2007–2009 рр. показник рентабельності зобов'язань прямував до зниження, а особливо стрімке падіння зазначеної тенденції зафіксоване у 2009 році. Рис. 2.7 ілюструє порівняння середньорічних темпів приросту чистого прибутку і середніх зобов'язань.

Порівняльний аналіз рис. 2.7. здійснений за 2003–2009 рр., тобто період який характеризувався для будівництва піднесенням(2003-2006 рр.) і «падінням»(2007–2009 рр.), відзначались дві протилежні тенденції як у прирості чистого прибутку, так і зобов'язаннях, і незважаючи на це,

середньорічні темпи наведених показників відображають негативну тенденцію.

Значне перевищення середньорічного темпу приросту зобов'язань над чистим прибутком є черговим проявом неефективного використання капіталу, спричиненого нераціональним менеджментом у частині забезпечення рівності між економічною (спрямованою на збільшення обсягу виробленої продукції, наданих послуг), фінансовою (зорієнтованою на забезпечення фінансової стійкості, самофінансування) та суспільно-соціальною (скерованою на підвищення фінансового і екологічного захисту працівників і споживачів послуг) ефективністю використання капіталу досліджуваних будівельних підприємств.

Найвище середньорічне значення, (у діапазоні 7,2-10 %) показника рентабельності зобов'язань за 2003–2009 рр. зафіксовано у будівельних підприємств Вінницької, Волинської, Житомирської, Закарпатської, Львівської, Херсонської, Черкаської, Чернівецької, Чернігівської областей та м. Севастополя. Середнє значення (у діапазоні 4,3-7,1 %) зафіксовано у будівельних підприємств Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Одеської, Полтавської, Рівненської, Хмельницької областей та м. Києві.

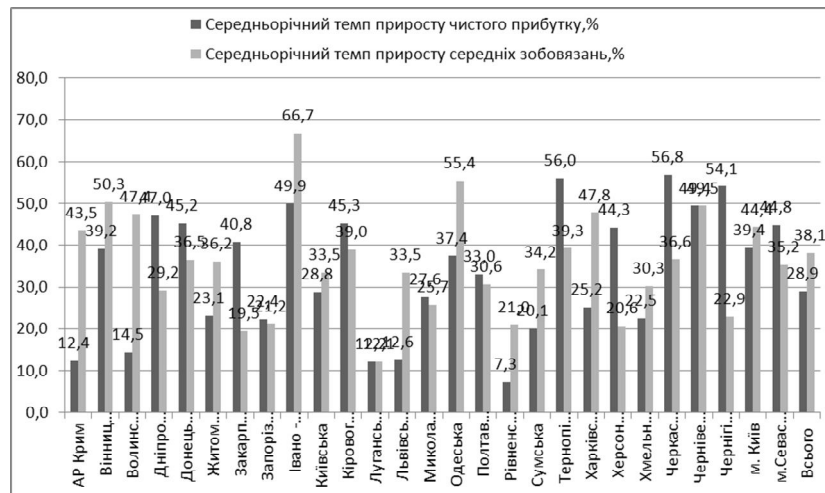

Рис. 2.7 Порівняльний аналіз середньорічних темпів приросту чистого прибутку і середніх зобов'язань будівельних підприємств України у розрізі областей за 2003–2009 рр.

Розглянувши групування за показником рентабельності зобов'язань та порівнявши із складом груп рентабельності сукупного, основного і оборотного капіталу, виявлено невідповідність у їхньому складі, що може засвідчувати наявність стохастичних взаємозалежностей. Детальніший аналіз ефективності використання капіталу будівельних підприємств, виявлення факторів та причинно–наслідкових взаємозв'язків потребує здійснення деталізованого аналізу.

2.2. Аналіз фінансової стійкості як чинник ефективності використання капіталу

Фінансова стійкість підприємства істотно залежить від ефективності формування і використання капіталу підприємства. Оптимальний вибір структури активів, їх динаміку, рентабельність й оборотність можна вважати фінансовою результативністю використання капіталу. У фінансовій ефективності зацікавлені, насамперед, власники, працівники, партнери підприємства. Високий рівень економічної ефективності при низькому рівні фінансової ефективності, унеможливорює перспективний розвиток суб'єктів господарювання. Найбільш виразно це визначається у період підвищення ціни позикового капіталу, інфляційних процесів та обмеженості доступу до вигідних джерел фінансування. При аналізі та оцінці фінансової стійкості будівельних підприємств України за дослідженими регіонами акцентовано увагу на таких пунктах:

- 1) розрахунок та порівняння відповідності фактичних значень коефіцієнтів і показників, що характеризують фінансову стійкість рекомендованим;
- 2) аналіз тенденції та закономірності зміни фінансової стійкості;
- 3) оцінка фінансової стійкості для будівельних підприємств кожного з досліджуваних регіонів, її тенденції.

При розрахунку фінансових показників і коефіцієнтів застосовано методичні рекомендації з аналізу та оцінки фінансового стану підприємства [78]. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства [81].

Специфікою фінансів будівельної галузі є використання позикового капіталу. Однак використання лише цього джерела становить фінансову загрозу. Для виявлення рівня фінансової незалежності будівельних підприємств досліджуваних регіонів розраховано коефіцієнт фінансової незалежності (забезпеченості власним капіталом). У таблиці 2. 2 наведено розрахункові значення коефіцієнта.

Аналіз даних таблиці 2.2 дає можливість підвести деякі підсумки щодо забезпеченості будівельних підприємств досліджуваних регіонів власним капіталом, та тенденціями цього показника. За всією сукупністю досліджуваних підприємств частка власного капіталу у жодному з аналізованих років не відповідала рекомендованому значенню. Рекомендоване значення коефіцієнта фінансової незалежності становить $\geq 0,50$ [78].

Таблиця 2.2

Коефіцієнт фінансової незалежності будівельних підприємств України у розрізі областей за 2003–2009 рр.,

Регіон	Роки							Середньорічне значення
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
АР Крим	0,29	0,29	0,25	0,14	0,15	0,04	0,13	0,18
Вінницька	0,60	0,50	0,40	0,28	0,27	0,19	0,11	0,33
Волинська	0,56	0,54	0,44	0,34	0,34	0,25	0,20	0,38
Дніпропетровська	0,24	0,28	0,27	0,24	0,19	0,06	0,07	0,20
Донецька	0,54	0,40	0,30	0,24	0,23	0,20	0,06	0,28
Житомирська	0,59	0,65	0,64	0,58	0,42	0,29	0,26	0,49
Закарпатська	0,47	0,44	0,54	0,43	0,38	0,34	0,34	0,42
Запорізька	0,41	0,45	0,38	0,28	0,20	0,21	0,17	0,30
Івано-Франківська	0,65	0,52	0,39	0,36	0,12	0,17	0,17	0,34
Київська	0,80	0,51	0,44	0,31	0,26	0,18	0,41	0,41
Кіровоградська	0,46	0,40	0,37	0,40	0,30	0,23	0,22	0,34
Луганська	0,45	0,48	0,38	0,32	0,20	0,16	0,06	0,29
Львівська	0,45	0,39	0,36	0,35	0,30	0,22	0,23	0,33
Миколаївська	0,26	0,27	0,59	0,12	0,06	0,10	0,05	0,20
Одеська	0,40	0,28	0,23	0,18	0,16	0,08	0,12	0,21
Полтавська	0,65	0,64	0,60	0,45	0,52	0,55	0,14	0,51
Рівненська	0,53	0,39	0,34	0,20	0,21	0,18	0,19	0,29
Сумська	0,51	0,44	0,41	0,35	0,23	0,09	0,13	0,31
Тернопільська	0,53	0,41	0,38	0,33	0,33	0,23	0,19	0,35
Харківська	0,46	0,35	0,23	0,20	0,08	0,09	0,08	0,21
Херсонська	0,52	0,57	0,51	0,49	0,43	0,43	0,41	0,48
Хмельницька	0,58	0,57	0,52	0,46	0,34	0,27	0,31	0,44
Черкаська	0,56	0,44	0,43	0,36	0,31	0,31	0,33	0,39
Чернівецька	0,40	0,40	0,33	0,33	0,26	0,20	0,26	0,31
Чернігівська	0,74	0,70	0,69	0,60	0,53	0,48	0,52	0,61
м. Київ	0,46	0,35	0,32	0,28	0,23	0,20	0,15	0,28
м. Севастополь	0,44	0,33	0,34	0,39	0,28	0,46	0,05	0,33
Всього	0,49	0,39	0,34	0,28	0,22	0,18	0,15	0,29

Позитивне значення фінансової незалежності будівельних підприємств за регіонами спостерігалось лише у 2003 році. У наступних аналізованих роках забезпеченість власним капіталом у підприємств більшості регіонів не відповідала рекомендованому значенню. У 2006–2007 рр. лише у будівельних підприємств Житомирської, Херсонської та Чернігівської областей значення коефіцієнта відповідало рекомендованому рівневі, у 2008 році – дана характеристика показника зафіксована у Полтавській області, в 2009 році - у Чернігівській області. Отже, переважна більшість будівельних підприємств України істотно залежить від джерел зовнішнього фінансування. Дане твердження є ґрунтовним, оскільки обрана кількість об'єктів дослідження є достатньою для необхідного аналізу. Забезпеченість будівельних підприємств власним капіталом за 2003–2009 рр. зберігає негативну тенденцію до зниження.

Така тенденція є ознакою підвищення рівня фінансової небезпеки. Зменшення питомої ваги власного капіталу підприємства є безумовно негативною характеристикою фінансової стійкості й ефективності використання капіталу підприємств. Власного капіталу мало б бути достатньо для покриття необоротних активів. Ця умова вагома саме у будівельній галузі, оскільки будівництво потребує значного фінансування основних засобів, нестача яких може спричинити підвищення собівартості будівельної продукції. Оцінку достатності власного капіталу для покриття необоротних і оборотних активах визначено, розрахувавши коефіцієнт інвестування. Розрахункові значення коефіцієнта інвестування наведено у таблиці А.19 (дод. А). Значення цього показника економічно доцільним є, коли перевищує 1. [78]. Проведений аналіз значення коефіцієнта інвестування дозволив стверджувати наступне. Покриття власним капіталом необоротних активів зберігало динамічні коливання. У будівельних підприємств більшості областей України власного капіталу достатньо лише для покриття необоротних активів. Це засвідчують низькі, порівняно з рекомендованим, розрахункові значення розглянутого коефіцієнта. Середнє значення коефіцієнта інвестування за 2003–2009 рр. відповідало рекомендованому. Відповідність середнього значення рекомендованому забезпечувалась високим показником коефіцієнта у 2003 і 2008 роках. Стрімке зниження значення коефіцієнта засвідчило неефективність використання додаткових вливань у власний капітал у 2008 році.

Специфіка фінансово-господарської діяльності будівельних підприємств вимагає достатньої кількості власних оборотних коштів. Відповідний їх рівень сприяє уникненню простоїв у будівництві і здешевлює собівартість будівельної продукції. Оцінку наявності власних оборотних коштів та їх зміну проаналізовано, розрахувавши коефіцієнт

забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом. Відповідно до методичних рекомендацій з оцінки і аналізу фінансового стану, рекомендоване значення коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом більше – дорівнює 0,5, або 50 % [78]. Аналіз даних свідчить про низький рівень забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом, що є негативною ознакою. Рівень забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом (як у цілому, так і у розрізі регіонів) прямував до зменшення. Порівняно з рекомендованим значенням, низька частка власного оборотного капіталу та її зниження засвідчило послаблення стану фінансової стійкості будівництва. Зауважено, що за 2006–2009 рр. у будівельних підприємств окремих областей коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом був від’ємним, що є ознакою повної відсутності власного оборотного капіталу в оборотних активах. Виявлена ситуація є занадто загрозливою для підприємств зі сторони фінансової стійкості та безпеки, а для споживачів та інвесторів будівельної продукції – ймовірно не отримання чи значного відстрочення виконання замовлень. Відмічено, що будівельні підприємства всіх розглянутих регіонів при формуванні і використанні капіталу не дотримувались рекомендованого значення зазначеного коефіцієнта. Виділено регіони, будівельні підприємства яких мали високий рівень забезпеченості власним оборотним капіталом (у порівнянні з іншими), середній і низький. У першу групу включено ті регіони, у будівельних підприємствах яких середньорічне значення даного показника знаходилося у діапазоні 25,9–39,2 %; у другу групу 12,7–25,9 % і у третю групу: -0,7 – 12,6 % . За фактично розрахованим середнім значенням наведеним у таблиці А.20. (дод. А) на рис. 2.8 запропоновано наочне порівняння рекомендованого і середнього фактичного значення коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом.

Першу групу представили будівельні підприємства Тернопільської, Хмельницької, Чернігівської областей. Середній відносно виявленого інтервалу рівень забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом характерний для будівельних підприємств АР Крим, Житомирської, Київської, Кіровоградської, Львівської, Одеської, Полтавської, Херсонської, Чернівецької областей та міст Києва і Севастополя.

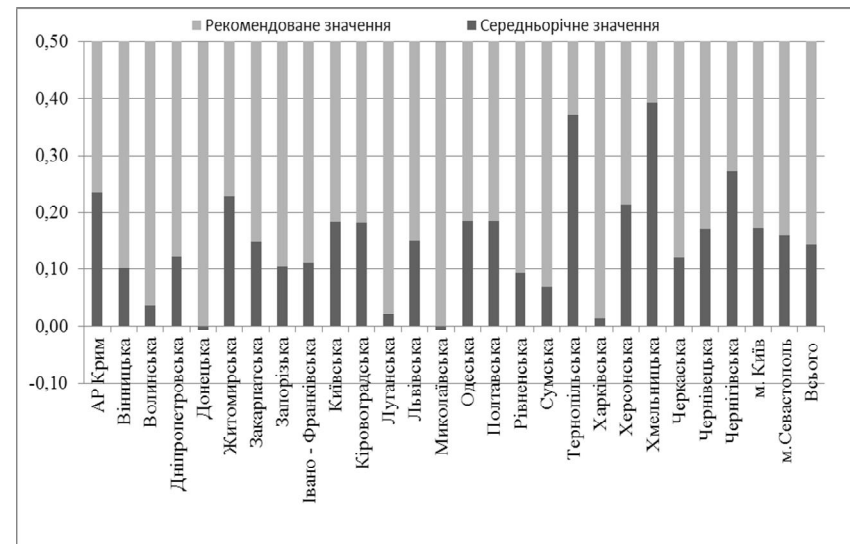

Рис.2.8. Порівняння середнього значення коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом з рекомендованим.

Будівельні підприємства Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Івано–Франківської, Луганської, Миколаївської, Рівненської, Сумської, Харківської і Черкаської областей включено до третьої групи.

Виявлена ситуація загалом засвідчила — неефективне використання капіталу будівельними підприємствами з позиції фінансової стійкості, який здебільшого формується за рахунок позикового і залученого капіталу, що є відвертим ігноруванням принципу самофінансування та забезпечення фінансової стійкості підприємства. Значення коефіцієнта маневрування засвідчує частку власного капіталу, розміщену в оборотних активах. Коефіцієнт маневрування засвідчує, яка частка власного капіталу використовується для формування оборотних активів. Значення цього показника може змінюватися залежно від структури капіталу і галузевої приналежності підприємства (економічно доцільне значення - 0,4 -0,6). Збільшення значення цього показника позитивно характеризує зміни у фінансовому стані підприємства, оскільки свідчить про збільшення можливості вільно маневрувати власними коштами. Чим більша частка власних коштів в обороті, тим вища

платоспроможність підприємства, тим більші можливості скерування чистого прибутку на капітальні інвестиції та соціальні потреби власників капіталу [78]. Розрахункове значення коефіцієнта маневрування будівельних підприємств України у розрізі регіонів за 2003–2009 рр. до розгляду представлено у таблиці А.21 (дод. А). Відсутність постійного моніторингу та планування спричиняє неритмічність виробничого процесу, що для будівельних підприємств є особливо негативним явищем, оскільки це тягне за собою низку наступних вкрай негативних явищ: зростання фінансових витрат за користування позиковим капіталом, зниження фінансової вигоди підприємства - під впливом інфляційних процесів в країні та економічної вигод - під впливом цінових коливань на ринку будівельних матеріалів та готової будівельної продукції, лізингових платежів, витрат на оплату праці. Відсутність в деякі періоди власного оборотного капіталу спричиняє високу ймовірність банкрутства будівельних підприємств, що має катастрофічні наслідки щодо коливань економіки країни в цілому, оскільки будівельна галузь тісно взаємодіє із багатьма іншими галузями економіки, а в сучасних умовах функціонування має ще і значущий вплив на фінансовий ринок та банківську систему.

Оцінку залежності від довгострокових кредитів визначено за допомогою коефіцієнта фінансового лівериджу, яка пропонується методичними рекомендаціями щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства [70] Рекомендоване значення коефіцієнта фінансового лівериджу – менше 0,25 [81].

Розрахункові значення коефіцієнта фінансового лівериджу у динаміці наведено у таблиці А.22 (дод. А). Аналіз даних, наведених у таблиці, дає підстави стверджувати про високий рівень залежності від довгострокових кредитів.

Позитивною ознакою є тенденції до зменшення значення коефіцієнта фінансового лівериджу у 2009 році, що є ознакою зміни джерел формування капіталу і тенденцій до зменшення ризику неплатоспроможності підприємств.

Такі зміни пов'язані із фінансовими і економічними перебудовами у банківській і економічній сферах за 2007–2009 рр. Саме на цей період припадає реформування джерел формування капіталу – відмова від довгострокового кредитування і перехід на короткострокове. Високий рівень довгострокового кредитування є фінансово ризиковою ситуацією, однак при дотриманні оптимально необхідних розмірів є потрібним

джерелом оновлення основних засобів підприємств. Виявлені реформування важко вважати позитивними як для будівельної галузі, так і для споживачів будівельної продукції. Середнє значення коефіцієнта фінансового лівериджу за аналізований період як загалом в Україні, так і за областями зберігалось досить високим. Будівельні підприємства досліджуваних областей не дотримувались рекомендованого значення коефіцієнта фінансового лівериджу. Перевищення рекомендованого значення є досить суттєвим. Наочний аналіз динаміки та порівняння фактичного з рекомендованим значенням коефіцієнта фінансового лівериджу дає підстави стверджувати про фінансово неефективне використання капіталу будівельними підприємствами практично всіх областей України за 2003–2009 рр.

Доцільним при аналізі і оцінці фінансової ефективності використання капіталу є і проведення аналізу ліквідності і платоспроможності, оскільки їх рівень, стан і динаміки характеризують стан використання, розміщення капіталу. Аналіз коефіцієнта поточної ліквідності будівельних підприємств України у розрізі регіонів зображено у таблиці А. 23.(дод. А).

Аналіз коефіцієнта поточної ліквідності за даними, наведеними у таблиці А.23, дає можливість зробити певні підсумки щодо забезпеченості будівельних підприємств оборотними активами при погашенні поточних зобов'язань. Рекомендоване значення коефіцієнта поточної ліквідності за методичними рекомендаціями щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства [81] становить 1,5.

Відповідно до [78] економічно доцільним є значення у проміжку 1,5 – 2,5. Підсумкове значення коефіцієнта поточної ліквідності будівельних підприємств України за 2008 – 2009 рр. зберігало незмінний стан.

Середнє значення забезпеченості поточних зобов'язань оборотними активами є нижчим за граничний рівень, що свідчить про недостатність поточних ліквідних активів.

Позитивний рівень середньорічного значення коефіцієнта поточної ліквідності відзначено у будівельних підприємств Тернопільської і Хмельницької областей.

Засвідчена ситуація дає підстави стверджувати, що будівельні підприємства зазначених областей більш ефективно використовують капітал, що має позитивний вплив на якість пасивів і, відповідно, фінансову стійкість. Динаміка коефіцієнта поточної ліквідності для

будівельних підприємств у кожному з досліджуваних регіонів зберігала свої властивості. Так, у будівництві Дніпропетровської, Запорізької, Київської, Кіровоградської, Одеської, Тернопільської, Хмельницької, Чернігівської областей та м. Києва спостерігалась позитивна тенденція розглянутого коефіцієнта, що свідчить про вибір напрямку щодо вирівнювання оптимального співвідношення між оборотними активами і поточними зобов'язаннями. Для будівельних підприємств інших розглянутих областей значення коефіцієнта поточної ліквідності зберігало негативну тенденцію, що є ознакою зменшення необхідних оборотних активів при розрахунках за поточні зобов'язання. Зазначений стан поточної ліквідності складає загрозу неплатоспроможності більшості будівельних підприємств України.

Наступним показником аналізу ліквідності є коефіцієнт загальної ліквідності. За рекомендоване значення обрано значення, запропоноване у документі [78], що становить більше 1. Аналіз коефіцієнта загальної ліквідності будівельних підприємств у розрізі регіонів наведено у таблиці А.24. Відповідно до розрахованого середнього значення коефіцієнта загальної ліквідності і його порівняння з рекомендованим, можна зробити висновок, що стан загальної ліквідності у будівельних підприємств більшості областей України є незадовільним. Позитивне середнє значення спостерігається лише у семи областях і саме у тих, у які здебільшого забезпечені власним капіталом.

Рівень покриття оборотними активами поточних і довгострокових зобов'язань, як й інші вищенаведені фінансові показники зберігав позитивні значення у 2004–2005 рр., а 2007–2009 рр. – відзначились загальним зниженням фінансової стійкості і ліквідності для будівельних підприємств більшості регіонів України.

Позитивна тенденція коефіцієнта загальної ліквідності спостерігалась у будівельних підприємств Тернопільської, Полтавської, Чернігівської, і Житомирської областей. У будівництві інших областей значення коефіцієнта загальної ліквідності зберігалось на одному рівні або ж прямувало до зниження.

Як підсумок розглянутого, відзначено, за 2007–2009 рр. у будівництві більшості регіонів України виявлено розбалансованість ліквідності балансу, низький рівень платоспроможності, а значить фінансової стійкості і неефективності використання капіталу. Проведений аналіз коефіцієнта фінансової незалежності засвідчив надзвичайно низьке значення цього показника, що є свідчення високого рівня фінансової залежності та неефективного формування і використання капіталу будівельних підприємств. Для виявлення чинників впливу на зміну

значення коефіцієнта фінансової незалежності застосовано кореляційно-регресійний аналіз. За результативний показник факторного аналізу фінансової стійкості обрано коефіцієнт фінансової незалежності. Проведений аналіз ефективності використання капіталу дав підстави стверджувати, що ймовірними факторами зміни фінансової стійкості будівельних підприємств є стан розміщення власного і залученого капіталу у активах та ефективність використання капіталу. Таким чином, запропоновано ймовірні факторні показники:

- 1) частки основного капіталу у сукупному капіталі;
- 2) забезпеченість оборотних активів власним оборотним капіталом;
- 3) частка дебіторської заборгованості в оборотних активах;
- 4) співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості.

Для визначення впливу ефективності використання капіталу на зміну коефіцієнта фінансової незалежності розглянуто фактори:

- 1) оборотності сукупного капіталу;
- 2) рентабельність сукупного капіталу;
- 3) мультиплікатор капіталу;
- 4) рентабельність продукції;
- 5) рентабельність власного капіталу.

Для виявлення тісноти взаємозв'язку між результативним та факторними показниками розраховано коефіцієнти кореляції. Спрощенню розрахунків та наочності спостережень сприяло використання спеціалізованого програмного комплексу statistica 9. При побудові факторної моделі враховувались середньорічні значення результативного і факторних показників будівельних підприємств досліджуваних регіонів за 2003–2009 рр. Для точності розрахунків, показникам рентабельності, у ході побудови кореляційно-регресійного рівняння надано коефіцієнтного значення. Вхідні дані для побудови кореляційно-регресійного рівняння наведено у таблиці А. 25 (дод. А).

У – середньорічне значення результативного показника (коефіцієнта фінансової незалежності);

$x_1, x_2, x_3, \dots, x_9$ – середні значення факторних показників;

x_1 – середньорічне значення частки основного капіталу у сукупному капіталу (необоротних активів у валюті балансу);

x_2 – середньорічне значення коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом;

x_3 – середньорічне значення частки дебіторської заборгованості в оборотних активах;

x_4 – середньорічне значення співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості;

x_5 – середньорічне значення оборотності активів;
 x_6 – середньорічне значення коефіцієнта рентабельності сукупного капіталу;
 x_7 – середньорічне значення мультиплікатора капіталу;
 x_8 – середньорічне значення коефіцієнта рентабельності власного капіталу;
 x_9 – середньорічне значення коефіцієнта рентабельності продукції.
 Взаємозалежність зазначених результативного і факторних показників графічно зображено на рис. 2.9.

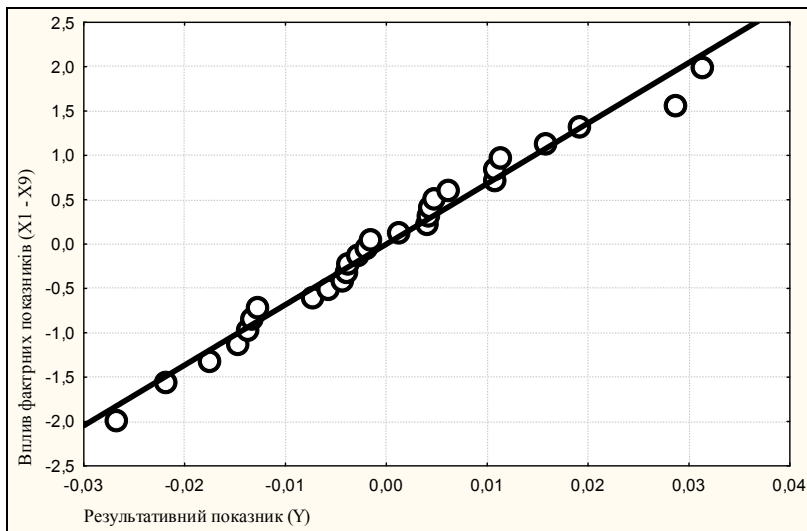

Рис. 2.9. Взаємозалежність коефіцієнта фінансової незалежності сукупності факторних показників будівельних підприємств України за середніми даними 2003–2009 рр.

У результаті проведеного кореляційно–регресійного аналізу отримано регресійне рівняння, що показує величину залежності частки власного капіталу у валюті балансу від розглянутих факторних показників.

$$Y = 0,2138 + 0,7268 * x_1 + 0,3499 * x_2 - 0,1290 * x_3 - 0,0144 * x_4 + 0,0427 * x_5 + 0,0087 * x_6 - 0,0049 * x_7 - 0,9447 * x_8 + 0,3977 * x_9 \quad (2.3)$$

Отримане рівняння регресії інформує про те, що найбільш вагомий вплив на зміну результативного показника – коефіцієнта фінансової

незалежності мали такі чинники, як: частка основного капіталу у сукупному капіталі, забезпеченість оборотних активів власним оборотним капіталом, рентабельність власного і сукупного капіталу та рентабельність продукції. Характеристика наведеного регресійного рівняння наведена на рис. А1 (додаток А).

2.3. Вітчизняна практика фінансового регулювання формування і використання капіталу будівельними підприємствами: позитиви і недоліки

Формування і використання капіталу будівельними підприємствами в Україні регулюється застосуванням інструментів оподаткування, амортизаційною політикою та заходами, передбаченими державою щодо виведення будівельної галузі із фінансової кризи. Важливий вплив на формування капіталу має частка чистого прибутку, що може капіталізовуватись, збільшувати власний капітал і таким чином сприяти зміцненню фінансової стійкості та позитивно відображатись на показниках ефективності використання капіталу будівельних підприємств України. Згідно з Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств», будівельні підприємства за аналізований період сплачували прибуток за ставкою 25 %. Тенденції сплаченого податку на прибуток досліджуваними будівельними підприємствам загалом в Україні за 2004–2009 рр. наведено на рис. 2.10

Наведена на рисунку 2. 10 інформація засвідчує стрімке зниження доходів до бюджету з податку на прибуток в період 2007–2009 рр., що є ознаками зниження ефективності використання капіталу підприємствами досліджуваної галузі.

Сигнали зниження надходжень до бюджету за даним податком мали давати поштовхи до фінансового впливу держави для уникнення негативних наслідків як для держави, так і для будівельної галузі загалом. Незважаючи на стратегічно важливе значення будівельної галузі у економіці і фінансовій сфері України та системні наслідки фінансової кризи, що безпосередньо пов'язана із діяльністю цієї галузі, держава не використовувала можливість позитивного впливу на структуру капіталу підприємств даної галузі, що могло б суттєво відобразитись на економіці в цілому. Згідно з Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств», доречно зауважити, що майно чи кошти залучені платником податку в довірче управління, не зараховують до валових витрат і не оподатковують.

Як показав аналіз формування капіталу будівельних підприємств України за 2003–2009 рр. найбільш вагомим джерелом капіталу були

поточні зобов'язання, що здебільшого формувались із кредиторської заборгованості за товари, роботи і послуги, що і є відображенням пайових внесків замовників або коштів, переданих у довірче управління будівельним підприємствам.

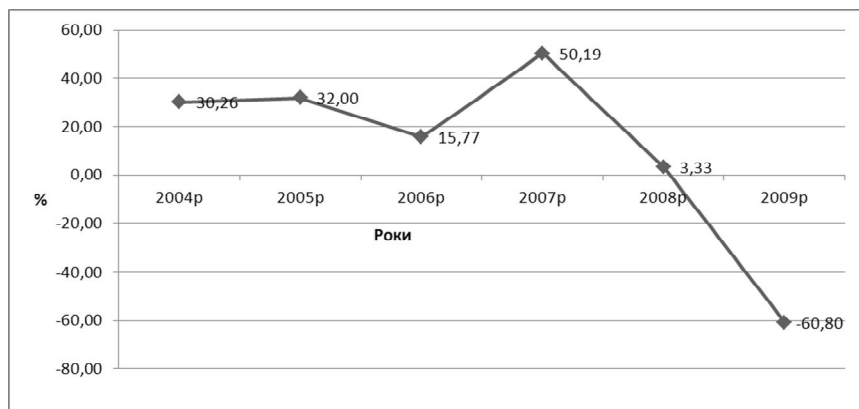

Рис. 2.10. Темп приросту (спад) сплаченого податку на прибуток будівельних підприємств загалом по Україні за 2004–2009 рр.

Отже, передбачаючи у згаданому законопроекті можливість уникнення оподаткування, держава непрямым методом вплинула на структуру капіталу будівельних підприємств України. Поруч із податком на прибуток, важливим інструментом фінансового регулювання формуванням і використанням капіталу будівельних підприємств в Україні є застосування амортизаційних відрахувань. Амортизація взаємопов'язана із податком на прибуток та може забезпечувати можливість акумулювання грошових коштів для оновлення основних засобів. На рисунку 2.11 відображено темп приросту (спад) амортизації будівельних підприємств України за 2004–2009 рр. Зображена на рисунку тенденція відображає стрімкий спад амортизації починаючи з 2007 року. Аналогічна тенденція спостерігалась і з податком на прибуток, що засвідчує пряму залежність цих показників. Виявлена ситуація пояснюється застосуванням в аналізований період лінійного способу нарахування амортизації та відсутністю можливості застосування прискореної амортизації, що сприяло б оновленню основних засобів, зменшенню валових доходів за податком на прибуток, і таким чином, позитивному впливі на зростання нерозподіленого прибутку у складі власного капіталу будівельних

підприємств. Недоліками застосування вітчизняної практики амортизації в аналізований період є й те, що амортизаційні відрахування лише на незначну частку можуть оновлювати основні засоби, передбачені Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» групи основних засобів є достатньо збільшеними, а існуючі відсоткові ставки для другої і третьої групи (10 % і 6 %), що є недостатнім, оскільки основні засоби цих груп для будівельних підприємств є основними виробничими інструментами.

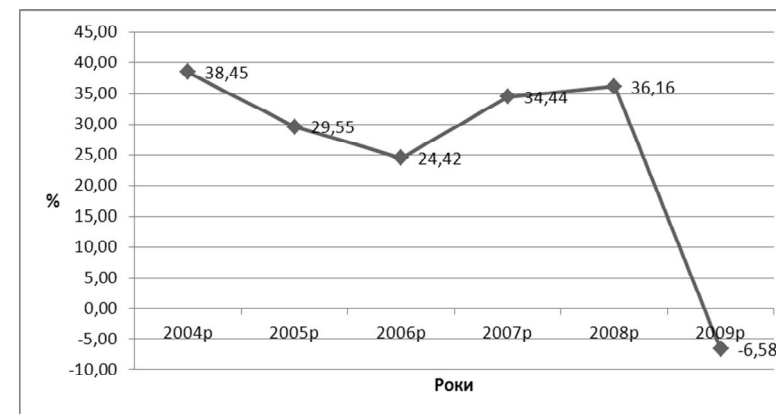

Рис. 2.11 Темп приросту (спад) амортизації будівельних підприємств України за 2004–2009 рр.

виробничі, технічні засоби, за допомогою яких здійснюється виробництво будівельної продукції, на сьогодні потребують постійної модернізації й оновлення, у зв'язку із швидким моральним зношенням під впливом розвитку інженерно-технічних досягнень у цій сфері та нових вимог до будівельної продукції у її замовників. Відповідно до згаданого нормативного документу «амортизація основних фондів груп 2, 3 і 4 проводиться до досягнення балансовою вартістю групи нульового значення», а також «норми амортизації встановлюються у відсотках до балансової вартості кожної з груп основних фондів на початок звітного (податкового) періоду в такому розмірі (в розрахунку на податковий квартал)». Розглянуті цитати нормативного документу засвідчують те, що основні засоби 2, 3, 4 груп відповідно до цього документу мають досить тривалий термін нарахування амортизації, оскільки амортизаційні відрахування здійснюються на суму, основних засобів, що зменшується

відповідно до попередніх нарахувань, а це в свою чергу, зменшує суму амортизаційних нарахувань, що негативно відбиваються на формуванні та використанні капіталу будівельних підприємств. Таблиця А. 26 (дод. А) ілюструє показники про співвідношення амортизації та основних засобів будівельних підприємств України. Наведені у таблиці дані є свідченням нерациональної амортизаційної політики, оскільки за рахунок амортизації тільки незначна частка основних засобів може оновлюватись, а основні засоби у будівельних підприємств більшості регіонів значно зношені. У таблиці А. 27 (дод. А) наведено значення коефіцієнта зносу основних засобів будівельних підприємств України за 2003–2009 рр.

Згідно з даними, наведених у таблиці А.27, майже у всіх регіонах України основні засоби будівельних підприємств зношені на 50 %, що є негативною ознакою. Позитивною тенденцією вважається зменшення значення коефіцієнта зносу, але за умови, якщо таке зменшення відбувається під впливом оновлення основних засобів.

Відповідно до розрахованих даних коефіцієнта зносу, протягом усього аналізованого періоду не відбувалось значних коливань у напрямку зменшення значення коефіцієнта, а спостерігалась відносна його сталість. У період 2003–2007 років попит на будівельну продукцію характеризувався значним ростом, що водночас мало б стимулювати розширення обсягів будівельних потужностей, оновлення основних засобів, однак існуюча амортизаційна політика не сприяла здійсненню таких процесів, а незначна частка власного капіталу у складі сукупного капіталу не давала можливості придбати основні засоби за власні кошти.

Крім податку на прибуток та амортизації, ще одним дієвим інструментом фінансового регулювання формуванням і використанням капіталу будівельних підприємств в Україні є податок на додану вартість. Будівельні підприємства України за аналізовані 2003–2009 рр. сплачували податок на додану вартість за ставкою 20 %. Податок на додану вартість може мати як стимулюючий, так і стримуючий вплив на діяльність будівельних підприємств. За умов зниження цін на будівельну продукцію та сталої, невисокої інфляції вплив зазначеного податку може мати позитивний характер. У зв'язку з підвищенням попиту на продукцію будівельної галузі, високий рівень інфляції, потрібно очікувати негативних наслідків даного податку. Негативний вплив податку на додану вартість на формування і використання капіталу будівельних підприємств виявляється у таких аспектах: підвищенні собівартості будівництва та кінцевої ціни і таким чином зниженні попиту на будівельну продукцію. В Україні за 2003–2007 рр. відслідковувався високий попит на послуги будівельних підприємств, але стрімке зростання цін, спричинене валютно-інфляційними

чинниками, перші прояви фінансової кризи в комплексі, спричинили зниження активності у будівельній галузі, що відобразилось на стрижневих показниках ефективності використання капіталу та фінансової стійкості будівельних підприємств. У таблиці А. 28 (дод. А) наведено темп приросту (спаду) ПДВ будівельних підприємств України за 2003–2009рр.

Одним із напрямів усунення складного фінансового становища у будівельній галузі і надходженнях до бюджету держави могло б стати зменшення ставки ПДВ для будівельних підприємств. Впровадження такого заходу сприяло б зменшенню цін на будівельну продукцію і, таким чином, за рахунок збільшення бази оподаткування зросли б доходи до бюджету – з однієї сторони, а також з позиції будівельних підприємств – зменшення цін на будівельну продукцію сприяло б уникненню зниження прибутковості підприємств, що позитивно відобразилось б на формуванні та використанні їх капіталу і фінансовій стійкості. Темп приросту(спаду) ПДВ будівельних підприємств України (табл. А.28) інформує про стрімкий спад цього показника в період 2007-2009 рр., що є ознакою прорахунків у фінансовому регулюванні діяльності підприємств будівельної галузі.

Згідно із Законом України «Про планування і забудову територій» (стаття 27-1) «створення і розвиток інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури населених пунктів належить до відання відповідних органів місцевого самоврядування.

Замовник, який має намір здійснити будівництво об'єкта містобудування у населеному пункті, зобов'язаний взяти участь у створенні і розвитку інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури населеного пункту». Згадана участь у законопроекті передбачається пайовим внеском, тобто «пайова участь (внесок) замовника у створенні і розвитку інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури населеного пункту полягає у відрахуванні замовником після прийняття об'єкта в експлуатацію до відповідного місцевого бюджету коштів для забезпечення створення і розвитку інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури населеного пункту». Законопроект передбачав також і винятки, а саме «до пайової участі (внеску) у створенні і розвитку інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури населених пунктів не залучаються замовники у разі здійснення будівництва: об'єктів будь-якого призначення на замовлення органів державної влади або органів місцевого самоврядування за рахунок коштів державного та/або місцевих бюджетів; будівель закладів освіти та культури, фізичної культури і спорту, медичного та оздоровчого призначення; будинків житлового фонду соціального призначення та доступного житла; об'єктів комплексної забудови територій, що здійснюється на конкурсній основі; об'єктів, що

споруджуються замість пошкоджених або зруйнованих внаслідок стихійного лиха чи техногенних аварій; об'єктів, передбачених Державною цільовою програмою підготовки та проведення в Україні фінальної частини чемпіонату Європи-2012 року з футболу, що споруджуються за кошти інвесторів». Передбачені даним нормативним актом винятки є позитивною ознакою. Якщо врахувати той факт, що перші спроби активізації будівництва доступного житла почалися у 2009 році і до цього часу ще не набули очікуваних величин, будівництво закладів освіти та культури, спорту, медичного та оздоровчого призначення здійснювалось дуже низькими темпами, а в період фінансової кризи майже призупинено, а також і те, що за аналізований 2003–2009 рр. найбільш вагому частку й будівельній галузі займало будівництво комерційної нерухомості (житлових приміщень, торгових центрів), передбачений інструмент впливу у згаданому законопроекті мав не стільки позитивний вплив, як спричиняв зростання вартості будівельної продукції, що вироблялась. Передбачалось, що розмір пайового внеску замовника становитиме «граничний розмір пайової участі (внеску) замовника на розвиток інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури населених пунктів з урахуванням незаборонених законом інших відрахувань, встановлених органом місцевого самоврядування, і не може перевищувати: 10 % загальної кошторисної вартості будівництва (реконструкції) об'єкта містобудування - для нежитлових будівель та/або споруд; 4 % загальної кошторисної вартості будівництва (реконструкції) об'єкта містобудування - для житлових будинків». Зрозуміло, що пайовий внесок відбивався на зростанні ціни на будівельну продукцію. Таким чином, можна стверджувати, що дією цього законопроекту фінансовий вплив держави на використання капіталу будівельними підприємствами виявляється у підвищення вартості житлового будівництва до 10 % вартості та нежитлових приміщень до 4 %. За 2003–2009 рр. вартість будівельної продукції стрімко зростала, що зрештою спричиняло зниження попиту на продукцію цієї галузі та сповільнення зростання економіки загалом, оскільки, як вже зазначалось, будівельна галузь взаємопов'язана майже із всіма секторами економіки та фінансової сфери. Отже, крім негативного впливу інфляції, валютних коливань, спекулятивних зловживань посередників на ринку нерухомості, до чинників зниження фінансової стійкості та ефективності використання капіталу будівельних підприємств належить і вплив дії згаданого законопроекту. Діяльність будівельних підприємств регулюється й таким інструментом як дозвіл на виконання будівельних робіт. Згідно із Законом України «Про планування і забудову територій», «замовник та підрядник для одержання дозволу на виконання

будівельних робіт подають до відповідної інспекції державного архітектурно-будівельного контролю письмову заяву, до якої додаються:

- документи від замовника будівництва: документ, що засвідчує право власності чи користування земельною ділянкою, або договір суперфіцію;
- проектна документація на будівництво, погоджена та затверджена в порядку, визначеному законодавством; відомості про здійснення авторського і технічного нагляду; копія документа, що посвідчує право власності на будинок чи споруду, або письмової згоди його власника на проведення зазначених робіт (у разі здійснення реконструкції, реставрації, капітального ремонту об'єктів містобудування);
- фінансова звітність, що складається відповідно до статті 11 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», та копія ліцензії на здійснення діяльності з надання фінансових послуг, засвідчена в установленому законом порядку (у разі здійснення будівництва, що передбачає пряме або опосередковане залучення фінансових активів від фізичних осіб); документи від підрядника будівництва: копії установчих документів та свідоцтва про державну реєстрацію;
- копія ліцензії на виконання функцій генпідрядника будівництва об'єкта, засвідчена в установленому законом порядку;
- договір (контракт) підряду на будівництво об'єкта; документ про призначення відповідальних виконавців робіт; відомості про кваліфікацію та досвід спеціалістів, які братимуть участь у виконанні замовлення; пропозиції щодо залучення субпідрядників»[41].

Контроль за власністю земельних ділянок, правами на будівництво забудовником є позитивною ознакою. Подання фінансової звітності також із позитивної сторони характеризує дію закону, однак неврахування законопроектом фінансових критеріїв, виражених у достатності власного капіталу, необхідних основних засобів, мінімально-необхідного рівня фінансового стану є не доопрацюванням фінансового впливу на формування і використання капіталу будівельними підприємствами. Регулювання тільки дозвільних вимог до будівельної діяльності та права власності на землю без оцінки фінансового стану забудовника може негативно відобразитись на невиконанні чи невчасному виконанні взятих на себе забудовником зобов'язань перед замовником. Будівельна галузь України є не лише стратегічно важливим напрямом підвищення економіки країни, а і напрямом залучення іноземних інвестицій. Участь будівельних інвесторів у будівельній галузі є значною. Держава за допомогою дії

Закону України «Про іноземні інвестиції» позитивно впливає на збільшення потоку іноземних інвестицій у будівельну галузь і, таким чином, на формування і використання капіталу будівельними підприємствами. Згідно Закону України «Про іноземні інвестиції» «підприємства з іноземними інвестиціями за участю українського капіталу, (за винятком підприємств, створених в галузі оптово-роздрібної торгівлі та посередницької діяльності), звільняються від сплати податків на доходи протягом п'яти років з моменту оголошення наявності першого прибутку, а в подальшому сплачують зазначені податки в розмірі 50 % від ставок, встановлених законами України». Зазначений законопроект стосується і будівельних підприємств. Звільнення протягом п'яти років від сплати податків на прибуток є вагомим фінансовим стимулом для іноземних інвесторів та може позитивно впливати на структуру формування вітчизняних підприємств за умов створення спільного підприємства. Зазначений інструмент позитивно відобразився у 2003–2006 рр, порівняно із 2007 – 2009рр. про що свідчить і вища частка власного капіталу будівельних підприємств України, але із першими проявами фінансової кризи іноземні інвестиції в Україну і зокрема у будівельну галузь стрімко скоротились. Зниження активності іноземних інвесторів у будівельній галузі в період 2007–2009 рр. стало поштовхом державі для розробки нових важелів фінансового впливу на формування і використання капіталу будівельних підприємств. У період розгортання фінансової кризи в Україні з метою фінансового регулювання формування і використання капіталу будівельних підприємств та для усунення наслідків фінансової кризи у будівельній галузі розроблено та введено в дію Закон України «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва». Цей законопроект передбачає ряд ефективних, дієвих заходів, що мають на меті подолання фінансової кризи. У законопроекті для подолання фінансових труднощів пропонуються такі шляхи:

- «викуп в забудовників та/або фінансових установ нереалізованого житла в об'єктах будівництва, що споруджувались із залученням коштів фізичних осіб у разі неспроможності забудовників продовжувати будівництво житла у зв'язку з недостатнім обсягом коштів для формування фондів соціального та службового житла;

- надання громадянам державної підтримки на будівництво (придбання) доступного житла шляхом сплати державою частини його вартості;

- отримання громадянами житла в оренду з викупом за рахунок власних коштів громадян та коштів державної підтримки;

- надання фізичним та юридичним особам пільгових кредитів на будівництво житла та компенсацій процентної ставки за цими кредитами;

- збільшення статутних капіталів державних банків та Державної іпотечної установи для надання кредитів на завершення будівництва багатоквартирних житлових будинків; викупу державою у кредиторів іпотечних кредитів, отриманих фізичними особами на будівництво та придбання житла до набрання чинності цим законом і віднесених до категорії ризикованих». Розглянуті заходи загалом спрямовуються на активізацію будівельної галузі шляхом створення альтернативних джерел фінансових ресурсів для споживачів будівельної продукції, що, у свою чергу, опосередковано може впливати і на фінансовий стан будівельних підприємств. Так, введення у дію першого вищенаведеного пункту має соціальний ефект, відображений в отриманні будівельної продукції у забудовників, що не спроможні продовжувати будівництво. Зауваженням до цього аспекту законопроекту є те, що таких неспроможних забудовників в Україні під час фінансової кризи доволі багато, і чи зможе держава взяти на себе обов'язки їх всіх є сумнівним питанням. Наміри держави у розглянутому аспекті є позитивною ознакою, але також потрібно враховувати те, що не тільки держава повинна докладати зусилля для подолання наслідків фінансової кризи, а й самі ж будівельні підприємства, оскільки формування фінансово ризикової структури капіталу, допущення значних обсягів дебіторської заборгованості, нераціонального розміщення капіталу стало підґрунтям, основою для розгортання фінансових труднощів. Зазначені пункти оптимізаційних заходів також скеровуються на активізацію будівельної галузі із позиції зовнішніх впливів, але не передбачають структурних змін у фінансово-економічній діяльності будівельних підприємств, не враховуються критерії, за якими надаватимуться пільгові кредити фізичним і юридичним особам, та державна підтримка громадянам для будівництва доступного житла, а також не зазначено обсяг коштів, що спрямовується на зазначені цілі. Неврахування згаданих аспектів може бути основою для появи корупційних схем та зловживань у цій сфері, що не сприятиме усуненню наслідків фінансової кризи. У наступних пунктах законопроекту відображено три критерії, за якими здійснюватиметься виділення коштів на вище зазначені заходи:

- «у 2009 році - на добудову житла, яке має ступінь готовності більш як 70 %;

- у 2010 році - на добудову житла, яке має ступінь готовності більш як 50 %.

Кошти на фінансування добудови об'єктів містобудування із ступенем готовності менш як 50 % виділяються лише після повного закінчення фінансування об'єктів із ступенем готовності відповідно більш як 70 % та більш як 50 %.

Визначення ступеня будівельної готовності таких об'єктів здійснюється в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади з питань будівництва та архітектури». Розглянуті критерії відбору будівельних підприємств є позитивним важелем впливу на активізацію у будівельній галузі, але фінансування самих будівельних проектів без зміни менеджменту будівельних підприємств чи одержавлення неспроможних забудовників може призвести до нецільового фінансування та неефективності розроблених заходів. Законопроектом передбачено, що розроблені антикризові заходи фінансуватимуться із наступних джерел:

- ☐ «кошти, передбачені законом про Державний бюджет України на відповідний рік, зокрема: кошти Стабілізаційного фонду, за позиками міжнародних фінансових організацій, за державними внутрішніми позиками;
- ☐ кошти місцевих бюджетів;
- ☐ інвестиції юридичних та фізичних осіб;
- ☐ інші джерела фінансування, не заборонені законодавством».

Фінансування будівельної галузі за рахунок коштів Державного бюджету в умовах фінансової кризи, скорочення бюджету соціальних програм, великих боргових зобов'язань ставить під сумнів вірогідність передбачених заходів. Одним із джерел формування капіталу будівельних підприємств аналізованих регіонів є цільове державне фінансування, що є складовою частиною наступних витрат і платежів. Стаття про цільове фінансування формується за рахунок цільових надходжень, які отримані з бюджету та інших джерел. Аналіз частки даного джерела капіталу у сукупному капіталі та динаміки обсягу інформуватиме про ефективність та дієвість вище розглянутого законопроекту. У таблиці А.29 (дод. А) наведено частку цільового фінансування у сукупному капіталі будівельних підприємств України за 2003–2009 рр., а таблиця А.30 інформує про динаміку цього джерела. Аналіз частки цільового фінансування у сукупному капіталі, наведений у таблиці А.29, засвідчив вагомість даного джерела фінансування у будівельних підприємств АР Крим, Кіровоградської, Тернопільської, Хмельницької, Харківської, Одеської областей, м. Києва, що є позитивними ознаками. Частка згаданого джерела фінансування у будівельних підприємствах інших областей за весь аналізований період була незначною. Виявлена ситуація може інформувати про наявність неоднакового розподілу коштів між

фінансуванням будівельних підприємств України. Доцільно звернути увагу і на те, що у період 2007–2009 рр. частка цільового фінансування у сукупному капіталі у будівельних підприємств більшості регіонів України прямувала до зменшення, що ставить під сумнів дію Закону України «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва».

Темп приросту (спаду) цільового фінансування, наведений у таблиці А.30, засвідчив зниження даного показника у період 2007–2009 рр. у більшості регіонів України. Позитивні тенденції відображено у 2009 році тільки у будівельних підприємств м. Києва, м. Севастополя, Кіровоградської, Івано–Франківської, АР Крим, Вінницької, Волинської, областей. Виявлені позитивні тенденції цільового фінансування будівельних підприємств у зазначених регіонах є ознакою впровадження у дію вищезгаданого законопроекту, але недолікам є те, що дія даного закону не знайшла позитивне відображення у структурі капіталу будівельних підприємств більшої частини областей України.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

3.1. Удосконалення оцінки ефективності використання капіталу будівельних підприємств

Реалії фінансово-економічної діяльності у ринковій економіці базуються на критеріях точності, ефективності, економії часу, раціоналізації ресурсів, модернізації, інновацій. Дотримання цих критеріїв є однією з необхідних умов сталого розвитку економіки, надійності. Фінансово-економічний аналіз і менеджмент потребують удосконалення свого інструментарію із врахуванням специфіки та спеціалізації української економіки. На сьогодні, у наукових джерелах відсутній єдиний підхід, за яким можна було б визначити точний рівень ефективності використання капіталу будівельного підприємства. Набір показників, коефіцієнтів рентабельності, фінансової стійкості, ділової активності дуже умовно характеризує рівень фінансово-економічного господарювання. Об'єктивна оцінка певного економічного процесу підприємства з урахуванням його спеціалізації і специфіки діяльності можлива лише при наявності єдиного підходу щодо методики фінансових показників, чітких і точних їх рекомендованих значень. Дещо поліпшилася б ситуація при наявності відповідного нормативного документа, у якому висвітлювалися б основні критеріїв оцінки, методика аналізу ефективності використання капіталу будівельних підприємств. Проведений у другому розділі дослідження аналіз формування та використання капіталу будівельних підприємств та проблем їх фінансового регулювання дозволив з'ясувати, що фінансове регулювання формування і використання капіталу може бути ефективним за наявності об'єктивної оцінки менеджменту капіталу підприємств досліджуваної галузі. Враховуючи те, що у вітчизняних методиках галузевим особливостям оцінки ефективності використання капіталу не приділено достатньої уваги, виникла необхідність удосконалення згаданого процесу. Критерій ефективності використання капіталу будівельного підприємства – рівень і зміна економічної і фінансової ефективності - повинні дорівнювати одне одному. Іншими словами, рівень і розвиток економічного потенціалу повинен дорівнювати рівню і нарощуванню фінансової стійкості підприємства.

Оцінка ефективності використання капіталу за наведеним критерієм дасть можливість об'єктивніше оцінювати фінансово-господарську

діяльність та інформуватиме кожний з етапів руху капіталу. Результати факторного аналізу також дали можливість з'ясувати, що значення результативних показників ефективності – рентабельність, оборотність, фінансова стійкість будівельних підприємств перебувають під впливом зміни структури пасивів і активів, та абсолютних величин – доходу, чистого прибутку, сукупного основного, оборотного, власного і позикового капіталу та їх складових. Аналіз ефективності використання капіталу за відповідними значеннями показників і коефіцієнтів загалом за всіма аналізованими регіонами характеризує низький рівень або і неефективне виростання капіталу. Одним із необхідних заходів поліпшення раціональності формування, розміщення і використання капіталу будівельних підприємств є визначення рекомендованих значень або їх меж та наявності інтегрального показника ефективності використання капіталу. Значення інтегрального показника, що враховуватиме суть запропонованого критерію ефективності використання капіталу може бути першим інформаційним сигналом характеристики всіх етапів руху капіталу. Встановлені рекомендаційні величини результативних показників інформуватимуть про рух капіталу на кожному з етапів. Для розв'язання зазначеної проблематики необхідно вирішити такі питання: а) встановлення рекомендованих значень для результативних показників, б) розробка інтегрального показника ефективності використання капіталу, що враховуватиме і міститиме основні результативні показники.

У теорії економічного аналізу існує декілька способів розрахунку, визначення рекомендованих чи нормативних значень фінансових показників: статистичний метод – базується на статистичних методах та спостереження підприємств однієї галузі; балансовий – використовуються для ув'язки статей балансу і дискримінантний полягає у застосуванні дискримінантної функції та найбільш значущих факторних показників [168]. У ході дослідження застосовано ці методи. Перш ніж визначити рекомендаційні значення чи їх діапазони основних результативних показників, що характеризують рівень ефективності використання капіталу, ще раз підсумуємо наявність необхідних показників з позиції їх значимості, для досягнення мети дослідження. На сьогодні, у наукових літературних джерелах відсутній єдиний показник за яким можна було б визначити ефективність використання капіталу не лише з однієї сторони – корисності, вигоди для підприємства, а з обох сторін – ефективності використання капіталу з позиції підприємства і з позиції вигоди, яку від цього отримує суспільство, економіка держави, будівельна галузь. Саме ця двостороння ефективність закладена в основі критерію ефективності, що

наводиться вище і саме цього принципу, у ході своєї фінансово – економічної діяльності мали б дотримуватись як будівельні підприємства так і будь – які інші суб'єкти господарювання. У статуті будь – якого будівельного підприємства вказується мета діяльності, що базується на двох аспектах: а) надання, виготовлення будівельної продукції; б) отримання прибутку. Отже, і ефективність використання капіталу необхідно визначити з погляду впливу ефективності використання капіталу на зміну якості і обсягу будівельної продукції, що виробляє підприємство чи будівельна галузь у комплексі, а також з позиції користі, яку отримує підприємство – як результат рівня ефективності використання капіталу. Ситуація, що виникла у будівельній галузі під час фінансово-економічної кризи переконливо засвідчує правильність зазначеної позиції, тобто підприємства, які дотримувались умов економічної і фінансової ефективності і в умовах кризи досить успішно функціонують.

Показником ефективності використання капіталу, що є найбільш популярним є показник рентабельності капіталу. Вказаний показник не розкриває суть ефективності у повному обсязі і відповідно до запропонованого критерію ефективності використання капіталу. Показниками, що можуть всебічно охарактеризувати рівень ефективності використання капіталу є показник оборотності капіталу, темп приросту доходу від реалізації будівельної продукції, а також показник рівня рентабельності капіталу. Наслідки фінансової кризи вказують на необхідність будівельним підприємствам при фінансово-економічній діяльності дотримуватись і нарощувати фінансову стійкість. Фінансова стійкість для будівельних підприємств – це умова, що забезпечує як ефективність будівельної продукції (за ціновими та часовими характеристиками), так і можливість перспектив функціонування підприємства. Отже, у ході оцінки ефективності використання капіталу, необхідно враховувати значення та темп приросту частки власного капіталу у валюті балансу (коефіцієнт концентрації власного капіталу, коефіцієнта незалежності). Окрім показника незалежності, для оцінки фінансової ефективності використання капіталу доцільним є врахування показника рентабельності власного капіталу та мультиплікатора капіталу. Детермінований взаємозв'язок розглянутих показників зображено у вигляді детермінованої мультиплікативної моделі:

$$\frac{ЧП}{А} = \frac{ЧП}{Д} * \frac{Д}{А} * \frac{А}{ВК} * \frac{ВК}{А} \quad (3.1.)$$

де $\frac{ЧП}{А}$ - рентабельність капіталу;

$\frac{ЧП}{Д}$ - рентабельність продукції;

$\frac{Д}{А}$ - оборотність капіталу;

$\frac{А}{ВК}$ - коефіцієнт мультиплікатора капіталу;

$\frac{ВК}{А}$ частка власного капіталу у валюті балансу.

За умови, що рентабельність капіталу є основним і єдиним показником ефективності використання капіталу, рівняння (3.1.) могло стати основою для проведення факторного аналізу, за результатами якого можна було б розрахувати на скільки необхідно змінити значення факторних показників для досягнення оптимального чи бажаного значення рентабельності капіталу (ефективності). Але оскільки для комплексної оцінки ефективності важливо враховувати значення всіх п'яти показників, необхідним є визначення найбільш оптимальних значень або рівня для кожного з них.

У наукових джерелах, що висвітлюють питання економіки і фінансів будівництва немає інформації про встановлений діапазон значення рентабельності капіталу будівельних підприємств чи методів розрахунку найбільш оптимального його рівня. Така ситуація пояснюється тим, що рентабельність капіталу вважається «відкритим показником» [96, с. 79]. Збільшення значення рентабельності капіталу є позитивною ознакою, зменшення – негативною [59, с.104]. Проте, слід зауважити, що надмірно високе значення і його збільшення може також свідчити про негативні явища, а саме.

1. Перевищення вигоди від використання капіталу, що отримує підприємство над користю, яку отримує суспільство і економіка. Наслідком такої ситуації може бути дотримання підприємством «стратегії одного дня» або стратегії «максимізації прибутку». Зазначена ситуація небезпечна з двох сторін. Підприємству, що переслідує лише максимальний надприбуток, загрожує небезпека звуження кола його сегменту ринку. У будівельній галузі та економіці загалом дотримання схожих стратегій в умовах функціонування вітчизняного будівництва спричиняє зростання на будівельну продукцію, що зрештою негативно відбивається на результативності як підприємств будівельної галузі та стані економіки (оскільки будівництво – взаємопов'язана галузь), так і на інтересах споживачів.

2. Реалізації частини майна підприємства, що у подальшому негативно відобразиться на величині економічного потенціалу і фінансових результатах.

3. Невчасне оновлення основного капіталу. Використання зношених чи невчасно модернізованих основних засобів зумовлює низьку, відповідно до вимог ринку, якість будівельної продукції, що у подальшому також матиме негативні наслідки фінансової й економічної ефективності за рахунок втрати довіри споживачів і зайнятої частини ринку. Отже, визначення оптимального значення показника рентабельності є необхідністю. Для визначення індивідуального значення рентабельності капіталу у наукових джерелах [38] запропонована така формула:

$$\text{Рск. норм} = ((\text{вк} + \text{кз}) * \text{сдв} * (1 - \text{стпп} / 100) + ((\text{кпк} * \text{скк}) + (\text{до} * \text{сткд}))) / \text{ск} * 100, \quad (3.2)$$

де Рск. норм – нормативне значення рентабельності сукупного капіталу;

вк – власний капітал;

кз – кредиторська заборгованість;

сдв – середня ставка банківського депозитного відсотка за звітний рік;

стпп – ставка податку на прибуток;

кпк – короткострокові позикові кошти;

скк – середня ставка за короткостроковими банківськими кредитами;

до – довгострокові зобов'язання;

сткд – середня ставка за довгостроковими зобов'язаннями;

ск – сукупний капітал.

У наведеній формулі увага зосереджена на визначенні норми рентабельності капіталу під впливом структури капіталу та відсоткових ставок на позикові кошти та ставки податку на прибуток. Умови фінансової кризи значно скорочують можливість використання позикових коштів будівельними підприємствами, а також перед підприємництвом даної галузі ставиться завдання мінімізація, усунення впливу зміни позикових коштів та відсоткових ставок на показники ефективності використання капіталу. Виконання поставленого завдання має на меті підвищення якості будівельної продукції за ціновим критерієм, а також підвищення економічної ефективності за рахунок збільшення обсягу реалізації продукції будівельних підприємств. Таким чином, на основі розглянутої формули (3.2) запропонована власна формула розрахунку рекомендованого значення рентабельності капіталу будівельних підприємств з рахуванням впливу структури капіталу, вартості капіталу (відсотку, що сплачує підприємство за користування позиковим капіталом), а також впливу інфляції. Як рентабельність капіталу, так і загальна ефективність його використання значною мірою залежить не лише від частки позикового капіталу у сукупному капіталі та відсоткової ставки за користування ним, а і від інфляції. Особливе значення цей чинник має у будівельній галузі, оскільки вітчизняні будівельні

підприємства у ході виробництва будівельної продукції здебільшого використовують будівельні чи допоміжні матеріали зарубіжного виробництва, вартість яких диктується коливанням рівня інфляції та індексу інфляції на продукцію цієї галузі. Отже, при визначенні норми рентабельності капіталу необхідним є врахування структури капіталу, вартості капіталу й індексу інфляції. Застосувавши основу рівності (3.2.) і розглянуті аспекти, наведено формулу розрахунку рекомендованого значення рентабельності капіталу будівельного підприємства.

$$\text{Рск. Норм} = ((\text{вк} + \text{кз}) * \text{Ііф} * (1 - \text{стпп} / 100) + \text{ФВ})) / \text{ск} * 100 \quad (3.3.)$$

І – індекс інфляції за відповідний рік;

ФВ – фінансові витрати.

За запропонованою формулою здійснено розрахунок зазначеного показника для оцінки ефективності використання капіталу будівельних підприємств (табл. Б.1 (дод. Б)).

Фінансові витрати внесені у формулу, оскільки за допомогою них можна визначити фактично сплачений загальний відсоток за користування всім (довгостроковим і короткостроковим позиковим капіталом) у звітному періоді.

Порівняльна характеристика фактичного і розрахункового рекомендованого значення дає підґрунтя для твердження, будівельні підприємства більшості з досліджуваних областей України у ході управління своїм капіталом не досягали необхідного рівня рентабельності капіталу. За даними таблиці Б.1, з кожним роком рекомендоване значення рентабельності капіталу підвищується, і відхилення фактичного і рекомендованого значень стають більшими.

Виявлену ситуацію пояснено негативними змінами у структурі сукупного капіталу, що зумовлюють зниження фінансової стійкості до фінансово загрозового рівня. Значний вплив на зростання раціонально необхідного значення рентабельності сукупного капіталу має і підвищення інфляції. Зрозуміло, що для досягнення запропонованого рекомендованого рівня рентабельності будівельним підприємствам необхідно спершу переглянути структуру джерел формування і розміщення капіталу. Згідно з рис. 3.1 у будівельних підприємств всіх областей України середнє значення рекомендованого рівня рентабельності капіталу значно вище від його фактичного. Наведений приклад ще раз узагальнено підводить підсумок необхідності перегляду підходів щодо формування, розміщення і використання капіталу будівельних підприємств досліджуваних регіонів.

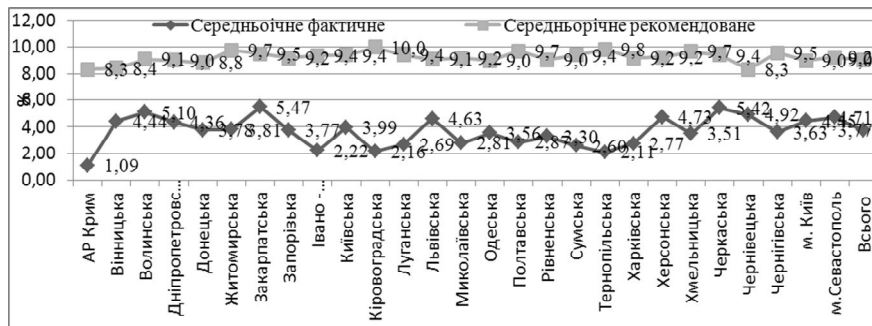

Рис.3.1. Порівняльна характеристика середнього фактичного і рекомендованого значення показника рентабельності капіталу будівельних підприємств України за 2003–2009 рр.

Врівноваження фактичної рентабельності до мінімально необхідного рівня ефективності можливо при раціоналізації структури формування капіталу. Однак у наукових джерелах, економістами недостатньо уваги приділяється питанням розрахунку мінімально необхідного рівня частки власного капіталу у сукупному капіталі із врахуванням спеціалізації галузі. Так, існують рекомендовані діапазони, відповідно до яких коефіцієнт фінансової незалежності повинен становити не менше 0,5, чи 50 %. Але при цьому не враховуються такі важливі аспекти, як: ціна позикового капіталу, особливості фінансово-економічної діяльності підприємств галузі, тривалість операційного циклу, рівень рентабельності підприємств будівельної галузі. Жулега І.І [38] пропонує при розрахунку мінімально-необхідної частки власного капіталу у сукупному капіталі застосовувати формулу:

$$K \text{ фін. рек.} = \frac{HA + BOK}{K} \quad (3.4),$$

де Кфін. рек. – рекомендаційне значення коефіцієнта незалежності;
 HA – виробничі основні засоби;
 BOK – власний оборотний капітал;
 K – сукупний капітал.

У цій формулі під власним оборотним капіталом розуміється нормативне значення власного оборотного капіталу. Відповідно до методичних рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану власний оборотний капітал повинен покривати більше 50% оборотних активів або становити більше 0,5. [78].

Для точнішого розрахунку рекомендованого рівня коефіцієнта фінансової незалежності, з урахуванням специфіки діяльності будівельних підприємств запропоновано замість власного оборотного капіталу внести суму дебіторської заборгованості і виробничих запасів.

$$K \text{ фін. рек.} = \frac{HA + D3 + B3}{K} \quad (3.5),$$

де К фін. рек. – рекомендаційне значення коефіцієнта незалежності;
 D3 – середньорічне значення дебіторської заборгованості підприємства у звітному періоді;
 B3 – середньорічне значення виробничих запасів підприємства у звітному періоді.

Внесення у формулу 3.5. суми дебіторської заборгованості і виробничих запасів пояснюється двома аргументами: оборотні активи більшості будівельних підприємств здебільшого формуються з дебіторської заборгованості і виробничих запасів, надмірна частка як першої, так і другої знижує рівень ділової активності підприємства і свідчить про нераціональне управління виробничими запасами, моніторингу дебіторської заборгованості або ж порушеннями функціонування операційного циклу підприємства. Враховуючи специфіку господарської діяльності будівельних підприємств, власне суми виробничих запасів і дебіторської заборгованості потребують забезпечення власним капіталом. Свідченням вагомості розглянутих складових оборотних активів є розрахункові дані часток, наведені у таблицях Б.2. (дод. Б).

Середнє значення частки виробничих запасів у складі оборотних активів досить високе, оскільки коливається у діапазоні 11–58 %. Формування виробничих запасів в період зростання попиту на будівельну продукцію (2003–2009 рр.) є нераціональною політикою управління виробничими запасами і потребує удосконалення.

Середнє значення частки дебіторської заборгованості за 2003–2009 рр. можна охарактеризувати як надзвичайно високе, оскільки коливається у діапазоні 22–48 %. В аналізованому періоді будівельні підприємства України здійснювали фінансово-господарську діяльність за рахунок позикового капіталу, що має високу вартість. Така ситуація мала б змушувати фінансовий апарат будівельного підприємства вживати всіх необхідних заходів для зниження рівня дебіторської заборгованості до незначної частки у складі оборотних активів. Однак вищенаведена тенденція засвідчує протилежне. Несприятливий вплив на результати діяльності від надмірного рівня виробничих запасів і дебіторської заборгованості засвідчили необхідність забезпечення цих активів власним капіталом.

За формулою 3.5. здійснено розрахунок рекомендованого значення необхідної частки власного капіталу для будівельних підприємств індивідуально для кожного з аналізованих регіонів. У таблиці Б.4 наведена порівняльна характеристика фактичного і рекомендованого значення частки власного капіталу у сукупному капіталі підприємств України за 2003–2009 рр.

Наведене порівняння фактичного і розрахованого рекомендованого рівня частки власного капіталу будівельних підприємств всіх регіонів України і загалом по Україні суттєво відрізняються. Дотримання хоч мінімально запропонованого рівня фінансової стійкості могло б значно підвищити рівень фінансово-економічної ефективності за аналізований період, що б проявилось у вищому рівні рентабельності капіталу та його оборотності, приросту обсягу реалізованої будівельної продукції.

Врахування необхідності забезпечення власним капіталом основних засобів, виробничих засобів, дебіторської заборгованості сприяло б:

- підвищенню обсягу прибутку за рахунок зменшення суми фінансових витрат на плату за позиковий капітал;
- збільшенню обсягу реалізації будівельної продукції за рахунок зниження вартості. Вагому частку у вартості будівельної продукції займає ціна капіталу;
- підвищенню рівня оборотності капіталу, що дозволило б уникнути накопичення значних виробничих запасів, дебіторської заборгованості;
- зниженню негативного впливу наслідків фінансової кризи на підприємства будівельної галузі та економіку країни загалом.

На рис. 3.2 наведено порівняння фактичного і розрахованого рівня фінансової стійкості за середнім значенням 2003–2009 рр.

Рекомендації щодо підвищення фінансової стійкості із врахуванням ефективності використання капіталу повинні не лише визначати допущені тенденції минулого, але і враховуватись при управлінні капіталом будівельних підприємств у подальшому, а також сприяти усуненню наслідків фінансової кризи. Для цього, у ході розробки системних фінансових заходів щодо підвищення ефективності використання капіталу запропоновані відповідні ймовірні прогнози та заходи.

Оцінюючи ефективність використання капіталу, необхідно розраховувати та давати оцінку показника рентабельності продукції [168, 104, 36]. Фінансові аналітики, при оцінці рентабельності продукції орієнтуються на результати підприємств–конкурентів або ж загальної тенденції, характерної для підприємств досліджуваної галузі.

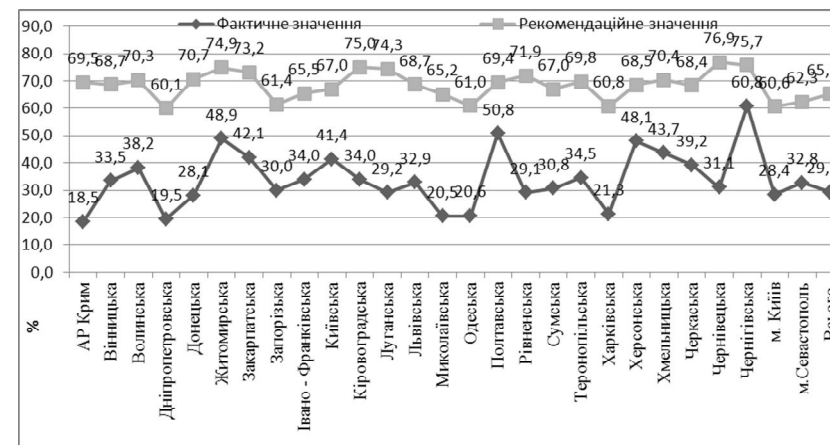

Рис. 3.2. Порівняння середньорічного рекомендованого і фактичного значення частки власного капіталу у сукупному капіталі будівельних підприємств України за 2003–2009 рр.

Дотримання наведеної позиції при оцінці ефективності використання капіталу конкретного будівельного підприємства в умовах ринкової економіки не може бути об'єктивним, оскільки при цьому не враховується ряд особливостей фінансового менеджменту: структури капіталу конкретного підприємства, ціни, яка сплачується за використання позикового капіталу, особливостей розміщення капіталу в активах, стану оборотності активів, платіжної дисципліни та розрахункових відносин. Об'єктивнішою порівняльною оцінкою може бути, якщо порівнюються результативні показники підприємств, що функціонують в одній галузі, мають в аналізованому періоді, приблизно схожу структуру сформованого капіталу використовують капітал однієї ціни, у ході розміщення і використання капіталу, дотримуються однакових стратегій. У протилежному випадку, необхідно враховувати розбіжності відповідно до наведених критеріїв. У такому випадку порівняльна оцінка може бути наближеною до об'єктивної. Рентабельність продукції перебуває у детермінованій взаємозалежності із показником оборотності капіталу. Знайшовши оптимальне значення оборотності капіталу, можна знайти і рекомендаційний рівень рентабельності продукції.

Розрахунок рекомендованого значення оборотності капіталу будівельних підприємств досліджуваних регіонів України здійснено за допомогою побудови економіко-математичної моделі, призначеної для визначення індивідуального, рекомендованого значення, використовуючи

інформацію про тісноту зв'язку із найбільш визначальними факторами впливу на зміну результативного показника. За факторні показники обрано: рентабельність капіталу, коефіцієнт фінансової незалежності, мультиплікатор капіталу. Регресійне рівняння побудовано за фактичними середньорічними даними і подано як рівність (3.6.)

$$Y = 0,5197 + 24,3 * X1 - 0,28480 * X2 - 0,04497 * X3 \quad (3.6.)$$

де Y – оборотність капіталу;
X1 – коефіцієнт рентабельності капіталу;
X2 – коефіцієнт фінансової незалежності;
X3 – коефіцієнт мультиплікатора капіталу.

Фактичне і рекомендаційне значення мультиплікатора капіталу за 2003–2009 рр. наведено у додатку Б, табл. Б.5, Б.6.

Найбільш суттєвий вплив на оборотність капіталу має рентабельність капіталу і фінансова стійкість. Отримане регресійне рівняння є доцільним і правильно побудованим, оскільки показник R – квадрат становить 0,8362, що означає, що на 84 % враховано ймовірні чинники впливу. Відповідно до статичних показників – це є високим рівнем. R – 0,8745, а рівень значимості 0,002. Чим менше число рівня значимості, тим значиміше отримане регресійне рівняння. Взаємозалежність оборотності капіталу від факторних показників зображеною на рис. 3.3.

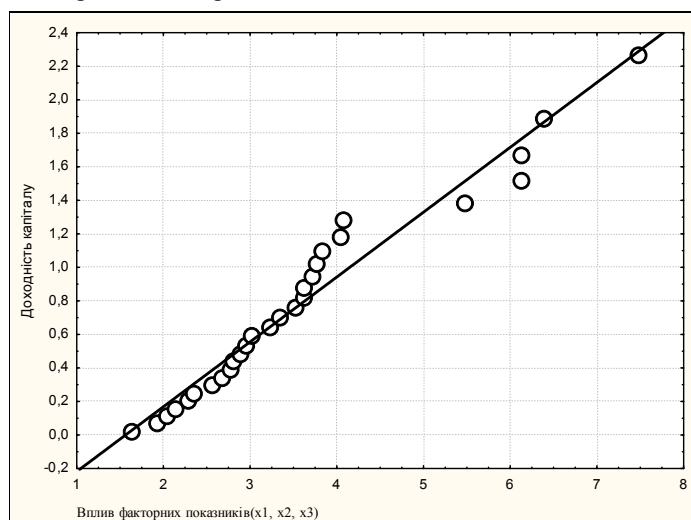

Рис. 3.3. Взаємозалежність оборотності капіталу із коефіцієнтом фінансової стійкості, рентабельності капіталу та мультиплікатором капіталу.

Розрахунок отримано відповідно до рівняння регресії, рекомендованого значення оборотності капіталу та його порівняння з фактичним наведено у таблиці Б.7.(дод. Б).

Розрахунок рекомендованого значення мультиплікатора капіталу здійснено за формулою:

$$R_{mk} = K / (K_{фін.рек.} * K), \quad (3.7.)$$

де R_{mk} – рекомендоване значення мультиплікатора капіталу;

K – сукупний капітал;

K_{фін.рек.} – рекомендоване значення коефіцієнта фінансової незалежності.

Для отримання рекомендованого значення оборотності капіталу у рівнянні (3.6.) додано рекомендовані значення незалежних змінних – коефіцієнта фінансової стійкості, рентабельності капіталу і мультиплікатора капіталу, формули і розрахункові значення яких, вже наведені. Наочне оцінювання оборотності капіталу за середньорічними значеннями запропоновано на (рис. 3.4).

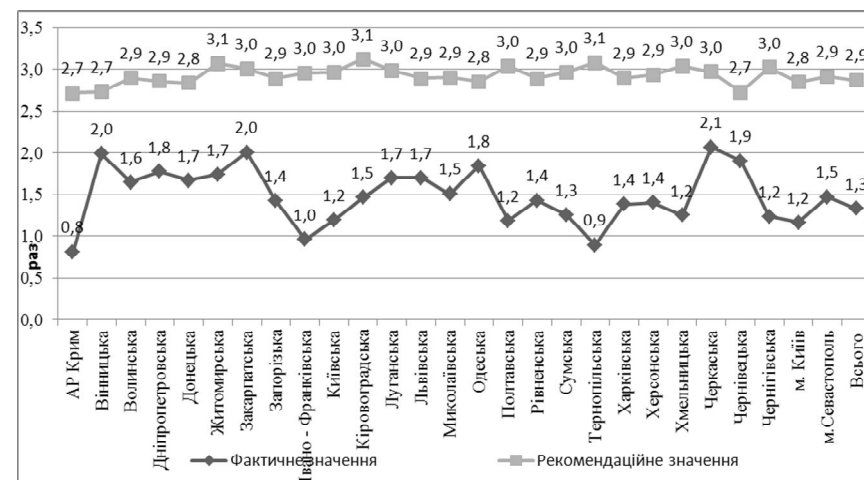

Рис. 3.4. Фактичне і рекомендоване середньорічне значення оборотності сукупного капіталу будівельних підприємств України у розрізі областей за 2003–2009 рр.

Порівняння розрахункового рекомендованого значення оборотності капіталу із його фактичним засвідчило економічну неефективність

використання капіталу за весь аналізований період будівельними підприємствами зазначених регіонів. Наявна структура формування і розміщення капіталу, його вартість, необхідність дотримання фінансової незалежності та рентабельності зобов'язує підвищити оборотність капіталу та утримувати його на запропонованому рекомендованому рівні. Проведена оцінка вище перелічених результативних показників ефективності використання капіталу підтвердила необхідність застосування системного підходу із врахуванням галузевих особливостей та взаємозалежностей між основними фазами руху капіталу.

Обчислення рекомендованого значення оборотності капіталу та його рентабельності сприяло розрахунку рекомендованого значення рентабельності продукції. За основу розрахунку обрано формулу Дюпона:

$$Р_{\text{кап}} = Д_{\text{к}} * Р_{\text{п}} \quad (3.8),$$

Де $Р_{\text{кап}}$ – рентабельність капіталу;

$Д_{\text{к}}$ – оборотність капіталу;

$Р_{\text{п}}$ – рентабельність продукції. [49, с. 145]

З рівняння 3.7. знайдемо рентабельність продукції:

$$Р_{\text{п}} = Р_{\text{кап}} / О_{\text{к}} \quad (3.9)$$

Фактичне і рекомендаційне значення рентабельності продукції наведе у таблиці Б.8 (дод. Б). Порівняння фактичного і рекомендованого значень рентабельності в знову підтвердило нераціональність використання капіталу досліджуваними підприємствами України за весь досліджуваний період. Значне перевищення рекомендованого значення показника над фактичним свідчить про неврахування потреб дотримання фінансової безпеки, розширеного відтворення та наявності довготривалої стратегії фінансово-економічної діяльності будівельних підприємств України за весь аналізований період. Перелічене ускладнило готовність фінансового апарату підприємств до непередбачених змін, викликаних фінансовою кризою і спричинило зниження рівня результативних показників у період 200–2009 рр.

Вагомою складовою при розрахунку оптимального рівня рентабельності продукції є зміна частки власного капіталу у напрямку збільшення. Необхідність покриття фінансових витрат, дотримання необхідного рівня фінансової незалежності, оборотності зобов'язує і отримання вищого рівня рентабельності продукції. Про фінансову результативність ефективності використання капіталу свідчить і показник рентабельності власного капіталу.

Рентабельність капіталу перебуває у тісній взаємозалежності як і інші вище розглянуті показники, від раціональності формування капіталу, і від

ефективності його використання. Цю взаємозалежність використано у ході розрахунку рекомендованого значення рентабельності власного капіталу ($Р_{\text{вк}}$), що здійснено за формулою (3.10.)

$$Р_{\text{вк}} = Р_{\text{кап}} * Р_{\text{мк}} \quad (3.10).$$

Розрахункове значення показника зазначено у таблиці Б.9. (дод. Б).

Рентабельність власного капіталу за весь аналізований період зберігалась значно нижчою за рекомендаційний рівень. Найбільш складним відзначено становище у 2008 році. Цей аналізований період діяльності для будівельних підприємств України відзначався стрімким зниженням обсягів діяльності, прибутку, власного капіталу. Збільшення власного капіталу за умови ефективного його використання повинно супроводжуватись підвищення його рентабельності, але результати аналітичного дослідження засвідчили протилежне.

Таким чином, у період 2007-2008 рр. результативність менеджменту капіталу знаходилась на надзвичайно низькому рівні. Підсумок проведеної оцінки підтвердив необхідність структурних змін у раціоналізації використання капіталу та застосуванні індивідуальних і системних підходів щодо аналізу, оцінювання та управління ефективністю використання капіталу будівельними підприємствами досліджуваних регіонів України.

Оцінка ефективності використання капіталу будівельних підприємств здійснюючи моніторинг значень показників ефективності, не дає комплексного оцінювання, тому що характеризує лише певні сторони фінансово-економічної діяльності підприємства.

Швидкий розвиток інформаційних систем, інтелектуального потенціалу дозволяє відстежувати ефективність використання капіталу підприємства не тільки за звітний, а й у поточному періоді. Аналіз, оцінка та управління ефективністю використання капіталу у ході виробництва будівельної продукції можливий за наявності досконалої системи, що враховує всі цикли руху капіталу. Інтегральний показник ефективності використання капіталу відображає згадану систему.

Для комплексної оцінки фінансово-економічного явища чи процесу у теорії економічного і фінансового аналізу та менеджменту застосовують інтегральні показники, групування показників, визначення рейтингу підприємства за рівнем фінансового стану чи іншого економічного процесу.

Широкої популярності та застосування у практиці фінансистів набули дискримінантні рівняння та дискримінантні функції. До найбільш відомих моделей, побудованих на основі дискримінантної функції,

відносять модель Альтмана, Спрінгера, Тафлера, Тішоу, Ліса, Конана, Гольдера. [104, с.114].

В основному зазначені моделі застосовують при оцінці ймовірності банкрутства підприємства, його фінансового стану. Для комплексної оцінки ефективності використання капіталу будівельних підприємств необхідна наявність одного інтегрального показника чи моделі, які б свідчили про стан економічної і фінансової ефективності використання капіталу, об'єктивно оцінювали комплексну ефективність та служили інформаційною базою для управління капіталом підприємства, підвищення його ефективності. Поставлене завдання вирішено за допомогою методики багатофакторного дискримінантного аналізу.

Метою застосування методів дискримінантного аналізу є визначення інтегрального показника, ефективності використання капіталу будівельними підприємствами.

Визначений інтегральний показник повинен виконувати такі завдання та відповідати характеристикам:

- ☐ визначати конкретний стан ефективності використання капіталу;
- ☐ визначити кількість необхідних класів оцінки;
- ☐ встановити цифровий діапазон ефективності відповідно до кожного класу;
- ☐ включати у собі основні сторони ефективності використання капіталу;
- ☐ здійснювати оцінку ефективності відповідно до визначених класів (типів);
- ☐ стати основою для прогнозування ефективності використання капіталу у майбутніх періодах.

Досягнення поставлених завдань розділено на декілька етапів.

Першим етапом і необхідною умовою проведення дискримінантного аналізу є визначення кількості класів ефективності. Групування певних явищ, їх класифікація можлива при застосуванні методів кластерного аналізу. Отже, для визначення кількості можливих класів (типів) ефективності проведено кластерний аналіз. Досягнення поставленої мети реалізовано у ході наступних етапів.

1. Вибір вхідної інформації. Вхідна інформація, у нашому, випадку представлена основними результативними показниками ефективності використання капіталу будівельних підприємств досліджуваних регіонів. Проведений факторний аналіз сприяв вибору таких показників:

- рентабельність капіталу;
- оборотність капіталу;
- коефіцієнт фінансової незалежності;

- коефіцієнт мультиплікатора капіталу;
- рентабельність власного капіталу;
- рентабельність продукції.

Для об'єктивності оцінки, наведені показники визначені за середньорічними фактичними даними 2003–2009 рр., зведені до одного рівняння і наведені у (додаток Б, табл. Б.10).

Перед початком класифікації здійснено стандартизацію даних за формулою:

$$X_{si} = \frac{X_i - \bar{X}_i}{\sigma_i^2} \quad (3.11.)$$

де X_{si} – стандартизоване значення i -фактора,

X_i – фактичне значення i -го фактора,

\bar{X}_i – середнє значення i -го фактора всієї сукупності досліджуваних регіонів,

σ_i^2 – середньоквадратичне відхилення i -го фактора [156].

Стандартизовані дані є вхідною інформацією для проведення кластерного аналізу. Для зручності розрахунку застосовано спеціалізований комплекс Statistica 9.0. Враховуючи відсутність об'єктивної інформації про можливу кількість типів (кластерів) ефективності відповідно до обраних показників, насамперед застосовано ієрархічні алгомеративні методи і деревоподібну кластералізацію (Joining (tree clustering)). Провівши ряд необхідних операцій отримано дендограму ієрархічного кластерного аналізу, що відображає відстань між об'єднаними гілками дерева. Кількість об'єднаних гілок визначає фактичну кількість кластерів і надає інформацію про евклідову відстань між кластерами. Чим менше евклідове значення, тим точніше обраний вхідний результативний показник. На рис. 3.5. зазначено вище наведена інформація. Найменування показників відповідають скороченням: M_k – мультиплікатор капіталу, R_{vk} – рентабельність власного капіталу, O_k – оборотність капіталу, R_k – рентабельність капіталу, K_{fin} – коефіцієнт фінансової незалежності, R_p – рентабельність продукції. Значення та склад кожного з кластерів наведено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Об'єднання результативних показників у кластери

Значення	1	2	3	4	5	6
4,078144	Ок	Рк	-	-	-	-
4,240392	Ок	Рк	Рп	-	-	-
5,050595	Мк	Рвк		-	-	-
5,070781	Мк	Рвк	Ок	Рк	Рп	-
5,337464	Мк	Рвк	Ок	Рк	Рп	Кфін

Інформація, наведена на рис. 3.5 і таблиці 3.1, засвідчила наступне. Перше об'єднання результативних показників ефективності і, відповідно, створення першого класу виявлено між рентабельністю капіталу і доходністю капіталу і знаходиться на межі міжкластерної відстані на рівні 4,078144. Наступне об'єднання, а значить і другий кластер, відзначено між оборотністю капіталу і рентабельністю капіталу та рентабельністю продукції, а відстань становить 4,240392 одиниць. Третій кластер об'єднав у собі показники, залежні від обсягу капіталу – мультиплікатор капіталу і рентабельність капіталу знаходиться на рівні 5,050595.

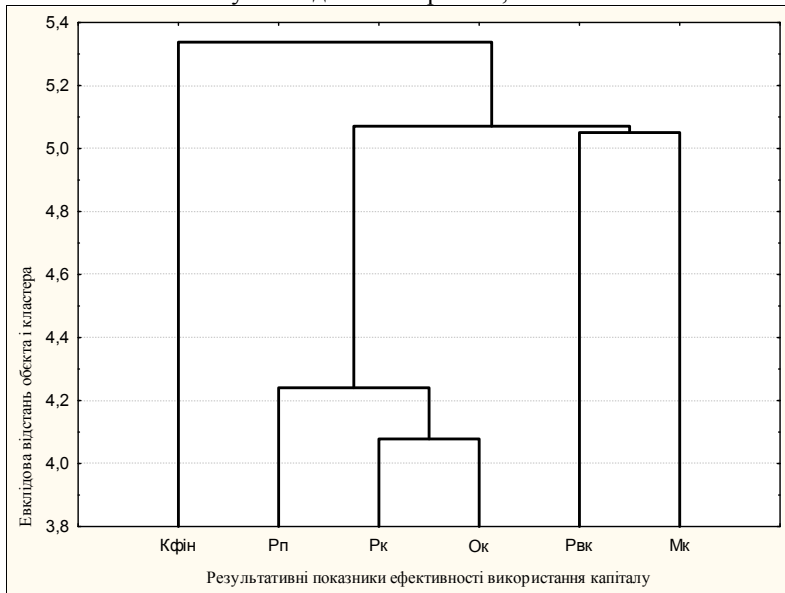

Рис. 3.5 Дендограма ієрархічного кластерного аналізу показників ефективності використання капіталу будівельними підприємствами України.

Четвертий кластер починається із показника мультиплікатора капіталу і об'єднав у собі показники попередніх кластерів та знаходиться на міжкластерній відстані 5,070781 одиниць. У п'ятому кластері об'єднуються всі шість вибраних показників за допомогою приєднання до попереднього кластеру коефіцієнта фінансової незалежності, а міжкластерна відстань становить 5,337464 одиниць. Побудована ієрархічна дендограма за основними показниками ефективності використання капіталу засвідчила вагомість, необхідність і можливість створення інтегрального показника із внесенням до його складу шести перелічених показників. Відповідно до величини евклідових відстаней, найменша відстань, а значить і найбільша значущість та можливість перебування у інтегральному показнику, виявлена у показників перших двох кластерів: оборотність капіталу, рентабельність капіталу і рентабельність продукції. Зазначене проілюстровано на основі зміни евклідових відстаней при об'єднанні кластерів (рис. 3.6).

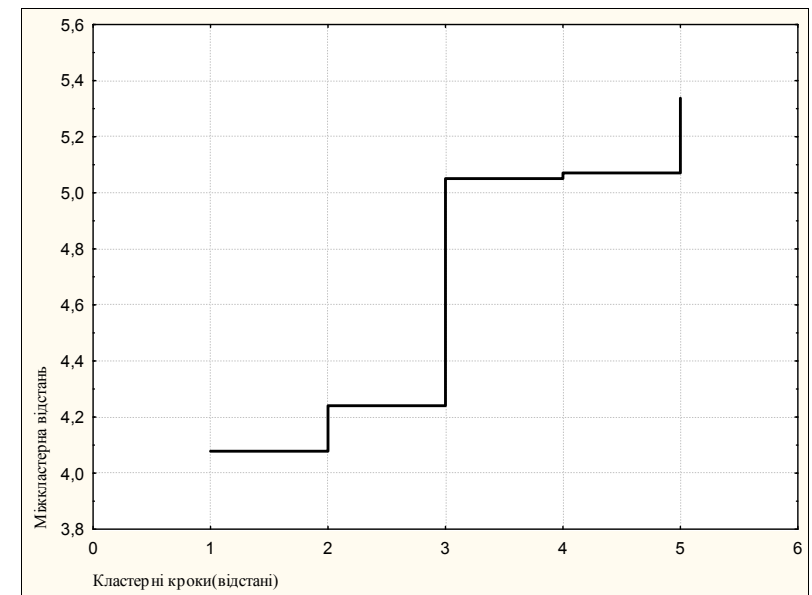

Рис. 3.6. Зміна відстаней при об'єднанні кластерів.

Точну відстань між кожним із зазначених показників наочно відображено у матриці відстаней між показниками (таблиці 3.2).

Таблиця 3.2.

Матриця евклідових відстаней між показниками ефективності використання капіталу, од.

Показники	Мультиплікатор капіталу	Коефіцієнт фінансової незалежності	Оборотність капіталу	Рентабельність капіталу	Рентабельність власного капіталу	Рентабельність продукції
1	2	3	4	5	6	7
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	0,0	10,1	7,57	8,75	5,05	9,23
Коефіцієнт фінансової незалежності	10,1	0,0	7,49	6,25	9,21	5,34
Оборотність капіталу	7,6	7,5	0,00	4,08	5,07	7,40
Рентабельність капіталу	8,8	6,3	4,08	0,00	5,30	4,24
Рентабельність власного капіталу	5,1	9,2	5,07	5,30	0,00	6,87
Рентабельність продукції	9,2	5,3	7,40	4,24	6,87	0,00

Проведений ієрархічний кластерний аналіз результативних показників ефективності використання капіталу показав адекватність побудови інтегрального показника із внесенням вище перелічених результативних показників.

На наступному етапі дослідження визначено кількість кластерів, але вже не за показниками, а за досліджуваним регіонами. Проведено такі ж операції як і у попередньому випадку, тільки замість показників при запуску спеціалізованої програми, встановлено кластералізацію за регіонами. Результати кластералізації регіонів висвітлено дендограмою (рис.3.7.)

Дендограма, що зображена на рис.3.7. засвідчила про наявність трьох кластерів, які об'єднують у собі найбільшу кількість регіонів. Таким чином, у ході подальших досліджень застосовувались три кластери ефективності використання капіталу У додатку В, табл. В.2, В.3, В.4, В.5 зазначено об'єднання регіонів у кластери і матриця евклідових відстаней між регіонами.

Ідентифікація відповідності регіонів окремому кластеру здійснена за допомогою методу К – середніх. Суть цього методу зводиться до визначення центрів кластерів [146, с.250]. Регіони, евклідове значення, яких наближене до центру певного кластеру, належать до цього кластеру [146, с.250].

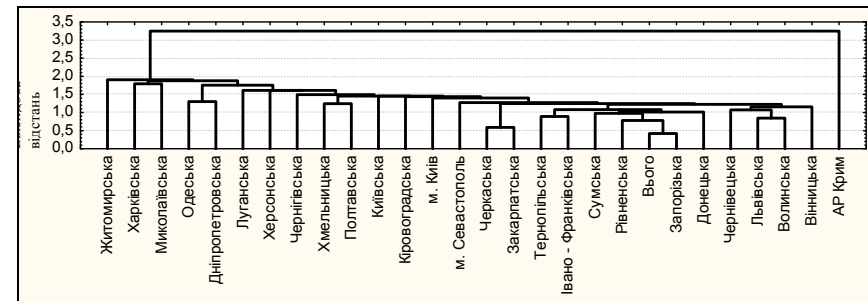

Рис. 3.7 Дендограма ієрархічного кластерного аналізу будівельних підприємств за областями України.

Внаслідок проведення ряду певних операцій, отримано поділ областей за кластерами (групами) ефективності. На рис. 3.8 зображено розподіл областей за трьома кластерами.

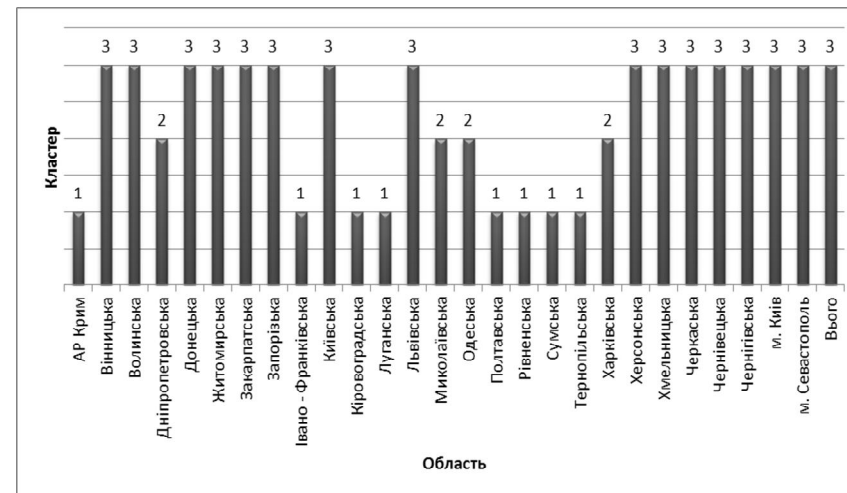

Рис. 3.8. Розподіл будівельних підприємств у розрізі областей за кластерами.

Перший кластер об'єднав у собі будівельні підприємства 8 областей, другий – 4 і третій – 15. Рівень ефективності використання капіталу будівельних підприємств в цілому по Україні віднесено до третього

кластеру. Переваги третього кластера, за кількістю є ознакою незадовільного стану ефективності використання капіталу будівельними підприємствами.

Перед початком дискримінантного аналізу зазначеним кластерам відповідно до рівнів ефективності використання капіталу задано найменування. Значення кожного із шести наведених результативних показників зберігає відкриту позицію, тобто позитивне, коли їх значення прямують до збільшення. Така ситуація сприяє присвоєнню кожному із кластерів ознак ефективності використання капіталу. Кластер, у якого значення результативних показників, відповідно до рис. 3.9. – найвищі – відзначено «відмінною ефективністю використання капіталу». Такій ознаці відповідає перший кластер.

Другому кластеру надано найменування «добра ефективність використання капіталу».

Третьому із низькими значеннями результативних показників присвоєно найменування «задовільна ефективність використання капіталу».

Середні значення результативних показників трьох кластерів зображено на рис. 3.9.

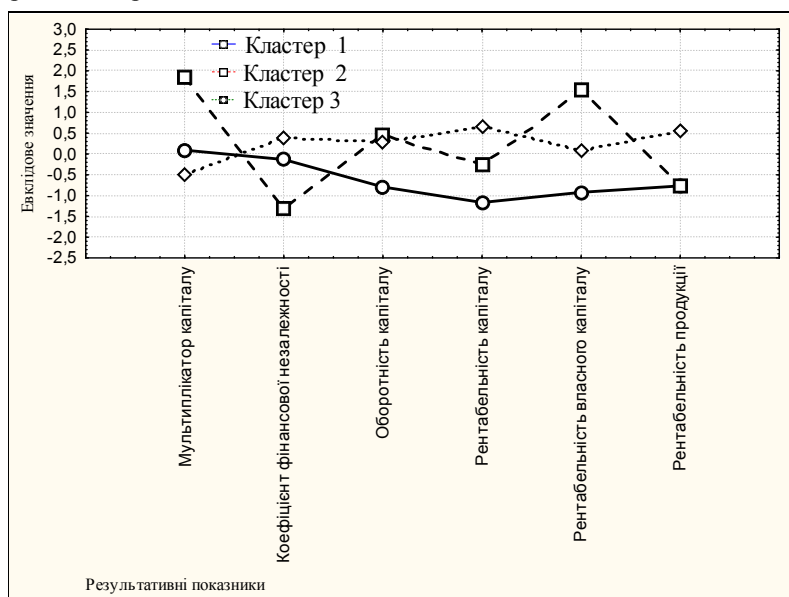

Рис. 3.9. Середні значення результативних показників будівельних підприємств України трьох кластерів.

Наведені на рис. 3.9 середні значення результативних показників ефективності використання капіталу, засвідчили правильність поділу будівельних підприємств за кластерами. Так, середні значення першого кластера – «відмінна ефективність» майже за всіма показниками мають найвищі значення. Середні значення другого кластера – «добра ефективність» за величиною є вищими за аналогічні значення третього кластера – «задовільна ефективність».

Проведений кластерний аналіз методом К – середніх відповідає вимогам критеріїв описової статистики, що наведені у додатку В.

Отримана інформація ієрархічного кластерного аналізу ефективності використання капіталу будівельними підприємствами у розрізі регіонів стала основною інформаційною базою у ході здійснення подальшого дискримінантного аналізу, визначення дискримінантної функції – інтегрального показника ефективності використання капіталу.

На наступному етапі дослідження визначено дискримінантні класифікаційні функції. Вхідною інформацією для здійснення зазначеного аналізу обрано стандартизовані дані, (такі ж дані застосовувались у ході кластерного аналізу) й інформація про відповідність будівельних підприємств кожної з областей певному кластеру. Розрахункові операції здійснювались із використанням комп'ютерної програми Statistica 8.0. Найбільш оптимальним для потрібних розрахунків визначено стандартний дискримінантний аналіз.

За результатами проведених розрахунків отримано три, відповідно до кожного кластеру, класифікаційні дискримінантні функції. Класифікаційна функція першого кластеру представлена формулою 3.12.

$$D = -4,29 \cdot X_1 - 4,29 \cdot X_2 - 3,02 \cdot X_3 - 0,06 \cdot X_4 - 3,49 \cdot X_5 - 1,12 \cdot X_6 - 4,12. \quad (3.12),$$

де D - дискримінант

X_1, X_2, \dots, X_6 – дискримінантні коефіцієнти;

X_1 – коефіцієнт мультиплікатора капіталу;

X_2 – коефіцієнт фінансової незалежності (концентрації власного капіталу);

X_3 – оборотноість капіталу;

X_4 – рентабельність капіталу;

X_5 – рентабельність власного капіталу;

X_6 – рентабельність продукції.

Друга класифікаційна функція другого кластеру має такий вигляд.

$$D = 12,84 \cdot X_1 + 8,14 \cdot X_2 + 6,32 \cdot X_3 - 8,22 \cdot X_4 + 5,40 \cdot X_5 - 5,04 \cdot X_6 - 13,15 \quad (3.13)$$

Третій кластер представлений функцією, що наведена рівнянням 3.14

$$D = -1,07 \cdot X_1 - 0,53 \cdot X_2 - 1,55 \cdot X_3 + 3,80 \cdot X_4 - 0,79 \cdot X_5 - 0,88 \cdot X_6 - 1,46 \dots \dots (3.14)$$

Наведені дискримінантні класифікаційні функції відповідно до кожного з кластерів дозволяють класифікувати окремі будівельні підприємства і зараховувати їх до одного із наведених кластерів. Для цього необхідно розрахувати вищенаведені результативні показники x_1, x_2, \dots, x_6 нового підприємства і підставити їх у рівняння 3.12-3.14. У якому із випадків значення Махаланобіса буде найменше, до цього кластеру і доцільно зараховувати новодосліджуване підприємство. Якщо ж за критерій оцінки обрати значення дискримінанта, то яка із дискримінантних функцій матиме найвище дискримінантне значення, до цього класу ефективності використання капіталу й доцільно і зараховувати аналізоване будівельне підприємство.

Оцінку здійснено відповідно до середньорічних даних 2003–2009 рр. Такий проміжок часу дозволяє зробити точніші висновки і оминати чинник величини операційного циклу будівельного підприємства. Отримані результати наведені у таблиці 3.10.

Для перевірки остаточної можливості застосування дискримінантного інтегрального показника ефективності використання капіталу для будівельних підприємств України розглянуто його відповідність статистичним параметрам оцінки дискримінантних функцій (додаток Д). Першим важливим критерієм оцінки дискримінантності є значення лямда Уїлкса. Значення лямди Уїлкса кожного результативного фактора, включеного у інтегральний показник ефективності, знаходиться у діапазоні 0,06-0,08, що свідчить про достатньо високий рівень якості отриманої дискримінантної функції. Значення статистики Уїлкса, наближене до нуля, свідчить про хорошу дискримінацію [171].

Загальна дискримінація також є високою, про що свідчить значення лямди Уїлкса, яке становить 0,06. Значення статистики F – критерію $F(12,40) = 10,6$, а розрахований для неї рівень значимості: $p < 0,00$. Кількість достовірно прокласифікованих змінних у кожній групі становить 100 %. Визначена дискримінантна функція інтегрального показника ефективності використання капіталу будівельних підприємств дала можливість надати будівельним підприємствам кожного із досліджуваних регіонів класифікаційну оцінку ефективності. Вагомою складністю при побудові дискримінантних функцій є негативний вплив мультиколінеарності, тобто присутності високого кореляційного зв'язку між обраними показниками. Для перевірки наявності мультиколінеарності побудовано кореляційну матрицю результативних показників, що наведена у таблиці 3.11. Низькі

значення кореляції засвідчують низький кореляційний зв'язок, а отже, уникнення мультиколінеарності і правильний добір показників.

Таблиця 3.11

Кореляційна матриця результативних показників ефективності використання капіталу будівельними підприємствами України

Результативні показники	Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	Коефіцієнт фінансової незалежності	Оборотність капіталу	Рентабельність капіталу	Рентабельність власного капіталу	Рентабельність продукції
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	1,00	-0,83	-0,15	-0,36	0,42	-0,42
Коефіцієнт фінансової незалежності	-0,83	1,00	-0,07	0,06	-0,64	0,27
Оборотність капіталу	-0,15	-0,07	1,00	0,66	0,36	-0,38
Рентабельність капіталу	-0,36	0,06	0,66	1,00	0,53	0,35
Рентабельність власного капіталу	0,42	-0,64	0,36	0,53	1,00	0,14
Рентабельність продукції	-0,42	0,27	-0,38	0,35	0,14	1,00

Для визначення з показників, що мали найбільш вагомий вплив на розподіл класів, розглянено значення лямди Уїлкса та F – критерій Фішера. Результативний показник із найнижчим значенням лямди Уїлкса і найвищим значенням F – критерію має найвагоміший вплив на згаданий розподіл. З таблиці 3.12 зазначено, що вагомий вплив на виділення класів ефективності використання капіталу має показник фінансової стійкості, який засвідчує вагомість і неоднomanітність рівня фінансової ефективності використання капіталу для будівельних підприємств регіонів України. Із урахуванням того, що розглянуто три класи ефективності, посилаючись на порядок проведення дискримінантного аналізу у ході подальшого дослідження обстежено не три дискримінантні функції а лише дві.

Практичне перетворення трьох рівнянь у два досягнуто за допомогою усереднення першої і другої рівності та другої і третьої. На основі трьох дискримінантних функцій, отримано дві дискримінантні канонічні. Перша представлена формулою 3.15.

Таблиця 3.12

Оцінка результативних показників за значеннями лямди Уїлкса і F – критерія Фішера

Результативні показники	Лямда Уїлкса	F –критерій Фішера	Значущість
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	0,072073	0,91474	0,417554
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,0140003	10,73077	0,000761
Оборотність капіталу	0,084108	2,65384	0,096293
Рентабельність капіталу	0,069189	0,49801	0,615455
Рентабельність власного капіталу	0,069673	0,56791	0,576039
Рентабельність продукції	0,077306	1,67087	0,214559

$$D = -1,68 \cdot x_1 - 1,46 \cdot x_2 - 1,16 \cdot x_3 + 0,97 \cdot x_4 - 0,75 \cdot x_5 - 0,81 \cdot x_6 + 4,19 \quad (3.15)$$

Друга дискримінантна канонічна функція виражена рівністю (3.16)

$$D = -0,43 \cdot x_1 - 0,49 \cdot x_2 + 0,51 \cdot x_3 - 1,41 \cdot x_4 + 0,007 \cdot x_5 + 0,104 \cdot x_6 + 2,37 \dots \quad (3.16)$$

На наступному етапі, оцінено статистичні характеристики отриманих двох рівностей і обрано найбільш значущу з них. Проведемо оцінку дискримінантних канонічних функцій проведемо за допомогою основних статичних показників, зазначених у таблиці 3.13. Власне значення першої дискримінантної функції перевищує власне значення другої, що є першим вагомим аргументом щодо надання переваги у подальшому застосуванні при оцінці ефективності. Наступним значущим показником є оцінка за допомогою значення квадрату канонічної кореляції. Для першої функції це значення становить 0,792, а для другої – 0,688.

Таблиця 3.13.

Оцінка дискримінантних канонічних функцій ефективності використання капіталу будівельними підприємствами України

Номер функції	R (коефіцієнт канонічної кореляції)	Коефіцієнт лямди Уїлкса	Ступінь вільності	Власні значення	Значимість
1	0,89	0,066	12	3,609	0,0000
2	0,83	0,303	5	2,299	0,0001

Квадрат канонічної кореляції показує відсоток значимості функції, тобто на скільки відсотків розглянута дискримінантна функція визначає тип ефективності використання капіталу будівельними підприємствами. Таким чином, перша дискримінантна функція на 79,2 % характеризує аналізовані змінні, а друга – на 68,8%. Також і коефіцієнт лямди Уїлкса є нижчим у першій, що засвідчує більшу міру поділу об'єктів дослідження за кластерами. Важливою оцінкою значущості канонічної функції і правильності відбору показників є оцінка канонічних розсіювань. Для цього побудовано графік, що містить значення дискримінанта за першою і другою канонічними функціями будівельних підприємств певного регіону, а також характеризує величину відстані між кластерами (типами ефективності) за ними. Більш значущою вважається та дискримінантна канонічна функція, яка розподілятиме досліджувані об'єкти на більшу відстань. На рис. 3.10 зазначені необхідні умови.

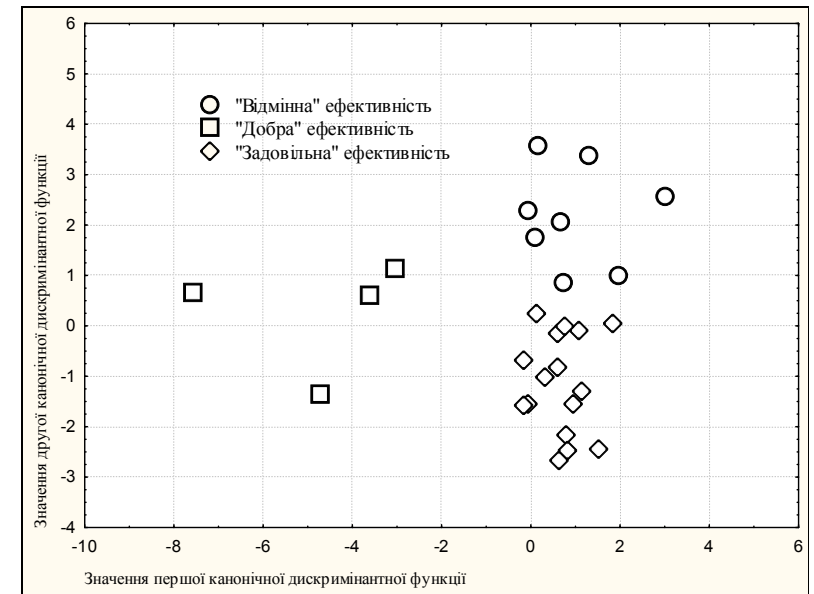

Рис.3.10 Розподіл будівельних підприємств досліджуваних регіонів відповідно до типів ефективності використання капіталу.

Побудована діаграма на рис. 3.10. засвідчує значущість першої канонічної функції, про що свідчить і більша відстань між кластерами і наявність згрупованого розподілу.

Оцінка ефективності використання капіталу за допомогою інтегрального показника потребує врахування оптимального діапазону його значення. Величина дискримінанта та оцінка, здійснена за її рівнем, перебуває під впливом величини результативних показників. Виявлення вагомості окремих результативних показників можливе за наявності згрупованої середньої інформації про їх величини за даними всіх об'єктів дослідження. На рис. 3.11. відображені основні характеристики величини кожного результативного показника. Порівняння величини, розмаху зображених показників, їх середніх значень та медіан, відповідно до усереднених даних за всіма регіонами, засвідчує їх різноманітність, а значить і різну вагомість частки інтегрального показника ефективності.

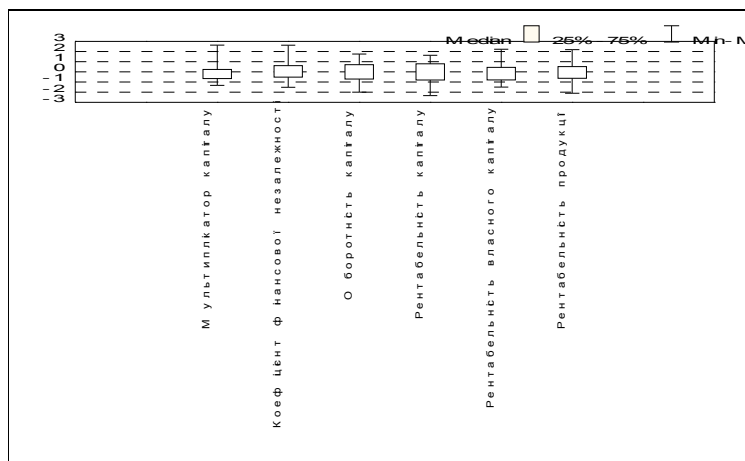

Рис. 3.11 Діапазон розмаху результативних показників ефективності використання капіталу будівельними підприємствами України.

Оцінка вкладу кожного із результативних показників у величину інтегрального показника сприяла отриманню інформації про структуру інтегрального показника за вагомістю результативних показників.

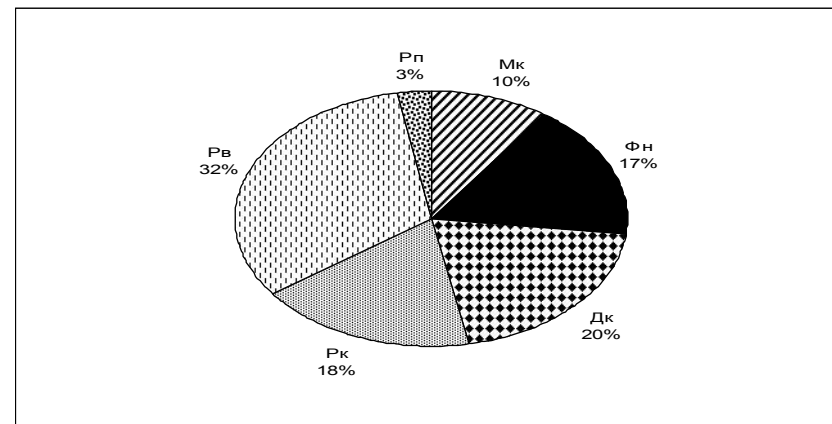

Рис. 3.12. Структура складових інтегрального показника ефективності використання капіталу будівельними підприємствами.

Найбільш вагоме місце й складі інтегрального показника посідає рентабельність власного капіталу, оборотність та рентабельність сукупного капіталу і коефіцієнт фінансової незалежності.

Наведений дискримінантний аналіз засвідчив можливість і зручність застосування при класифікації рівня ефективності використання капіталу будівельними підприємствами інтегрального трикомпонентного показника.

$$D = \begin{cases} d1 = -4,29X_1 - 3,02X_2 - 0,06X_3 - 3,49X_4 - 1,12X_5 - 0,76X_6 - 4,12 \\ d2 = 12,84X_1 + 8,14X_2 + 6,32X_3 - 8,22X_4 + 5,44X_5 + 5,04X_6 - 13,15 \\ d3 = -1,07X_1 - 0,53X_2 - 1,55X_3 + 3,80X_4 - 0,79X_5 - 0,88X_6 - 1,46 \end{cases} \quad (3.17.)$$

Кожен із компонентів інтегрального показника відповідає за певний тип ефективності. У якому із рівнянь значення більше, до цього типу і належатиме досліджуваний об'єкт відповідно до рівня ефективності використання капіталу. Зазначений інтегральний показник (3.17) зручний для застосування при аналізі і оцінці будівельних підприємств. Для підприємств інших галузей його використання недоцільне.

Для більш точної оцінки ефективності використання капіталу будівельними підприємствами та проведення на її основі прогнозів та оптимізаційних заходів запропоновано застосовувати дискримінантну функцію (3.15). Розглянутий дискримінантний аналіз сприяв класифікації і

оцінці ефективності використання капіталу будівельними підприємствами та вибору критеріїв оцінювання з-поміж розглянутих об'єктів дослідження.

У наведеній методиці не враховувався індивідуально необхідний рівень значень складових запропонованого інтегрального показника. Врахування рекомендованих значень показників ефективності використання капіталу будівельними підприємствами, порівняння їх фактичного рівня із запропонованим, як основна вхідна інформація сприяє більш адекватному оцінюванню ситуації, виявленню та розробці підходів щодо усунення допущених помилок. Таким чином, у ході подальшого дослідження оцінено ефективність використання капіталу будівельними підприємствами з використанням взаємопов'язаних коефіцієнтів інтегрального показника та фактичними і наведеними у частині 3.1. рекомендаційними значеннями. Як інструментарій, застосовано методику дискримінантного аналізу на основі навчених моделей, тобто одночасно із вхідними значеннями фактичних показників задана оцінка їх рівня за одним із типів ефективності («відмінна», «добра», «задовільна»).

«Відмінна ефективність» використання капіталу ідентифікувалась будівельним підприємствам тих регіонів, у яких фактичне значення всіх шести результативних складових інтегрального показника відповідало запропонованому рекомендованому рівню. «Добра ефективність» — за умови, що значення не більше трьох показників незначуще і менше рекомендованого. «Задовільна ефективність» присвоювалась будівельним підприємствам регіонів, у яких значення більшості результативних показників суттєво нижчі від рекомендованих.

Ідентифікацію значення кожного із результативних показників ефективності здійснено шляхом порівняння фактичного середньорічного їх значення із значенням рекомендованим, розрахованим на основі запропонованих у частині 3.1. формул індивідуально для кожного об'єкта дослідження. Застосовувавши інформаційно-аналітичний пакет Statistica 8.0 розраховано дискримінантну функцію на основі дискримінантних навчених моделей, що відображено у рівнянні (3.18.)

$$D = \begin{cases} d1 = 0,32X_1 + 1,11X_2 - 0,62X_3 + 0,79X_4 - 0,05X_5 + 0,54X_6 - 1,39 \\ d2 = -0,30X_1 - 0,97X_2 + 0,53X_3 - 0,68X_4 + 0,05X_5 - 0,47X_6 - 1,93 \end{cases} \quad (3.18.)$$

Отриманий інтегральний показник (3.18.) є двох компонентним, оскільки у ході проведення класифікаційних процесів дискримінантного аналізу виявлено не три, як у попередньому випадку, класи ефективності, а тільки два: «добра» і «задовільна» ефективність. Відсутність «відмінної» ефективності використання капіталу спричинена низьким, у порівнянні із запропонованим, значенням таких основних результативних складових інтегрального показника як рентабельність капіталу, рентабельність

власного капіталу та рентабельність продукції. У будівельних підприємств усіх аналізованих областей середньорічне значення цих показників відповідало рівневі оцінювання «задовільно». Це спричинено низькою раціональністю всіх процесів руху капіталу. Поділ досліджуваних регіонів за рівнем ефективності використання капіталу згідно з формулою 3.18. наведено на рис. 3.13.

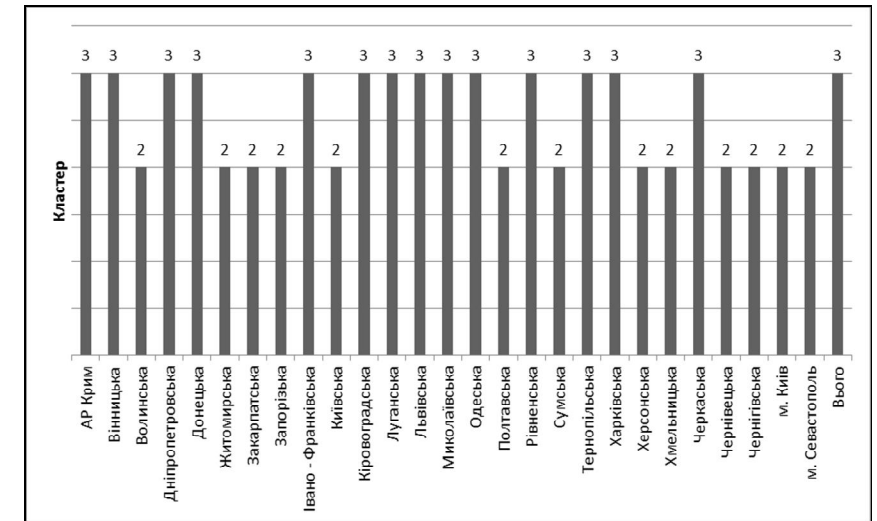

Рис. 3.13. Розподіл будівельних підприємств у розрізі областей за кластерами із врахуванням рекомендованих значень складових інтегрального показника.

Дискримінантні функції (3.18) відповідають необхідним статистичним параметрам (додаток Ж). Механізм використання отриманого показника аналогічний попередньо описаному варіанту. Фактичні дані підприємства можна підставити в отримані дискримінантні функції й ідентифікувати приналежність до відповідного класу ефективності за величиною Махаланобіса. Окрім цього, рекомендується здійснювати діагностику і розробку реабілітаційних заходів ефективності використання капіталу на основі єдиної функції, що сформовано на основі усереднення двох рівностей (3.18.). Отримана функція має такий вигляд:

$$D = -0,26 \cdot x_1 - 0,81 \cdot x_2 + 0,56 \cdot x_2 + 0,56 \cdot x_3 - 0,66 \cdot x_4 + 0,004 \cdot x_5 - 0,38 \cdot x_6 + 1,16 \quad (3.19)$$

Абсолютна ідентифікація типу ефективності можлива за співвідношенням до дискримінатної функції (3.19). Для кожного типу ефективності визначено критичний діапазон. «Відмінна» ефективність використання капіталу характерна для будівельного підприємства, якщо значення інтегрального показника (3.19.) коливається у діапазоні 1,5-2 і вище; «добрий» ефективності використання капіталу відповідає діапазон 0,7-1,4; «задовільна» ефективність характеризується діапазоном -2-0,6.

Прорахунки у процесі використання капіталу можна легко відстежити при наявності критеріїв оцінювання не лише самого класу ефективності, але і складових інтегрального показника. У таблиці 3.13. наведено середні значення показників – індикаторів ефективності використання капіталу будівельними підприємствами України. Розрахунок здійснено з урахуванням рекомендованих значень та дискримінатної функції (3.19).

Таблиця 3.13.

Середні значення складових інтегрального показника ефективності використання капіталу будівельних підприємств України

Клас ефективності використання капіталу	Мультиплікатор капіталу	Коефіцієнт фінансової незалежності	Оборотність капіталу, об	Рентабельність капіталу, %	Рентабельність власного капіталу, %	Рентабельність продукції, %
"Відмінна"	1,63	0,68	2,88	9,2	16,3	3,0
"Добра"	2,99	0,37	1,48	3,8	10,9	2,6
"Задовільна"	6,32	0,20	1,38	2,9	5,8	1,9

За результатами проведеного кластерного і дискримінантного аналізу отримано три рівні ефективності використання капіталу будівельних підприємств, здійснено класифікацію підприємств досліджуваних регіонів за рівнями ефективності, визначено два типи інтегральних показників (за фактичними даними і з урахуванням рекомендованих значень показників-індикаторів), запропоновано діапазон визначальних значень класу ефективності використання капіталу. Отримані результати доцільні для застосування будівельними підприємствами, і стали основою для пошуку оптимізаційних заходів.

3.2. Модернізація інструментів фінансового регулювання формування і використання капіталу будівельних підприємств

Проведений огляд вітчизняної практики фінансового регулювання формування і використання капіталу будівельних підприємств у пунктів 2.3. дозволив виявити основні недоліки цього процесу і, таким чином, сформувати напрями модернізації існуючих інструментів. Найбільш значимим прорахунком фінансового регулювання формування і використання капіталу будівельних підприємств в Україні є непередбачення зустрічних заходів щодо удосконалення результативності фінансового менеджменту капіталу будівельними підприємствами. Фінансові труднощі, що існують на сьогодні у будівельній галузі, є не тільки форс-мажорними наслідками світової фінансової кризи, а і прорахунками у фінансовому регулюванні формування і використання капіталу будівельних підприємств державою, а також недоліками менеджменту капіталу самих будівельних підприємств. Отже, виведення із кризового фінансового становища будівельної галузі є завданням не тільки держави, а і власне будівельних підприємств. Розробка та втілення найоригінальніших заходів зі сторони держави щодо фінансового оздоровлення будівельних підприємств без зацікавленості самих підприємств галузі та їх безпосередньої участі у згаданому процесі приречене на поразку. Для усунення вищезгаданого недоліку фінансового регулювання і формування капіталу будівельних підприємств розроблено концепцію виходу будівельної галузі із кризового становища, отже підвищення ефективності формування і використання капіталу будівельних підприємств. Основною ідеєю зазначеної концепції є взаємодія та тісна співпраця держави та будівельних підприємств для досягнення спільної мети. Співпраця у зазначеному напрямі повинна базуватись на розробці та втіленні системи заходів державою, які б виявлялись в удосконаленні ефективності існуючих та створенні нових інструментів впливу на формування і використання капіталу підприємств, а також запровадженні комплексних кроків щодо удосконалення фінансового менеджменту капіталу керівництвом будівельних підприємств.

Модернізацію інструментів фінансового впливу держави на формування і використання капіталу будівельних підприємств. Враховуючи виявлені прорахунки рекомендовано здійснювати за наступними позиціями:

1. Зниження ставки податку на прибуток для будівельних підприємств України до 14 %.

2. Передбачення у нормативно-правовому законодавстві можливостей створення будівельними підприємствами декількох резервних фондів (для компенсації підвищення цін на будівельні матеріали,

інфляційних і валютних ризиків, інновацій тощо) та зменшення валових доходів за податком на прибуток на суму відрахувань у зазначені фонди.

3. Зниження ставки податку на додану вартість для будівельних підприємств України до 10 %.

4. Удосконалення амортизаційної політики держави із передбаченням можливості здійснення додаткових відрахувань у амортизаційний фонд на суму різниці між балансовою і ринковою вартістю основних засобів.

5. У Законі України «Про планування і забудову територій» до вимог щодо надання дозволу на виконання будівельних робіт (стаття 29, пункт 2) додати наступний абзац. Підставами для відмови у наданні дозволу на виконання будівельних робіт є:

- низька частка власного капіталу у складі сукупного капіталу (менше 60 %); або забезпеченість власними коштами для запланованого будівельного контракту (менше 60 % від ринкової вартості об'єкта будівництва);

- низька частка основних виробничих засобів у сукупному капіталі забудовника (менше 60 %);

- висока дебіторська заборгованість (більше 40 % оборотного капіталу) підприємства.

6. Внести у статтю 1 Закону України «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва» такі доповнення. «Зобов'язання неспроможних та потенційних забудовників щодо розробки та впровадження заходів щодо зміцнення фінансового стану за критеріями: забезпеченість власними коштами, основними засобами, ефективність управління дебіторської заборгованістю і виробничими запасами, рівнем рентабельності капіталу, власного капіталу та оборотності капіталу».

7. Керівництву будівельних підприємств для отримання дозволу на виконання будівельних робіт необхідно вжити заходів щодо забезпечення вимог наведених у пункті 5. Пільговими умовами функціонування, зазначеними у пунктах 1-4,6 можуть скористатись ті будівельні підприємства, фінансовий стан яких відповідає таким вимогам: значення коефіцієнта фінансової незалежності, мультиплікатора капіталу, оборотності капіталу, рентабельності капіталу, рентабельності власного капіталу, рентабельності продукції, що відповідають розробленим рекомендованим значенням цих показників, та рівням ефективності використання капіталу «відмінно» і «добре» .

Схематично взаємозв'язок заходів концепції виходу будівельної галузі із фінансової кризи і в такий спосіб модернізації фінансового впливу на формування і використання капіталу будівельних підприємств України

наведено на рисунку 3.14. Сутність, необхідність та доцільність першого вищезазначеного пункту полягає у наступному. Державі необхідно розробити сприятливий стимулюючий клімат функціонування будівельної галузі, важливим аргументом якого є можливість нарощування фінансових результатів діяльності. У Податковому кодексі України від 02.12.2010 № 2755-VI, розділ III, стаття 151 передбачено основну ставку податку на прибуток у розмірі 16 %, що є позитивною ознакою у напрямі фінансового регулювання фінансово-економічної діяльності підприємств.

У зв'язку з тим, що будівельна галузь є рушійною силою економіки України, оскільки впливає на діяльність інших галузей і виведення її із фінансової кризи позитивно відобразиться на економіці, фінансовій сфері загалом. Більшості будівельних підприємств України для досягнення рекомендованого розрахованого рівня рентабельності не вистачає приблизно 2%; рекомендовано встановити ставку податку на прибуток для будівельних підприємств на 2 % нижчу від основної, тобто у розмірі 14%.

Передбачається, що впровадження зазначеного заходу сприятиме збільшенню обсягу прибутку будівельних підприємств, що позитивно відобразиться на динаміці їх власного капіталу та зростанні податкових надходжень за цим податком за рахунок збільшення суми бази оподаткування. Застосування розглянутого інструменту не впливатиме на зниження дохідної частини бюджету, оскільки скористатись цією податковою пільгою зможуть будівельні підприємства із рівнем ефективності використання капіталу « відмінно» і «добре».

За аналізований у дослідженні період, виявлено, що суттєвий вплив на фінансові результати будівельних підприємств, вартість будівельної продукції а отже, податкові доходи бюджету має ріст цін на будівельні матеріали, а також валютно-інфляційні ризики. Ріст цін на будівельні матеріали часто пов'язаний із зовнішніми чинниками, передбачити і регулювати, які – складно. Для того щоб уникнути негативних впливів цінового і валютно-інфляційних чинників рекомендовано передбачити у Податковому кодексі України (розділ III.) або інших цільових нормативно-правових документах можливість створення резервних фондів для компенсації росту цін на будівельні матеріали, сировину та негативні валютно-інфляційні впливи. На суму здійснених відрахувань у резервні фонди зменшувати валові доходи за податком на прибуток, а також здійснювати контроль за цільовим використанням коштів зазначених резервних фондів. Надавати можливість застосування зазначеного заходу будівельним підприємствам, фінансовий стан яких відповідає основним критеріям та рекомендованим значенням.

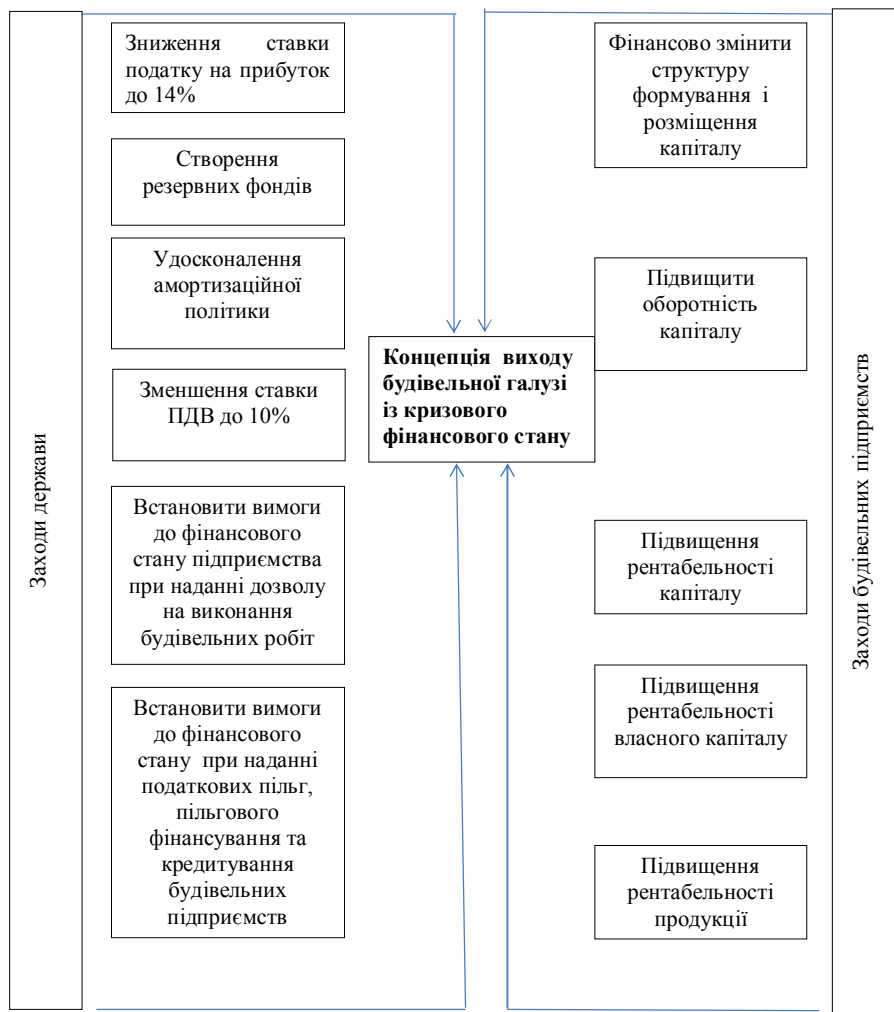

Рис. 3. 14 Концепція виходу будівельної галузі із кризового фінансового стану.

Одним із вагомих чинників кризового фінансового стану будівельної галузі є висока вартість будівельної продукції, що спричиняє зниження попиту та активності фінансово-економічної діяльності будівельних підприємств. З метою здешевлення вартості будівництва для

будівельних підприємств із добрим фінансовим станом (за критеріями зазначеними у пункті 3.1) рекомендовано знизити ставку податку на додану вартість до 10 %. У Податковому кодексі України від 02.12.2010 № 2755-VI, розділ V, стаття 193 передбачено встановлення ставки податку на додану вартість 17%, що є позитивною однакою, оскільки зниження ставки за даним податком сприятиме зниженню цін, але для залучення додаткових інвестицій у будівельну галузь, сприяння активізації галузі необхідним є суттєвий крок до усунення негативного впливу цінового фактора. Впровадження зазначеного заходу не матиме негативного впливу до податкові надходження за цим податком, оскільки збільшиться сума бази оподаткування із зростанням виробництва і реалізації продукції. Це позитивно відобразиться на формуванні і використанні капіталу будівельних підприємств України.

Запропоновані у пункті 6 доповнення щодо фінансового менеджменту капіталу будівельних підприємств повинні базуватись на даних, отриманих у результаті побудови інтегрального дискримінантного показника ефективності використання капіталу та рекомендованих значень показників-індикаторів.

Виявлені за допомогою оцінки інтегрального показника ефективності використання капіталу прорахунки будівельних підприємств досліджуваних регіонів наведено з метою розробки заходів щодо їх усунення і у майбутньому недопущення кризового стану, спричиненого нераціональним використанням капіталу. Напрями, що потребують раціональнішого та ефективнішого використання капіталу для підприємств кожного із досліджуваних регіонів, є схожими як за індивідуальними, так і в окремих аспектах. Для подолання виявлених слабких місць в управлінні капіталом для будівельних підприємств кожного із аналізованих регіонів запропоновано враховувати індивідуальні, практичні пропозиції. Дотримання будівельними підприємствами України нижчезазначених пропозицій щодо підприємств кожної області сприятиме підвищенню фінансового стану, модернізації заходів пільгового оподаткування та фінансування.

У ході дослідження ефективності використання капіталу будівельними підприємствами АР Крим, опрацьовано зведені дані 119 середніх і великих за обсягами діяльності будівельних підприємств. За розрахованим значенням інтегрального показника, рівень ефективності використання капіталу даного регіону оцінено як «задовільна» ефективність. Досягнення рівня ефективності «добре» можливе при впровадженні заходів з підвищення таких показників:

1) значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «добре»;

2) оборотності капіталу до рівня оцінки «добре»;

3) рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;

4) рентабельності власного капіталу до рівня оцінки «добре»;

5) рентабельності продукції до рівня оцінки «добре».

Для виконання зазначених рекомендацій необхідно:

1. Збільшити середньорічну частку власного капіталу у складі сукупного капіталу на 51 % та встановити її на розрахованому рекомендованому рівні для будівельних підприємств АР Крим – не менше 70% а значення коефіцієнта фінансової незалежності відповідно не менше 0,70.

Враховуючи стан формування, розміщення і використання капіталу будівельних підприємств АР Крим, для збільшення власного капіталу, крім капіталізації, рекомендовано здійснити наступні заходи:

- зменшити середньорічну частку дебіторської заборгованості у складі оборотного капіталу на 10,8 %, оскільки за аналізований період вона становила 22,2% що є негативною ознакою;

- середньорічну частку невиробничих запасів в оборотному капіталі зменшити на 5 % та зберегти на рівні 12,1 %;

- вжити заходів з організації ефективної логістики руку матеріалів і виробничих запасів;

- враховуючи тенденції до зниження обсягу виробництва будівельної продукції, вивільнити з основного капіталу частину основних засобів невиробничого призначення.;

- розглянути можливість реалізації і передачі в оренду і лізинг частини основних засобів, незадіяних у будівництві;

- розглянути можливість заміни основних засобів із низькою виробничою потужністю.

2. Підвищити середньорічну оборотності капіталу 2,7 обороту.

3. Підвищити середньорічну рентабельність капіталу на 7,26 %;

4. Підвищити середньорічну рентабельність власного капіталу на 12,2%;

5. Підвищити середньорічну рентабельність продукції на 1,5%.

Необхідними заходами виконання рекомендацій 2-5є :

- розробка оптимальної, сприятливої до зростання попиту на будівельну продукцію, цінової стратегії;

- налагодження ефективних логістичних схем та пайових відносин із виробниками і постачальниками будівельних матеріалів;

- розглянути можливість власного виробництва окремих будівельних матеріалів;

- розширити асортимент будівельної продукції(розробляти як комерційні будівельні проекти, так і сприяти зростанню попиту на житлові приміщення);

- формувати оборотний капітал за рахунок власного та залученого капіталу;

- розробити системний підхід із щодо оптимізації ефективнішого руху грошових потоків.

Рівень ефективності виростання капіталу, за значенням інтегрального показника будівельних підприємств Вінницької області оцінено на «задовільне» ефективність. За опрацьованими даними 80 середніх і великих підприємств зазначеного регіону для підвищення ефективності використання капіталу до рівня «добре» мають вжити запропоновані заходи з підвищення:

1) значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «добре»;

2) оборотності капіталу до рівня оцінки «добре»;

3) рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;

4) рентабельності власного капіталу до рівня оцінки «добре»;

5) рентабельності продукції до рівня оцінки «добре».

Необхідними умовами реалізації запропонованих заходів є:

1. Збільшення середньорічної частки власного капіталу у складі сукупного капіталу на 35 % і дотримуватись її на мінімально необхідному рівні 69 %;

2. Вжити заходів для підвищення середньорічної рентабельності продукції на 0,7% та встановлення оптимального значення цього показника на рівні 2,9 %.

Важелями впливу з метою досягнення зазначених заходів запропоновані такі управлінські рішення:

- зниження середньорічної частки виробничих запасів у складі оборотних активів на 10 % та встановлення її на рівні 23 % (за аналізований період частка виробничих запасів в оборотних активах становила 26,7). Формування значних виробничих запасів в умовах високої інфляції, частих простоїв у будівництві є неефективною стратегією.

- зниження середньорічної частки дебіторської заборгованості у складі оборотних активів з 34,3 % до 15 %. Висока середньорічна частка дебіторської заборгованості у складі оборотних активів є одним із чинників впливу на збиткову діяльність підприємств.

Волинська область представлена 56 середніми і великими за обсягами діяльності будівельними підприємствами. Розрахункове значення інтегрального показника засвідчило рівень ефективності «добре».

Запровадження зазначених заходів сприятиме ефективнішому використанню капіталу з досягненням рівня ефективності «відмінно»:

- 1) підвищення значення мультиплікатора капіталу до оцінки «відмінно»;
- 2) підвищення значення коефіцієнта фінансової незалежності до оцінки «відмінно»;
- 3) підвищення значення рентабельності продукції до оцінки «відмінно»;
- 4) підвищення значення рентабельності капіталу до оцінки «добре»;
- 5) підвищення значення рентабельності власного капіталу до оцінки «добре»;
- 6) підвищення значення оборотності капіталу до оцінки «добре»;

Для виконання запропонованого рекомендовано застосування наступних тактичних управлінських рішень:

1. збільшення середньорічної частки власного капіталу у сукупному капіталі на 32% та утримання її на розрахунковому рекомендаційному рівні для будівельних підприємств Волинської області – 70 %;

2. підвищення рентабельності продукції на 0,08 % та закріплення на рівні 3 %.

Серед тактичних оптимізаційних рішень відзначено :

1) підвищення середньорічної оборотності капіталу на 1,2 раз та дотримання рівня 2,9 оборота.;

2) підвищення середньорічної рентабельності власного капіталу на 3,3 %; та дотримання значення цього показника на рівні 15,5 %

3) підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу на 3,9 % та утримання рекомендованого рівня показника -9,1 %.

4) Зниження частки оборотного капіталу у сукупному капіталі на 10%, оскільки значення цього показника на рівні 53,1 % для підприємств досліджуваної галузі - занадто високе та є ознакою нераціональності розміщення капіталу.

Перелічені заходи сприятимуть збалансуванню фінансової і економічної ефективності і в такий спосіб, підвищенню значення інтегрального показника ефективності використання капіталу.

Дніпропетровську область у дослідженні розглянуто за зведеними даними 308 середніх і великих будівельних підприємств. Відповідно до

значення інтегрального показника, ефективність використання капіталу визначено на рівні «задовільна» ефективність.

Для досягнення «доброї» ефективності підприємствам досліджуваного регіону запропоновано вжити заходи щодо:

- 1) підвищення значення коефіцієнта фінансової незалежності до оцінки «добре»;
- 2) підвищення оборотності капіталу до оцінки «відмінно»;
- 3) підвищення значення середньорічної рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;
- 4) підвищення значення середньорічної рентабельності продукції до оцінки «відмінно».

Для підвищення раціоналізації ефективності використання капіталу будівельним підприємствам Дніпропетровської області рекомендовано:

1) збільшити середньорічну частку власного капіталу у сукупному капіталі на 41% і дотримуватись на мінімально необхідному рівні 60 %;

2) збільшити середньорічну оборотності капіталу та дотримуватись її на рівні 2,8 раз.

3) вжити заходів щодо підвищення середньорічної рентабельності капіталу на 4,64 % і утримання рівня 9 %;

4) вжити заходи щодо підвищення середньорічного значення рентабельності продукції на 0,62 % та утримувати показник– 3 %.

Тактичними управлінськими рішення реалізації запропонованих заходів відзначено:

- ефективний моніторинг дебіторської заборгованості та зменшення її середньорічної частки у оборотних активах із 37,3% до 15,6 %;

- збільшення середньорічної частки основного капіталу у складі сукупного капіталу із 27,5% до 66,2%, що сприятиме підвищенню виробничої потужності підприємств;

- зменшення середньорічної частки оборотного капіталу із 67,8 % до 29,1 %. Вивільнення дебіторської заборгованості та виробничих запасів забезпечить оновлення і поповнення виробничих основних засобів, що позитивно впливатиме на економічну і фінансову ефективність використання капіталу.

Рекомендації щодо підвищення ефективності використання капіталу Донецької області розроблені за зведеними даними 286 середніх і великих за обсягами діяльності будівельних підприємств. Інтегральне значення показника ефективності використання капіталу будівельними підприємствами області відповідало рівневі «задовільна» ефективність. Слабкими місцями ефективності використання капіталу будівельних

підприємств області були низьке середньорічне значення коефіцієнта фінансової незалежності і рентабельності продукції. Для досягнення рівня ефективності використання капіталу - «добре» будівельним підприємствам Донецької області запропоновано вжиття наступних заходів

- 1) підвищити середньорічне значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «добре»;
- 2) підвищити середньорічне значення рентабельності продукції до рівня оцінки «добре»;
- 3) підвищити оборотності капіталу до оцінки «відмінно»;
- 4) підвищити значення середньорічної рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;
- 5) підвищити значення рентабельності власного капіталу до оцінки «відмінно».

Цифрове вираження запропонованих заходів має вигляд:

- 1) підвищення середньорічної частки власного капіталу на 43% та дотримання її на мінімально необхідному рівні – 71 %;
- 2) підвищення середньорічного значення рентабельності продукції на 0,82 % та дотримання мінімально необхідного рівня -2,9 %;
- 3) підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу на 5,05 % та дотримання рекомендованого рівня показника – 8,8 %;
- 4) підвищення середньорічного значення рентабельності власного капіталу на 0,25 % та утримання рівня 14 %.

Для реалізації розглянутих рекомендованих заходів запропоновано:

- зниження середньорічної частки дебіторської заборгованості у складі оборотних активів із 44,9 % до 20,8 %;
- збільшення середньорічної частки основного капіталу у сукупному капіталі із 34,2 % до 64,3 %;
- зниження частки оборотного капіталу із 60,8% до 30,7 %. Суттєва частка оборотного капіталу, як для підприємств будівельних галузі, є нераціональним розміщення і використанням сукупного капіталу, що негативно відобразилось на показниках економічної і фінансової ефективності. Врахування структурних рекомендацій з формування і розміщення капіталу сприятиме підвищенню рівня комплексної ефективності використання капіталу будівельними підприємствами Донецької області.

Будівельну галузь Житомирської області у дослідженні розглянуто за зведеними даними 77 середніх і великих за обсягами діяльності підприємств. Ефективність використання капіталу відповідно до значення розрахованого інтегрального показника, відповідала рівню «добра» ефективність.

Для переходу до рівня «відмінна» ефективність використання капіталу запропоновано такі заходи:

- 1) підвищення середньорічного значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «відмінно»;
- 2) підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;
- 3) підвищення середньорічного значення рентабельності продукції до рівня оцінки «добре».
- 4) підвищення середньорічного значення оборотності капіталу до рівня оцінки «відмінно».

Для досягнення зазначених заходів будівельним підприємствам Житомирської області рекомендовано:

- 1) вжити заходів по збільшенню частки власного капіталу в сукупному капіталі на 26 % та дотримуватись на мінімально необхідному рівня – 75 %;
- 2) розробити та вжити комплексні заходи з підвищення середньорічної рентабельності капіталу на 5,9% та дотримуватись значення цього показника на рівні 9,7 %.
- 3) розробити заходи з підвищення середньорічної рентабельності продукції на 0,97 % та дотримуватись значення цього показника на рівні 3,1 %.

Крім зазначеного, тактичними управлінськими рішеннями досягнення запропонованих заходів відзначено :

- зниження середньорічної частки дебіторської заборгованості у складі оборотних активів із 40,6 % до 19,2 %;
- підвищення середньорічної частки основного капіталу у складі сукупного капіталу із 40,0 % до 66,3 %;
- зниження середньорічної частки оборотного капіталу у складі сукупного капіталу із 57,8 % до 31,5 %.

Ефективність використання капіталу будівельними підприємствами Закарпатської області, у дослідженні, вивчалась на основі зведених даних 60 середніх і великих за обсягами діяльності підприємств. Розраховане значення інтегрального показника засвідчило «добру» ефективність використання капіталу. Для досягнення вищого рівня ефективності використання капіталу запропоновано вжиття управлінських рішень з:

- 1) підвищення середньорічного значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «відмінно»;
- 2) підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;

- 3) підвищення середньорічного значення рентабельності продукції до рівня оцінки «відмінно».
- 4) підвищення середньорічного значення рентабельності власного капіталу до рівня оцінки «добре»;
- 5) підвищення середньорічного значення оборотності капіталу до рівня оцінки «добре».

Для реалізації запропонованих рішень рекомендовано:

- 1) сприяти збільшенню середньорічної частки власного капіталу у сукупному капіталі на 31 % та дотримуватись мінімально необхідного рівня 73 %.
- 2) сприяти збільшенню середньорічного значення рентабельності капіталу на 4,02 % та дотримуватись мінімально необхідного рівня 9,5 %
- 3) сприяти збільшенню середньорічного значення рентабельності продукції на 0,24% та дотримуватись мінімально необхідного рівня 3,1%.

Тактичними рішеннями втілення запропонованих заходів відзначено :

- розробка і реалізація системи заходів щодо зниження середньорічної частки дебіторської заборгованості в оборотних активах із 40,7 % до 20,5 %;
- сприяння збільшенню середньорічної частки основного капіталу у сукупному капіталі із 40,1 % до 66,1 %;
- сприяння зниженню середньорічної частки оборотного капіталу у сукупному капіталі із 56,4 % до 26 %.

У ході дослідження ефективності використання капіталу будівельними підприємствами Запорізької області опрацьовано зведені дані 137 середніх і великих за обсягами діяльності будівельних підприємств. За розрахунковим значенням інтегрального показника, ефективність використання капіталу підприємств області оцінено як «добра» ефективність. Для усунення прорахунків у ході підвищення ефективності використання капіталу, рекомендовано:

1. вжити заходів для підвищення середньорічного значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «відмінно»;
2. вжити заходів для підвищення середньорічного значення рентабельності продукції до рівня оцінки «добре»;
3. вжити заходів для підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;
4. вжити заходів для підвищення середньорічного значення рентабельності власного до рівня оцінки «добре»;
5. вжити заходів для підвищення середньорічного значення оборотності капіталу до рівня оцінки «добре».

Реалізацію зазначених рекомендацій запропоновано здійснювати шляхом вжиття наступних заходів:

1. збільшення середньорічної частки власного капіталу у сукупному капіталі на 31% та дотримуватись мінімально необхідного рівня 61 %;
2. збільшення середньорічного значення рентабельності продукції на 0,4 % та дотримуватись мінімально необхідного рівня показника 3 %;
3. збільшення середньорічного значення рентабельності капіталу на 5,4 % та дотримуватись мінімально необхідного рівня показника 9,2 %;
4. збільшення середньорічного значення рентабельності власного капіталу на 4,5% та дотримуватись мінімально необхідного рівня показника 17,1%;
5. збільшення середньорічного значення оборотності капіталу на 1,4 раз. та дотримуватись мінімально необхідного рівня показника 2,8 раз.;

Здійснення тактичних управлінських рішень, будівельним підприємствам Запорізької області запропоновано шляхом:

- зниження середньорічної частки дебіторської заборгованості у складі оборотних активів із 31,8 % до 15,3 %;
- збільшенню середньорічної частки основного капіталу у складі сукупного капіталу із 29,3 % до 62,4 %;
- зменшення середньорічної частки оборотного капіталу у складі сукупного капіталу із 66,1% до 33%.

«Будівництво» Івано-Франківської області, у дослідженні, представлено 97 великими і середніми за розмірами діяльності будівельними підприємствами. Інтегральний показник ефективності використання капіталу засвідчив «задовільну» ефективність. Для досягнення рівня «добра» ефективність використання капіталу будівельним підприємствам області запропоновано розробити та реалізувати заходи:

1. підвищити середньорічне значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «відмінно»;
2. збільшити середньорічну оборотність капіталу до рівня оцінки «добре»;
3. підвищити середньорічну рентабельність продукції до рівня оцінки «добре»;
4. підвищити середньорічну рентабельність капіталу до рівня оцінки «добре»;

5. підвищити середньорічну рентабельність власного капіталу до рівня оцінки «добре».

Реалізацію запропонованих заходів рекомендовано здійснити шляхом:

1. підвищення середньорічної частки власного капіталу у сукупному капіталі на 32% та дотримання рекомендованого рівня 66%;
2. підвищення оборотності капіталу на 1,94 раз. та дотримуватись оптимального рівня 2,9раз;
3. підвищення середньорічної рентабельності продукції на 0,73 % та дотримуватись мінімально необхідного рівня показника 3 %;
4. підвищення середньорічної рентабельності капіталу на 7,2 % та дотримуватись мінімально необхідного рівня показника 9,4 %;
5. підвищення середньорічної рентабельності власного на 9,7 % та дотримуватись мінімально необхідного рівня показника 18,6 %;

Будівельна галузь Київської області, у дослідженні вивчена на основі зведених даних 172 середніх і великих за розмірами будівельних підприємств. Відповідно до розрахованого значення інтегрального показника, ефективність використання капіталу будівельними підприємствами області відповідала рівню «добра» ефективність. За для підвищення рівня ефективності запропоновано прийняття рішень щодо:

1. підвищення середньорічного значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «відмінно»;
2. підвищення значення середньорічної оборотності капіталу до рівня оцінки «добре»;
3. підвищення значення середньорічної рентабельності продукції до рівня оцінки «добре»;
4. підвищення значення середньорічної рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;
5. підвищення значення середньорічної рентабельності власного капіталу до рівня оцінки «добре».

Реалізацію оптимізаційних рішень рекомендовано здійснювати шляхом:

1. підвищення середньорічної частки власного капіталу у складі сукупного капіталу на 26 % та дотримання мінімально необхідного рівня 67 %;
2. підвищення середньорічного значення оборотності капіталу на 1,7 раз. та дотримання рівня 2,9 раз.;
3. підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу на 5,4%. та дотримуватись рівня 9,4 раз.;
4. підвищення середньорічного значення рентабельності власного капіталу на 4,14%. та дотримуватись рівня 16,8 %.

5. підвищення середньорічного значення

Успішну реалізацію оптимізаційних рішень запропоновано здійснювати шляхом :

- зниження середньорічної частки дебіторської заборгованості у складі оборотних активів із 32,9 % до 18,9 %;
- підвищення середньорічної частки основного капіталу у складі сукупного капіталу із 46,7 % до 63 %.

У ході дослідження ефективності використання капіталу будівельними підприємствами Кіровоградської області опрацьовано аналітичні дані 39 середніх і великих за обсягами діяльності підприємств.

Згідно розрахованого значення інтегрального показника, ефективність використання капіталу, відповідала рівню «задовільна» ефективність. Для переходу на рівень «добра» ефективність керівництву будівельних підприємств області запропоновано вжити заходів щодо:

1. підвищення середньорічного значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «добре»;
2. підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;
3. підвищення середньорічного значення рентабельності продукції до рівня оцінки «добре»;
4. підвищення середньорічного значення оборотності капіталу до рівня оцінки «відмінно»;

Реалізацію оптимізаційних управлінських рішень запропоновано здійснювати шляхом:

1. підвищення середньорічної частки власного капіталу у сукупному капіталу на 41% та дотримання мінімально необхідного рівня 75 %;
2. підвищення середньорічної рентабельності капіталу на 7,8% та дотримання оптимально розрахованого рівня показника 10 %;
3. підвищення середньорічного значення рентабельності продукції на 1,05 % та дотримання мінімально необхідного рівня 3,1 %;
4. підвищення середньорічного значення оборотності капіталу на 1,6 раз та дотримання мінімально необхідного рівня 3,1 раз.

Тактична реалізація оптимізаційних рішень можлива через:

- зниження середньорічної частки виробничих запасів у оборотних активах із 51,9 % до 18,6 %;
- зниження середньорічної частки дебіторської заборгованості у оборотних активах із 35,2 % до 16,5 %;
- підвищення середньорічної частки основного капіталу у сукупному капіталі із 47,7 % до 66,2 %.

Будівельні підприємства Луганської області, відповідно до розрахованого значення інтегрального показника, віднесено до класу підприємств, яким характерна «задовільна» ефективність використання капіталу. Розрахунок інтегрального показника здійснено за даними 156 середніх і великих за обсягами діяльності будівельних підприємств. Для підвищення ефективності використання капіталу до рівня «добра» ефективність, будівельним підприємствам області запропоновано:

1. підвищити середньорічне значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «добре»;
2. підвищити середньорічне значення рентабельності продукції до рівня оцінки «добре»;
3. підвищити середньорічне значення оборотності капіталу до рівня оцінки «відмінно».
4. підвищити середньорічне значення рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;
5. підвищити середньорічне значення рентабельності власного капіталу до рівня оцінки «добре»;

Здійснювати запропоновані заходи рекомендовано шляхом:

1. підвищення середньорічної частки власного капіталу на 45 % та дотримання мінімально необхідного рівня 74 %;
2. підвищення середньорічного значення рентабельності продукції на 1,5 % та дотримання оптимально необхідного рівня 3 %;
3. підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу на 6,7 % та дотримання рівня 9,4 %;
4. підвищення середньорічного значення рентабельності власного капіталу на 3,5 % та дотримання оптимально необхідного рівня 13,1 %;
5. підвищення середньорічного значення оборотності капіталу на 1,3 раз. та дотримання рівня 3 раз.

Запропоновані оптимізаційні заходи рекомендовано здійснювати шляхом тактичних рішень щодо:

- зниження середньорічної частки дебіторської заборгованості із 48,2 % до 28,5 %;
- підвищення середньорічної частки основного капіталу із 34,4 % до 64,3 %;
- зниження середньорічної частки оборотного капіталу із 62,1 % до 32,1 %.

У ході дослідження ефективності використання капіталу будівельними підприємствами Львівської області опрацьовано зведені дані 197 будівельних підприємств. Відповідно до значення інтегрального показника, рівень ефективності використання капіталу будівельних

підприємств області відповідала рівню «задовільна» ефективність. До запропонованих заходів з досягнення рівня «добра» ефективність використання капіталу віднесено:

1. підвищення середньорічного значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «добре»;
2. підвищення середньорічного значення оборотності капіталу до рівня оцінки «відмінно»;
3. підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;
4. підвищення середньорічного значення рентабельності продукції до рівня оцінки «добре»;
5. підвищення середньорічного значення рентабельності власного капіталу до рівня оцінки «добре»;

Запропоновані заходи рекомендовано здійснювати шляхом:

1. підвищення середньорічної частки власного капіталу у сукупному капіталі на 36% та дотримуватись мінімально необхідного рівня 69%;
2. підвищення середньорічного значення оборотності капіталу на 1,2 раза. та дотримуватись рівня 2,9 раз.;
3. підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу на 4,5 % та дотримуватись визначеного рівня 9,1 %;
4. підвищення середньорічного значення рентабельності продукції на 0,3 % та дотримуватись мінімально необхідного рівня 3 %;
5. підвищення середньорічного значення рентабельності продукції на 0,3 % та дотримуватись мінімально необхідного рівня 3 %;

Реалізацію оптимізаційних рішень запропоновано здійснювати із вжиттям тактичних рішень щодо:

- зниження середньорічної частки дебіторської заборгованості у складі оборотних активів із 39,9% до 15,6%;
- підвищення середньорічної частки основного капіталу у складі сукупного капіталу із 36,1 до 66,5 %;
- зниження середньорічної частки основного капіталу у сукупному капіталі із 60,5% до 30,1 %.

Будівельні підприємства Миколаївської області за рівнем ефективності використання капіталу, згідно розрахованого значення інтегрального показника, відповідали рівню «задовільна» ефективність. У дослідженні опрацьовані дані 68 середніх і великих за обсягами діяльності підприємств.

До запропонованих заходів підвищення рівня ефективності використання капіталу включено:

1. підвищення середньорічного значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «добре»;
2. підвищення середньорічного значення рентабельності продукції до рівня оцінки «відмінно»;
3. підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;
4. підвищення середньорічного значення рентабельності власного капіталу до рівня оцінки «добре»;
5. підвищення середньорічного значення оборотності капіталу до рівня оцінки «відмінно»;

Здійснення зазначених заходів рекомендовано шляхом:

1. підвищення середньорічної частки основного капіталу на 45 % та дотримання мінімально необхідного рівня 65 %;
2. підвищення середньорічного значення рентабельності продукції на 6,4 % та дотримання оптимально розрахованого рівня 3 %;
3. підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу на 1,08 % та дотримання оптимально розрахованого рівня 9,2 %;
4. підвищення середньорічного значення оборотності капіталу на 1,4 раз. та дотримання розрахованого рівня 2,9 раз.

До тактичних дій реалізації оптимізаційних заходів віднесено:

- зниження середньорічної частки виробничих запасів у складі оборотних активів із 24 % до 18,6 %;
- зниження середньорічної частки дебіторської заборгованості у складі оборотних активів із 30,9 % до 15,4 %;
- підвищення середньорічної частки осново капіталу у складі сукупного капіталу із 32 % до 64,4 %.

Будівельні підприємства Одеської області за рівнем ефективності використання капіталу, згідно розрахованого значення інтегрального показника, відповідали рівню «задовільна» ефективність. У ході дослідження опрацьовані дані 189 середніх і великих за обсягами діяльності підприємств.

Для підвищення ефективності використання капіталу до рівня «добра» ефективність будівельним підприємствам області запропоновано:

1. вжити заходів щодо підвищення середньорічного значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «добре»;
2. вжити заходів щодо підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;
3. вжити заходів щодо підвищення середньорічного значення рентабельності продукції до рівня оцінки «добре»;

4. вжити заходів щодо підвищення середньорічного значення оборотності капіталу до рівня оцінки «добре»;

Досягати оптимізаційні рекомендовано шляхом:

1. підвищення середньорічної частки власного капіталу у сукупному капіталі на 40% та дотримуватись мінімально необхідного рівня 61 %;
2. підвищення середньорічної рентабельності капіталу на 5,4 % та дотримання оптимально визначеного рівня 9 %;
3. підвищення середньорічної рентабельності продукції на 0,93 % та дотримуватись оптимально визначеного рівня 3%;
4. підвищення середньорічної оборотності капіталу на 0,96раз. та дотримання визначеного рівня 2,8раз.

Реалізацію оптимізаційних рішень запропоновано здійснювати із вжиттям тактичних рішень щодо:

- зниження середньорічної частки дебіторської заборгованості у складі оборотних активів із 36,9 % до 18,4 %;
- підвищення середньорічної частки основного капіталу із 30,1 % до 64,3 %.

Ефективність використання капіталу будівельними підприємствами Полтавської області, згідно розрахованого значення інтегрального показника, відповідала рівню «добра» ефективність. Дослідження здійснено за зведеними даними 120 будівельних підприємств області. Для переходу на рівень «відмінна» ефективність запропоновано вжити наступні заходи:

1. підвищити середньорічне значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «добре»;
2. підвищити середньорічне значення оборотності капіталу до рівня оцінки «добре»;
3. підвищити середньорічне значення рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;
4. підвищити середньорічне значення рентабельності продукції до рівня оцінки «добре».

Для виконання поставлених рекомендацій рекомендовано:

1. підвищити середньорічну частку власного капіталу у сукупному капіталі на 19 % та дотримуватись рівня 69 %;
2. підвищити середньорічну оборотність капіталу на 1,8 раз. та дотримуватись розрахованого рівня показника 3раз.;
3. підвищити середньорічну рентабельність капіталу на 6,8 % та дотримуватись визначеного рівня 9,7 %;

Серед допоміжних заходів підвищення ефективності використання капіталу відзначено :

- зниження середньорічної частки виробничих запасів у складі оборотних активів із 21 % до 17,3 %;
- зниження середньорічної частки дебіторської заборгованості у складі оборотних активів із 32,7% до 15,7 %;
- підвищення середньорічної частки основного капіталу у складі сукупного капіталу із 52 % до 71,5 %.

Будівельні підприємства Рівненської області, за ефективністю використання капіталу, відповідали рівню «задовільна» ефективність. Оцінку рівня здійснено за зведеними даними 72 середніх і великих за обсягами діяльності підприємств. Для переходу на рівень «добра» ефективність запропоновано:

1. підвищити середньорічне значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «відмінно»;
2. підвищити середньорічне значення рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;
3. підвищити середньорічне значення рентабельності продукції до рівня оцінки «добре»;
4. підвищити середньорічне значення оборотності капіталу до рівня оцінки «відмінно».

Для досягнення запропонованих рекомендацій запропоновано:

1. підвищити середньорічну частку власного капіталу на 43 % та дотримання визначеного рівня 72 %;
2. підвищити середньорічне значення рентабельності капіталу на 5,7 % та дотримуватись оптимально визначеного рівня 9 %;
3. підвищити середньорічне значення оборотності капіталу на 1,4 раз. та дотримуватись оптимально визначеного рівня 2,9 раз.;
4. підвищити середньорічне значення рентабельності продукції на 0,7 % та дотримуватись оптимально визначеного рівня 3 %.

Реалізацію розглянутих заходів рекомендовано здійснювати шляхом прийняття наступних тактичних рішень:

- зниження середньорічної частки виробничих запасів у складі оборотних активів із 21 % до 14,2 %;
- зниження середньорічної частки дебіторської заборгованості у складі оборотних активів із 42,5 % до 20,4 %;
- підвищення середньорічної частки основного капіталу у складі сукупного капіталу із 28,8 % до 64,3 %.

Розраховане значення інтегрального показника ефективності використання капіталу будівельних підприємств Сумської області відповідало рівню «добра» ефективність. У ході дослідження опрацьовані

зведені дані 63 середніх і великих за обсягом діяльності будівельних підприємств області.

Для досягнення рівня «відмінна» ефективність використання капіталу запропоновано здійснення таких заходів:

1. підвищення середньорічного значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «відмінно»;
2. підвищення середньорічного значення оборотності капіталу до рівня оцінки «відмінно»;
3. підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;
4. підвищення середньорічного значення рентабельності продукції до рівня оцінки «добре».

Для реалізації розглянутих заходів рекомендовано прийняття наступних управлінських рішень:

1. підвищення середньорічної частки власного капіталу у складі сукупного капіталу на 36% та дотримання визначеного рівня 67 %;
2. підвищення середньорічного значення оборотності капіталу на 5 % та дотримання оптимально визначеного рівня 1,35 раз.;
3. підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу на 1,6 %. та дотримання розрахункового необхідного рівня 2,9 %;
4. підвищення середньорічного значення рентабельності продукції на 0,9 % та дотримання оптимально визначеного рівня 3 %.

До тактичних рішень виконання розглянутих заходів віднесено:

- зниження середньорічної частки виробничих запасів у складі оборотних активів із 19,6 % до 13,3 %;
- зниження середньорічної частки дебіторської заборгованості у складі оборотних активів із 28,6 % до 15,6 %;
- підвищення середньорічної частки основного капіталу у сукупному капіталі із 42,5% до 67,4 %.

У ході дослідження ефективності використання капіталу будівельними підприємствами Тернопільської області опрацьовано зведені дані 69 середніх і великих за обсягами діяльності будівельних підприємств. Відповідно до значення інтегрального показника, рівень ефективності використання капіталу будівельних підприємств області відповідав рівню «задовільна» ефективність. Серед необхідних заходів досягнення рівня «добра» ефективності використання капіталу виділено:

1. підвищення середньорічного значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «відмінно»;
2. підвищення середньорічного значення оборотності капіталу до рівня оцінки «добре»;

3. підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;
4. підвищення середньорічного значення рентабельності продукції до рівня оцінки «добре»;
5. підвищення середньорічного значення рентабельності власного капіталу до рівня оцінки «добре».

Досягнення зазначених заходів рекомендовано здійснювати шляхом:

1. підвищення середньорічної частки власного капіталу у складі сукупного капіталу на 35% та дотримання мінімально необхідного, розрахункового рівня 70 %;
2. підвищення середньорічного значення оборотності капіталу на 2,2 раз. та дотримання визначеного рівня 3 раз.;
3. підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу на 7,7 % та дотримання розрахункового рівня 9,8 %;
4. підвищення середньорічного значення рентабельності продукції на 0,8 % та дотримання оптимально визначеного рівня 3,1%.

До додаткових заходів підвищення ефективності використання капіталу віднесено :

- зниження середньорічної частки виробничих запасів у складі оборотних активів із 21,3 % до 15,6 %;
- зниження середньорічної частки дебіторської заборгованості у складі оборотних активів із 23,9 % до 13,6 %;
- підвищення середньорічної частки основного капіталу у сукупному капіталі із 54,0% до 67,4 %.

Будівельні підприємства Харківської області, відповідно до розрахованого значення інтегрального показника, віднесено до класу підприємств, яким характерна «задовільна» ефективність використання капіталу. Розрахунок інтегрального показника здійснено за даними 220 середніх і великих за обсягами діяльності будівельних підприємств. Для підвищення ефективності використання капіталу до рівня «добра» ефективність будівельним підприємствам області запропоновано:

1. підвищення середньорічного значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «добре»;
2. підвищення середньорічного значення оборотності капіталу до рівня оцінки «добре»;
3. підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;
4. підвищення середньорічного значення рентабельності продукції до рівня оцінки «добре»;

5. підвищення середньорічного значення оборотності капіталу до рівня оцінки «добре».

Досягнення зазначених заходів запропоновано шляхом:

1. підвищення середньорічної частки власного капіталу у складі сукупного капіталу на 39% та дотримання мінімально необхідного рівня 61 %;
2. підвищення середньорічного значення оборотності капіталу на 1,5 раз. та дотримання визначеного рівня 2,8 раз.;
3. підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу на 6,4 % та дотримання необхідного рівня 9,2 %;
4. підвищення середньорічного значення рентабельності продукції на 1,09 % та дотримання оптимально визначеного рівня 3 %.

Серед додаткових заходів підвищення ефективності використання капіталу відзначено :

- зниження середньорічної частки дебіторської заборгованості у складі оборотних активів із 32,2 % до 15,4 %;
- підвищення середньорічної частки основного капіталу у сукупному капіталі із 35,3% до 64,5 %;
- зниження середньорічної частки оборотного капіталу у сукупному капіталі 61,6% до 31,5 %.

Будівельні підприємства Херсонської області за рівнем ефективності використання капіталу, згідно розрахованого значення інтегрального показника, відповідали рівню «добра» ефективність. У ході дослідження опрацьовані дані 69 середніх і великих за обсягами діяльності підприємств.

Для підвищення ефективності використання капіталу до рівня «відмінна» ефективність будівельним підприємствам області запропоновано:

1. вжити заходів щодо підвищення середньорічного значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «відмінно»;
2. вжити заходів щодо підвищення середньорічного значення оборотності капіталу до рівня оцінки «відмінно»;
3. вжити заходів щодо підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;
4. вжити заходів щодо підвищення середньорічного значення рентабельності продукції до рівня оцінки «добре».

Досягнення зазначених заходів запропоновано здійснювати шляхом:

1. підвищення середньорічної частки власного капіталу у сукупному капіталі на 20% та дотримуватись мінімально необхідного рівня 68%;

2. підвищення середньорічної оборотності капіталу на 1,48 % та дотримання оптимально визначеного рівня 2,9 раз.;
3. підвищення середньорічної рентабельності капіталу на 4,5 % та дотримуватись розрахункового рівня показника 9,2 %.
4. підвищити середньорічну рентабельність власного капіталу на 7,5 % та дотримуватись визначеного рівня 17,3 %.

Тактичними діями досягнення запропонованих відзначено:

- зниження середньорічної частки виробничих запасів у складі оборотних активів із 29,4 % до 17,6 %;
- зниження середньорічної частки дебіторської заборгованості у складі оборотних активів із 27,2% до 15,4 %;
- підвищення середньорічної частки основного капіталу із 45,1 % до 68,3 %.

Ефективність використання капіталу будівельними підприємствами Хмельницької області, у дослідженні вивчалась на основі зведених даних 98 середніх і великих за обсягами діяльності підприємств. Згідно розрахованого значення інтегрального показника, ефективність використання капіталу відповідала рівню «добра» ефективність. Для підвищення ефективності використання капіталу до рівня «відмінна» ефективність, запропоновано:

1. підвищити середньорічне значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «відмінно»;
2. підвищити середньорічне значення рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;
3. підвищити середньорічне значення рентабельності продукції до рівня оцінки «відмінно»
4. підвищити середньорічне значення оборотності капіталу до рівня оцінки «відмінно»;
5. підвищити середньорічне значення рентабельності власного капіталу до рівня оцінки «добре».

Для реалізації розглянутих заходів рекомендовано прийняття наступних управлінських рішень:

1. середньорічну частку власного капіталу у складі сукупного капіталу підвищити на 27% та дотримуватись мінімально визначеного рівня 70 %;
2. середньорічну оборотність капіталу підвищити на 1,8 раз. та дотримуватись розрахункового значення на рівні 3 раз.;
3. середньорічну рентабельність капіталу підвищити на 6,2 % та дотримуватись визначеного рівня 9,7 %;
4. середньорічну рентабельність продукції підвищити на 0,34 % та дотримуватись визначеного рівня 3,1 %;

5. середньорічну рентабельність власного капіталу підвищити на 8,6 % та дотримуватись мінімально визначеного рівня 16,6 %.

Тактичними діями дотримання реалізації зазначених пропозицій відзначено:

- зменшення середньорічної частки виробничих у складі оборотних активів із 21,1 % до 16,4 %;
- зменшення середньорічної частки дебіторської заборгованості у складі оборотних активів із 31,1 % до 15,3 %;
- підвищення середньорічної частки основного капіталу у складі сукупного капіталу із 45,1 % до 69,6 %.

У ході дослідження ефективності використання капіталу будівельними підприємствами Черкаської області опрацьовано зведені дані 88 середніх і великих за обсягами діяльності будівельних підприємств. Відповідно до значення інтегрального показника, рівень ефективності використання капіталу будівельних підприємств області відповідав рівню «добра» ефективність. Досягнення рівня «відмінна» ефективність використання капіталу запропоновано шляхом:

1. підвищення середньорічного значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «відмінно»;
2. підвищення середньорічного значення оборотності капіталу до рівня оцінки «відмінно»;
3. підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;
4. підвищення середньорічного значення рентабельності продукції до рівня оцінки «добре».

Реалізацію зазначених заходів рекомендовано здійснювати за допомогою:

1. підвищення середньорічної частки власного капіталу у складі сукупного капіталу на 29% та дотримання мінімально необхідного рівня 68 %;
2. підвищення середньорічного значення оборотності капіталу на 0,86 раз. та дотримання оптимально визначеного рівня 2,9 раз.;
3. підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу на 3,9 % та дотримання визначеного рівня 9,4 %;
4. підвищення середньорічного значення рентабельності продукції на 0,46 % та дотримання оптимально визначеного рівня 15,8 %.

Додатковими заходами підвищення ефективності використання капіталу відзначено :

- зниження середньорічної частки виробничих запасів у складі оборотних активів із 22,4 % до 15,3 %;

- зниження середньорічної частки дебіторської заборгованості у складі оборотних активів із 33,5% до 14,7 %;
- підвищення середньорічної частки основного капіталу у сукупному капіталі із 38,5% до 66,4 %.

Будівельні підприємства Чернівецької області за рівнем ефективності використання капіталу, згідно розрахованого значення інтегрального показника, відповідали рівню «добра» ефективність. У ході дослідження опрацьовані дані 62 середніх і великих за обсягами діяльності підприємств.

Для підвищення ефективності використання капіталу до рівня «відмінна» ефективність будівельним підприємствам області запропоновано:

1. вжити заходів щодо підвищення середньорічного значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «відмінно»;
2. вжити заходів щодо підвищення середньорічного значення рентабельності продукції до рівня оцінки «відмінно»;
3. вжити заходів щодо підвищення середньорічного значення оборотності капіталу до рівня оцінки «відмінно»;
4. вжити заходів щодо підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре».

Досягнення зазначених заходів запропоновано шляхом:

1. підвищення середньорічної частки власного капіталу у сукупному капіталі на 46% та дотримуватись мінімально необхідного рівня 77 %;
2. підвищення середньорічної рентабельності продукції на 0,28 % та дотримуватись оптимально визначеного рівня 2,9 %;
3. підвищення середньорічної рентабельності капіталу на 6,2% та дотримуватись мінімального розрахованого рівня 8,3 %;
4. підвищення середньорічної оборотності капіталу на 1,75 раз. та дотримуватись розрахованого рівня 2,7 раз.

Тактичними діями досягнення запропонованих рекомендацій відзначено :

- зниження середньорічної частки виробничих запасів у складі оборотних активів із 32,1 % до 15,3 %;
- зниження середньорічної частки дебіторської заборгованості у складі оборотних активів із 35,0 % до 18,4 %;
- підвищення середньорічної частки основного капіталу із 43,9 % до 66,3 %.

Будівельні підприємства Чернігівської області, відповідно до розрахованого значення інтегрального показника, віднесено до класу підприємств, яким характерна «добра» ефективність використання

капіталу. Розрахунок інтегрального показника здійснено за даними 55 середніх і великих за обсягами діяльності будівельних підприємств. Для підвищення ефективності використання капіталу до рівня «відмінна» ефективність будівельним підприємствам області запропоновано:

1. підвищити середньорічне значення рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;
2. підвищити середньорічне значення рентабельності продукції до рівня оцінки «відмінно»;
3. підвищити середньорічне значення оборотності капіталу до рівня оцінки «відмінно»;
4. підвищити середньорічне значення рентабельності власного капіталу до рівня оцінки «добре»;

Здійснення зазначених заходів рекомендовано шляхом:

1. підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу на 5,8 % та дотримання оптимально необхідного рівня 8,3 %.
2. підвищення середньорічного значення рентабельності продукції на 0,12 % та дотримання оптимально необхідного рівня 3,1 %;
3. підвищення середньорічного значення оборотності капіталу на 1,8 раз. та дотримання визначеного рівня 3 раз.;
4. підвищення середньорічної частки власного капіталу у сукупному капіталі на 15% та дотримуватись мінімально необхідного рівня 76 %.

Тактичними діями виконання запропонованих заходів відзначено:

- зниження середньорічної частки виробничих запасів у складі оборотних активів із 24,8 % до 15,5 %;
- зниження середньорічної частки дебіторської заборгованості із 31,4 % до 15,5 %;
- підвищення середньорічної частки основного капіталу із 55,4 % до 72,3 %.

У ході дослідження ефективності використання капіталу будівельними підприємствами м. Києва опрацьовано зведені дані 533 середніх і великих за обсягами діяльності підприємств. Відповідно до розрахованого значення інтегрального показника, ефективність використання капіталу будівельними підприємствами м. Київ відповідала рівню «добра» ефективність. Для підвищення ефективності до рівня «відмінна» ефективність запропоновано вжиття заходів з підвищення:

1. середньорічного значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оціни «відмінно»;
2. середньорічного значення оборотності капіталу до рівня оцінки «відмінно»;

3. середньорічного значення рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре»;
4. середньорічного значення рентабельності продукції до рівня оцінки «добре»;
5. середньорічного значення рентабельності власного капіталу до рівня оцінки «добре».

Додатковими заходами для дотримання рівня «відмінна» ефективність відзначено:

- зниження середньорічної частки дебіторської заборгованості у складі оборотних активів із 29,8 % до 18,9 %;
- підвищення середньорічної частки основного капіталу у складі сукупного капіталу із 40,4 % до 68,4 %.

Ефективність використання капіталу будівельними підприємствами м. Севастополь, згідно розрахованого значення інтегрального показника відповідала рівню «добра» ефективність. Для підвищення ефективності використання капіталу до рівня «відмінна» ефективність запропоновано:

1. вжити заходів щодо підвищення середньорічного значення коефіцієнта фінансової незалежності до рівня оцінки «відмінно»;
2. вжити заходів щодо підвищення середньорічного значення оборотності капіталу до рівні оцінки «відмінно»;
3. вжити заходів щодо підвищення середньорічного значення рентабельності капіталу до рівня оцінки «добре».
4. вжити заходів щодо підвищення середньорічного значення рентабельності власного капіталу до рівня оцінки «добре».

Досягнення зазначених заходів рекомендовано здійснювати шляхом::

1. підвищення середньорічної частки власного капіталу у сукупному капіталі на 30% та дотримання мінімально необхідного рівня 62 %;
2. підвищення середньорічної оборотності капіталу на 1,4 раз. та дотримання оптимально визначеного рівня 2,9 раз.;
3. підвищення середньорічної рентабельності капіталу на 4,5 % та дотримання оптимально визначеного рівня 9,2 %.
4. підвищення середньорічну рентабельність власного капіталу на 5,4 % та дотримання оптимально визначеного рівня 18,9 %.

Тактичними діями досягнення запропонованих рекомендацій відзначено:

- зниження середньорічної частки виробничих запасів у складі оборотних активів із 24,3 % до 14,6 %;
- зниження середньорічної частки дебіторської заборгованості у складі оборотних активів із 28,6 % до 14,4 %;

- підвищення середньорічної частки основного капіталу із 40,7 до 68,3 %.

Розглянуті рекомендації підвищення ефективності використання капіталу наведено з метою індивідуального застосування будівельними підприємствами окремих регіонів у ході розроблення аналізу та менеджменту капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агапова И.И. История экономической мысли / И.И. Агапова – М.: Ассоциация авторов и издателей [“Тандем”. Изд-во “Экмос”], 1998. – 248 с.
2. Аль-Арджан Раид. Моделирование экономического состояния строительного предприятия [Коммун. хоз-во городов] / Аль-Арджан Раид Харьк. нац. акад. гор. хоз-ва. – К., 2004. – Вып. 50: Экон. науки. – С.46-52
3. Андрушак Є.М. Діагностика банкрутства українських підприємств / Є.М Андрушак //Фінанси України.- 2004. - №9. –с. 118 – 124.
4. Андрущенко В. Л. Податкові системи зарубіжних країн / В. Л. Андрущенко, О. Д. Данілов. – К. : Комп’ютерпрес, 2004. – С. 104.
5. Артищук І.В. Інтегральний показник ефективності розвитку суб’єктів господарювання як критерій прийняття управлінських рішень / І.В. Артищук //НЛТУ. 2009. –вип.19.7. – с. 253 – 259.
6. Бабина О.Є. Інтегральний показник оцінки фінансового стану підприємств транспортної галузі / О.Є. Бабина //КДВАТ., збір. наук. праць. 2009. Вип.№ 10. – с. 45 -51.
7. Бакай В.Й. Методи формування амортизаційної політики на промислових підприємствах // В.Й. Бакай. Вісник ХНУ, №5, 2009/Т2.- 274с.
8. Баканов М.И. Теория экономического анализа / М.И. Баканов, М.В. Мельник, А.Д. Шеремет [Учебник – 5 –е изд, перераб. и доп]. – М.:Финансы и статистика, 2006. – 536с.
9. Балабанов И.Т. Анализ и планирование финансов хозяйствующего субъекта / И.Т. Балабанов [Москва финансы и статистика], 2002. – 208с.
10. Бездітко Ю. М. Співвідношення прямих і непрямих податків у податковій системі України. // Ю.М. Бездітко, Е.В. Піралієв. Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. Збірник наукових праць, ХНТУ-№1(2), 2010 – 260с.
11. Белолипецкий В.Г. Финансы фирмы / В.Г. Белолипецкий – М.: ИНФРА-М, 1998. – 296 с.
12. Бень Т. Г. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства / Т.Г. Бень, С.Б. Довбня// Фінанси України. – 2002. - №6. – с.53 - 60
13. Бережная Е. В., Бережной В. И. Математическое моделирование экономических систем / Е. В. Бережная, В. И. Бережной [учеб. пособие] «Финансы и статистика», 2006. – 424с.
14. Бернстайн Леопольд . Анализ финансовой отчетности: Теория, практика и интерпретация / Бернстайн Леопольд [Пер. с англ.] – М.: Финансы и статистика, 1996. – 623 с.
15. Білик М. Д. Фінансовий аналіз / М. Д. Білик, Павловська О. В. Павловська - навч. посібник. - К.: КНЕУ, 2005. – 592с.
16. Біла О.Г. Г. Фінансове планування і прогнозування. :Навч. Посібник. – / О.Г. Біла Львів:Компакт-Льв, 2005.-312с.
17. Бланк И. А. Управление использованием капитала /И. А. Бланк. – К.: Ника-Центр, 2002.–656 с.
18. Блюмин С.Л. Экономический факторный анализ / С.Л. Блюмин, В.Ф.Суханов, С.В. Чеботарёв [монография] – Липецк: ЛЭГИ, 2004. – 148 с
19. Благу́н І.Г. Фінанси: навч. посібник / Благу́н І.Г., Сорока Р.С., Єлейко І.В. – Львів: Магнолія – 2008. - 325 с.
20. Бор М.З. История мировой экономики / М. З. Бор. [конспект лекций. – 2-е изд., перераб. и доп.] – М.: Дело и сервис, 2000. – 496 с.
21. Бригхем Ю. Финансовый менеджмент / Ю. Бригхем, Л. Гапенски. [Т. 1 / Пер с англ.] под ред. В.В. Ковалева. – СПб.: Экономическая школа, 1998. – 497 с.
22. Буре́ева Н.Н. Многомерный статистический анализ с использованием [ППП “STATISTICA”]. Учебно-методический материал по программе повышения квалификации «Применение программных средств в научных исследованиях и преподавании математики и механики» / Н.Н. Буре́ева. -Нижний Новгород, 2007. -112с.
23. Ван Хорн Дж. К. Основы управления финансами / Ван Хорн Дж. К.[пер с англ.] – М.: Финансы и статистика, 1996. – 799 с.
24. Васи́лик О.Д. Теорія фінансів Васи́лик Підручник. / О.Д. Васи́лик— К.: НІОС. — 2000. — 416 с.
25. Венгер, В. В. Фінанси: навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. В. Венгер. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 432 с.
26. Воробьев Ю.Н. Капитал предпринимательских структур в системе финансового менеджмента / Ю. Н. Воробьев Крымский институт природоохранного и курортного строительства. – Симферополь: Таврия, 2000. – 324 с.
27. Га́дзевич О.І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово – господарської діяльності підприємств / О. І. Га́дзевич, навч. посібник - К.: Кондор, 2004 – 180с.
28. Глу́щенко, А. С. Фінанси: Навчальний посібник. / А.С. Глу́щенко. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – 190 с
29. Грузинов В.П. и др. Экономика предприятия: Учебник для вузов / Под ред. В.П. Грузинова. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1999. – 535 с.
30. Деревя́нко Д.В. Економічна стійкість підприємств: інтегральні підходи до оцінювання / Д.В. Деревя́нко //Збірник наукових праць Уманського державного аграрного університету" Вип. 72. Част. 2 – економіка . Умань – 2009. с . -25-29
31. Доля В.Т. Экономический анализ: теория и практика методики / В.Т. Доля, учебное пособие. – К.: Кондор, 2003. – 208с.
32. Дрогомире́цька З.Б. Математичне моделювання в управлінні капіталом підприємства: Автореф. дис. канд. екон. наук: (08. 03. 02) / Львівський національний університет ім. І. Франка. – Львів, 2002. – 21 с.

33. Дропа Я. Податкове навантаження та його вплив на економіку України. // Я. Дропа. І. Чабан. Формування ринкової економіки в Україні. 2009. Вип. 19. С. 213–218
34. Дугієнко Н.О. Амортизаційна політика як напрямок державного регулювання інвестиційної діяльності. Н.О. Дугієнко – Вісник ЗНУ, №1(3), 2008 – с.182
35. Ефимова О.В. Анализ финансовой отчетности / О.В. Ефимова, М. В. Мельник. Учеб. пособие. Омега-Л, 2006 – 446с.
36. Єлисеєва О.К. Методи та моделі оцінки і прогнозування фінансового стану підприємств /О.К. Єлисеєва, Т.М. Решетняк. монографія. – Краматорськ: ДДМА, 2007.- 208с.
37. Єріна А. М. Статистичне моделювання та прогнозування: навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2001. — 170 с.
38. Жулега М.І. Методология фінансового состояния предприятия / М.І. Жулега, монографія. – Санкт – Перербург. – 2006 -223с.
39. Зайцева О. І. Роль підвищення ефективності управління будівельними підприємствами в реалізації стратегії регіонального розвитку /О.І. Зайцева // Стратегія екон. та соц. розвитку Херсонської області до 2011 р. та механізми їх реалізації: 36. матер. наук. - практ. конф., Херсон, 6 лютого 2004 р. – Херсон, 2004. – С.136-137.
40. Закон України «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва» від 25.12.2008 800-VI
41. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємства» від 28.12.1994 № 334/94-ВР.
42. Закон України «Про планування і забудову території» від 20.04.2000 № 1699-III.
43. Зуєв Є.С. Щодо питань інтегрального оцінювання фінансового стану підприємства лісового господарства // УкрНДЛГА, 2009. – Вип. 116. –с. 276 – 280.
44. Зятковський, І.В. Фінанси підприємств / І.В. Зятковський навч. посібник для спец. вищ. навч. закладів. – Тернопіль: Економічна думка, 2002. – 400 с.
45. История экономических учений / Учебн. пособие / под ред. В. Автономова. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 784 с.
46. Калетнік Г.М. Теоретичні основи моделювання та фінансово-економічні розрахунки в менеджменті та бізнесі / Г.М. Калетнік, С.В. Козловський, О.Г. Підвальна / навч. посібник.: Хай-Тек Прес, 2010.- 400с.
47. Калинина В. Н., Соловьев В. И. Введение в многомерный статистический анализ: Учебное пособие / ГУУ. – М., 2003. – 66 с.
48. Кірейцева Г.Г. Фінансовий менеджмент / Г.Г. Кірейцева. навч. посібник. Житомир: ЖІТІ, 2001. – 432 с.

49. Клементьєва О.Ю. Прогнозна оцінка структури майна і капіталу промислового підприємства / О.Ю. Клементьєва // Культура народів Причорномор'я. — 2005. — №71. — С. 79-83
50. Кириленко О.П. Фінанси (Теорія та вітчизняна практика): Навч. посібник. /О.П. Кириленко Тернопіль: Економічна думка, 2000.- 243с
51. Климко Г. Н. Основы економічної теорії: політекономічний аспект / Г.Н. Климко, В.П. Нестеренко. підручник. – К.: Вища школа, 1997. – 743с
52. Ковалев В. В. Введение в финансовый менеджмент / В.В. Ковалев – М.: Финансы и статистика, 1999. – 768 с.
53. Ковальчук І.В. Економіка підприємства / І.В. Ковальчук. навч. посіб. – К.:Знання, 2008 – 679с.
54. Кован С. Е. Мокрова, Л. П. Теория антикризисного управления предприятием / С.Е. Кован Л.П. Мокрова. учебник. – КноРус, - 2009. – 160с.
55. Колесар К. Моделі діагностики банкрутства підприємств України / К. Колесар //Економіст. – 2002. №10. – с. 60-63.
56. Ковалюк О.М. Фінансові важелі державного регулювання економіки в умовах подолання кризових явищ / О.М. Ковалюк // Збірник науково – технічних праць. – Львів: НЛТУ України. – 2010, вип. 20.9. – с. 141-145.
57. Концепції створення системи рейтингової оцінки регіонів, галузей національної економіки, суб'єктів господарювання Затв. Розпорядженням КМУ. Про схвалення від 1 квітня 2004 р. N 208-р Київ <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1072.9363.0>
58. Ксенофонтowa, М. М. Управління фінансовими ресурсами підприємства // М. М. Ксенофонтowa, А.І. Почтарьова Вісник СНАУ, випуск 5/2, 2010
59. Коробов М.Я. Фінансово – економічний аналіз діяльності підприємств / М.Я. Коробов. навч. посібник.- 2ге видання, стер.-к.: Т-во «Знання», КОО, 2001. - 378с
60. Короткова Э. М. Антикризисное управление / Э. М. Короткова. учебник. - Инфра-М, 2003. – 431с.
61. Костырко, Р. О. Финансовый анализ / Р.О. Костырко. учеб. пособие. Харьков: Фактор, 2007 – 784с.
62. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування / Г.О. Крамаренко. навч. посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2003.- 224с.
63. Краснова В.В. Фінансовий менеджмент підприємства / В.В. Краснова, Б.О. Жнякін. навч. посібник. – Донецьк: ДонНУ, 2004. – 220 с.
64. Кручок С.І. Оцінка фінансового стану підприємств / С. І. Кручок // Фінанси України.- 2002. - №8. – с. 40 -47.
65. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств / Л. А. Лахтіонова. навчальний посібник. КНЕУ Київ 2004
66. Лебідь О. В. Підвищення ефективності функціонування капіталу підприємства за рахунок управління узгодженістю його підсистем / О.В. Лебідь

// ХНАГХ. Научно – технический сборник «Коммунальное хозяйство городов», Вип. 80.серия : экономические науки,2008. – с. 160 – 171.

67. Лебідь О. Факторний аналіз функціонування капіталу підприємства / О. Лебідь, І. Чмутова // ТНЕУ. Вип2 – 2008. – с.252 – 259.

68. Литвин Б. М. Економіко-аналітична діяльність в організації / Литвин Б. М. підручник.: Хай-Тек Пресс, 2009. – 352с.

69. Литвин Б. М. Фінансовий аналіз / Б.М. Литвин, М. В. Стельмах. навч. посібник. Хай-Тек Пресс, 2008. – 336с.

70. Литвин Б. М. Функціонально-вартісний аналіз / Б. М. Литвин Б. М. навч. посібник.: Хай-Тек Пресс, 2009. – 176с.

71. Лондар С. Л. Фінанси : навчальний посібник для ВНЗ / С.Л. Лондар, О.В. Тимошенко. - Вінниця : Нова Книга, 2009. - 384 с.

72. Ляшенко Г. П. Управління капіталом підприємства / Ляшенко Г. П. навч. посібник для студ. вищих навч. закл. [Державна податкова адміністрація України; Академія держ. податкової служби України]. — Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. — 346с.

73. Малаяр Ю.М. Удосконалення оцінки фінансового стану підприємства на основі використання інтегрального показника / Ю.М. Малаяр, Т.С. Рубан // Научные труды ДонНТУ. серия: экономическая. Выпуск 82. – 2004. –с. 189 – 195.

74. Маманов К. А. Розробка механізму управління капіталом будівельного підприємства / К. А. Маманов // ХНАГХ. Научно – технический сборник «Коммунальное хозяйство городов», Вип. 50.серия : экономические науки,2003. – с. 130-136.

75. Мертенс А.В. Инвестиции: Курс лекций по современной финансовой теории./ А.В. Мертенс – К.: Київське інвестиційне агентство, 1997. – 416 с.

76. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій: Затв. Наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.97 N 81. http://zakon.nau.ua/doc/?doc_id=250839

77. Методика фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки. Затв. МФУ. від 14.02.2006 N 170. <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1097.353.0>

78. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств. Затв. ЦСТУ. від 28.07.2006. <http://zakon.nau.ua>.

79. Методичні рекомендації застосування критеріїв визначення ефективності управління об'єктами державної власності" Затв. Наказом МЕУ. від 10.11.2008 N 660. <http://zakon.nau.ua>

80. Методичні рекомендації по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій. Затв. ДПАУ. Лист від N 759/10/20-2117 від 27.01.98. м. Київ. <http://zakon.nau.ua>

81. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. Затв. Наказом МЕУ від 19.01.2006 N 14 <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1022.3220.2&nobreak=1>

82. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства / В.О. Мец. - Київ « Вища школа» 2003.-278с.

83. Милль Д.С. Основы политической экономии. /Д.С. Милль Т. 1: пер. с англ. – М.: Прогресс, 1980. – 495 с.

84. Мних С.В. Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства: Монографія / С.В. Мних, А.Д. Бутко, О.Ю. Большакова та ін.; Київський нац. торг.-економ. ун-т. - К., 2005. - 230с.

85. Мних С.В. Економічний аналіз. посібник; мін. освіти і науки України. КНЕУ / За ред. С.В. Мниха. - К.: ЦНЛ, 2005. - 432с.

86. Момот Т.В. Формування механізму управління оборотним капіталом підприємства (на прикладі підприємств будівельної галузі): Автореф. дис. канд. екон. наук: (08.07.03). /Момот Тетяна Валеріївна – Харків: ХДАМГ, 1999. – 21 с.

87. Науменко М.О. Ринкові критерії оцінки ефективності використання капіталу підприємства / М. О. Науменко // ХНАГХ. Научно – технический сборник «Коммунальное хозяйство городов», Вип. 50.серия : экономические науки,2003. – с. 65-70

88. Наумова Н.В. Эффективное управление капиталом и источниками его покрытия на промышленных предприятиях региона. Тамбов /Н.В. Наумова, Б.И. Герасимов, Л.В. Пархоменко. Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2004. 104 с.

89. Новашина Т.С. Финансовый анализ /Т.С. Новашина. учеб. пособие.; - МФПА., 2005 – 192с.

90. Островська, О. Модель ідентифікації стійкості фінансового стану підприємств будівельних матеріалів: суть та необхідність розробки / О. Островська //Ринок цінних паперів України. - 2003. - №9 -10. с. 37 – 42.

91. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. — 2-ге вид., доп. і перероб. / В.М. Опарін — К.: КНЕУ, 2002. — 240 с.

92. Перетятко, А.Ю. Математические основы факторного анализа в экономике / А. Ю. Перетятко // Технический прогресс и эффективность производства: Сб. науч. трудов. Вы-пуск 128 - Харьков: ХГПУ, 2000. – С.185-187.

93. Перетятко, А.Ю. Прогнозирование экономических показателей методом парного корреляционного анализа / А. Ю. Перетятко // Информационный листок.- Харьков: ХАРП-НТЭИ, 2000.- № 87.

94. Пістунів І.М. Кластерний аналіз в економіці /І.М. Пістунів, О.П. Антонюк, І.Ю. Турчанінова. навч. посіб. – Дніпропетровськ: НГУ, 2008.– 84 с.

95. Податковий кодекс України 02.12.2010 року за № 2755-V

96. Подольська, В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз / В.О. Подольська, О.В. Яріш. навч. посіб.-К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488с.

97. Порядок проведення оцінки фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій. Затв. Наказом МФУ. від 26.10.2006 N 1012 . <http://zakon.nau.ua>

98. Проскурін П.В. Історія економіки та економічних вчень / Проскурін П.В. Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2005. — 372 с.

99. Рибченко М. Ф. Дискримінантна модель оцінки фінансового стану підприємства / М. Ф. Рибченко, К. М. Коробка // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2006. – № 6. – С. 261 – 263.

100. Рикардо, Д. Сочинения. Т. 1: Начала политической экономии и налогообложения / Д. Рикардо. – М.: Госполитиздат, 1941. – 288 с.

101. Руденко Л.В., Подольська В.О., Яріш О.В. Аналіз фінансово – господарської діяльності підприємства / Л. В. Руденко ,В. О. Подольська, О.В. Яріш. навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. – К.: ТМЦ «Укоопосвіта», 200. – 422с.

102. Русак Н.А. Финансовый анализ субъекта хозяйствования. Прав. Пособие / Н.А. Русак В.А. Русак – Мн.: Высш. шк., 1997. – 309 с.

103. Рясних Є.Г. Основи фінансового менеджменту / Є.Г. Рясних. навч. посіб. –К.: Скарби, 2003. –238 с.

104. Савицька, Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства / Г.В. Савицька Г.В. навч. посіб. – 2-ге вид., випр.. і доп. – К.:Знання, 2005 – 662с. – (Вища освіта ХХІ століття).

105. Сайфуллин Р. С., Кадыков Г. Г. Прогнозирование банкротства с использованием факторных моделей / Р.С. Сайфуллин, Г.Г. Кадыков // Экономика и жизнь. – 2003. – №41. – С. 11.

106. Салига К. С. Методичні підходи діагностування фінансового стану / К.С. Салига // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2007. – № 3. – С. 204 – 210.

107. Селезнев В.В. Основы рыночной экономики Украины: [Власть. Право. Предпринимательство. Финансы. Налоги. Маркетинг. Менеджмент. Торговля. Реклама: Учебное пособие] / В. Селезнев. – 2-е. изд., доп. и перераб. – К.: А. С. К., 2002. – 655 с.

108. Селигмен Б. Основные течения современной экономической мысли /Б. Селигмен. пер. с англ. – М.: Прогресс, 1968. – 600 с.

109. Серединська, В.М., Загородна О.М., Федорович Р.В. Теорія економічного аналізу: Підручник / В.М.Серединська, О.М. Загородна, Р.В. Федорович. - Тернопіль: «УкрМедКнига», 2002. - 324 с

110. Скотт М. Факторы стоимости: руководство для менеджеров / М. Скотт. пер. с англ. - М.: Олимп-Бизнес, 2000. – 432 с.

111. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М.: Соцэкгиз, 1962. – 684 с.

112. Снитко Л.Т. Управление капиталом торговой организаций. Экономический аспект: учебное пособие / Л.Т. Снитко, Е.Н. Висторобская, Т.Ю. Бугаева. - М.: Изд-во РДЛ, 2004. - 320с.

113. Созанський Л. Й Рекомендації щодо оцінки ефективності використання капіталу будівельних підприємств із застосуванням інтегральних показників / Л. Й. Созанський // “Економіка, управління, фінанси: стан, проблеми та перспективи розвитку”. Збірник наукових праць IX Міжнародної конференції молодих вчених, аспірантів і студентів 22-23 квітня 2010 р. - Макіївка: ДонНАСА., 2010. – с.75-79.

114. Созанський Л. Й. Аналіз фінансової стійкості, як результату ефективності використання капіталу будівельних підприємств України / Л. Й. Созанський. - // Вісник Львівської комерційної академії. Серія економіка, вип. 29 – Львів: видавництво Львівської комерційної академії, 2009. –с.213 – 225.

115. Созанський Л. Й. Аналітичні аспекти ефективності використання капіталу будівельними підприємствами/ Л. Й. Созанський. - // Гуманітарно – економічні проблеми суспільства: Зб. наук. пр., Львів, -Л: Європ. ун – т, - 2008. - с. 49-54.

116. Созанський Л. Й. Оцінка ефективності використання капіталу будівельними підприємствами України / Л. Й. Созанський // Економічний і соціальний розвиток посткомуністичних держав в умовах глобалізації. Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції 21-22 квітня 2010 року.– Рівне: РІ ВМУРОЛ «Україна», 2010. – С. 250-261.

117. Созанський Л. Й. Оцінка ефективності використання капіталу будівельними підприємствами України/ Л. Й. Созанський. - // Гуманітарно – економічні проблеми суспільства: Зб. наук. пр., Львів, -Л: Європ. ун – т, - 2010. - с. 206-225.

118. Созанський Л. Й. Оцінка фінансової стійкості будівельних підприємств України/ Л. Й. Созанський. // Гуманітарно – економічні проблеми суспільства: Зб. наук. пр., Львів, -Л: Європ. ун – т, - 2010. - с. 114-123.

119. Созанський Л. Й. Рекомендації щодо удосконалення розрахунку оптимальних значень показників рентабельності капіталу будівельних підприємств / Л. Й. Созанський. - // Інвестиції: практика та досвід. - 2010. - № 10. - С. 52-54.

120. Созанський Л. Й. Теоретико - аналітичні аспекти сутності капіталу та ефективності його використання будівельними підприємствами/ Л. Й. Созанський. - // Гуманітарно – економічні проблеми суспільства: Зб. наук. пр., Львів, -Л: Європ. ун – т, - 2006. - с. 137-140.

121. Созанський Л. Й. Удосконалення оцінки ефективності використання капіталу будівельними підприємствами України / Л. Й. Созанський. // Інвестиції: практика та досвід. - 2009. - № 17. - С. 59-61.

122. Созанський Л. Й. Факторний аналіз рентабельності капіталу будівельних підприємств / Л. Й. Созанський. // Інвестиції: практика та досвід. - 2010. - № 10. - С. 52-54.

123. Созанський Л.Й. Аналіз тенденцій рентабельності активів будівельних підприємств і організацій України / Л.Й. Созанський // Економіка будівництва і міського господарства. том 5, №1, 2009. – с.51-62.

124. Созанський Л.Й. Аналіз чинників впливу на ефективність використання капіталу будівельних підприємств / Л.Й. Созанський // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. вип. 1(92) – К., 2009. – с.112-122.

125. Созанський Л.Й. Теоретичні аспекти сутності капіталу підприємств / Л.Й. Созанський // Збірник науково – технічних праць. – Львів: УкрДЛТУ. – 2005, вип. 15.2. – с. 273-278.

126. Созанський Л.Й. Удосконалення фінансової стійкості будівельних підприємств України / Л.Й. Созанський // Збірник науково – технічних праць. – Львів: НЛТУ України. – 2009, вип. 19.9. – с. 227-233.

127. Созанський Л.Й. Факторний аналіз ефективності використання капіталу будівельними підприємствами України / Л.Й. Созанський // Збірник науково – технічних праць. – Львів: НЛТУ України. – 2009, вип. 19.7. – с. 200-206.

128. Созанський Л.Й. Факторний аналіз фінансової стійкості будівельних підприємств України / Л.Й. Созанський // Економіка, Фінанси, Право., 2009. - №7 – с.30-33.

129. Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки: Навч. посібник. — / Д.М. Стеченко К.: МАУП, 2000. — 176 с.

130. Стельмашук Ю.А. Сутнісний аналіз капіталу в контексті управління ефективністю його використання та відтворення / Ю.А. Стельмашук // Всеукраїнський науково-виробничий журнал “Інноваційна економіка”. Тернопіль. – 2010. -2’2010 №16. – С.79-83.

131. Табурчак П.П. Анализ и диагностика финансово-хозяйственной деятельности предприятия / П.П. Табурчак. - Ростов-на-Дону: Феникс, 2002. -93с.

132. Тарасенко Н.Б. «Економічний аналіз діяльності промислового підприємства / Н.Б. Тарасенко. 2 – Ге вид., стер. – К.: Алетра, 2003. – 485 с.

133. Терехин В. И. Финансовое управление фирмой/ В.И. Терехин, С.В. Моисеев, Д.В. Терехин, С.Н. Цыганков/ Под ред. В.И. Терехина. – М.: Изд-во Экономика, 1998. – 350 с.

134. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств / О.О. Терещенко. навч. посіб. — К.: Вид-во КНЕУ, 2000. — 412 с.

135. Терещенко О.О. Багатофакторний дискримінантний аналіз в оцінці ймовірності банкрутства підприємства / О.О Терещенко // Вчені записки: Наук. зб. – К.: КНЕУ, 2004. – С. 95 – 102.

136. Терещенко О.О. Дискримінантна модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємства / О.О Терещенко // Економіка України. – 2003. – № 8. – С. 38 – 44.

137. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб’єктів господарювання / О.О. Терещенко. навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003. — 554 с.

138. Тищенко, Н.А. Стратегия как эффективный путь развития строительства на предприятиях Украины / Н.А. Тищенко, Н. Б. Петрова // Економіка: пробл. теорії та практики: Зб. наук. пр. / Дніпропетр. нац. ун-т. – Д., 2004. – Вип. 196, т. IV. – С.865-871.

139. Ткаченко Т. Порівняльний аналіз податкового навантаження в економіці України та країнах з розвинутою ринковою економікою //Т. Ткаченко. Формування ринкової економіки в Україні. 2009. Вип. 19. С. 460–464

140. Токарева О.В. Економіка будівництва /О. В. Токарева. Теорія та практика: навч. посіб. ; Донбас. гірн.-металург. ін-т. – Алчевськ, 2004. – 215 с.

141. Уолл Н., Маркузе Я. Экономика и бизнес. [А-Я: Словарь-справочник / Пер. с англ. К.С. Ткаченко] Н. Уолл, Я. Маркузе. – М.: торговый дом «Гранд»: Фаир-пресс, 1999. – 619 с.

142. Факторный дискриминантный и кластерный анализ / Дж.-О. Ким, Ч. У. Мьюллер, У. Р. Клекка и др. – М.: Финансы и статистика, 1989. – 215 с.

143. Федоренко В.Г. Управління реструктуризацією будівельних організацій із застосуванням комп’ютерних технологій / В.Г. Федоренко, А.І. Мариніч // Будівництво України. – 2001. - №5. – С. 2-5.

144. Федоренко В.Г. Показники фінансової стабільності й інтенсивності використання капіталу підприємства / В.Г. Федоренко, С.В. Прохода, В.І. Чепінога // Фондовий ринок. – 2001. - №19. – с.18-21.

145. Фишер С. Экономика: Пер. с англ. /С. Фишер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензи. – М.: Дело, 1997. – 864 с.

146. Халафян А. А. [STATISTICA 6.] Статистический анализ данных / А. А.Халафян. учебник: Бином-Пресс.- 2007. – 508с.

147. Ховард К. Принципы менеджмента: Управление в системе цивилизованного предпринимательства / К. Ховард , Э.Коротков. уч. пособие. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 224 с.

148. Холт Н.Р. Основы финансового менеджмента / Н.Р. Холт Н.Р. Пер. с англ. – М.: Дело, 1993. – 128 с.

149. Цал – Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз / Ю.С. Цал – Цалко навч. посіб.-2 – ге вид., перероб. і доп. – Київ: ЦУЛ. 2002. – 360с.

150. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз : підручник / навч. посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2008.-568 с.

151. Чебан ,Т.М. Теорія економічного аналізу / Т.М. Чебан. навч. посібник: - Київ. Центр навчальної літератури, 2003.-214с.

152. Ченг Ф. Ли, Финансы корпорации: теория, методы и практика/ Ф. Ли. Ченг, Дж. И. Финнерти учебник для вузов. пер с англ. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 685 с.

153. Чумаченко, М.Г. Економічний аналіз / М. Г. Чумаченко М.Г. навч. посібник. – К.КНЕУ, 2001 – 540с.

154. Чистов С.М. Державне регулювання економіки: Навч. посібник / С. М. Чистов, А. Є. Никифоров, Т. Ф. Куценко та ін.— К.: КНЕУ, 2000. — 316 с.

155. Шадрина, Г.В. Теория экономического анализа / Г.В. Шадрина, Е. Г. Озорнина. [ученик] – ММИЭИФП, 2003. – 105с.

156. Швиданенко, Г.О. Сучасна технологія діагностики фінансово - економічної діяльності підприємства / Г.О. Швиданенко, О.І. Олексюк. монографія – К.:202. -192с.

157. Швиданенко Г.О. Управління капіталом підприємства / Г.О. Швиданенко, Н. В. Шевчук. навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2007. – 440с.

158. Шеремет А. Д. Методика фінансового аналізу / А. Д.Шеремет, Р. С.Сайфулин, Е.В. Негашев. -М: ИНФРА-М, 2000. – 208 с.

159. Шеремет, А.Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности /А. Д. Шеремет. учебник. - ИНФРА-М, 2006. – 416с.

160. Шеремет, О.О. Фінансовий аналіз / О. О. Шеремет. навчальний посібник. -К. Кондор 2005 - 193 с.

161. Шикин Е.В. Математические методы и модели в управлении [МГУ им. М.В. Ломоносова, Ин-т гос. упр. и соц. исслед.] / Е. В. Шикин, А. Г. Чхартишвили –М.: Дело, Акад. нар.хоз-ва при Правительстве Рос. Федерации, 2000. – 439 с.

162. Шило, В. П.Аналіз фінансового стану виробничої та комерційної діяльності підприємства. Навчальний посібник / В. П. Шило, Н. І. Верховлядова, С. Б. Ільїна, А. Г. Темченко, О. М. Брадул. - К.: Кондор, 2007 - 240с.

163. Шкарабан, С.І., Сапачов М.І. Економічний аналіз діяльності промислових підприємств / С. І. Шкарабан, М. І. Сапачов. Тернопіль СМП «астон», 1999

164. Шумпетер Й. Теория экономического развития [пер. с нем.] / Й. Шумпетер. – М.: Прогресс, 1982. – 455 с.

165. Шутенко, Л.Н. Основные направления и методы повышения эффективности реализуемости проектов в строительной отрасли Украины / Л.Н. Шутенко, В.И. Торкатюк // Коммунальное хозяйство городов. Серия: экономические науки: На-уч. –техн. сб. –К.: Техніка, 2004.- Выпуск 59. – С.10.

166. Юрій, С. І.Фінанси: підручник. / [С. І. Юрій, В. М. Федосов, Л. М. Алексєнко та ін.]; за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. — К.: Знання, 2008. — 611 с.

167. Юрченко, Ю.М. Економічні методи управління диверсифікованістю підприємств будівельного комплексу /Ю.М. Юрченко // Вісн. економіки транспорту і пром-сті: Зб. наук.- практ. ст. / Укр. держ. акад. залізн. транспорту.- Х., 2005.- №9-10.- С.352-355.

168. Яремко І.Н. Управління капіталом підприємства: економічний і фінансовий інструментарій: Монографія / І.Н. Яремко. - Львів: Каменяр, 2006. - 176с.

169. <http://currency.in.ua/index/infl>

170. <http://www.exponenta.ru/educat/referat/XVkonkurs/16/index.asp>

171. <http://www.minregionbud.gov.ua/uk/publish/article/44090>

172. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

173. <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BB>

174. <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO7.aspx>

175. <http://kapital-marks.ru/>

176. <http://www.sta.gov.ua>

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А1

Існуючі методики аналізу ефективності використання капіталу підприємств

Автор	Порядок проведення аналізу ефективності використання капіталу
1	2
Савицкая Г.В.	Аналіз показників рентабельності капіталу (з позиції різних сторін) Аналіз оборотності капіталу Аналіз ефективності використання залученого капіталу Факторний аналіз оборотності власного капіталу
Тарасенко Н.В	Аналіз показників прибутковості капіталу Розрахунок ефекту фінансового важеля Факторний аналіз прибутковості капіталу Аналіз показників прибутковості оборотного капіталу Аналіз впливу факторів на відхилення за рівнем прибутковості Аналіз оборотності капіталу
Шкарабан С.І., Сапачов М.І.	Завдання і джерела аналізу Аналіз виконання бізнес – плану з прибутку Аналіз розподілу прибутку Аналіз формування і використання фондів економічного стимулювання Аналіз рентабельності
Мец В.О	Аналіз коефіцієнтів оборотності капіталу Аналіз рентабельності капіталу
Балабанов И.Т	Аналіз ефективності використання оборотних коштів Аналіз ефективності використання основних засобів Аналіз ефективності використання нематеріальних активів Аналіз ефективності використання капіталу в цілому.

продовж.таблиці А1

1	2
Лахтіонова Л. А.	Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства Аналіз показників рентабельності підприємства Аналіз оборотності оборотних коштів Ефект фінансового важеля
Шеремет А.Д Сайфулін Р.С Негашев Е.В	Система показників рентабельності Факторний аналіз показників рентабельності Система показників ділової активності і ефективності діяльності підприємства Аналіз ефективності використання нематеріальних активів Аналіз ефективності використання основних засобів, Аналіз оборотності і ефективності використання оборотних коштів
Коробов М.Я[10:123 – 137]	Аналіз показників рентабельності підприємства Факторний аналіз балансового прибутку Аналіз використання прибутку підприємства
Доля В. Т	Аналіз ефективності використання виробничих ресурсів: основного і оборотного капіталу Аналіз обсягу виробництва, реалізації продукції і витрат на виробництво. Аналіз прибутку і рентабельності
Руденко Л.В Подольська В.О Яріш О.В	Показники прибутку та рентабельності, що використовуються у будівництві Аналіз прибутку та позареалізаційних фінансових результатів Аналіз рентабельності будівельної організації Резерви збільшення суми прибутку та рентабельності

Структура капіталу будівельних підприємств України у розрізі регіонів за 2003-2009рр., %

Регіон	2003рік					2004рік					2005рік					2006рік				
	ВК	ДЗ	ПЗ	НВП	ДМ	ВК	ДЗ	ПЗ	НВП	ДМ	ВК	ДЗ	ПЗ	НВП	ДМ	ВК	ДЗ	ПЗ	НВП	ДМ
АР. Крим	29,1	4,2	28,3	38,1	0,3	14,3	12,9	26,9	39,9	0,3	29,1	6,6	24,1	42,6	1,9	24,5	6,9	24,0	45,1	0,6
Вінницька	59,8	3,0	34,9	0,7	1,6	27,9	12,3	56,7	2,6	0,2	49,6	2,3	45,3	1,7	0,1	39,8	5,5	52,9	2,1	0,5
Волинська	56,2	1,9	37,5	1,4	3,0	33,5	5,1	59,1	2,1	1,2	54,1	2,0	40,6	1,5	1,1	44,2	3,3	49,8	0,1	1,6
Дніпропетровська	24,1	7,0	67,5	1,2	0,2	24,5	3,9	69,5	0,8	0,0	28,4	9,6	61,2	3,3	0,1	27,5	14,9	54,2	1,7	0,3
Донецька	53,8	1,8	43,9	0,2	0,3	23,5	10,3	64,6	0,4	0,2	40,4	2,8	56,3	0,6	0,2	29,6	5,1	64,5	1,2	0,2
Житомирська	58,7	1,8	30,3	0,7	8,5	57,7	0,8	35,3	0,8	0,2	64,9	0,3	33,8	1,1	1,1	63,7	0,7	33,4	0,1	5,5
Закарпатська	47,1	1,9	46,7	2,5	1,8	43,2	8,8	43,6	2,4	0,7	43,8	5,7	47,4	0,5	2,3	53,8	2,8	40,6	0,0	3,1
Запорізька	41,3	3,2	54,6	0,3	0,6	28,1	1,6	69,2	0,2	0,3	45,0	2,4	52,1	0,2	0,4	38,0	3,1	58,3	0,0	0,8
Івано - Франківська	64,5	1,8	30,2	1,8	1,6	36,0	4,9	48,8	4,9	0,3	51,7	10,1	33,0	11,3	2,3	38,8	6,9	40,7	10,2	0,1
Київська	79,6	0,5	14,2	5,4	0,3	30,5	3,0	52,0	15,1	0,2	50,9	1,7	32,1	10,7	0,6	43,5	1,6	43,6	10,8	0,2
Кіровоградська	46,5	1,7	41,9	4,4	5,6	39,7	0,8	50,7	1,2	3,5	40,3	1,1	53,9	6,7	4,7	37,1	1,3	50,3	0,0	8,7
Луганська	45,0	1,7	51,8	0,3	1,2	31,7	6,6	58,7	0,3	0,6	48,0	1,7	49,5	0,3	1,1	38,2	6,9	53,5	0,8	1,9
Львівська	45,4	3,2	46,5	4,3	0,6	35,2	3,7	50,6	3,2	0,4	39,2	7,0	50,3	5,5	0,5	36,2	4,8	53,0	9,6	0,8
Миколаївська	25,7	1,6	68,9	1,1	2,7	11,6	19,7	67,0	2,3	1,0	27,0	1,2	68,5	1,5	0,3	58,9	2,7	36,6	0,2	0,9
Одеська	40,1	1,4	48,5	8,5	1,5	18,2	6,8	54,9	9,7	0,4	27,5	2,6	59,7	13,1	0,6	22,7	4,1	59,5	19,1	0,7
Полтавська	64,6	0,7	24,3	9,9	0,5	45,2	2,6	33,5	10,7	0,2	64,3	0,8	24,0	14,0	0,2	60,5	0,4	24,9	18,5	0,0
Рівненська	53,3	0,7	40,9	0,1	5,0	19,8	4,2	72,9	1,8	0,6	39,3	0,5	57,7	0,4	2,1	34,3	0,4	62,7	3,1	0,0
Сумська	51,0	0,5	42,9	5,2	0,4	34,9	3,7	51,1	9,4	0,8	44,0	1,6	44,2	13,6	1,6	40,7	3,9	40,2	6,2	3,0
Тернопільська	53,4	0,3	21,3	23,7	1,3	32,8	0,0	19,9	33,4	0,8	41,5	2,5	22,0	40,0	1,2	38,4	0,2	20,2	45,9	1,3
Харківська	45,6	1,5	43,3	8,4	1,2	19,9	4,8	63,6	10,6	0,3	35,3	2,7	51,1	12,8	0,6	22,6	7,7	56,3	10,9	0,7
Херсонська	51,9	2,8	31,7	8,8	4,9	49,3	6,3	34,5	6,6	2,1	57,1	2,1	32,2	6,1	3,1	51,4	2,0	37,5	4,6	4,8
Хмельницька	58,5	0,7	25,0	14,3	1,5	46,5	1,4	27,2	16,2	0,8	56,6	0,4	25,9	19,8	1,0	52,5	1,1	25,6	21,6	1,6
Черкаська	56,0	0,6	36,6	5,8	1,0	36,0	1,9	57,1	6,1	1,1	44,3	2,0	46,5	8,7	1,2	42,8	2,5	44,8	1,4	2,5
Чернівецька	39,8	16,3	41,7	0,2	2,0	33,1	22,7	42,6	0,4	0,8	39,8	29,5	29,5	0,3	0,5	33,2	17,0	49,0	0,0	1,4
Чернігівська	73,5	0,4	21,4	4,6	0,1	59,6	3,2	26,6	6,0	0,1	70,4	0,2	23,3	10,9	0,0	69,0	0,8	19,3	7,6	2,4
м. Київ	46,0	5,1	39,8	9,0	0,1	27,9	13,3	44,6	10,4	0,2	35,4	9,1	45,0	11,9	0,5	31,7	10,3	45,7	13,2	0,8
м. Севастополь	43,9	11,5	32,5	10,1	2,1	38,6	0,6	38,4	12,9	0,4	33,2	6,6	46,9	16,4	0,3	34,1	5,4	43,8	21,7	0,4
Всього	49,2	3,3	39,2	7,6	0,7	27,5	9,1	49,4	9,6	0,3	38,9	6,0	45,2	11,2	0,7	34,4	7,4	46,4	12,7	0,8

168

Регіон	2007рік					2008рік					2009рік				
	ВК	ДЗ	ПЗ	НВП	ДМ	ВК	ДЗ	ПЗ	НВП	ДМ	ВК	ДЗ	ПЗ	НВП	ДМ
АР Крим	14,3	12,9	26,9	33,7	0,4	15,3	21,4	29,0	32,4	0,3	4,0	32,1	31,2	32,7	0,0
Вінницька	27,9	12,3	56,7	1,1	0,0	27,1	19,4	52,0	0,8	0,0	18,7	38,4	42,2	6,7	0,0
Волинська	33,5	5,1	59,1	0,2	0,9	34,0	9,6	55,1	0,1	3,3	25,0	17,8	53,8	1,5	2,1
Дніпропетровська	24,5	3,9	69,5	0,8	0,0	19,2	14,1	65,5	0,2	0,0	6,1	35,3	58,3	0,1	0,0
Донецька	23,5	10,3	64,6	1,1	0,0	22,8	14,3	61,6	1,0	0,1	20,4	17,0	61,6	0,8	0,0
Житомирська	57,7	0,8	35,3	0,0	3,5	42,2	4,7	49,5	0,4	0,2	29,0	3,9	66,5	0,2	0,1
Закарпатська	43,2	8,8	43,6	0,0	0,0	38,0	7,4	54,1	0,6	1,1	34,4	9,1	54,8	0,6	3,0
Запорізька	28,1	1,6	69,2	0,0	0,0	19,7	20,3	59,7	0,2	0,0	20,6	20,9	58,2	0,3	0,0
Івано - Франківська	36,0	4,9	48,8	9,3	0,5	12,5	7,7	69,7	7,6	1,3	17,1	13,5	60,6	8,1	2,0
Київська	30,5	3,0	52,0	9,2	1,6	26,2	10,8	50,6	11,9	4,7	17,9	16,4	49,2	2,2	5,9
Кіровоградська	39,7	0,8	50,7	38,5	12,7	30,2	0,9	17,6	40,6	19,8	22,8	1,8	15,0	51,6	13,8
Луганська	31,7	6,6	58,7	0,1	0,0	20,5	9,3	69,9	0,1	0,0	15,6	13,5	70,8	0,1	0,0
Львівська	35,2	3,7	50,6	10,0	0,1	29,7	10,1	50,1	9,5	0,1	22,3	14,6	53,6	9,3	0,0
Миколаївська	11,6	19,7	67,0	0,8	0,0	6,2	8,8	83,7	5,8	0,0	9,6	7,0	77,7	4,9	0,0
Одеська	18,2	6,8	54,9	16,5	0,5	15,7	13,3	53,9	11,5	0,3	8,4	20,9	58,9	6,4	0,7
Полтавська	45,2	2,6	33,5	11,4	0,1	52,2	4,4	31,8	8,0	0,1	54,9	4,8	32,2	1,0	0,1
Рівненська	19,8	4,2	72,9	1,7	0,0	21,0	10,7	66,1	2,2	0,0	17,7	12,7	67,4	2,3	0,0
Сумська	34,9	3,7	51,1	10,6	2,4	22,6	5,7	58,3	13,0	1,2	8,9	23,2	53,6	14,1	2,3
Тернопільська	32,8	0,0	19,9	48,6	0,0	33,1	1,8	16,5	37,4	0,0	23,3	1,9	37,4	35,3	0,1
Харківська	19,9	4,8	63,6	14,5	0,0	8,4	5,4	71,6	10,9	0,1	9,4	10,2	69,5	9,8	0,0
Херсонська	49,3	6,3	34,5	5,5	0,5	42,7	7,5	43,7	4,3	0,0	43,4	10,6	41,8	1,9	0,0
Хмельницька	46,5	1,4	27,2	25,0	0,0	33,9	6,3	33,9	28,5	0,4	27,3	7,4	36,5	29,2	1,0
Черкаська	36,0	1,9	57,1	4,2	1,2	31,1	17,8	45,5	0,9	1,3	30,6	13,1	54,1	0,6	0,0
Чернівецька	33,1	22,7	42,6	0,0	0,1	26,2	30,8	42,8	0,2	0,0	20,1	35,0	44,7	0,2	0,1
Чернігівська	59,6	3,2	26,6	4,8	3,9	53,3	5,9	31,3	4,1	3,5	48,2	3,0	41,3	0,6	0,0
м. Київ	27,9	13,3	44,6	9,7	0,1	22,6	21,8	45,1	10,8	0,0	19,7	23,6	45,9	12,1	0,3
м. Севастополь	38,6	0,6	38,4	10,1	0,1	28,4	12,7	48,0	3,9	0,2	45,8	10,8	39,3	5,2	0,0
Всього	27,5	9,1	49,4	10,9	0,3	22,4	16,1	49,7	10,5	0,5	17,9	21,1	50,0	10,6	0,6

Таблиця А.3

Вплив зміни доходу на оборотність капіталу, раз

Регіон	Роки						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Середнє значення
АР Крим	0,41	0,29	0,47	0,34	0,08	-0,40	0,20
Вінницька	1,25	0,36	0,64	1,08	-0,03	-1,12	0,36
Волинська	0,47	0,51	1,57	0,51	0,30	-1,32	0,34
Дніпропетровська	0,69	-0,05	0,17	0,85	-0,04	-0,57	0,17
Донецька	0,51	0,90	0,85	1,08	0,30	-1,27	0,39
Житомирська	0,40	0,33	0,71	0,34	1,26	-0,86	0,36
Закарпатська	1,55	-0,17	0,53	-0,25	0,04	-1,01	0,11
Запорізька	0,40	0,13	0,50	0,36	0,04	-0,91	0,09
Івано - Франківська	0,34	0,41	0,40	0,66	0,84	-1,16	0,25
Київська	0,29	0,15	0,29	0,53	0,65	-1,15	0,13
Кіровоградська	2,58	-1,18	0,21	-0,54	0,05	-0,38	0,12
Луганська	0,23	0,36	0,11	0,88	-0,03	-1,27	0,05
Львівська	0,38	0,04	1,01	0,68	0,36	-0,71	0,29
Миколаївська	1,06	0,67	0,10	0,14	-0,13	-0,26	0,26
Одеська	1,38	0,32	0,92	0,48	0,19	-0,50	0,46
Полтавська	0,03	0,23	0,66	0,48	-0,03	0,70	0,35
Рівненська	0,80	-0,31	0,29	0,15	0,09	-0,92	0,02
Сумська	0,20	0,41	0,63	0,55	0,38	-0,49	0,28
Тернопільська	0,31	0,38	0,25	0,21	0,26	-0,33	0,18
Харківська	0,72	0,08	0,79	0,67	0,48	-0,66	0,35
Херсонська	1,44	-0,79	0,20	0,15	0,52	-0,81	0,12
Хмельницька	0,49	-0,37	0,55	0,41	0,47	-0,80	0,12
Черкаська	3,81	-2,39	0,53	0,43	-0,08	-0,74	0,26
Чернівецька	0,48	0,33	1,18	0,69	1,14	-0,35	0,58
Чернігівська	0,19	0,25	0,52	0,83	0,36	-1,34	0,13
м. Київ	0,48	0,44	0,39	0,61	0,16	-0,62	0,24
м. Севастополь	0,50	0,09	0,41	1,13	0,07	-0,75	0,24
Всього	0,57	0,26	0,50	0,60	0,22	-0,68	0,24

Таблиця А.4

Вплив зміни основного капіталу на оборотність сукупного капіталу, раз

Регіон	Роки						Середнє значення
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
АР Крим	-0,04	-0,14	-0,19	-0,30	3,35	0,04	0,45
Вінницька	-0,03	-0,19	-0,29	-0,28	0,89	-0,03	0,01
Волинська	-0,06	-0,14	-0,32	-0,41	0,71	0,28	0,01
Дніпропетровська	0,09	-0,06	-0,02	-0,21	0,19	-0,15	-0,03
Донецька	0,07	-0,09	-0,31	-0,34	0,39	0,13	-0,02
Житомирська	-0,03	0,09	0,04	0,02	0,17	-0,17	0,02
Закарпатська	-0,15	-0,18	-0,25	-0,35	-0,02	0,03	-0,15
Запорізька	-0,02	-0,03	0,02	-0,06	0,13	-0,03	0,00
Івано - Франківська	-0,03	-0,13	-0,11	-0,12	0,13	-0,05	-0,05
Київська	0,21	0,42	-0,03	-0,04	0,67	0,43	0,28
Кіровоградська	-0,18	-0,24	-0,12	-0,54	-0,23	-0,03	-0,22
Луганська	0,01	0,00	0,02	0,24	1,83	0,00	0,35
Львівська	-0,06	-0,11	-0,28	-0,16	2,62	0,00	0,33
Миколаївська	-0,10	-1,06	-0,01	1,12	-0,01	0,00	-0,01
Одеська	-0,25	-0,24	-0,28	-0,16	0,31	-0,04	-0,11
Полтавська	0,02	-0,05	-0,08	-0,26	-0,47	0,60	-0,04
Рівненська	-0,08	-0,05	-0,03	0,03	0,01	0,05	-0,01
Сумська	0,08	-0,15	-0,12	0,01	0,60	-0,10	0,05
Тернопільська	-0,13	-0,12	-0,15	-0,15	-0,51	0,87	-0,03
Харківська	-0,07	-0,12	-0,12	-0,12	0,19	-0,02	-0,04
Херсонська	-0,04	-0,07	-0,01	0,07	-6,73	-0,04	-1,14
Хмельницька	-0,03	-0,05	-0,06	-0,12	3,61	0,05	0,57
Черкаська	-0,25	-0,33	-0,17	-0,30	0,97	0,20	0,02
Чернівецька	-0,10	-0,18	-0,24	-0,37	0,04	-0,16	-0,17
Чернігівська	0,01	0,01	-0,04	-0,09	-1,41	0,29	-0,21
м. Київ	-0,11	-0,17	-0,16	-0,18	0,46	0,05	-0,02
м. Севастополь	-0,08	-0,15	-0,05	-0,07	0,37	0,02	0,01
Всього	-0,01	-0,11	-0,15	-0,18	0,50	0,03	0,01

Таблиця А.5

Вплив зміни оборотного капіталу на оборотність сукупного капіталу, раз

Регіон	Роки						Середньорічне значення
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
АР Крим	-0,09	-0,12	-0,11	-0,17	-3,74	0,001	-0,71
Вінницька	-0,26	-0,46	-0,21	-0,24	-2,01	-0,01	-0,53
Волинська	-0,09	-0,23	-0,71	-0,41	-1,58	0,10	-0,49
Дніпропетровська	-0,36	-0,25	-0,07	-0,16	-0,86	-0,10	-0,30
Донецька	0,29	-0,43	-0,56	-0,47	-1,32	0,14	-0,39
Житомирська	-0,08	-0,03	-0,17	-0,20	-1,50	-0,20	-0,36
Закарпатська	-0,49	0,02	-0,06	0,47	0,00	0,06	0,00
Запорізька	-0,08	-0,08	-0,13	-0,39	-0,68	0,20	-0,19
Івано - Франківська	-0,06	-0,14	-0,10	-0,85	-0,70	0,34	-0,25
Київська	-0,03	-0,09	-0,15	-0,30	-1,44	-0,20	-0,37
Кіровоградська	-0,37	-0,16	0,02	0,08	-0,04	-0,01	-0,08
Луганська	0,08	0,03	-0,01	-0,29	-2,13	-0,03	-0,39
Львівська	-0,21	-0,22	-0,32	-0,28	-3,20	0,00	-0,70
Миколаївська	-0,14	-0,12	-0,25	-1,37	-0,06	0,11	-0,30
Одеська	-0,66	-0,65	-0,68	-0,44	-0,93	-0,08	-0,57
Полтавська	0,03	-0,01	-0,13	-0,20	0,14	-0,94	-0,18
Рівненська	-0,42	-0,21	0,02	0,03	0,00	0,15	-0,07
Сумська	0,10	-0,09	-0,21	-0,36	-1,29	-0,06	-0,32
Тернопільська	-0,09	-0,11	-0,10	-0,09	0,26	-0,77	-0,15
Харківська	-0,18	-0,29	-0,30	-0,49	-0,99	-0,05	-0,38
Херсонська	-0,12	-0,23	-0,08	-0,01	6,18	-0,02	0,95
Хмельницька	-0,08	-0,02	-0,11	-0,17	-4,17	0,05	-0,75
Черкаська	-0,98	-0,31	-0,17	-0,43	-1,33	0,17	-0,51
Чернівецька	-0,15	-0,28	-0,39	-0,37	-1,49	-0,35	-0,50
Чернігівська	-0,01	-0,01	-0,15	-0,25	1,00	0,11	0,12
м. Київ	-0,19	-0,26	-0,18	-0,32	-1,02	0,03	-0,32
м. Севастополь	-0,20	-0,17	0,10	-0,51	-1,47	0,06	-0,36
Всього	-0,12	-0,22	-0,21	-0,33	-1,11	0,02	-0,33

Таблиця А6
Оборотність основного капіталу будівельних підприємств у розрізі
регіонів України за 2003 – 2009рр. (разах).

Регіон	Роки							Середнє значення
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
АР Крим	0,95	1,50	1,61	1,85	1,52	2,28	0,81	1,50
Вінницька	3,15	5,65	5,52	5,38	6,07	8,79	1,99	5,22
Волинська	2,68	3,37	3,86	5,76	4,22	6,19	2,61	4,10
Дніпропетровська	4,76	7,83	6,77	7,14	7,87	9,44	2,94	6,68
Донецька	2,25	3,92	5,58	5,62	5,72	8,48	3,78	5,05
Житомирська	1,86	2,50	3,52	5,26	6,33	12,50	4,43	5,20
Закарпатська	3,11	5,81	4,50	4,66	4,75	9,25	5,31	5,34
Запорізька	3,20	4,15	4,29	5,93	6,46	8,15	3,35	5,08
Івано - Франківська	1,22	1,74	2,09	2,45	3,34	8,82	2,13	3,11
Київська	0,58	1,34	2,83	3,30	4,32	8,80	2,84	3,43
Кіровоградська	3,19	8,45	4,18	4,01	1,31	1,67	0,50	3,33
Луганська	2,55	3,19	4,07	4,43	7,35	10,74	5,10	5,35
Львівська	3,79	4,34	3,73	4,51	4,79	8,41	5,19	4,96
Миколаївська	4,55	6,90	2,89	3,05	8,93	7,02	5,57	5,56
Одеська	5,17	7,06	6,05	6,28	5,72	8,97	4,39	6,24
Полтавська	1,22	1,31	1,55	2,37	2,41	3,42	10,42	3,24
Рівненська	3,78	5,40	3,85	4,53	5,14	8,41	5,05	5,17
Сумська	1,41	2,05	2,31	3,07	4,36	8,17	3,11	3,50
Тернопільська	1,12	1,30	1,59	1,61	1,50	2,89	2,99	1,86
Харківська	2,28	3,47	3,07	4,27	5,14	9,14	4,11	4,49
Херсонська	1,78	4,12	2,42	2,77	3,35	7,61	2,24	3,47
Хмельницька	2,01	2,81	1,93	2,75	3,02	5,56	2,73	2,97
Черкаська	4,44	11,64	4,20	4,51	3,67	4,48	4,25	5,31
Чернівецька	3,12	3,66	3,63	5,05	4,64	7,80	4,21	4,59
Чернігівська	0,89	1,19	1,57	2,27	3,35	6,07	3,45	2,68
м. Київ	2,08	2,61	2,79	2,93	3,30	5,39	2,28	3,05
м. Севастополь	2,52	3,17	2,73	3,33	5,37	7,33	3,28	3,96
Всього	2,06	3,15	3,23	3,60	3,90	6,22	2,78	3,56

Регіон	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Середнє значення
АР Крим	2,02	2,47	2,42	2,87	2,51	1,82	1,00	2,16
Вінницька	3,19	4,67	3,92	4,37	5,34	3,24	1,20	3,70
Волинська	2,91	3,47	3,60	4,14	3,43	2,92	1,07	3,08
Дніпропетровська	2,75	3,01	2,46	2,56	3,48	2,51	1,38	2,59
Донецька	1,41	3,18	3,46	3,37	3,68	2,82	1,19	2,73
Житомирська	2,25	2,73	3,25	3,98	3,63	3,34	1,69	2,98
Закарпатська	2,99	4,19	3,96	4,78	3,65	3,52	2,04	3,59
Запорізька	1,96	2,39	2,40	2,90	2,60	1,92	0,87	2,15
Івано - Франківська	1,71	2,23	2,51	2,90	1,42	1,80	0,62	1,88
Київська	2,33	3,04	2,85	2,83	2,83	2,77	1,29	2,56
Кіровоградська	2,35	5,73	3,20	3,65	2,79	3,12	1,31	3,17
Луганська	1,63	2,25	2,96	3,14	4,26	3,46	1,48	2,74
Львівська	2,90	2,94	2,41	3,22	3,24	3,05	1,87	2,80
Миколаївська	2,01	3,26	4,11	3,11	1,91	1,52	1,37	2,47
Одеська	3,66	4,15	3,10	2,96	2,47	2,03	1,17	2,79
Полтавська	2,12	2,44	3,02	3,86	3,66	3,14	2,63	2,98
Рівненська	2,25	2,50	1,63	2,07	2,32	2,49	1,48	2,10
Сумська	1,52	2,38	2,87	3,27	2,91	2,41	1,46	2,40
Тернопільська	2,30	2,45	2,68	2,60	2,44	2,40	1,50	2,34
Харківська	2,40	3,16	2,33	2,81	2,52	2,06	1,01	2,33
Херсонська	2,69	5,49	2,63	2,71	2,97	2,95	1,37	2,97
Хмельницька	2,43	3,11	2,22	2,90	2,91	2,92	1,53	2,57
Черкаська	4,48	8,54	3,31	3,71	2,83	2,17	1,46	3,78
Чернівецька	3,80	4,15	3,66	4,51	4,30	3,53	1,91	3,69
Чернігівська	2,40	2,94	3,51	3,78	3,96	3,66	1,72	3,14
м. Київ	2,40	2,59	2,46	2,58	2,54	1,86	0,93	2,19
м. Севастополь	2,88	3,04	2,59	3,85	4,55	2,58	1,18	2,95
Всього	2,33	3,00	2,70	2,90	2,83	2,22	1,16	2,45

Таблиця А7
Оборотність оборотного капіталу будівельних
підприємств України у розрізі регіонів за 2003 – 2009рр., (разах)

Таблиця А.8

Вплив оборотності основного капіталу на оборотність сукупного капіталу,раз

Регіон	Роки						Середньо-річне значення
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
АР Крим	0,22	0,05	0,08	-0,13	0,41	-1,47	-0,14
Вінницька	0,55	-0,03	-0,03	0,13	0,84	-5,66	-0,70
Волинська	0,20	0,14	0,46	-0,45	0,68	-3,36	-0,39
Дніпропетровська	1,03	-0,43	0,14	0,21	0,63	-4,72	-0,52
Донецька	0,53	0,49	0,01	0,03	0,98	-3,94	-0,32
Житомирська	0,24	0,31	0,44	0,30	1,85	-4,78	-0,27
Закарпатська	0,65	-0,33	0,04	0,03	1,28	-1,94	-0,05
Запорізька	0,40	0,06	0,57	0,21	0,88	-5,51	-0,57
Івано - Франківська	0,25	0,15	0,13	0,65	3,04	-10,80	-1,10
Київська	0,25	0,52	0,17	0,36	1,62	-4,62	-0,28
Кіровоградська	0,94	-1,36	-0,05	-0,98	0,12	-0,89	-0,37
Луганська	0,29	0,30	0,11	0,69	0,98	-3,82	-0,24
Львівська	0,19	-0,26	0,25	0,09	1,19	-1,72	-0,04
Миколаївська	0,72	-0,98	0,05	3,09	-1,26	-1,05	0,09
Одеська	0,46	-0,33	0,08	-0,23	1,61	-3,91	-0,39
Полтавська	0,03	0,08	0,22	0,01	0,32	2,66	0,55
Рівненська	0,65	-0,97	0,33	0,26	1,31	-2,27	-0,11
Сумська	0,27	0,09	0,23	0,44	1,58	-3,45	-0,14
Тернопільська	0,07	0,11	0,01	-0,05	0,58	0,07	0,13
Харківська	0,38	-0,18	0,44	0,35	1,94	-4,99	-0,34
Херсонська	0,43	-0,65	0,13	0,20	1,45	-3,91	-0,39
Хмельницька	0,26	-0,40	0,29	0,09	0,87	-1,85	-0,12
Черкаська	0,88	-2,43	0,09	-0,30	0,37	-0,16	-0,26
Чернівецька	0,13	-0,01	0,32	-0,10	0,89	-1,88	-0,11
Чернігівська	0,10	0,11	0,19	0,27	0,74	-1,53	-0,02
м. Київ	0,20	0,08	0,05	0,15	1,13	-3,35	-0,29
м. Севастополь	0,21	-0,17	0,16	0,46	0,76	-3,42	-0,33
Всього	0,37	0,03	0,13	0,11	1,04	-2,95	-0,21

Таблиця А.9

Вплив оборотності оборотного капіталу на оборотність сукупного капіталу,раз

Регіон	Роки						Середньо-річне значення
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
АР Крим	0,06	-0,01	0,07	-0,05	0,26	1,79	0,36
Вінницька	0,41	-0,25	0,17	0,33	0,92	6,26	1,31
Волинська	0,12	0,02	0,08	-0,06	0,83	3,92	0,82
Дніпропетровська	-0,60	0,07	-0,06	0,30	1,02	5,54	1,05
Донецька	0,35	-0,11	-0,03	0,10	0,75	4,67	0,95
Житомирська	0,05	0,07	0,13	-0,26	0,50	5,90	1,07
Закарпатська	0,26	0,00	0,18	-0,32	0,93	3,22	0,71
Запорізька	-0,10	-0,04	-0,17	-0,31	0,44	6,10	0,99
Івано - Франківська	0,00	-0,01	0,07	-0,97	-1,76	11,19	1,42
Київська	0,21	-0,04	-0,06	-0,18	-0,02	5,29	0,87
Кіровоградська	1,10	-0,22	0,15	-0,03	0,56	1,16	0,45
Луганська	0,03	0,09	0,01	0,16	1,36	4,85	1,08
Львівська	-0,08	-0,04	0,16	-0,03	0,70	2,90	0,60
Миколаївська	0,09	0,47	-0,21	-3,05	2,49	2,13	0,32
Одеська	0,01	-0,24	-0,12	-0,06	-0,17	4,73	0,69
Полтавська	0,04	0,09	0,23	-0,03	0,81	-1,15	0,00
Рівненська	-0,35	0,40	-0,06	-0,08	0,42	3,29	0,60
Сумська	0,10	0,09	0,07	-0,28	-0,11	4,28	0,69
Тернопільська	0,02	0,04	-0,01	-0,03	0,39	0,67	0,18
Харківська	0,10	-0,16	-0,07	-0,36	-0,51	5,69	0,78
Херсонська	0,85	-0,44	-0,02	0,01	0,10	4,58	0,85
Хмельницька	0,12	-0,04	0,09	-0,02	0,58	2,61	0,56
Черкаська	1,70	-0,60	0,10	-0,08	0,84	1,01	0,50
Чернівецька	0,10	-0,12	0,23	-0,05	1,11	3,03	0,72
Чернігівська	0,09	0,13	0,15	0,12	1,11	2,43	0,67
м. Київ	-0,02	-0,07	0,00	-0,09	-0,06	3,87	0,61
м. Севастополь	0,00	-0,05	0,30	0,17	0,55	4,06	0,84
Всього	0,07	-0,10	0,00	-0,08	0,25	3,61	0,63

Таблиця А10

Рентабельність сукупного капіталу будівельних підприємств України
у розрізі регіонів за 2003 – 2009рр. %.

Регіон	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Середньорічне значення, %
АР Крим	1,09	1,57	1,93	1,36	0,98	0,46	0,25	1,09
Вінницька	2,92	6,67	3,85	5,20	8,57	2,29	1,57	4,44
Волинська	5,23	6,84	5,75	6,82	6,67	3,88	0,49	5,10
Дніпропетровська	1,91	6,87	6,18	4,70	6,33	3,22	1,32	4,36
Донецька	1,69	4,03	4,10	3,47	7,37	5,11	0,69	3,78
Житомирська	2,11	2,40	5,14	4,62	6,53	4,41	1,43	3,81
Закарпатська	2,49	3,93	4,07	5,99	5,12	10,61	6,11	5,47
Запорізька	2,29	3,91	6,09	3,72	6,08	2,97	1,30	3,77
Івано - Франківська	1,42	1,57	1,66	3,49	3,77	2,66	0,94	2,22
Київська	1,08	2,24	4,05	5,40	6,99	5,99	2,15	3,99
Кіровоградська	2,18	2,91	1,27	4,22	1,75	1,42	1,34	2,16
Луганська	1,45	3,22	3,33	2,44	4,43	3,12	0,86	2,69
Львівська	6,10	6,63	3,46	5,16	5,76	3,79	1,53	4,63
Миколаївська	2,51	3,18	3,67	2,24	2,63	2,80	2,64	2,81
Одеська	3,68	4,40	3,53	4,45	3,79	2,59	2,50	3,56
Полтавська	2,15	1,44	3,18	2,93	5,79	3,22	1,39	2,87
Рівненська	4,82	5,15	1,73	1,99	2,74	4,55	2,11	3,30
Сумська	2,21	1,89	3,15	3,28	3,41	2,82	1,46	2,60
Тернопільська	0,75	1,46	2,75	2,80	3,50	1,93	1,55	2,11
Харківська	2,44	4,92	2,79	3,15	3,39	2,05	0,63	2,77
Херсонська	2,76	5,58	2,82	8,02	5,89	4,36	3,72	4,73
Хмельницька	2,79	4,24	2,43	4,88	4,72	3,83	1,67	3,51
Черкаська	4,87	14,19	2,95	4,04	6,05	3,90	1,92	5,42
Чернівецька	3,65	3,35	5,87	6,11	5,41	7,12	2,93	4,92
Чернігівська	0,98	2,64	3,05	4,45	7,14	3,05	4,09	3,63
м. Київ	2,98	3,66	4,66	5,92	6,00	6,85	1,10	4,45
м. Севастополь	2,98	3,04	2,72	5,02	10,01	4,80	4,43	4,71
Всього	2,39	3,96	4,08	4,62	5,35	4,72	1,28	3,77

Таблиця А.11

Темп приросту рентабельності сукупного капіталу будівельних
підприємств України у розрізі регіонів за 2004 – 2009рр., %

Регіон	Роки					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
АР Крим	43,3	23,2	-29,4	-28,1	-53,2	-46,2
Вінницька	128,5	-42,3	35,0	65,0	-73,3	-31,4
Волинська	30,9	-16,0	18,6	-2,2	-41,9	-87,3
Дніпропетровська	260,4	-10,1	-23,9	34,6	-49,2	-58,8
Донецька	138,5	1,8	-15,5	112,7	-30,7	-86,5
Житомирська	13,9	113,9	-10,1	41,3	-32,5	-67,5
Закарпатська	57,7	3,6	47,1	-14,5	107,4	-42,4
Запорізька	70,8	55,9	-39,0	63,7	-51,2	-56,1
Івано - Франківська	10,0	5,8	110,7	8,0	-29,6	-64,8
Київська	107,6	80,9	33,3	29,5	-14,3	-64,1
Кіровоградська	33,7	-56,2	231,5	-58,6	-18,8	-5,4
Луганська	122,1	3,4	-26,6	81,0	-29,6	-72,5
Львівська	8,6	-47,8	49,3	11,5	-34,2	-59,6
Миколаївська	26,7	15,3	-39,1	17,5	6,7	-5,8
Одеська	19,4	-19,7	26,1	-14,7	-31,6	-3,5
Полтавська	-33,1	121,6	-7,9	97,7	-44,4	-56,8
Рівненська	6,7	-66,5	15,6	37,6	65,9	-53,6
Сумська	-14,4	66,2	4,2	4,0	-17,3	-48,2
Тернопільська	94,1	88,2	1,9	25,2	-45,0	-19,5
Харківська	101,2	-43,3	12,9	7,5	-39,3	-69,4
Херсонська	102,4	-49,5	184,6	-26,6	-25,9	-14,7
Хмельницька	52,2	-42,8	101,2	-3,3	-18,8	-56,5
Черкаська	191,3	-79,2	37,0	50,0	-35,6	-50,8
Чернівецька	-8,4	75,4	4,1	-11,5	31,6	-58,8
Чернігівська	168,2	15,7	45,9	60,2	-57,3	34,2
м. Київ	22,9	27,3	27,1	1,4	14,2	-83,9
м. Севастополь	1,7	-10,5	84,9	99,2	-52,0	-7,7
Всього	65,3	3,0	13,4	15,7	-11,9	-72,9

Таблиця А.12

Рентабельність основного капіталу будівельних підприємств у розрізі регіонів України, %

Регіон	Роки							Середньо річне значення
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
АР Крим	1,6	2,5	3,2	2,2	1,5	1,5	0,6	1,9
Вінницька	5,9	15,0	9,5	11,8	17,9	11,4	5,2	11,0
Волинська	10,1	13,5	11,9	16,4	13,5	15,9	2,3	12,0
Дніпропетровська	5,2	24,9	23,2	17,9	21,1	18,4	4,7	16,5
Донецька	4,4	9,1	10,8	9,3	17,9	25,1	3,6	11,4
Житомирська	3,9	4,6	10,7	10,8	17,1	23,5	5,7	10,9
Закарпатська	5,1	9,4	8,7	12,1	11,1	44,5	25,4	16,6
Запорізька	6,0	10,7	17,0	11,4	21,4	18,3	7,4	13,2
Івано - Франківська	2,4	2,9	3,2	6,6	12,7	18,4	5,0	7,3
Київська	1,4	3,2	8,1	11,7	17,6	33,1	9,1	12,0
Кіровоградська	5,2	7,3	3,0	8,9	2,6	3,5	2,5	4,7
Луганська	3,7	7,9	8,0	5,9	12,2	14,3	4,2	8,0
Львівська	14,1	16,5	8,9	12,5	13,1	16,8	6,7	12,7
Миколаївська	8,2	9,9	6,3	4,4	16,4	16,1	13,7	10,7
Одеська	8,9	11,9	10,5	14,0	11,6	16,2	13,4	12,4
Полтавська	3,4	2,2	4,8	4,7	9,3	9,7	9,6	6,3
Рівненська	13,0	16,3	5,9	6,4	8,7	22,2	10,5	11,9
Сумська	4,3	3,5	5,7	6,4	8,3	15,6	5,5	7,0
Тернопільська	1,1	2,2	4,4	4,6	5,5	5,7	6,3	4,3
Харківська	4,8	10,4	6,5	8,0	10,0	13,1	3,7	8,1
Херсонська	4,6	9,8	5,4	16,3	12,5	21,5	12,5	11,8
Хмельницька	5,1	8,1	4,5	9,5	9,3	14,7	6,0	8,2
Черкаська	9,8	34,4	7,0	9,3	13,4	14,4	9,6	14,0
Чернівецька	6,7	6,3	11,8	13,1	10,8	27,6	10,7	12,4
Чернігівська	1,4	3,7	4,4	7,2	12,6	10,0	15,5	7,8
м. Київ	5,6	7,4	10,0	12,8	13,5	34,7	4,8	12,7
м. Севастополь	5,6	6,2	5,6	9,4	23,1	27,0	22,9	14,2
Всього	4,5	8,1	9,0	10,4	12,4	22,7	5,4	10,4

Таблиця А.13

Темп приросту (спаду) рентабельності основного капіталу будівельних підприємств України у розрізі регіонів за 2004 – 2009рр., %

Регіон	Роки					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
АР Крим	56,5	27,7	-30,3	-32,8	2,2	-59,5
Вінницька	152,8	-36,3	23,9	51,0	-36,0	-54,5
Волинська	34,2	-11,7	37,2	-17,4	17,7	-85,7
Дніпропетровська	377,0	-6,5	-23,2	18,2	-12,8	-74,2
Донецька	106,2	19,2	-14,0	92,4	40,7	-85,8
Житомирська	19,4	132,7	0,3	58,6	37,4	-75,9
Закарпатська	84,0	-7,1	38,1	-7,7	299,2	-42,9
Запорізька	77,4	59,0	-33,1	87,9	-14,7	-59,4
Івано - Франківська	16,9	10,5	108,9	93,2	44,7	-72,7
Київська	138,9	150,5	44,7	50,2	87,8	-72,6
Кіровоградська	40,8	-59,3	200,3	-71,3	37,6	-27,8
Луганська	109,7	1,5	-25,7	106,2	17,3	-70,5
Львівська	16,9	-46,0	40,8	4,5	28,5	-60,0
Миколаївська	20,9	-36,9	-29,1	269,4	-2,2	-14,9
Одеська	33,7	-11,9	33,6	-17,2	39,2	-17,3
Полтавська	-34,9	118,4	-1,7	97,0	3,9	-0,9
Рівненська	25,8	-64,1	9,5	35,9	154,5	-52,5
Сумська	-17,2	60,8	11,7	30,8	88,1	-64,8
Тернопільська	99,6	96,4	3,3	19,8	5,0	9,7
Харківська	117,1	-37,2	23,3	24,9	31,2	-72,1
Херсонська	113,6	-44,5	199,1	-23,0	72,0	-42,1
Хмельницька	57,9	-43,8	109,9	-2,6	58,4	-58,9
Черкаська	252,8	-79,7	32,7	44,4	7,4	-33,5
Чернівецька	-5,3	85,9	11,2	-17,0	154,7	-61,2
Чернігівська	175,0	19,0	61,1	75,8	-20,6	55,5
м. Київ	32,0	35,7	28,0	5,8	156,6	-86,1
м. Севастополь	10,7	-9,9	67,7	145,8	17,0	-15,3
Всього	80,1	10,6	16,0	18,7	83,2	-76,3

Таблиця А.14.

Рентабельність оборотного капіталу будівельних підприємств у розрізі регіонів України, %

Регіон	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Середнє значення
АР Крим	3,4	4,2	4,8	3,5	2,5	1,2	0,8	2,9
Вінницька	6,0	12,4	6,8	9,6	15,7	4,2	3,1	8,3
Волинська	11,0	13,9	11,1	11,8	11,0	7,5	0,9	9,6
Дніпропетровська	3,0	9,6	8,5	6,4	9,3	4,9	2,2	6,3
Донецька	2,8	7,4	6,7	5,6	11,5	8,4	1,1	6,2
Житомирська	4,7	5,0	9,9	8,2	9,8	6,3	2,2	6,6
Закарпатська	4,9	6,8	7,7	12,4	8,6	16,9	9,7	9,6
Запорізька	3,7	6,2	9,5	5,6	8,6	4,3	1,9	5,7
Івано - Франківська	3,4	3,7	3,8	7,8	5,4	3,8	1,5	4,2
Київська	5,4	7,3	8,1	10,1	11,5	10,4	4,1	8,1
Кіровоградська	3,8	4,9	2,3	8,1	5,5	6,5	6,6	5,4
Луганська	2,4	5,5	5,8	4,2	7,1	4,6	1,2	4,4
Львівська	10,8	11,2	5,8	9,0	8,9	6,1	2,4	7,7
Миколаївська	3,6	4,7	8,9	4,5	3,5	3,5	3,4	4,6
Одеська	6,3	7,0	5,4	6,6	5,0	3,7	3,6	5,4
Полтавська	5,9	4,1	9,4	7,7	14,2	8,9	2,4	7,5
Рівненська	7,7	7,5	2,5	2,9	3,9	6,6	3,1	4,9
Сумська	4,6	4,1	7,1	6,8	5,6	4,6	2,6	5,0
Тернопільська	2,3	4,2	7,4	7,3	8,9	4,8	3,1	5,4
Харківська	5,0	9,4	4,9	5,3	4,9	3,0	0,9	4,8
Херсонська	7,0	13,1	5,9	15,9	11,1	8,3	7,6	9,8
Хмельницька	6,2	9,0	5,2	10,0	8,9	7,7	3,4	7,2
Черкаська	9,8	25,3	5,5	7,6	10,3	7,0	3,3	9,8
Чернівецька	8,1	7,2	11,8	11,7	10,1	12,5	4,9	9,5
Чернігівська	3,7	9,3	9,9	11,9	14,9	6,0	7,8	9,1
м. Київ	6,4	7,3	8,8	11,3	10,4	11,9	2,0	8,3
м. Севастополь	6,4	5,9	5,3	10,8	19,5	9,5	8,2	9,4
Всього	5,1	7,8	7,5	8,4	9,0	8,1	2,3	6,9

Таблиця А.15

Різниця рентабельності оборотного і основного капіталу будівельних підприємств України у розрізі регіонів за 2003 – 2009рр., %

Регіон	Роки							За середнім значенням
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
АР Крим	1,8	1,6	1,6	1,2	1,0	-0,3	0,1	1,0
Вінницька	0,1	-2,6	-2,8	-2,2	-2,2	-7,2	-2,1	-2,7
Волинська	0,9	0,4	-0,8	-4,6	-2,5	-8,4	-1,3	-2,3
Дніпропетровська	-2,2	-15,3	-14,8	-11,4	-11,8	-13,5	-2,5	-10,2
Донецька	-1,6	-1,7	-4,1	-3,7	-6,4	-16,8	-2,4	-5,2
Житомирська	0,8	0,4	-0,8	-2,6	-7,3	-17,2	-3,5	-4,3
Закарпатська	-0,2	-2,6	-1,1	0,3	-2,6	-27,5	-15,6	-7,0
Запорізька	-2,3	-4,5	-7,5	-5,8	-12,8	-14,0	-5,5	-7,5
Івано - Франківська	1,0	0,8	0,6	1,2	-7,3	-14,7	-3,6	-3,1
Київська	4,1	4,1	0,0	-1,7	-6,1	-22,7	-5,0	-3,9
Кіровоградська	-1,4	-2,3	-0,7	-0,8	2,9	3,0	4,1	0,7
Луганська	-1,4	-2,3	-2,2	-1,7	-5,1	-9,7	-3,0	-3,6
Львівська	-3,3	-5,3	-3,2	-3,6	-4,2	-10,7	-4,3	-5,0
Миколаївська	-4,6	-5,2	2,6	0,1	-12,9	-12,6	-10,3	-6,1
Одеська	-2,6	-4,9	-5,1	-7,4	-6,6	-12,5	-9,8	-7,0
Полтавська	2,5	1,9	4,6	3,0	4,8	-0,8	-7,2	1,3
Рівненська	-5,3	-8,8	-3,4	-3,5	-4,8	-15,6	-7,5	-7,0
Сумська	0,3	0,6	1,4	0,4	-2,8	-11,0	-2,9	-2,0
Тернопільська	1,2	2,0	3,0	2,8	3,4	-1,0	-3,1	1,2
Харківська	0,3	-0,9	-1,6	-2,7	-5,1	-10,2	-2,8	-3,3
Херсонська	2,4	3,3	0,5	-0,4	-1,4	-13,2	-4,8	-2,0
Хмельницька	1,1	0,9	0,7	0,5	-0,3	-7,0	-2,7	-1,0
Черкаська	0,1	-9,2	-1,5	-1,6	-3,1	-7,4	-6,3	-4,1
Чернівецька	1,5	0,8	0,1	-1,4	-0,8	-15,1	-5,9	-3,0
Чернігівська	2,3	5,5	5,5	4,8	2,3	-4,0	-7,8	1,2
м. Київ	0,8	-0,1	-1,2	-1,5	-3,1	-22,8	-2,9	-4,4
м. Севастополь	0,8	-0,3	-0,3	1,5	-3,5	-17,5	-14,6	-4,8
Всього	0,6	-0,4	-1,5	-2,0	-3,4	-14,6	-3,1	-3,5

Таблиця А.16

Рентабельність власного капіталу України будівельних підприємств у розрізі регіонів за 2003 – 2009рр, %

Регіон	Роки							Середнє значення
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
АР Крим	3,3	5,4	7,3	7,3	6,3	5,2	2,8	5,4
Вінницька	4,5	12,3	8,7	15,5	30,2	10,5	10,5	13,2
Волинська	9,0	12,4	11,8	18,3	17,9	13,5	2,1	12,2
Дніпропетровська	5,5	26,0	22,1	18,1	30,0	28,0	20,3	21,4
Донецька	3,9	8,5	12,2	13,3	30,1	23,9	4,7	13,8
Житомирська	3,5	3,9	8,0	7,7	12,4	13,3	5,2	7,7
Закарпатська	4,3	8,7	8,4	12,6	11,5	29,4	17,8	13,2
Запорізька	5,4	9,0	14,7	11,2	26,4	14,7	6,8	12,6
Івано - Франківська	2,1	2,7	3,7	9,4	21,0	18,1	5,4	8,9
Київська	1,3	3,2	8,7	14,6	24,8	28,4	7,8	12,7
Кіровоградська	4,2	6,8	3,3	11,0	5,1	5,4	6,1	6,0
Луганська	3,1	6,9	7,7	7,0	17,2	17,5	8,0	9,6
Львівська	12,7	15,8	9,2	14,5	16,3	14,8	6,8	12,9
Миколаївська	9,1	12,1	7,4	5,6	35,2	36,1	37,4	20,4
Одеська	8,1	13,5	14,3	22,4	20,7	22,4	24,6	18,0
Полтавська	3,3	2,2	5,1	5,6	11,4	6,0	4,2	5,4
Рівненська	8,7	11,5	4,7	7,4	13,2	23,6	11,7	11,5
Сумська	4,4	4,0	7,5	8,7	12,0	19,6	13,0	9,9
Тернопільська	1,2	3,1	6,9	7,9	10,1	6,9	7,2	6,2
Харківська	5,0	12,3	10,0	15,0	25,5	22,9	7,1	14,0
Херсонська	5,0	10,2	5,2	15,9	12,7	10,1	8,9	9,7
Хмельницька	4,4	7,4	4,5	9,9	11,6	12,7	5,8	8,0
Черкаська	8,2	29,2	6,8	10,4	17,5	12,6	6,1	13,0
Чернівецька	7,8	8,4	16,4	18,4	17,9	32,1	12,7	16,3
Чернігівська	1,3	3,7	4,4	7,0	12,1	6,0	8,2	6,1
м. Київ	6,2	9,2	14,0	20,0	23,7	32,8	6,3	16,0
м. Севастополь	6,2	8,1	8,1	13,9	32,4	12,0	15,4	13,7
Всього	4,6	9,1	11,2	15,1	21,2	23,8	7,7	13,2

Таблиця А.17

Порівняльний аналіз темпів приросту(спаду) чистого прибутку і середнього власного капіталу будівельних підприємств України у розрізі регіонів за 2006 – 2009рр., %

Регіон	Темп приросту(спаду) чистого прибутку					Темп приросту (власного) капіталу)			
	Роки								
	2005	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009
АР Крим	61,3	-5,4	13,0	-25,6	-36,5	-5,4	31,4	-9,9	16,1
Вінницька	-24,5	67,1	101,2	-56,3	-11,6	-6,0	3,4	25,4	-10,9
Волинська	2,9	90,9	43,2	-6,4	-87,9	23,5	46,6	23,7	-22,9
Дніпропетровська	5,4	-20,0	59,1	-28,7	-45,5	-2,0	-4,2	-23,5	-24,8
Донецька	32,9	27,4	210,3	8,9	-86,9	16,7	37,0	37,4	-32,8
Житомирська	106,3	-3,7	53,1	15,6	-57,6	0,4	-5,7	8,3	8,8
Закарпатська	11,3	68,6	-19,1	108,6	-40,6	12,3	-11,9	-18,1	-2,2
Запорізька	66,9	-35,4	108,1	-30,6	-58,0	-15,3	-11,4	24,9	-9,2
Івано - Франківська	35,6	147,9	154,1	8,3	-68,6	-1,6	13,3	25,9	4,3
Київська	35,8	51,2	59,0	29,7	-62,6	-10,6	-6,2	13,4	36,5
Кіровоградська	-48,7	250,1	-42,0	12,8	32,8	5,1	23,9	7,1	18,1
Луганська	1,2	-27,1	83,8	-20,5	-69,6	-19,3	-25,2	-22,1	-33,9
Львівська	-35,7	112,5	41,0	-13,0	-56,7	34,8	25,4	-3,8	-6,1
Миколаївська	113,1	-28,7	37,6	13,3	-14,1	-5,0	-78,3	10,4	-17,0
Одеська	18,0	102,2	17,6	-0,4	12,8	28,9	27,6	-8,2	2,9
Полтавська	136,6	9,1	170,2	-28,3	-52,6	-0,6	33,5	35,3	-32,4
Рівненська	-59,5	16,9	32,4	64,3	-57,1	-26,4	-25,7	-7,7	-13,5
Сумська	101,7	31,2	28,3	24,0	-35,2	12,7	-6,7	-24,4	-2,4
Тернопільська	141,7	30,9	60,5	-31,1	-20,4	13,9	25,9	1,7	-24,6
Харківська	-25,0	49,3	54,4	-1,6	-64,4	-0,4	-9,6	9,8	14,4
Херсонська	-40,2	204,4	-29,6	0,6	8,5	-0,5	-11,7	26,4	23,9
Хмельницька	-39,3	130,4	18,0	13,6	-53,0	3,4	1,2	3,1	4,1
Черкаська	-74,0	62,6	125,4	-16,7	-60,7	5,8	34,1	15,2	-17,9
Чернівецька	123,5	40,1	21,7	147,4	-40,9	24,3	25,1	38,2	49,5
Чернігівська	15,7	69,1	99,0	-47,8	22,3	6,0	14,7	5,3	-10,5
м. Київ	76,8	63,8	44,8	76,0	-82,7	14,9	22,0	27,2	-9,3
м. Севастополь	11,6	79,2	159,4	-11,5	6,2	4,0	11,5	138,8	-17,2
Всього	28,4	43,6	58,8	31,4	-70,3	6,8	13,1	17,0	-8,7

Таблиця А.18

Аналіз рентабельності зобов'язань будівельних підприємств України у розрізі регіонів за 2003 – 2009рр.,%

Регіон	Роки							Середньорічне значення
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
АР Крим	1,6	2,2	2,6	1,7	1,1	0,5	0,3	1,4
Вінницька	8,2	14,5	6,9	7,8	11,5	2,9	1,9	7,7
Волинська	12,5	15,2	11,2	10,9	9,1	5,4	0,6	9,3
Дніпропетровська	2,9	9,3	8,6	6,4	8,2	3,6	1,4	5,8
Донецька	3,0	7,6	6,2	4,7	9,1	6,5	0,8	5,4
Житомирська	5,3	6,3	14,4	11,7	12,3	6,6	2,0	8,4
Закарпатська	5,9	7,2	7,9	11,4	8,0	16,6	9,3	9,5
Запорізька	4,0	6,9	10,4	5,5	7,9	3,7	1,6	5,7
Івано - Франківська	4,3	3,7	3,0	5,6	4,5	3,1	1,1	3,6
Київська	6,2	7,5	7,6	8,6	9,6	7,6	3,0	7,1
Кіровоградська	4,5	5,1	2,1	6,9	2,6	1,9	1,7	3,5
Луганська	2,8	6,0	5,9	3,8	6,0	3,8	1,0	4,2
Львівська	11,8	11,4	5,5	8,0	7,7	5,1	2,0	7,4
Миколаївська	3,5	4,3	7,3	3,7	3,1	3,0	2,8	4,0
Одеська	6,8	6,5	4,7	5,5	4,2	2,9	2,8	4,8
Полтавська	6,3	4,0	8,4	6,1	11,1	6,9	2,1	6,4
Рівненська	10,9	9,3	2,7	2,7	3,4	5,6	2,6	5,3
Сумська	4,4	3,6	5,4	5,3	4,6	3,3	1,6	4,0
Тернопільська	1,9	2,7	4,6	4,3	5,0	2,7	2,0	3,3
Харківська	4,8	8,2	3,9	4,0	3,7	2,3	0,7	3,9
Херсонська	6,2	12,3	6,1	16,2	10,9	7,7	6,4	9,4
Хмельницька	7,5	10,0	5,3	9,6	7,5	5,5	2,3	6,8
Черкаська	11,9	27,6	5,2	6,6	8,6	5,6	2,8	9,8
Чернівецька	6,8	5,6	9,2	9,1	7,3	9,1	3,8	7,3
Чернігівська	3,9	9,4	10,1	12,3	15,5	6,2	8,1	9,3
м. Київ	5,8	6,1	7,0	8,4	7,7	8,7	1,3	6,4
м. Севастополь	5,7	4,9	4,1	7,9	15,3	8,0	6,2	7,4
Всього	5,0	7,0	6,4	6,7	6,8	5,9	1,5	5,6

Таблиця А.19

Коефіцієнт інвестування будівельних підприємств України у розрізі регіонів за 2003 – 2009рр.

Регіон	Роки							Середньорічне значення
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
АР Крим	0,88	0,60	0,52	0,45	0,58	7,23	0,55	1,54
Вінницька	1,95	1,26	1,15	0,84	1,02	10,23	0,86	2,47
Волинська	1,81	1,13	1,01	1,00	0,90	5,73	0,80	1,77
Дніпропетровська	3,28	1,39	1,64	1,06	1,01	6,22	1,26	2,26
Донецька	2,02	1,07	0,95	0,89	0,94	5,78	0,82	1,78
Житомирська	1,63	1,31	1,41	1,44	1,47	2,59	0,72	1,51
Закарпатська	2,18	1,22	1,07	1,10	1,26	3,35	1,21	1,63
Запорізька	2,58	1,32	1,15	1,00	1,45	5,34	1,08	1,99
Івано - Франківська	1,64	1,17	0,87	0,76	0,91	4,91	1,02	1,61
Київська	1,20	1,01	0,93	0,77	1,02	5,37	0,97	1,61
Кіровоградська	2,20	1,04	0,83	0,83	0,40	3,26	0,27	1,26
Луганська	2,46	1,16	1,10	0,92	0,95	2,12	0,75	1,35
Львівська	2,21	1,18	1,06	0,91	1,05	3,86	1,00	1,61
Миколаївська	3,14	0,84	0,90	1,43	1,00	0,82	0,97	1,30
Одеська	2,29	0,85	0,83	0,79	1,02	4,65	1,56	1,71
Полтавська	1,39	0,98	0,93	0,82	0,92	9,79	1,01	2,26
Рівненська	2,49	1,44	1,11	0,78	1,02	2,89	1,03	1,54
Сумська	1,80	0,83	0,80	0,81	0,83	4,38	0,75	1,46
Тернопільська	1,14	0,68	0,64	0,53	0,58	3,11	0,49	1,02
Харківська	1,79	0,83	0,74	0,65	0,48	2,95	0,60	1,15
Херсонська	1,42	1,07	1,10	1,11	1,16	7,02	1,00	1,98
Хмельницька	1,58	1,10	0,98	0,99	0,81	3,85	0,75	1,44
Черкаська	1,99	1,22	0,98	0,91	1,12	4,63	1,13	1,71
Чернівецька	1,55	1,30	1,05	1,21	1,17	3,96	1,09	1,62
Чернігівська	1,34	1,00	1,04	1,07	1,17	4,53	1,19	1,62
м. Київ	1,64	0,93	0,92	0,88	1,09	9,79	0,99	2,32
м. Севастополь	1,41	0,88	0,77	0,70	1,06	7,77	1,09	1,95
Всього	1,70	0,98	0,93	0,84	0,95	6,33	0,93	1,81

Таблиця А.20
Аналіз забезпеченості оборотних активів власним оборотним
капіталом, %

Регіон	Роки							Середньо- річне значення
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
АР Крим	17,3	40,3	39,2	30,7	21,8	16,4	-2,4	23,3
Вінницька	30,2	20,4	6,8	-9,5	3,2	23,1	-2,8	10,2
Волинська	21,6	19,1	5,6	2,6	-8,3	-3,3	-11,6	3,7
Дніпропетровська	6,1	14,9	26,7	4,4	0,8	11,2	21,2	12,2
Донецька	14,0	4,1	-2,7	-4,6	-2,8	0,7	-13,2	-0,7
Житомирська	33,1	32,3	38,0	40,2	26,8	7,1	-18,3	22,7
Закарпатська	17,5	19,5	12,9	12,5	13,0	13,2	15,1	14,8
Запорізька	12,7	18,4	9,0	0,2	16,0	14,1	3,2	10,5
Івано - Франківська	28,3	24,0	8,1	-8,1	8,0	7,1	11,1	11,2
Київська	35,1	33,0	15,0	7,1	19,8	8,8	9,6	18,3
Кіровоградська	28,9	8,6	5,9	0,2	15,5	33,2	34,1	18,0
Луганська	13,4	12,2	8,9	-1,7	-3,0	-5,5	-9,5	2,1
Львівська	20,0	16,5	11,4	10,1	18,3	14,5	13,2	14,9
Миколаївська	0,7	-3,4	-18,6	13,6	1,4	-3,1	5,2	-0,6
Одеська	20,4	6,3	11,0	18,5	23,0	18,0	32,9	18,6
Полтавська	32,5	28,1	27,0	18,8	17,5	5,0	0,7	18,5
Рівненська	33,9	19,9	6,6	-6,0	3,8	3,4	3,7	9,3
Сумська	9,1	1,8	8,9	1,7	11,2	7,9	7,8	6,9
Тернопільська	37,9	36,3	48,6	46,7	56,3	12,9	22,0	37,2
Харківська	13,5	4,9	3,3	-5,0	-3,0	-0,7	-3,9	1,3
Херсонська	22,7	27,2	26,8	30,6	22,3	16,6	3,5	21,4
Хмельницька	46,6	45,7	43,3	47,2	32,7	25,6	33,3	39,2
Черкаська	31,0	19,8	8,4	-2,4	17,9	4,7	4,7	12,0
Чернівецька	11,6	36,3	5,6	19,4	15,7	25,6	5,5	17,1
Чернігівська	24,1	18,8	41,1	35,0	36,6	20,3	15,7	27,4
м. Київ	16,3	13,4	14,8	13,5	22,6	19,1	20,4	17,1
м. Севастополь	29,3	14,2	9,6	12,4	17,9	15,5	12,7	15,9
Всього	17,71	16,03	14,53	10,54	15,39	13,17	12,73	14,30

Таблиця А.21
Аналіз коефіцієнта маневрування будівельних підприємств у
розрізі регіонів України за 2003 – 2009рр.

Регіон	Роки							Середньо- річне значення
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
АР Крим	0,20	0,56	0,63	0,83	0,53	1,51	-0,05	0,60
Вінницька	0,25	0,23	0,10	-0,18	0,06	0,68	-0,11	0,15
Волинська	0,18	0,18	0,07	0,05	-0,12	-0,07	-0,31	-0,004
Дніпропетровська	0,18	0,38	0,72	0,13	0,03	1,20	1,70	0,62
Донецька	0,13	0,06	-0,06	-0,12	-0,07	0,02	-1,22	-0,18
Житомирська	0,26	0,25	0,32	0,41	0,43	0,18	-0,42	0,20
Закарпатська	0,21	0,26	0,11	0,14	0,21	0,24	0,28	0,21
Запорізька	0,19	0,26	0,15	0,01	0,58	0,46	0,13	0,25
Івано - Франківська	0,18	0,20	0,09	-0,10	0,48	0,27	0,40	0,22
Київська	0,10	0,31	0,18	0,13	0,48	0,27	0,12	0,22
Кіровоградська	0,37	0,13	0,09	0,00	0,11	0,33	0,30	0,19
Луганська	0,18	0,14	0,14	-0,03	-0,10	-0,24	-1,21	-0,16
Львівська	0,26	0,25	0,19	0,16	0,38	0,41	0,37	0,29
Миколаївська	0,02	-0,08	-0,10	0,91	0,19	-0,25	0,93	0,23
Одеська	0,31	0,15	0,32	0,69	1,03	1,54	1,90	0,85
Полтавська	0,18	0,15	0,15	0,17	0,13	0,03	0,04	0,12
Рівненська	0,39	0,37	0,13	-0,21	0,12	0,13	0,14	0,15
Сумська	0,08	0,02	0,10	0,03	0,32	0,52	0,32	0,20
Тернопільська	0,24	0,30	0,50	0,53	0,64	0,24	0,63	0,44
Харківська	0,15	0,07	0,09	-0,15	-0,25	-0,06	-0,33	-0,07
Херсонська	0,18	0,21	0,27	0,31	0,29	0,19	0,04	0,21
Хмельницька	0,37	0,39	0,37	0,52	0,49	0,46	0,54	0,45
Черкаська	0,29	0,26	0,10	-0,04	0,32	0,09	0,09	0,16
Чернівецька	0,14	0,42	0,09	0,31	0,30	0,76	0,13	0,31
Чернігівська	0,09	0,08	0,20	0,24	0,34	0,22	0,16	0,19
м. Київ	0,17	0,20	0,25	0,25	0,58	0,55	0,74	0,39
м. Севастополь	0,31	0,23	0,14	0,14	0,37	0,16	1,50	0,41
Всього	0,17	0,22	0,23	0,21	0,40	0,42	0,47	0,31

Таблиця А.22
Коефіцієнт фінансового лівериджу будівельних підприємств
України у розрізі регіонів за 2003 – 2009рр.

Регіон	Роки							Середнє значення
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
АР Крим	0,41	0,41	0,32	0,17	0,18	0,04	0,15	0,24
Вінницька	1,49	0,99	0,66	0,39	0,37	0,23	0,13	0,61
Волинська	1,28	1,18	0,79	0,50	0,52	0,33	0,26	0,70
Дніпропетровська	0,32	0,40	0,38	0,32	0,24	0,07	0,07	0,26
Донецька	1,17	0,68	0,42	0,31	0,30	0,26	0,07	0,46
Житомирська	1,42	1,85	1,75	1,36	0,73	0,41	0,35	1,13
Закарпатська	0,89	0,78	1,16	0,76	0,61	0,53	0,52	0,75
Запорізька	0,70	0,82	0,61	0,39	0,25	0,26	0,20	0,46
Івано - Франківська	1,82	1,07	0,63	0,56	0,14	0,21	0,21	0,66
Київська	3,91	1,04	0,77	0,44	0,35	0,22	0,71	1,06
Кіровоградська	0,87	0,67	0,59	0,66	0,43	0,30	0,28	0,54
Луганська	0,82	0,92	0,62	0,46	0,26	0,18	0,06	0,48
Львівська	0,83	0,64	0,57	0,54	0,42	0,29	0,29	0,51
Миколаївська	0,35	0,37	1,43	0,13	0,07	0,11	0,05	0,36
Одеська	0,67	0,38	0,29	0,22	0,19	0,09	0,13	0,28
Полтавська	1,82	1,80	1,53	0,82	1,09	1,22	0,16	1,21
Рівненська	1,14	0,65	0,52	0,25	0,27	0,21	0,23	0,47
Сумська	1,04	0,79	0,69	0,54	0,29	0,10	0,15	0,51
Тернопільська	1,15	0,71	0,62	0,49	0,50	0,30	0,24	0,57
Харківська	0,84	0,55	0,29	0,25	0,09	0,10	0,09	0,32
Херсонська	1,08	1,33	1,06	0,97	0,74	0,77	0,68	0,95
Хмельницька	1,41	1,31	1,11	0,87	0,51	0,38	0,45	0,86
Черкаська	1,27	0,79	0,75	0,56	0,45	0,44	0,50	0,68
Чернівецька	0,66	0,66	0,50	0,49	0,35	0,25	0,35	0,47
Чернігівська	2,78	2,37	2,23	1,48	1,14	0,93	1,07	1,71
м. Київ	0,85	0,55	0,46	0,39	0,29	0,25	0,18	0,42
м. Севастополь	0,78	0,50	0,52	0,63	0,40	0,85	0,06	0,53
Всього	0,97	0,64	0,52	0,38	0,29	0,22	0,18	0,46

Таблиця А.23
Аналіз коефіцієнта поточної ліквідності будівельних підприємств
України за 2003 – 2009рр.

Регіон	Роки							Середнє значення
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
АР Крим	1,21	1,67	1,65	1,44	1,28	1,20	0,98	1,35
Вінницька	1,43	1,26	1,07	0,91	1,03	1,30	0,97	1,14
Волинська	1,28	1,24	1,06	1,03	0,92	0,97	0,90	1,06
Дніпропетровська	1,07	1,18	1,36	1,05	1,01	1,13	1,27	1,15
Донецька	1,16	1,04	0,97	0,96	0,97	1,01	0,88	1,00
Житомирська	1,49	1,48	1,61	1,67	1,37	1,08	0,85	1,36
Закарпатська	1,21	1,24	1,15	1,14	1,15	1,15	1,18	1,17
Запорізька	1,15	1,23	1,10	1,00	1,19	1,16	1,03	1,12
Івано - Франківська	1,39	1,32	1,09	0,93	1,09	1,08	1,12	1,14
Київська	1,54	1,49	1,18	1,08	1,25	1,10	1,11	1,25
Кіровоградська	1,41	1,09	1,06	1,00	1,18	1,50	1,52	1,25
Луганська	1,15	1,14	1,10	0,98	0,97	0,95	0,91	1,03
Львівська	1,25	1,20	1,13	1,11	1,22	1,17	1,15	1,18
Миколаївська	1,01	0,97	0,84	1,16	1,01	0,97	1,05	1,00
Одеська	1,26	1,07	1,12	1,23	1,30	1,22	1,49	1,24
Полтавська	1,48	1,39	1,37	1,23	1,21	1,05	1,01	1,25
Рівненська	1,51	1,25	1,07	0,94	1,04	1,04	1,04	1,13
Сумська	1,10	1,02	1,10	1,02	1,13	1,09	1,08	1,08
Тернопільська	1,61	1,57	1,94	1,88	2,29	1,15	1,28	1,67
Харківська	1,16	1,05	1,03	0,95	0,97	0,99	0,96	1,02
Херсонська	1,29	1,37	1,37	1,44	1,29	1,20	1,04	1,28
Хмельницька	1,87	1,84	1,76	1,89	1,48	1,34	1,50	1,67
Черкаська	1,45	1,25	1,09	0,98	1,22	1,05	1,05	1,15
Чернівецька	1,13	1,57	1,06	1,24	1,19	1,34	1,06	1,23
Чернігівська	1,32	1,23	1,70	1,54	1,58	1,25	1,19	1,40
м. Київ	1,19	1,15	1,17	1,16	1,29	1,24	1,26	1,21
м. Севастополь	1,41	1,17	1,11	1,14	1,22	1,18	1,15	1,20
Всього	1,22	1,19	1,17	1,12	1,18	1,15	1,15	1,17

Таблиця А.24
Аналіз коефіцієнта загальної ліквідності будівельних підприємств
України у розрізі регіонів

Регіон	Роки							Середнє значення
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
АР Крим	0,6	1,3	1,3	1,0	0,7	0,6	0,5	0,9
Вінницька	0,7	1,2	1,0	0,8	0,8	0,7	0,6	0,8
Волинська	0,6	1,2	1,0	0,9	0,8	0,7	0,7	0,9
Дніпропетровська	0,5	1,0	1,1	1,0	0,8	0,7	0,6	0,8
Донецька	0,6	1,0	0,9	0,8	0,8	0,8	0,6	0,8
Житомирська	0,7	1,5	1,6	1,6	1,2	1,0	0,8	1,2
Закарпатська	0,6	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Запорізька	0,6	1,2	1,0	1,0	0,9	0,9	0,8	0,9
Івано - Франківська	0,7	1,0	0,9	0,8	1,0	0,9	0,9	0,9
Київська	0,8	1,4	1,1	1,0	1,0	0,8	1,0	1,0
Кіровоградська	0,7	1,1	1,0	1,0	1,1	1,3	1,5	1,1
Луганська	0,6	1,1	1,0	0,9	0,9	0,8	0,8	0,9
Львівська	0,6	1,1	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9
Миколаївська	0,5	1,0	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8
Одеська	0,6	1,0	1,1	1,1	1,0	0,9	0,8	0,9
Полтавська	0,7	1,3	1,3	1,1	1,1	0,9	0,9	1,1
Рівненська	0,8	1,2	1,1	0,9	0,9	0,9	0,8	0,9
Сумська	0,5	1,0	1,0	0,9	1,0	0,8	0,8	0,9
Тернопільська	0,8	1,4	1,9	1,9	2,1	1,1	1,2	1,5
Харківська	0,6	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Херсонська	0,6	1,3	1,3	1,2	1,1	1,0	0,8	1,0
Хмельницька	0,9	1,8	1,7	1,8	1,3	1,1	1,3	1,4
Черкаська	0,7	1,2	1,0	0,9	0,9	0,8	0,9	0,9
Чернівецька	0,6	0,8	0,8	0,8	0,7	0,8	0,8	0,7
Чернігівська	0,7	1,2	1,6	1,4	1,3	1,2	1,1	1,2
м. Київ	0,6	1,0	1,0	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8
м. Севастополь	0,7	1,0	1,0	1,1	1,0	0,9	0,7	0,9
Всього	0,6	1,1	1,0	0,9	0,9	0,8	0,8	0,9

Таблиця А.25
Вхідні дані для побудови рівняння регресії

Регіон	Результативний і факторні показники									
	Y	x1	x2	x3	x4	x5	x6	x7	x8	x9
АР Крим	0,22	0,62	-1,04	0,23	0,67	0,8	0,01	4,9	0,06	0,02
Вінницька	0,41	0,45	-0,07	0,38	0,92	2,08	0,05	2,7	0,14	0,02
Волинська	0,44	0,47	-0,05	0,38	0,75	1,6	0,05	2,4	0,13	0,03
Дніпропетровська	0,25	0,28	-0,05	0,38	0,85	1,86	0,05	4,1	0,2	0,03
Донецька	0,34	0,41	-0,1	0,46	0,89	1,64	0,04	3,3	0,13	0,02
Житомирська	0,57	0,45	0,23	0,4	1,02	1,66	0,04	1,8	0,07	0,02
Закарпатська	0,45	0,44	0,02	0,43	1,01	1,98	0,04	2,2	0,09	0,02
Запорізька	0,34	0,33	0,02	0,33	0,81	1,51	0,04	3,2	0,14	0,03
Івано - Франківська	0,41	0,48	-0,14	0,36	0,92	0,89	0,02	3,4	0,07	0,02
Київська	0,46	0,52	-0,09	0,29	0,82	1,21	0,04	2,5	0,11	0,03
Кіровоградська	0,39	0,51	-0,51	0,34	0,75	1,7	0,02	2,6	0,06	0,01
Луганська	0,37	0,39	-0,04	0,51	1,09	1,71	0,03	3	0,1	0,02
Львівська	0,37	0,4	-0,05	0,39	0,92	1,55	0,05	2,7	0,13	0,03
Миколаївська	0,26	0,34	-0,14	0,33	0,63	1,55	0,03	6,8	0,17	0,02
Одеська	0,25	0,33	-0,13	0,37	1,04	1,75	0,03	4,5	0,15	0,02
Полтавська	0,57	0,63	-0,15	0,36	0,95	1,03	0,03	1,8	0,05	0,03
Рівненська	0,34	0,32	0,03	0,45	0,92	1,38	0,03	3,4	0,1	0,02
Сумська	0,39	0,49	-0,21	0,31	0,72	1,21	0,03	2,8	0,08	0,02
Тернопільська	0,4	0,63	-0,62	0,25	1,09	0,79	0,02	2,6	0,05	0,02
Харківська	0,26	0,41	-0,24	0,32	0,68	1,31	0,03	5,3	0,15	0,02
Херсонська	0,5	0,51	-0,02	0,28	0,74	1,48	0,05	2	0,1	0,03
Хмельницька	0,5	0,51	-0,03	0,31	1,14	1,21	0,04	2,1	0,08	0,03
Черкаська	0,42	0,43	-0,02	0,34	0,79	2,14	0,05	2,5	0,13	0,03
Чернівецька	0,34	0,5	-0,31	0,33	0,77	1,78	0,04	3	0,13	0,02
Чернігівська	0,65	0,64	0,05	0,31	1,1	1,08	0,03	1,6	0,05	0,03
м. Київ	0,33	0,47	-0,26	0,31	1,02	1,13	0,04	3,2	0,13	0,04
м. Севастополь	0,36	0,49	-0,28	0,29	0,81	1,55	0,04	2,9	0,13	0,03
Всього	0,34	0,45	-0,2	0,34	0,9	1,31	0,04	3,1	0,12	0,03

Рисунок А1

Статичні характеристики регресійної моделі взаємозалежності коефіцієнта фінансової незалежності і факторних показників

Regression Summary for Dependent Variable: Var1 (Spreadsheet1) R=0,84080959 R=0,820364 Adjusted R=0,83255545 F(9,18)=107,31 p						
	Beta	Std.Err. - of Beta	B	Std.Err. - of B	t(18)	p-level
Intercept			0,213796	0,089618	2,38563	0,028247
X1	0,670690	0,082551	0,726795	0,089457	8,12456	0,000000
X2	0,820090	0,060870	0,349914	0,025972	13,47284	0,000000
X3	-0,078404	0,055335	-0,129004	0,091047	-1,41690	0,173589
X4	-0,019994	0,044987	-0,014397	0,032394	-0,44444	0,662025
X5	0,150293	0,071917	0,042652	0,020410	2,08980	0,051100
X6	0,000899	0,118358	0,008724	1,148952	0,00759	0,994025
X7	-0,054186	0,102184	-0,004870	0,009183	-0,53028	0,602400
X8	-0,356060	0,132418	-0,944700	0,351332	-2,68891	0,015001
X9	0,024494	0,064539	0,397729	1,047976	0,37952	0,708741

Таблиця А.26

Частка амортизації у основних засобах будівельних підприємств України за 2003 – 2009рр.,%

Регіон	Роки						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
АР. Крим	3,6	5,4	6,6	9,3	12,2	12,4	5,1
Вінницька	10,5	12,3	13,7	11,3	12,0	11,8	12,0
Волинська	8,1	9,2	10,8	12,9	8,3	10,9	17,0
Дніпропетровська	8,1	9,8	12,8	13,1	14,3	12,0	11,7
Донецька	10,3	10,4	11,5	15,1	15,6	14,1	12,4
Житомирська	7,5	8,5	10,0	11,4	11,5	10,8	22,5
Закарпатська	8,2	10,9	10,1	11,4	17,0	13,3	17,9
Запорізька	9,4	10,9	11,3	13,7	11,9	11,7	20,5
Івано - Франківська	6,4	7,6	9,0	10,5	9,7	11,5	14,8
Київська	1,7	8,5	8,9	12,1	10,0	6,5	7,7
Кіровоградська	9,8	10,6	11,2	10,1	5,0	4,2	4,2
Луганська	9,6	8,8	9,9	12,0	13,7	17,9	13,7
Львівська	9,2	10,6	11,6	12,0	11,6	12,5	13,4
Миколаївська	9,5	10,3	4,7	12,9	16,3	15,0	16,4
Одеська	9,9	10,6	11,6	11,8	14,6	13,7	13,0
Полтавська	9,6	9,4	8,9	12,6	5,4	5,1	11,9
Рівненська	8,9	10,6	12,9	10,9	14,5	13,7	17,3
Сумська	9,4	9,0	10,3	10,6	12,1	14,8	10,1
Тернопільська	5,3	5,4	5,4	5,8	4,9	9,2	14,3
Харківська	6,6	7,3	9,1	11,2	14,8	15,5	18,1
Херсонська	8,1	8,5	8,0	9,0	10,5	7,9	8,4
Хмельницька	7,2	10,0	10,1	10,8	11,8	13,6	15,8
Черкаська	8,6	11,0	13,3	14,8	13,1	15,8	18,1
Чернівецька	8,9	11,6	12,7	14,5	15,0	16,1	14,2
Чернігівська	8,9	9,2	9,0	8,1	7,5	10,6	11,2
м. Київ	5,0	8,8	8,4	10,0	10,9	11,4	10,9
м. Севастополь	9,2	10,2	11,2	11,6	12,7	10,3	17,1
Всього	5,9	9,0	9,2	11,2	11,7	11,7	11,3

Таблиця А.27

Коефіцієнт зносу основних засобів будівельних підприємств України за
2003 – 2009рр.

Регіон	Роки						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
АР. Крим	0,4	0,4	0,4	0,5	0,8	0,7	0,6
Вінницька	0,6	0,6	0,5	0,4	0,3	0,4	0,4
Волинська	0,5	0,5	0,5	0,4	0,3	0,3	0,5
Дніпропетровська	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,3	0,3
Донецька	0,6	0,6	0,7	0,5	0,4	0,8	0,9
Житомирська	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,4	0,4
Закарпатська	0,5	0,5	0,5	0,4	0,5	0,5	0,5
Запорізька	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,3	0,4
Івано - Франківська	0,5	0,5	0,4	0,3	0,3	0,3	0,4
Київська	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,2	0,3
Кіровоградська	0,6	0,5	0,6	0,5	0,4	0,3	0,2
Луганська	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5
Львівська	0,6	0,5	0,5	0,6	0,4	0,4	0,5
Миколаївська	0,5	0,5	0,2	0,5	0,5	0,4	0,5
Одеська	0,6	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,5
Полтавська	0,7	0,7	0,7	0,7	0,4	0,4	0,4
Рівненська	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Сумська	0,6	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4
Тернопільська	0,5	0,5	0,4	0,4	0,3	0,4	0,5
Харківська	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5
Херсонська	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,3	0,3
Хмельницька	0,5	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6
Черкаська	0,6	0,6	0,5	0,5	0,4	0,4	0,6
Чернівецька	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,4
Чернігівська	0,9	0,9	0,9	0,9	0,4	0,4	0,5
м. Київ	0,7	0,6	0,6	0,4	0,4	0,4	0,4
м. Севастополь	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6	0,5	0,5
Всього	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6

Таблиця А.28

Темп приросту спаду податку на додану вартість будівельних підприємств
України за 2003 – 2009рр.

Регіон	Роки					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
АР. Крим	67,3	36,8	56,8	39,6	5,4	-45,7
Вінницька	95,2	17,2	34,4	50,5	-0,7	-55,7
Волинська	43,3	34,0	103,9	27,9	14,6	-63,9
Дніпропетровська	42,5	0,0	7,7	50,1	-1,9	-34,4
Донецька	54,6	59,8	47,9	64,1	14,0	-58,1
Житомирська	48,5	26,2	44,1	15,4	67,0	-37,6
Закарпатська	122,5	-8,4	27,7	-12,2	3,7	-42,6
Запорізька	30,0	8,2	33,1	21,0	3,1	-57,6
Івано - Франківська	56,4	49,7	40,6	82,8	95,7	-72,2
Київська	66,4	17,0	24,2	37,8	37,3	-57,8
Кіровоградська	204,8	-34,0	9,1	-34,0	4,0	-44,2
Луганська	25,2	27,6	9,3	48,2	-1,3	-52,5
Львівська	23,5	8,0	83,0	43,9	18,6	-33,7
Миколаївська	99,0	32,1	14,4	9,2	-10,9	-18,9
Одеська	96,6	18,7	57,9	28,7	12,5	-33,6
Полтавська	10,2	29,6	66,0	44,2	-1,8	42,7
Рівненська	66,5	-23,3	35,5	11,2	2,9	-44,4
Сумська	24,8	40,2	54,0	41,5	21,1	-26,9
Тернопільська	67,2	56,8	48,5	23,4	28,4	-31,4
Харківська	70,2	6,9	69,7	49,6	33,0	-43,0
Херсонська	154,7	-37,3	14,3	11,0	31,1	-43,7
Хмельницька	51,5	-26,3	57,0	35,9	34,3	-43,6
Черкаська	204,9	-53,9	32,8	25,2	-7,5	-42,1
Чернівецька	36,8	20,4	75,9	35,2	63,2	-17,3
Чернігівська	35,6	36,3	52,0	61,0	23,0	-56,4
м. Київ	90,7	38,2	45,3	59,2	10,2	-50,5
м. Севастополь	64,6	8,8	29,7	69,8	3,4	-44,5
Всього	68,0	19,1	42,3	46,8	13,4	-45,1

Таблиця А.29

Частка цільового фінансування у сукупному капіталі будівельних підприємств України за 2003 – 2009рр.,%

Регіон	Роки						
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
АР. Крим	38,0	39,8	42,6	45,1	33,7	32,3	32,6
Вінницька	0,6	2,4	1,5	2,1	1,1	0,5	6,2
Волинська	0,9	1,7	1,3	0,1	0,2	0,0	1,3
Дніпропетровська	1,1	0,8	3,3	1,7	0,8	0,2	0,1
Донецька	0,1	0,2	0,3	1,2	1,1	0,8	0,5
Житомирська	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	0,2
Закарпатська	2,1	1,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Запорізька	0,2	0,1	0,2	0,0	0,0	0,1	0,0
Івано - Франківська	1,7	4,8	11,1	10,2	9,3	7,1	7,5
Київська	4,4	12,8	9,2	10,8	9,2	10,6	1,1
Кіровоградська	4,3	1,1	6,6	0,0	38,5	40,5	51,5
Луганська	0,2	0,2	0,2	0,8	0,1	0,0	0,0
Львівська	4,0	2,9	5,3	9,6	10,0	9,4	9,2
Миколаївська	0,9	2,3	1,4	0,2	0,8	5,4	4,6
Одеська	8,2	9,5	12,8	19,1	16,5	11,3	6,2
Полтавська	9,6	10,6	13,9	18,5	11,4	7,7	0,7
Рівненська	0,0	1,7	0,4	3,1	1,7	1,6	1,2
Сумська	4,4	8,5	12,9	6,2	10,6	12,8	13,8
Тернопільська	23,6	33,3	40,0	45,9	48,6	37,3	35,2
Харківська	8,3	10,5	12,5	10,9	14,5	10,9	9,8
Херсонська	5,2	6,5	5,7	4,6	5,5	4,1	1,8
Хмельницька	14,0	16,1	19,7	21,6	25,0	27,8	29,2
Черкаська	4,9	5,3	7,8	1,4	4,2	0,8	0,5
Чернівецька	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Чернігівська	4,5	5,8	10,6	7,6	4,8	3,1	0,4
м. Київ	8,8	10,3	11,7	13,2	9,7	10,0	11,4
м. Севастополь	10,1	12,9	16,4	21,7	10,1	3,8	4,5
Всього	7,3	9,4	10,9	12,7	10,9	10,0	10,2

Таблиця А.30

Темп приросту(спаду) цільового фінансування будівельних підприємств України за 2003 – 2009рр.,%

Регіон	Роки					
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
АР. Крим	4,7	6,9	6,1	-25,3	-4,4	1,1
Вінницька	294,5	-36,7	33,3	-48,2	-57,2	1270,0
Волинська	88,6	-21,4	-90,7	27,1	-69,2	2545,5
Дніпропетровська	-27,9	309,0	-46,9	-52,6	-78,0	-60,5
Донецька	180,6	27,2	278,1	-7,8	-26,5	-31,8
Житомирська	-81,4	446,8	-39,3	-96,8	6027,2	66,3
Закарпатська	-13,2	-99,3	-52,1	-93,7	-1,9	-100,0
Запорізька	-68,4	195,8	-89,2	-35,5	626,5	-93,2
Івано - Франківська	184,4	133,1	-8,2	-9,2	-23,4	5,6
Київська	191,0	-27,8	16,9	-14,7	15,3	-89,7
Кіровоградська	-75,4	529,9	-100,0	0	5,0	27,3
Луганська	18,3	-1,6	288,5	-93,3	-98,9	-80,1
Львівська	-26,5	81,4	78,9	4,2	-5,3	-2,0
Миколаївська	160,5	-40,5	-83,2	249,1	575,1	-14,8
Одеська	15,1	34,7	49,6	-13,8	-31,5	-44,9
Полтавська	9,6	31,4	33,0	-38,2	-32,8	-90,3
Рівненська	5472,8	-78,4	759,3	-45,0	-4,0	-26,1
Сумська	93,0	51,0	-52,1	71,9	20,2	8,2
Тернопільська	41,2	20,1	14,8	5,9	-23,2	-5,6
Харківська	26,8	18,5	-12,5	32,6	-24,9	-10,3
Херсонська	25,2	-12,0	-19,9	20,8	-25,3	-57,1
Хмельницька	14,9	22,0	9,6	15,9	11,3	5,1
Черкаська	9,0	47,3	-82,4	207,8	-81,2	-33,1
Чернівецька	-7,7	-100,0	0	0	0	0
Чернігівська	29,1	82,0	-28,2	-37,4	-33,9	-86,1
м. Київ	16,2	14,1	13,1	-27,1	3,7	13,4
м. Севастополь	28,0	27,4	32,5	-53,3	-62,6	18,3
Всього	28,0	16,4	16,3	-14,3	-8,2	2,0

Додаток Б

Таблиця Б.1

Оцінка рентабельності сукупного капіталу будівельних підприємств України за 2003 – 2009рр.(%).

Регіон	Роки													
	2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	Факт.	Рекоме нд.	Факт.	Рекоме нд.	Факт.	Рекоме нд.	Факт.	Рекоме нд.	Факт.	Рекоме нд.	Факт.	Рекоме нд.	Факт.	Рекоме нд.
АР Крим	1,1	5,9	1,6	8,7	1,9	7,2	1,4	7,8	1,0	10,4	0,5	11,4	0,3	6,9
Вінницька	2,9	6,1	6,7	8,9	3,9	7,4	5,2	8,3	8,6	11,4	2,3	10,2	1,6	6,7
Волинська	5,2	6,0	6,8	8,9	5,8	7,4	6,8	8,2	6,7	11,2	3,9	14,0	0,5	8,0
Дніпропетровська	1,9	5,8	6,9	8,7	6,2	7,0	4,7	7,9	6,3	11,7	3,2	14,7	1,3	7,2
Донецька	1,7	6,1	4,0	8,9	4,1	7,3	3,5	7,8	7,4	10,9	5,1	13,7	0,7	7,1
Житомирська	2,1	6,1	2,4	9,1	5,1	7,6	4,6	8,5	6,5	11,8	4,4	15,8	1,4	9,1
Закарпатська	2,5	6,0	3,9	8,9	4,1	7,5	6,0	8,4	5,1	11,8	10,6	15,3	6,1	8,6
Запорізька	2,3	5,9	3,9	8,9	6,1	7,4	3,7	8,2	6,1	11,6	3,0	14,6	1,3	7,4
Івано - Франківська	1,4	6,1	1,6	8,9	1,7	7,4	3,5	8,2	3,8	11,5	2,7	15,0	0,9	8,5
Київська	1,1	6,1	2,2	9,1	4,1	7,6	5,4	8,5	7,0	12,0	6,0	13,7	2,2	8,9
Кіровоградська	2,2	6,1	2,9	9,2	1,3	7,7	4,2	8,6	1,8	12,3	1,4	16,5	1,3	9,2
Луганська	1,5	6,1	3,2	9,1	3,3	7,5	2,4	8,3	4,4	11,7	3,1	14,9	0,9	8,1
Львівська	6,1	5,8	6,6	8,7	3,5	7,2	5,2	8,1	5,8	11,3	3,8	14,0	1,5	8,4
Миколаївська	2,5	6,0	3,2	9,0	3,7	7,5	2,2	7,8	2,6	10,1	2,8	15,0	2,6	8,8
Одеська	3,7	6,0	4,4	9,0	3,5	7,3	4,5	8,2	3,8	11,2	2,6	14,1	2,5	7,1
Полтавська	2,2	6,1	1,4	9,0	3,2	7,4	2,9	8,4	5,8	12,0	3,2	15,9	1,4	8,8
Рівненська	4,8	6,0	5,2	9,0	1,7	7,5	2,0	8,3	2,7	11,2	4,6	13,7	2,1	7,5
Сумська	2,2	6,1	1,9	9,0	3,2	7,5	3,3	8,3	3,4	11,2	2,8	14,9	1,5	8,7
Тернопільська	0,8	6,1	1,5	9,1	2,8	7,6	2,8	8,6	3,5	12,2	1,9	16,2	1,6	9,0
Харківська	2,4	6,0	4,9	8,9	2,8	7,1	3,2	7,9	3,4	11,4	2,1	14,7	0,6	8,2
Херсонська	2,8	6,0	5,6	9,0	2,8	7,5	8,0	8,3	5,9	11,6	4,4	14,1	3,7	8,1
Хмельницька	2,8	6,1	4,2	9,1	2,4	7,6	4,9	8,5	4,7	11,9	3,8	15,6	1,7	8,8
Черкаська	4,9	6,1	14,2	8,9	3,0	7,3	4,0	8,2	6,1	11,4	3,9	15,3	1,9	8,6
Чернівецька	3,7	5,8	3,4	8,8	5,9	7,2	6,1	7,8	5,4	9,8	7,1	10,8	2,9	8,1
Чернігівська	1,0	6,1	2,6	9,0	3,1	7,5	4,5	8,4	7,1	11,7	3,1	15,4	4,1	8,6
м. Київ	3,0	6,0	3,7	8,8	4,7	7,2	5,9	8,0	6,0	11,1	6,9	14,3	1,1	7,4
м. Севастополь	3,0	6,1	3,0	9,1	2,7	7,6	5,0	8,5	10,0	11,7	4,8	14,9	4,4	6,6
Всього	2,4	6,0	4,0	8,9	4,1	7,3	4,6	8,1	5,4	11,2	4,7	14,1	1,3	7,6

Таблиця Б.2

Частка виробничих запасів у оборотних активах будівельних підприємств України за 2003 – 2009рр.,%

Регіон	Роки							Середньорічне значення
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
АР Крим	30,3	26,7	2,0	19,6	16,7	13,4	11,1	17,1
Вінницька	25,5	22,9	77,1	23,6	20,6	10,2	7,1	26,7
Волинська	24,7	25,3	43,8	20,5	18,2	14,3	14,9	23,1
Дніпропетровська	10,2	11,2	1,3	15,0	13,8	10,1	10,8	10,3
Донецька	17,6	19,5	13,9	16,8	11,2	10,4	13,6	14,7
Житомирська	25,7	25,8	27,8	28,7	18,0	17,8	22,0	23,7
Закарпатська	21,0	22,5	27,8	18,3	16,3	20,6	19,1	20,8
Запорізька	22,2	21,7	5,0	24,1	12,6	11,5	18,1	16,4
Івано - Франківська	24,9	23,2	62,0	21,2	7,9	9,6	13,6	23,2
Київська	18,7	23,9	5,2	16,3	11,9	11,8	15,0	14,7
Кіровоградська	20,4	25,3	161,3	44,6	45,0	33,6	33,1	51,9
Луганська	15,9	19,0	10,1	19,1	18,2	20,5	14,3	16,7
Львівська	19,6	17,7	10,6	16,3	15,6	15,2	16,7	15,9
Миколаївська	22,1	24,0	31,5	26,3	16,7	26,9	20,4	24,0
Одеська	14,9	12,2	9,8	11,3	11,1	8,8	9,7	11,1
Полтавська	21,8	24,8	40,5	17,4	18,2	18,0	6,1	21,0
Рівненська	27,2	23,7	26,0	19,8	21,3	15,1	13,6	21,0
Сумська	19,5	21,6	39,1	23,8	13,5	12,6	7,3	19,6
Тернопільська	24,6	24,6	19,2	26,3	20,7	18,9	15,1	21,3
Харківська	16,0	16,3	5,0	16,5	12,1	9,6	7,4	11,8
Херсонська	27,4	21,0	89,4	20,1	18,7	15,3	14,0	29,4
Хмельницька	28,6	26,9	10,4	21,3	22,1	18,4	20,1	21,1
Черкаська	28,7	23,2	30,7	27,7	13,5	16,7	16,4	22,4
Чернівецька	33,6	40,1	40,8	40,2	28,4	23,2	18,2	32,1
Чернігівська	24,4	29,4	37,6	25,9	21,1	21,8	13,5	24,8
м. Київ	10,7	10,2	0,4	13,3	10,0	7,8	7,0	8,5
м. Севастополь	29,3	17,5	24,1	28,4	17,8	15,6	16,2	24,3
Всього	16,6	16,3	15,6	16,6	12,5	10,7	10,3	14,1

Таблиця Б.3

Частка дебіторської заборгованості у складі оборотних активів
будівельних підприємств України за 2003 – 2009рр.,%

Регіон	Роки							Середньо річне значення
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
АР Крим	30,0	24,0	22,6	19,5	19,3	22,2	17,7	22,2
Вінницька	38,3	37,8	42,1	43,4	30,4	25,3	23,0	34,3
Волинська	52,5	45,7	41,7	24,5	25,3	35,2	42,1	38,2
Дніпропетровська	50,6	45,3	35,8	30,0	30,3	37,8	31,3	37,3
Донецька	49,1	47,1	52,3	46,3	34,5	44,2	40,6	44,9
Житомирська	39,0	42,2	41,7	31,9	43,3	35,1	50,7	40,6
Закарпатська	33,5	56,6	47,0	40,9	39,3	29,8	37,8	40,7
Запорізька	41,0	36,5	30,9	31,8	23,5	28,9	30,2	31,8
Івано - Франківська	51,6	47,4	37,2	32,3	11,4	28,7	33,7	34,6
Київська	34,9	33,0	27,6	27,0	22,1	34,8	44,4	32,0
Кіровоградська	27,1	45,8	34,3	28,6	35,8	44,2	30,8	35,2
Луганська	58,9	50,7	53,3	47,5	45,2	50,9	31,1	48,2
Львівська	47,3	45,2	34,7	34,0	33,0	44,7	40,5	39,9
Миколаївська	42,1	33,2	35,7	40,6	14,9	17,6	32,2	30,9
Одеська	45,0	39,8	32,9	33,7	32,6	37,4	36,7	36,9
Полтавська	39,9	35,1	37,6	38,8	28,6	36,7	12,1	32,7
Рівненська	36,6	52,8	48,6	56,5	32,8	30,6	39,9	42,5
Сумська	32,0	32,3	30,9	32,3	25,2	25,8	21,7	28,6
Тернопільська	31,7	29,8	22,6	20,9	19,6	23,7	19,1	23,9
Харківська	35,8	40,8	30,9	25,2	26,2	33,0	33,6	32,2
Херсонська	31,9	35,7	25,3	20,7	27,4	22,7	27,0	27,2
Хмельницька	28,3	40,5	30,0	27,8	29,5	29,2	32,1	31,1
Черкаська	31,1	43,8	28,8	39,1	26,5	32,2	32,9	33,5
Чернівецька	25,7	33,0	40,8	39,0	24,2	31,9	50,2	35,0
Чернігівська	44,3	29,1	31,4	21,5	29,8	18,9	44,8	31,4
м. Київ	37,4	40,5	27,8	27,9	21,2	25,0	29,2	29,8
м. Севастополь	31,7	36,7	31,3	28,3	18,8	25,2	27,9	28,6
Всього	41,1	40,7	33,1	31,7	25,0	30,8	31,6	33,4

Таблиця Б.4

Рекомендаційне значення частки власного капіталу у сукупному
капіталі будівельних підприємств України за 2003 – 2009рр., %

Регіон	Роки													
	2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	Факт. знач.	Рекоменд. знач.	Факт. знач.	Рекоменд. знач.	Факт. знач.	Рекоменд. знач.	Факт. знач.	Рекоменд. знач.	Факт. знач.	Рекоменд. знач.	Факт. знач.	Рекоменд. знач.	Факт. знач.	Рекоменд. знач.
АР Крим	29,1	86,2	29,1	79,9	24,5	70,1	14,3	76,2	15,3	76,2	4,0	18,3	13,1	79,8
Вінницька	59,8	80,5	49,6	75,8	39,8	76,2	27,9	82,4	27,1	73,1	18,7	25,0	11,4	68,1
Волинська	56,2	88,8	54,1	85,1	44,2	72,2	33,5	66,0	34,0	70,8	25,0	33,2	20,5	75,9
Дніпропетровська	24,1	71,7	28,4	68,1	27,5	53,3	24,5	59,5	19,2	62,1	6,1	38,1	6,9	68,0
Донецька	53,8	82,4	40,4	79,5	29,6	78,1	23,5	76,9	22,8	67,1	20,4	40,3	6,5	70,8
Житомирська	58,7	83,7	64,9	83,7	63,7	73,2	57,7	76,5	42,2	73,5	29,0	50,5	26,1	83,3
Закарпатська	47,1	73,9	43,8	87,3	53,8	87,7	43,2	76,7	38,0	70,8	34,4	44,8	34,1	71,4
Запорізька	41,3	76,7	45,0	73,0	38,0	58,7	28,1	68,3	19,7	53,3	20,6	35,1	17,0	64,5
Івано - Франківська	64,5	89,9	51,7	83,5	38,8	76,2	36,0	77,8	12,5	36,9	17,1	31,2	17,4	63,2
Київська	79,6	89,7	50,9	79,2	43,5	65,3	30,5	67,9	26,2	57,8	17,9	31,5	41,4	77,8
Кіровоградська	46,5	68,1	40,3	81,7	37,1	75,5	39,7	85,9	30,2	95,4	22,8	25,0	21,6	93,2
Луганська	45,0	84,2	48,0	81,9	38,2	78,1	31,7	80,1	20,5	74,6	15,6	61,6	5,7	59,8
Львівська	45,4	80,5	39,2	77,0	36,2	65,6	35,2	71,1	29,7	67,6	22,3	47,1	22,6	72,1
Миколаївська	25,7	74,7	27,0	71,5	58,9	79,5	11,6	73,8	6,2	41,9	9,6	53,8	4,5	61,2
Одеська	40,1	75,3	27,5	68,8	22,7	60,7	18,2	61,7	15,7	59,1	8,4	39,5	11,8	61,8
Полтавська	64,6	86,1	64,3	86,3	60,5	92,4	45,2	81,7	52,2	79,3	54,9	24,6	14,1	35,7
Рівненська	53,3	77,3	39,3	82,8	34,3	81,4	19,8	83,2	21,0	68,3	17,7	42,4	18,5	67,9
Сумська	51,0	76,5	44,0	79,0	40,7	86,6	34,9	77,2	22,6	59,7	8,9	29,7	13,3	60,2
Тернопільська	53,4	84,6	41,5	83,6	38,4	76,8	32,8	80,0	33,1	75,7	23,3	26,4	19,4	61,7
Харківська	45,6	75,6	35,3	76,4	22,6	61,7	19,9	63,3	8,4	55,7	9,4	36,0	8,3	57,2
Херсонська	51,9	83,0	57,1	80,5	51,4	77,3	49,3	70,4	42,7	69,2	43,4	26,8	40,6	72,1
Хмельницька	58,5	79,5	56,6	84,2	52,5	72,8	46,5	73,6	33,9	75,3	27,3	32,3	30,8	75,0
Черкаська	56,0	78,3	44,3	76,9	42,8	75,5	36,0	78,8	31,1	65,9	30,6	37,2	33,3	66,4
Чернівецька	39,8	80,6	39,8	87,2	33,2	80,0	33,1	87,9	26,2	75,6	20,1	47,0	25,7	80,4
Чернігівська	73,5	90,2	70,4	87,3	69,0	89,6	59,6	78,0	53,3	75,7	48,2	32,3	51,8	77,0
м. Київ	46,0	75,1	35,4	74,1	31,7	60,9	27,9	67,9	22,6	58,9	19,7	23,0	15,2	64,3
м. Севастополь	43,9	82,1	33,2	75,0	34,1	47,5	38,6	80,9	28,4	60,2	45,8	26,3	5,4	64,1
Всього	49,2	79,5	38,9	76,3	34,4	71,5	27,5	70,3	22,4	62,4	17,9	30,1	15,0	66,6

Таблиця Б.5

Фактичне значення коефіцієнта мультиплікатора капіталу

Регіон	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Середньо-річне значення
АР Крим	3,01	3,44	3,78	5,35	6,40	11,30	11,48	6,4
Вінницька	1,55	1,85	2,27	2,99	3,53	4,60	6,66	3,3
Волинська	1,72	1,82	2,06	2,68	2,68	3,49	4,30	2,7
Дніпропетровська	2,88	3,79	3,58	3,84	4,74	8,70	15,32	6,1
Донецька	2,32	2,12	2,97	3,84	4,09	4,67	6,77	3,8
Житомирська	1,65	1,62	1,56	1,66	1,90	3,01	3,62	2,1
Закарпатська	1,73	2,21	2,06	2,10	2,25	2,77	2,92	2,3
Запорізька	2,37	2,31	2,42	3,03	4,34	4,94	5,21	3,5
Івано - Франківська	1,49	1,75	2,24	2,68	5,57	6,80	5,81	3,8
Київська	1,21	1,43	2,14	2,71	3,55	4,74	3,62	2,8
Кіровоградська	1,92	2,33	2,59	2,60	2,94	3,81	4,53	3,0
Луганська	2,11	2,15	2,32	2,86	3,88	5,62	9,39	4,0
Львівська	2,08	2,39	2,66	2,81	2,83	3,90	4,45	3,0
Миколаївська	3,61	3,79	2,02	2,49	13,40	12,89	14,15	7,5
Одеська	2,20	3,08	4,05	5,04	5,45	8,64	9,83	5,5
Полтавська	1,52	1,55	1,61	1,92	1,96	1,87	3,03	1,9
Рівненська	1,80	2,24	2,71	3,72	4,83	5,18	5,54	3,7
Сумська	2,01	2,10	2,38	2,66	3,51	6,97	8,93	4,1
Тернопільська	1,65	2,14	2,52	2,84	2,89	3,56	4,67	2,9
Харківська	2,05	2,51	3,58	4,75	7,54	11,14	11,31	6,1
Херсонська	1,81	1,83	1,85	1,99	2,16	2,32	2,38	2,0
Хмельницька	1,60	1,74	1,84	2,03	2,45	3,33	3,46	2,3
Черкаська	1,69	2,06	2,30	2,57	2,89	3,24	3,15	2,6
Чернівецька	2,15	2,51	2,79	3,02	3,32	4,51	4,33	3,2
Чернігівська	1,34	1,39	1,44	1,57	1,70	1,97	2,01	1,6
м. Київ	2,07	2,51	3,01	3,37	3,95	4,79	5,68	3,6
м. Севастополь	2,08	2,66	2,97	2,77	3,23	2,50	3,47	2,8
Всього	1,93	2,29	2,75	3,27	3,96	5,05	6,05	3,6

Таблиця Б.6

Рекомендаційне значення коефіцієнта мультиплікатора капіталу

Регіон	Роки							Середньо-річне значення
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
АР Крим	1,2	1,3	1,4	1,3	1,3	5,5	1,3	1,9
Вінницька	1,2	1,3	1,3	1,2	1,4	4,0	1,5	1,7
Волинська	1,1	1,2	1,4	1,5	1,4	3,0	1,3	1,6
Дніпропетровська	1,4	1,5	1,9	1,7	1,6	2,6	1,5	1,7
Донецька	1,2	1,3	1,3	1,3	1,5	2,5	1,4	1,5
Житомирська	1,2	1,2	1,4	1,3	1,4	2,0	1,2	1,4
Закарпатська	1,4	1,1	1,1	1,3	1,4	2,2	1,4	1,4
Запорізька	1,3	1,4	1,7	1,5	1,9	2,8	1,6	1,7
Івано - Франківська	1,1	1,2	1,3	1,3	2,7	3,2	1,6	1,8
Київська	1,1	1,3	1,5	1,5	1,7	3,2	1,3	1,7
Кіровоградська	1,5	1,2	1,3	1,2	1,0	4,0	1,1	1,6
Луганська	1,2	1,2	1,3	1,2	1,3	1,6	1,7	1,4
Львівська	1,2	1,3	1,5	1,4	1,5	2,1	1,4	1,5
Миколаївська	1,3	1,4	1,3	1,4	2,4	1,9	1,6	1,6
Одеська	1,3	1,5	1,6	1,6	1,7	2,5	1,6	1,7
Полтавська	1,2	1,2	1,1	1,2	1,3	4,1	2,8	1,8
Рівненська	1,3	1,2	1,2	1,2	1,5	2,4	1,5	1,5
Сумська	1,3	1,3	1,2	1,3	1,7	3,4	1,7	1,7
Тернопільська	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3	3,8	1,6	1,7
Харківська	1,3	1,3	1,6	1,6	1,8	2,8	1,7	1,7
Херсонська	1,2	1,2	1,3	1,4	1,4	3,7	1,4	1,7
Хмельницька	1,3	1,2	1,4	1,4	1,3	3,1	1,3	1,6
Черкаська	1,3	1,3	1,3	1,3	1,5	2,7	1,5	1,6
Чернівецька	1,2	1,1	1,3	1,1	1,3	2,1	1,2	1,4
Чернігівська	1,1	1,1	1,1	1,3	1,3	3,1	1,3	1,5
м. Київ	1,3	1,3	1,6	1,5	1,7	4,3	1,6	1,9
м. Севастополь	1,2	1,3	2,1	1,2	1,7	3,8	1,6	1,8
Всього	1,3	1,3	1,4	1,4	1,6	3,3	1,5	1,7

Таблиця Б.7
Рекомендаційне і фактичне значення оборотності капіталу будівельних підприємств України у розрізі регіонів за 2003 – 2009рр., (раз)

	Роки													
	2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	Факт.	Рекоменд.	Факт.	Рекоменд.	Факт.	Рекоменд.	Факт.	Рекоменд.	Факт.	Рекоменд.	Факт.	Рекоменд.	Факт.	Рекоменд.
АР Крим	0,6	2,2	0,9	2,8	1,0	2,4	1,1	2,6	1,0	3,2	0,7	3,1	0,3	2,4
Вінницька	1,6	2,2	2,5	2,8	2,2	2,5	2,4	2,7	2,9	3,4	1,8	2,9	0,6	2,3
Волинська	1,4	2,2	1,7	2,9	1,9	2,5	2,4	2,6	2,1	3,4	1,5	3,9	0,6	2,6
Дніпропетровська	1,7	2,1	2,2	2,8	1,8	2,3	1,9	2,5	2,4	3,5	1,6	4,1	0,8	2,4
Донецька	0,9	2,2	1,7	2,9	2,1	2,4	2,1	2,6	2,4	3,3	1,7	3,9	0,7	2,4
Житомирська	1,0	2,2	1,3	2,9	1,7	2,5	2,3	2,8	2,4	3,5	2,3	4,4	1,1	2,9
Закарпатська	1,5	2,1	2,4	2,9	2,1	2,5	2,3	2,7	2,2	3,5	2,2	4,3	1,3	2,8
Запорізька	1,2	2,1	1,5	2,8	1,5	2,4	1,9	2,6	1,8	3,4	1,3	4,0	0,6	2,4
Івано - Франківська	0,7	2,2	1,0	2,9	1,1	2,5	1,3	2,7	1,0	3,3	1,3	4,1	0,4	2,7
Київська	0,5	2,2	0,9	2,9	1,4	2,5	1,5	2,7	1,7	3,5	1,6	3,8	0,7	2,8
Кіровоградська	1,3	2,1	3,4	2,9	1,8	2,5	1,9	2,8	0,9	3,7	0,7	4,4	0,3	3,0
Луганська	1,0	2,2	1,3	2,9	1,7	2,5	1,8	2,7	2,7	3,5	2,3	4,2	1,0	2,6
Львівська	1,6	2,1	1,7	2,8	1,4	2,4	1,9	2,6	2,1	3,4	1,9	4,0	1,2	2,7
Миколаївська	1,4	2,1	2,2	2,8	1,7	2,5	1,5	2,6	1,4	3,0	1,2	4,2	1,1	2,8
Одеська	2,1	2,1	2,6	2,8	2,0	2,4	2,0	2,6	1,9	3,3	1,4	3,9	0,8	2,3
Полтавська	0,8	2,2	0,8	2,9	1,0	2,5	1,5	2,7	1,5	3,6	1,1	4,3	1,5	2,6
Рівненська	1,4	2,1	1,7	2,9	1,1	2,5	1,4	2,7	1,6	3,4	1,7	3,9	1,0	2,5
Сумська	0,7	2,2	1,1	2,9	1,3	2,5	1,6	2,7	1,8	3,3	1,5	4,1	0,8	2,7
Тернопільська	0,8	2,2	0,8	2,9	1,0	2,5	1,0	2,8	1,0	3,6	1,0	4,4	0,7	2,8
Харківська	1,2	2,1	1,6	2,8	1,3	2,4	1,7	2,6	1,7	3,4	1,4	4,1	0,7	2,6
Херсонська	1,1	2,2	2,3	2,9	1,3	2,5	1,4	2,7	1,6	3,5	1,5	3,9	0,7	2,6
Хмельницька	1,1	2,2	1,5	2,9	1,0	2,5	1,4	2,7	1,5	3,6	1,4	4,3	0,8	2,8
Черкаська	2,2	2,2	4,8	2,8	1,8	2,4	2,0	2,7	1,7	3,4	1,2	4,2	0,9	2,7
Чернівецька	1,7	2,1	1,9	2,9	1,8	2,4	2,4	2,6	2,3	3,1	2,0	3,2	1,2	2,7
Чернігівська	0,6	2,2	0,8	2,9	1,1	2,6	1,4	2,7	1,9	3,5	1,9	4,2	0,9	2,8
м. Київ	1,1	2,1	1,3	2,8	1,3	2,4	1,4	2,6	1,5	3,3	1,1	3,9	0,5	2,4
м. Севастополь	1,3	2,2	1,6	2,9	1,3	2,4	1,8	2,8	2,3	3,5	1,3	4,0	0,6	2,2
Всього	1,1	2,1	1,5	2,8	1,5	2,4	1,6	2,6	1,7	3,3	1,3	3,9	0,7	2,5

Таблиця Б.8
Рекомендаційне і фактичне значення рентабельності продукції будівельних підприємств України за 2003 – 2009рр.,%

Регіон	Роки													
	2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	Факт.	Рекоменд.	Факт.	Рекоменд.	Факт.	Рекоменд.	Факт.	Рекоменд.	Факт.	Рекоменд.	Факт.	Рекоменд.	Факт.	Рекоменд.
АР Крим	1,7	2,8	1,7	3,1	2,0	3,0	1,2	3,0	1,0	3,2	0,7	3,7	0,8	2,9
Вінницька	1,9	2,8	2,7	3,1	1,7	3,0	2,2	3,1	2,9	3,3	1,3	3,5	2,6	2,9
Волинська	3,8	2,7	4,0	3,1	3,1	3,0	2,8	3,1	3,2	3,3	2,6	3,6	0,9	3,1
Дніпропетровська	1,1	2,8	3,2	3,1	3,4	3,1	2,5	3,1	2,7	3,4	1,9	3,6	1,6	3,0
Донецька	2,0	2,8	2,3	3,1	1,9	3,0	1,7	3,0	3,1	3,3	3,0	3,6	0,9	3,0
Житомирська	2,1	2,8	1,8	3,1	3,1	3,0	2,0	3,1	2,7	3,3	1,9	3,6	1,3	3,1
Закарпатська	1,6	2,8	1,6	3,1	1,9	3,0	2,6	3,1	2,3	3,3	4,8	3,6	4,8	3,1
Запорізька	1,9	2,8	2,6	3,2	4,0	3,1	1,9	3,1	3,3	3,4	2,2	3,6	2,2	3,0
Івано - Франківська	2,0	2,8	1,6	3,1	1,5	3,0	2,7	3,1	3,8	3,5	2,1	3,6	2,4	3,2
Київська	2,3	2,8	2,4	3,1	2,9	3,1	3,6	3,1	4,1	3,4	3,8	3,6	3,2	3,1
Кіровоградська	1,6	2,9	0,9	3,1	0,7	3,0	2,2	3,1	2,0	3,3	2,1	3,7	5,1	3,1
Луганська	1,5	2,8	2,5	3,1	2,0	3,0	1,3	3,1	1,7	3,3	1,3	3,5	0,8	3,1
Львівська	3,7	2,8	3,8	3,1	2,4	3,0	2,8	3,1	2,7	3,3	2,0	3,5	1,3	3,1
Миколаївська	1,8	2,8	1,4	3,2	2,2	3,0	1,5	3,0	1,8	3,4	2,3	3,5	2,5	3,2
Одеська	1,7	2,8	1,7	3,2	1,7	3,1	2,2	3,1	2,0	3,4	1,8	3,6	3,0	3,0
Полтавська	2,8	2,8	1,7	3,1	3,1	2,9	2,0	3,1	3,9	3,3	2,8	3,7	0,9	3,3
Рівненська	3,4	2,8	3,0	3,1	1,5	3,0	1,4	3,1	1,7	3,3	2,6	3,5	2,1	3,0
Сумська	3,0	2,8	1,7	3,1	2,5	3,0	2,1	3,1	1,9	3,4	1,9	3,7	1,8	3,2
Тернопільська	1,0	2,8	1,7	3,1	2,8	3,0	2,8	3,1	3,6	3,3	2,0	3,7	2,1	3,2
Харківська	2,1	2,8	3,0	3,1	2,1	3,0	1,9	3,1	1,9	3,4	1,4	3,6	0,9	3,2
Херсонська	2,6	2,8	2,4	3,1	2,2	3,0	5,9	3,1	3,7	3,3	2,8	3,7	5,6	3,1
Хмельницька	2,5	2,8	2,9	3,1	2,4	3,0	3,5	3,1	3,1	3,3	2,6	3,7	2,2	3,1
Черкаська	2,2	2,8	3,0	3,1	1,7	3,0	2,1	3,1	3,6	3,3	3,2	3,6	2,3	3,1
Чернівецька	2,1	2,8	1,7	3,1	3,2	2,9	2,6	3,0	2,3	3,2	3,5	3,4	2,5	3,0
Чернігівська	1,5	2,8	3,1	3,1	2,8	2,9	3,2	3,1	3,8	3,3	1,6	3,7	4,5	3,1
м. Київ	2,7	2,8	2,8	3,1	3,6	3,0	4,4	3,1	4,1	3,4	6,4	3,7	2,1	3,0
м. Севастополь	2,2	2,8	2,0	3,2	2,0	3,2	2,8	3,1	4,3	3,4	3,7	3,7	7,0	3,0
Всього	2,2	2,8	2,6	3,1	2,8	3,0	2,9	3,1	3,2	3,3	3,6	3,6	1,9	3,1

Таблиця Б.9

Рекомендаційне і фактичне значення рентабельності власного капіталу
будівельних підприємств України у розрізі регіонів за 2003 -2009рр.,%

Регіон	Рік													
	2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	Факт	Рекоменд	Факт	Рекоменд	Факт	Рекоменд	Факт	Рекоменд	Факт	Рекоменд	Факт	Рекоменд	Факт	Рекоменд
АР Крим	3,3	6,9	5,4	10,9	7,3	10,3	7,3	10,2	6,3	13,7	5,2	62,6	2,8	8,7
Вінницька	4,5	7,5	12,3	11,8	8,7	9,7	15,5	10,1	30,2	15,5	10,5	40,8	10,5	9,8
Волинська	9	6,7	12,4	10,5	11,8	10,3	18,3	12,4	17,9	15,7	13,5	42,1	2,1	10,5
Дніпропетровська	5,5	8,0	26	12,7	22,1	13,1	18,1	13,3	30	18,9	28	38,6	20,3	10,6
Донецька	3,9	7,4	8,5	11,2	12,2	9,3	13,3	10,2	30,1	16,2	23,9	34,1	4,7	10,0
Житомирська	3,5	7,3	3,9	10,9	8	10,4	7,7	11,1	12,4	16,1	13,3	31,3	5,2	10,9
Закарпатська	4,3	8,1	8,7	10,2	8,4	8,6	12,6	11,0	11,5	16,6	29,4	34,1	17,8	12,1
Запорізька	5,4	7,7	9	12,3	14,7	12,6	11,2	12,0	26,4	21,7	14,7	41,6	6,8	11,5
Івано - Франківська	2,1	6,7	2,7	10,7	3,7	9,8	9,4	10,5	21	31,2	18,1	48,0	5,4	13,4
Київська	1,3	6,8	3,2	11,5	8,7	11,6	14,6	12,4	24,8	20,7	28,4	43,4	7,8	11,4
Кіровоградська	4,2	8,9	6,8	11,2	3,3	10,2	11	10,1	5,1	12,9	5,4	66,2	6,1	9,9
Луганська	3,1	7,2	6,9	11,1	7,7	9,6	7	10,4	17,2	15,7	17,5	24,2	8	13,6
Львівська	12,7	7,3	15,8	11,3	9,2	11,0	14,5	11,4	16,3	16,7	14,8	29,7	6,8	11,7
Миколаївська	9,1	8,0	12,1	12,5	7,4	9,4	5,6	10,5	35,2	24,1	36,1	27,8	37,4	14,4
Одеська	8,1	8,0	13,5	13,0	14,3	12,1	22,4	13,3	20,7	19,0	22,4	35,7	24,6	11,5
Полтавська	3,3	7,1	2,2	10,5	5,1	8,1	5,6	10,3	11,4	15,1	6	64,7	4,2	24,6
Рівненська	8,7	7,8	11,5	10,8	4,7	9,2	7,4	10,0	13,2	16,5	23,6	32,3	11,7	11,1
Сумська	4,4	7,9	4	11,4	7,5	8,6	8,7	10,8	12	18,7	19,6	50,3	13	14,5
Тернопільська	1,2	7,2	3,1	10,9	6,9	9,9	7,9	10,7	10,1	16,1	6,9	61,3	7,2	14,6
Харківська	5	7,9	12,3	11,7	10	11,5	15	12,5	25,5	20,4	22,9	40,9	7,1	14,4
Херсонська	5	7,3	10,2	11,2	5,2	9,7	15,9	11,9	12,7	16,8	10,1	52,8	8,9	11,2
Хмельницька	4,4	7,7	7,4	10,9	4,5	10,4	9,9	11,6	11,6	15,8	12,7	48,3	5,8	11,7
Черкаська	8,2	7,8	29,2	11,5	6,8	9,6	10,4	10,4	17,5	17,3	12,6	41,3	6,1	12,9
Чернівецька	7,8	7,2	8,4	10,1	16,4	8,9	18,4	8,8	17,9	13,0	32,1	22,9	12,7	10,0
Чернігівська	1,3	6,7	3,7	10,4	4,4	8,4	7	10,7	12,1	15,5	6	47,7	8,2	11,1
м. Київ	6,2	8,0	9,2	11,8	14	11,8	20	11,7	23,7	18,8	32,8	62,0	6,3	11,5
м. Севастополь	6,2	7,4	8,1	12,2	8,1	16,1	13,9	10,5	32,4	19,5	12	56,6	15,4	10,3
Всього	4,6	7,5	9,1	11,6	11,2	10,2	15,1	11,5	21,2	17,9	23,8	46,8	7,7	11,4

Таблиця Б.10

Вхідна інформація для проведення дискримінантного аналізу

Регіон	Середньорічні значення			
	Оборотність капіталу	Рентабельність капіталу	Коеф. Фінансової незалежності	Мультиплікатор капіталу
АР Крим	0,8	0,01	0,18	6,4
Вінницька	2,0	0,04	0,33	3,3
Волинська	1,6	0,05	0,38	2,7
Дніпропетровська	1,8	0,04	0,20	6,1
Донецька	1,7	0,04	0,28	3,8
Житомирська	1,7	0,04	0,49	2,1
Закарпатська	2,0	0,05	0,42	2,3
Запорізька	1,4	0,04	0,30	3,5
Івано - Франківська	1,0	0,02	0,34	3,8
Київська	1,2	0,04	0,41	2,8
Кіровоградська	1,5	0,02	0,34	3,0
Луганська	1,7	0,03	0,29	4,0
Львівська	1,7	0,05	0,33	3,0
Миколаївська	1,5	0,03	0,20	7,5
Одеська	1,8	0,04	0,21	5,5
Полтавська	1,2	0,03	0,51	1,9
Рівненська	1,4	0,03	0,29	3,7
Сумська	1,3	0,03	0,31	4,1
Тернопільська	0,9	0,02	0,35	2,9
Харківська	1,4	0,03	0,21	6,1
Херсонська	1,4	0,05	0,48	2,0
Хмельницька	1,2	0,04	0,44	2,3
Черкаська	2,1	0,05	0,39	2,6
Чернівецька	1,9	0,05	0,31	3,2
Чернігівська	1,2	0,04	0,61	1,6
м. Київ	1,2	0,04	0,28	3,6
м. Севастополь	1,5	0,05	0,33	2,8
Всього	1,3	0,04	0,29	3,6

Додаток В

Таблиця В.1

Матриця евклідових відстаней між регіонами

	АР Крим	Вінницька	Волинська	Дніпропетровська	Донецька	Житомирська	Закарпатська	Запорізька	Івано-Франківська	Київська	Кіровоградська	Луганська	Львівська	Миколаївська	Одеська	Полтавська	Рівненська	Сумська	Тернопільська	Харківська	Херсонська	Хмельницька	Черкаська	Чернівецька	Чернігівська	м. Київ	м. Севастополь	Всього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
АР Крим	0,0	5,8	6,3	5,9	4,7	5,8	7,2	4,7	3,3	5,8	3,8	3,7	5,8	4,6	5,0	5,2	4,1	3,3	3,5	3,3	7,0	5,2	7,0	6,4	6,6	6,3	6,4	4,8
Вінницька	5,8	0,0	1,9	3,1	1,3	2,3	1,8	2,0	3,8	3,1	3,1	2,4	1,3	4,1	2,4	3,9	2,1	2,9	4,2	3,3	3,6	3,1	1,4	1,2	4,3	3,8	2,7	2,3
Волинська	6,3	1,9	0,0	3,9	2,3	2,4	1,3	1,8	3,7	1,8	3,4	3,5	0,9	5,0	3,6	3,3	2,4	3,2	4,0	4,1	1,9	2,2	1,5	1,6	3,3	2,6	1,3	1,9
Дніпропетровська	5,9	3,1	3,9	0,0	2,6	5,1	4,2	3,2	4,8	4,4	5,0	3,8	3,2	2,0	1,3	6,0	3,3	3,9	5,5	2,7	5,4	5,0	3,9	2,7	6,5	3,8	3,8	3,2
Донецька	4,7	1,3	2,3	2,6	0,0	2,7	2,8	1,2	2,9	2,8	2,6	1,7	1,5	3,2	1,8	3,7	1,0	1,9	3,4	2,1	3,8	2,8	2,5	1,7	4,4	3,3	2,6	1,5
Житомирська	5,8	2,3	2,4	5,1	2,7	0,0	2,6	2,7	3,3	2,9	2,3	2,7	2,4	5,6	4,3	2,0	2,6	2,9	3,3	4,3	2,9	1,9	2,5	3,1	2,4	4,5	3,4	3,0
Закарпатська	7,2	1,8	1,3	4,2	2,8	2,6	0,0	2,8	4,7	2,9	4,1	4,0	1,6	5,5	3,9	4,0	3,2	4,1	5,0	4,8	2,6	3,1	0,6	1,6	3,8	3,6	2,3	3,0
Запорізька	4,7	2,0	1,8	3,2	1,2	2,7	2,8	0,0	2,2	1,8	2,4	2,3	1,2	3,7	2,6	3,1	0,8	1,6	2,8	2,5	2,9	2,0	2,7	2,0	3,7	2,4	1,8	0,4
Івано-Франківська	3,3	3,8	3,7	4,8	2,9	3,3	4,7	2,2	0,0	2,7	1,8	2,6	3,3	4,3	4,0	2,4	1,9	1,1	0,9	2,8	3,9	2,1	4,6	4,2	3,6	3,7	3,6	2,3
Київська	5,8	3,1	1,8	4,4	2,8	2,9	2,9	1,8	2,7	0,0	3,2	3,8	2,0	4,9	4,1	2,6	2,3	2,7	3,0	3,9	1,6	1,5	3,1	2,8	2,6	1,9	1,5	1,6
Кіровоградська	3,8	3,1	3,4	5,0	2,6	2,3	4,1	2,4	1,8	3,2	0,0	1,7	3,0	4,8	3,9	2,2	1,8	1,4	1,8	3,2	4,0	2,1	4,0	3,8	3,5	4,4	3,8	2,6
Луганська	3,7	2,4	3,5	3,8	1,7	2,7	4,0	2,3	2,6	3,8	1,7	0,0	2,8	3,6	2,6	3,5	1,6	1,6	3,0	2,2	4,7	3,2	3,6	3,2	4,6	4,7	4,0	2,7
Львівська	5,8	1,3	0,9	3,2	1,5	2,4	1,6	1,2	3,3	2,0	3,0	2,8	0,0	4,3	2,8	3,4	1,8	2,7	3,7	3,4	2,6	2,3	1,5	1,1	3,7	2,6	1,5	1,5
Миколаївська	4,6	4,1	5,0	2,0	3,2	5,6	5,5	3,7	4,3	4,9	4,8	3,6	4,3	0,0	1,9	6,1	3,5	3,6	5,2	1,8	6,2	5,4	5,2	4,1	6,8	4,7	4,9	3,7
Одеська	5,0	2,4	3,6	1,3	1,8	4,3	3,9	2,6	4,0	4,1	3,9	2,6	2,8	1,9	0,0	5,3	2,5	3,1	4,7	1,9	5,2	4,4	3,6	2,5	6,0	4,0	3,7	2,7
Полтавська	5,2	3,9	3,3	6,0	3,7	2,0	4,0	3,1	2,4	2,6	2,2	3,5	3,4	6,1	5,3	0,0	3,0	2,7	2,1	4,7	2,9	1,3	4,1	4,4	1,5	4,4	3,7	3,2
Рівненська	4,1	2,1	2,4	3,3	1,0	2,6	3,2	0,8	1,9	2,3	1,8	1,6	1,8	3,5	2,5	3,0	0,0	1,0	2,4	2,1	3,5	2,1	3,1	2,4	3,9	3,1	2,6	1,1

Продовження табл. В.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
Сумська	3,3	2,9	3,2	3,9	1,9	2,9	4,1	1,6	1,1	2,7	1,4	1,6	2,7	3,6	3,1	2,7	1,0	0,0	1,7	2,0	3,9	2,2	3,9	3,4	3,9	3,6	3,3	1,8
Тернопільська	3,5	4,2	4,0	5,5	3,4	3,3	5,0	2,8	0,9	3,0	1,8	3,0	3,7	5,2	4,7	2,1	2,4	1,7	0,0	3,6	4,0	2,1	4,9	4,6	3,4	4,2	4,0	2,8
Харківська	3,3	3,3	4,1	2,7	2,1	4,3	4,8	2,5	2,8	3,9	3,2	2,2	3,4	1,8	1,9	4,7	2,1	2,0	3,6	0,0	5,2	4,0	4,5	3,6	5,6	4,1	4,1	2,6
Херсонська	7,0	3,6	1,9	5,4	3,8	2,9	2,6	2,9	3,9	1,6	4,0	4,7	2,6	6,2	5,2	2,9	3,5	3,9	4,0	5,2	0,0	2,0	3,0	3,3	2,2	2,8	1,9	2,9
Хмельницька	5,2	3,1	2,2	5,0	2,8	1,9	3,1	2,0	2,1	1,5	2,1	3,2	2,3	5,4	4,4	1,3	2,1	2,2	2,1	4,0	2,0	0,0	3,3	3,3	1,8	3,2	2,5	2,1
Черкаська	7,0	1,4	1,5	3,9	2,5	2,5	0,6	2,7	4,6	3,1	4,0	3,6	1,5	5,2	3,6	4,1	3,1	3,9	4,9	4,5	3,0	3,3	0,0	1,4	4,1	3,8	2,5	2,9
Чернівецька	6,4	1,2	1,6	2,7	1,7	3,1	1,6	2,0	4,2	2,8	3,8	3,2	1,1	4,1	2,5	4,4	2,4	3,4	4,6	3,6	3,3	3,3	1,4	0,0	4,6	3,0	2,1	2,2
Чернігівська	6,6	4,3	3,3	6,5	4,4	2,4	3,8	3,7	3,6	2,6	3,5	4,6	3,7	6,8	6,0	1,5	3,9	3,9	3,4	5,6	2,2	1,8	4,1	4,6	0,0	4,5	3,7	3,8
м. Київ	6,3	3,8	2,6	3,8	3,3	4,5	3,6	2,4	3,7	1,9	4,4	4,7	2,6	4,7	4,0	4,4	3,1	3,6	4,2	4,1	2,8	3,2	3,8	3,0	4,5	0,0	1,4	2,0
м. Севастополь	6,4	2,7	1,3	3,8	2,6	3,4	2,3	1,8	3,6	1,5	3,8	4,0	1,5	4,9	3,7	3,7	2,6	3,3	4,0	4,1	1,9	2,5	2,5	2,1	3,7	1,4	0,0	1,7
Всього	4,8	2,3	1,9	3,2	1,5	3,0	3,0	0,4	2,3	1,6	2,6	2,7	1,5	3,7	2,7	3,2	1,1	1,8	2,8	2,6	2,9	2,1	2,9	2,2	3,8	2,0	1,7	0,0

Таблиця В. 2
Статистична оцінка показників – індикаторів за кластерним аналізом

Analysis of Variance (Untitled (D4:AE31))						
	Between - SS	df	Within - SS	df	F	signif. - p
Мультиплікатор капіталу	17,66076	2	9,33925	25	23,63783	0,000002
Коефіцієнт фінансової незалежності	9,59425	2	17,40576	25	6,89014	0,004136
Оборотність капіталу	7,10455	2	19,89545	25	4,46368	0,021998
Рентабельність капіталу	17,91556	2	9,08444	25	24,65144	0,000001
Рентабельність власного капіталу	16,44829	2	10,55171	25	19,48532	0,000008
Рентабельність продукції	12,21891	2	14,78109	25	10,33323	0,000536

Таблиця В. 3
Характеристика відстані між трьома кластерами

Euclidean Distances between Clusters (Untitled (B2:AC29)) Distances below diagonal Squared distances above diagonal			
	No. 1	No. 2	No. 3
No. 1	0,000000	1,300571	1,096978
No. 2	1,140426	0,000000	2,359686
No. 3	1,047367	1,536127	0,000000

Таблиця В.4
Статистична характеристика будівельних підприємств у розрізі регіонів відповідно до даних кластерного аналізу

Analysis of Variance (Untitled (B2:AC29))						
	Between - SS	df	Within - SS	df	F	signif. - p
АР Крим	6,50996	2	6,006284	3	1,62579	0,332428
Вінницька	2,11064	2	0,573398	3	5,52141	0,098742
Волинська	1,43968	2	0,624499	3	3,45801	0,166409
Дніпропетровська	7,87853	2	0,860572	3	13,73249	0,030902
Донецька	1,13092	2	0,149554	3	11,34290	0,039916
Житомирська	2,61826	2	2,393152	3	1,64110	0,330001
Закарпатська	3,54092	2	0,742846	3	7,15005	0,072212
Запорізька	0,02922	2	0,227269	3	0,19285	0,834083
Івано - Франківська	1,94640	2	0,396832	3	7,35725	0,069693
Київська	1,91475	2	1,059569	3	2,71065	0,212624
Кіровоградська	0,28990	2	1,588495	3	0,27375	0,777674
Луганська	1,12366	2	2,154667	3	0,78225	0,532835
Львівська	0,75549	2	0,326486	3	3,47101	0,165756
Миколаївська	13,19078	2	0,636692	3	31,07649	0,009881
Одеська	5,92539	2	0,845764	3	10,50894	0,044145
Полтавська	4,86801	2	1,507216	3	4,84471	0,114953
Рівненська	0,19452	2	0,035060	3	8,32226	0,059679
Сумська	0,57416	2	0,399901	3	2,15362	0,263058
Тернопільська	2,06144	2	0,482724	3	6,40566	0,082648
Харківська	5,39538	2	0,901697	3	8,97538	0,054185
Херсонська	5,96242	2	1,028744	3	8,69374	0,056446
Хмельницька	2,59738	2	0,268404	3	14,51568	0,028663
Черкаська	3,76806	2	0,551666	3	10,24549	0,045638
Чернівецька	1,59836	2	0,940108	3	2,55028	0,225377
Чернігівська	9,68308	2	1,904092	3	7,62811	0,066614
м. Київ	0,90625	2	5,583150	3	0,24348	0,798016
м. Севастополь	0,67204	2	2,513819	3	0,40101	0,700909
Всього	0,11615	2	0,611483	3	0,28493	0,770382

Таблиця В. 5

Аналіз середніх значень кластерів у розрізі областей України

Cluster Means (Untitled (B2:AC29))			
Область	Кластер. 1	Кластер . 2	Кластер. 3
АР Крим	-2,16318	0,20270	-1,80753
Вінницька	1,11638	0,08032	-0,28364
Волинська	0,89620	-0,26382	0,58178
Дніпропетровська	0,75779	1,97490	-0,82406
Донецька	0,32910	0,31173	-0,60043
Житомирська	0,45043	-0,96877	0,41395
Закарпатська	1,60293	-0,27855	0,68915
Запорізька	-0,03730	0,06761	-0,10172
Івано - Франківська	-1,42494	-0,28071	-0,16156
Київська	-0,28364	-0,17452	0,96555
Кіровоградська	-0,70126	-0,89038	-0,35924
Луганська	-0,11658	-0,10310	-1,02777
Львівська	0,76109	-0,06712	0,11857
Миколаївська	-0,34191	2,31837	-1,15309
Одеська	0,49691	1,35821	-1,04416
Полтавська	-0,80338	-1,31238	0,80134
Рівненська	-0,23479	0,00624	-0,43414
Сумська	-0,81402	-0,05728	-0,46916
Тернопільська	-1,57599	-0,88906	-0,14066
Харківська	-0,54975	1,11374	-1,12197
Херсонська	0,37532	-0,76931	1,67094
Хмельницька	-0,41047	-0,86512	0,70124
Черкаська	1,67300	-0,21181	0,32852
Чернівецька	1,19978	0,40157	-0,04840
Чернігівська	-0,37883	-1,32957	1,71181
м. Київ	-0,11561	0,49952	0,82117
м. Севастополь	0,46354	-0,04339	0,76801
Всього	-0,17080	0,16994	0,00553

Таблиця В.6

Класифікація будівельних підприємств регіонів України за типами ефективності використання капіталу (відповідно до відстаней Махаланобіса)

Регіон	Відмінна ефективність	Добра ефективність	Задовільна ефективність
АР Крим	17,2	49,6	37
Вінницька	12,1	24,3	3,5
Волинська	23,7	48,4	4,4
Дніпропетровська	45,7	3,4	29,7
Донецька	7,4	26,4	5
Житомирська	9,8	38,6	5,8
Закарпатська	25,3	38,9	3,8
Запорізька	5,8	31,2	2,2
Івано - Франківська	2,4	34,7	12,6
Київська	14,8	31,2	4,1
Кіровоградська	12,1	56,8	31,4
Луганська	3,9	28,8	15
Львівська	13	38	1,2
Миколаївська	77,2	9,8	72,9
Одеська	26	3,6	23,8
Полтавська	5,9	49	9,8
Рівненська	2,6	31	4,8
Сумська	1	25,7	8,7
Тернопільська	6,7	67,9	21,7
Харківська	19	5,2	20,6
Херсонська	27,1	44,4	9,1
Хмельницька	5,9	43,7	3,4
Черкаська	24,6	41,2	4,7
Чернівецька	17,9	28	3,4
Чернігівська	19	39,5	9,9
м. Київ	23,5	32,2	8,8
м. Севастополь	18	39,7	4,3
Всього	7,15	30,19	2,58

Додаток Д

Рисунок Д.1

Статистична характеристика дискримінантної функції та показників –
індикаторів за дискримінантним аналізом

Discriminant Function Analysis Summary (Untitled (B2:AC29)) No. of vars in model: 6; Grouping: Іф (3 grps) Wilks' Lambda: ,05708 approx. F (12,40)=10,619 p< ,0000						
	Wilks' - Lambda	Partial - Lambda	F-remove - (2,20)	p-level	Toler.	1-Toler. - (R-Sqr.)
Мультиплікатор капіталу	0,087086	0,655450	5,256701	0,014635	0,142255	0,857745
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,093645	0,609545	6,405683	0,007080	0,206136	0,793864
Оборотність капіталу	0,065512	0,871309	1,476991	0,252185	0,100555	0,899445
Рентабельність капіталу	0,079309	0,719728	3,894130	0,037298	0,129302	0,870698
Рентабельність власного капіталу	0,062526	0,912910	0,953988	0,402048	0,195773	0,804227
Рентабельність продукції	0,061328	0,930751	0,744009	0,487906	0,127340	0,872660

Рисунок Д.2

Класифікаційні дискримінанти функції інтегрального показника
ефективності використання капіталу (за дискримінантним аналізом)

Classification Functions; grouping: Іф (Untitled (B2:AC29))			
	G_1:1 - p=,28571	G_2:2 - p=,14286	G_3:3 - p=,57143
Мультиплікатор капіталу	-4,29169	12,8448	-1,06534
Коефіцієнт фінансової незалежності	-3,01620	8,1403	-0,52698
Оборотність капіталу	-0,05482	6,3176	-1,55200
Рентабельність капіталу	-3,48865	-8,2215	3,79969
Рентабельність власного капіталу	-1,11520	5,4032	-0,79320
Рентабельність продукції	-0,76044	5,0435	-0,88066
Constant	-4,11863	-13,1490	-1,45569

Рисунок Д. 3

Класифікаційна матриця проценту обстежень відповідно до
дискримінантної функції

Classification Matrix (Untitled (B2:AC29)) Rows: Observed classifications Columns: Predicted classifications				
	Percent - Correct	G_1:1 - p=,28571	G_2:2 - p=,14286	G_3:3 - p=,57143
G_1:1	100,0000	8	0	0
G_2:2	100,0000	0	4	0
G_3:3	100,0000	0	0	16
Total	100,0000	8	4	16

Рисунок Д.4

Відстань Махаланобіса між кластерами у розрізі областей
(за дискримінантною функцією)

Squared Mahalanobis Distances from Group Centroids (Untitled (B2:AC29)) Incorrect classifications are marked with *				
	Observed - Classif.	G_1:1 - p=,28571	G_2:2 - p=,14286	G_3:3 - p=,57143
АР Крим	G_1:1	17,17738	49,62539	37,04020
Вінницька	G_3:3	12,07736	24,26672	3,45948
Волинська	G_3:3	23,71939	48,36275	4,40551
Дніпропетровська	G_2:2	45,71835	3,37666	29,70650
Донецька	G_3:3	7,40670	26,43506	4,99376
Житомирська	G_3:3	9,78600	38,58246	5,81644
Закарпатська	G_3:3	25,27056	38,93280	3,80424
Запорізька	G_3:3	5,82705	31,24862	2,24343
Івано - Франківська	G_1:1	2,35623	34,66958	12,58022
Київська	G_3:3	14,77077	31,22581	4,13356
Кіровоградська	G_1:1	12,09080	56,76655	31,42928
Луганська	G_1:1	3,90296	28,83864	15,01938
Львівська	G_3:3	13,02976	38,01859	1,19375
Миколаївська	G_2:2	77,19495	9,75800	72,88026
Одеська	G_2:2	25,97333	3,60924	23,79061
Полтавська	G_1:1	5,86514	48,97001	9,81472
Рівненська	G_1:1	2,61688	31,02025	4,84804
Сумська	G_1:1	1,03496	25,68760	8,69695
Тернопільська	G_1:1	6,73865	67,94377	21,74026
Харківська	G_2:2	18,96493	5,23827	20,55185
Херсонська	G_3:3	27,09421	44,42250	9,07150
Хмельницька	G_3:3	5,88046	43,72810	3,38142
Черкаська	G_3:3	24,62917	41,18614	4,69168
Чернівецька	G_3:3	17,85705	27,97339	3,43730
Чернігівська	G_3:3	18,95555	39,49575	9,89316

м. Київ	G_3:3	23,52312	32,24292	8,84166
м. Севастополь	G_3:3	18,03225	39,71020	4,28567
Всього	G_3:3	7,14756	30,19128	2,58226

Рисунок Д.5

Середні значення показників – індикаторів у розрізі кластерів
(за дискримінантним аналізом)

Means (Untitled (B2:AC29))							
	Мультиплікатор капіталу	Коефіцієнт фінансової незалежності	Оборотність капіталу	Рентабельність капіталу	Рентабельність власного капіталу	Рентабельність продукції	Valid N
G_1:1	0,091712	-0,13230	-0,791793	-1,16674	-0,922701	-0,767385	8
G_2:2	1,837698	-1,31808	0,445454	-0,26394	1,544909	-0,753562	4
G_3:3	-0,505280	0,39567	0,284533	0,64936	0,075123	0,572083	16
All Grps	-0,000000	0,00000	0,000000	0,00000	0,000000	-0,000000	28

Додаток Ж

Рисунок Ж.1

Статистична характеристика дискримінантної функції та показників – індикаторів(за навченими дискримінантними функціями)

Discriminant Function Analysis Summary (Untitled (B2:AC29)) No. of vars in model: 6; Grouping: 1pf (2 grps) Wilks' Lambda: ,46178 approx. F (6,21)=4,0793 p< ,0072						
	Wilks' - Lambda	Partial - Lambda	F-remove - (1,21)	p-level	Toler.	1-Toler. - (R-Sqr.)
Мультиплікатор капіталу	0,463706	0,995855	0,087406	0,770405	0,110733	0,889267
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,518229	0,891081	2,566881	0,124059	0,308130	0,691870
Оборотність капіталу	0,468437	0,985797	0,302553	0,588090	0,084334	0,915666
Рентабельність капіталу	0,469540	0,983482	0,352703	0,558931	0,070112	0,929888
Рентабельність власного капіталу	0,461830	0,999902	0,002055	0,964268	0,086385	0,913615
Рентабельність продукції	0,466268	0,990383	0,203919	0,656205	0,123685	0,876315

Наукове видання

СОЗАНСЬКИЙ Л.Й.

**ФІНАНСОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ
БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Монографія

Підписано до друку 28.04.2012. Формат 60x84¹/₁₆.

Папір офсетний. Гарнітура NewtonСТТ.

Ум.друк.арк. 17,21. Обл.-вид.арк. 12,64.

Тираж 300 прим. Зам. № 90

Друк: поліграфкомбінат Європейського університету.

03115, Україна, Київ-115, вул. Депутатська, 15/17.

Тел.: (+38044) 503-33-96.

Реєстраційне свідоцтво ДК №3833 від 14.07.2010 р.